

ศึกษาวิเคราะห์แนวทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบัง
จังหวัดชลบุรี ตามหลักพุทธสันติวิธี
AN ANALYTICAL STUDY OF CONFLICT MANAGEMENT IN LAEM
CHABANG COMMUNITY, CHONBURI ACCORDING TO
BUDDHIST PEACEFUL MEANS

นางภัทรวดี นามเมืองปัก

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสันติศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๘

ศึกษาวิเคราะห์แนวทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบัง
จังหวัดชลบุรี ตามหลักพุทธสันติวิธี

นางภัทรวดี นามเมืองปัก

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสันติศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๘

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

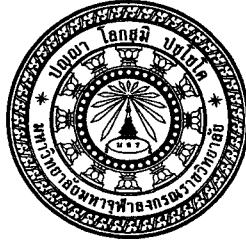
An Analytical Study of Conflict Management in Laem Chabang
Community, Chonburi According to Buddhist Peaceful Means

Mrs. Phattarawadee Nammuangpak

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Master of Art
(Peace Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand
C.E. 2015

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์แนวทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรีตามหลัก
พุทธสันติวิธี” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
สันติศึกษา

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

(พระมหาดวงเด่น รุฑธยาโณ, ดร.)

ประธานกรรมการ

(พระมหาहरราช ธรรมหาโส, รศ.ดร.)

กรรมการ

(ดร.อุทัย สติมัน)

กรรมการ

(ผศ.ดร.ปราโมทย์ ยอดแก้ว)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระมหาहरราช ธรรมหาโส, รศ.ดร.

ประธานกรรมการ

ดร.อุทัย สติมัน

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(นางภัทรวดี นามเมืองปัก)

ชื่อวิทยานิพนธ์	: ศึกษาวิเคราะห์แนวทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี ตามหลักพุทธสันติวิธี
ผู้วิจัย	: นางภัทรวดี นามเมืองปัก
ปริญญา	: พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สันติศึกษา)
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	: พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร., ป.ธ.๖, พ.ม., พธ.บ., ศศ.ม., พธ.ด. (พระพุทธศาสนา) : ดร.อุทัย สติมัน, ป.ธ.๗, พธ.บ., พธ.ม., พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)
วันสำเร็จการศึกษา	: ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๙

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการคือ ๑) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการความขัดแย้งตามหลักพุทธสันติวิธี ๒) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี ๓) เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรีตามหลักพุทธสันติวิธี การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ที่ ๑ พบว่า หลักพุทธสันติวิธีเพื่อการแก้ไขความขัดแย้ง คือ หลักการไกล่เกลี่ย ซึ่งมีองค์ประกอบ ๙ ข้อคือ (๑) คุณสติ (๒) ทำหน้าที่กัลยาณมิตร (๓) สื่อสารอย่างลึกซึ้ง (๔) วิเคราะห์เรื่องราว (๕) เข้าถึงวิธีการ (๖) คิดอย่างแยบคาย (๗) หาจุดสนใจ (๘) เสนอทางเลือก (๙) สร้างสัมพันธ์ภาพอันดี

วัตถุประสงค์ที่ ๒ พบว่า แนวทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบัง คือ การเยียวยาค่าชดเชย การจัดสรรที่อยู่อาศัยให้ใหม่ การทำกิจกรรมและการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมร่วมกัน

วัตถุประสงค์ที่ ๓ พบว่า แนวทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบังตามหลักพุทธสันติวิธี คือ หลักการไกล่เกลี่ย โดยมี ๓ ขั้นตอน คือ ๑) การมองปัญหาด้วยปัญญาและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน คือ การวิเคราะห์ความต้องการที่แท้จริงของทั้งสองฝ่าย โดยแต่งตั้งคณะกรรมการตัวแทนจากเครือข่ายต่างๆ เจรจาหาทางออกร่วมกัน ๒) การเป็นกัลยาณมิตรของภาคส่วน คือ การช่วยเหลือ การมีส่วนร่วม การสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร การเจรจาไกล่เกลี่ย การพบปะพูดคุย และปรึกษาหารือ ๓) การสร้างสรรค์อนาคตใหม่เพื่อก้าวข้ามผ่านความขัดแย้ง คือ การมีส่วนร่วม การมีความจริงใจต่อกัน การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีด้วยการทำกิจกรรมร่วมกัน การให้ข้อมูลข่าวสาร และการมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

Thesis Title : An Analytical Study of Conflict Management in Laem Chabang Community, Chonburi According to Buddhist Peaceful Means

Researcher : Mrs. Phattarawadee Nammuangpak

Degree : Master of Arts (Peace Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Assoc. Prof. Dr. Phramaha Hansa Dhammahaso
(Nitibunyakorn), Pali vi, B.A., M.A., Ph.D. (Buddhist Studies)

: Dr. Uthai Satiman Pali vii, B.A., M.B.A. (Management),
Ph.D. (Buddhist Studies)

Date of Graduation : 11 March 2016

Abstract

This thesis is of 3 objectives: 1) to study the way to manage conflicts according to Buddhist peaceful means, 2) to study the way to manage conflicts in Laem Chabang community, Chonburi province, and 3) to analytically study the way to manage conflicts according to Buddhist peaceful means in Laem Chabang community, Chonburi province; its tool is a qualitative research with following significant results:

For the 1st objective, it is found that the principles of Buddhist peaceful means for conflict solution are of mediation with 9 components: (1) Control of Mindfulness, (2) Education Process, (3) Deep Communication, (4) Issues Analysis, (5) Approaching to Strategies, (6) Thinking Wisely, (7) Finding Interest, (8) Creating Option, and (9) Building Good Relationship.

For the 2nd objective, it is found that the way to manage conflicts in Laem Chabang community is to heal by compensation, allocation of the new residence, performing activities and mutually taking parts of social and environmental responsibilities.

For the 3rd objective, it is found that the way to manage conflicts according to Buddhist peaceful means in Laem Chabang community is to mediate in 3 steps: 1) Problematic view with wisdom and participation of every sector which is the analysis of the real requirements of both parties by designating representative committee from various network to negotiate for mutual solutions; 2) All sector's being good friend by helping, taking part, creating friendly atmosphere, mediating, meeting and chatting, and giving consultation; and 3) Creation of the new future to make progress over conflicts in

terms of having participation, being sincere to each other, making good relationship by doing activities together, giving information, and having social and environmental responsibilities.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างสูงจากคณาจารย์ เจ้าหน้าที่และผู้เกี่ยวข้องหลายท่าน จึงขออนุโมทนา กราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ พระมหาดวงเด่น รัฐญาโณ, ดร. ที่เมตตาเป็นประธานสอบ วิทยานิพนธ์ ขอกราบขอบพระคุณพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร. ที่กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์พร้อมทั้งให้คำแนะนำ ตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขให้งานดีขึ้น ขอขอบคุณ ดร.อุทัย สติมัน ที่เป็นที่ปรึกษาและ ผศ. ดร. ปราโมทย์ ยอดแก้ว ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกตรวจสอบ ทำให้วิทยานิพนธ์ ฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดีและมีความสมบูรณ์ที่สุด ผู้วิจัยมีความซาบซึ้งในความเมตตาที่ท่านมีให้ตลอดไป

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ดร.ชันทอง วัฒนประดิษฐ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อ งานวิจัยและช่วยเหลือผู้วิจัยตลอดระยะเวลาของการศึกษา ผู้วิจัยซาบซึ้งและระลึกถึงความเมตตา กรุณาที่มีให้ตลอดไป

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ นายกเทศมนตรีนครแหลมฉบัง นางจินดา ถนอมรอด, ผู้อำนวยการท่าเรือแหลมฉบัง ร้อยตำรวจตรี มนตรี ฤกษ์จำเนียร และผู้ที่ให้สัมภาษณ์ที่มีได้เอ่ยนาม ใน ณ ที่นี้ทุกๆท่าน ที่กรุณาสละเวลาให้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์และกรุณาให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับ วิทยานิพนธ์เล่มนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คุณพันธ์ยศ นามเมืองปัก สามิผู้เป็นที่รักที่กรุณาออกทุนทรัพย์ สำหรับการศึกษานี้ พร้อมทั้งกำลังใจที่มีให้ผู้วิจัยตลอดระยะเวลาของการศึกษา

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คุณปิ่นทิพย์ มโนสุจริตธรรม, ดร.ธนนนท์ สิมมา, คุณชญาชล คลัง กรณ์, คุณอภิชาติ อนันตประยูร และเพื่อนนิสิตทุกท่านที่มีได้เอ่ยนาม ณ ที่นี้ที่ท่านเมตตา เอื้อเฟื้อ ต่อ ผู้วิจัยตลอดระยะเวลาที่ศึกษา ผู้วิจัยขอจดจำและระลึกถึงตลอดไป

นางภัทรวดี นามเมืองปัก

๑ มีนาคม ๒๕๕๘

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญแผนภาพ	ช
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฉ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๒
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๒
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๒
๑.๕ คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๓
๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕
๑.๗ วิธีการดำเนินการวิจัย	๑๐
๑.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๑๑
๑.๙ ประโยชน์ที่ได้รับ	๑๒
บทที่ ๒ แนวคิดและทฤษฎีการจัดการความขัดแย้งตามหลักพุทธสันติวิธี	๑๓
๒.๑ ธรรมชาติของความขัดแย้ง	๑๓
๒.๒ ความหมายของความขัดแย้ง	๑๔
๒.๓ ประเภทของความขัดแย้ง	๑๕
๒.๔ สาเหตุที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง	๑๖
๒.๕ รูปแบบการบริหารจัดการความขัดแย้ง	๑๘
๒.๖ วิธีการจัดการความขัดแย้ง	๒๑
๒.๗ แนวคิดสันติวิธีเพื่อการแก้ไขความขัดแย้ง	๒๒
๒.๘ รูปแบบการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี	๒๓
๒.๙ การไกล่เกลี่ยเพื่อการแก้ไขความขัดแย้ง	๒๖
๒.๑๐ ความหมายของการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง	๒๗
๒.๑๑ หลักการพื้นฐานของการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง	๒๘
๒.๑๒ รูปแบบวิธีการไกล่เกลี่ย	๓๐
๒.๑๓ การไกล่เกลี่ยตามหลักพุทธสันติวิธี	๓๒

๒.๑๔ รูปแบบวิธีการใกล้เคียงตามหลักพระพุทธศาสนา	๓๔
๒.๑๕ รูปแบบการเจรจาใกล้เคียงในพระพุทธศาสนา	๓๕
๒.๑๖ สรุป	๔๑
บทที่ ๓ แนวทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี	๔๓
๓.๑ บริบทของชุมชนแหลมฉบัง	๔๓
๓.๒ อาณาเขตพื้นที่ชุมชน	๔๓
๓.๓ วิธีการดำเนินชีวิตของชุมชน	๔๔
๓.๔ การยกระดับการบริหารเขตพื้นที่ของชุมชน	๔๕
๓.๕ การพัฒนาพื้นที่ของชุมชน	๔๖
๓.๖ สาเหตุของความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบัง	๔๖
๓.๗ ปรากฏการณ์ความขัดแย้งของชุมชน	๔๘
๓.๘ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อชุมชน	๔๙
๓.๙ โครงการการสร้างท่าเรือแหลมฉบัง	๔๙
๓.๑๐ โครงการการก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกชั้นที่หนึ่งและชั้นที่สอง	๕๐
๓.๑๑ ทิศทางการท่าเรือแหลมฉบัง	๕๑
๓.๑๒ ทัศนคติของชุมชนต่อภาพลักษณ์ของท่าเรือแหลมฉบัง	๕๒
๓.๑๓ ผลกระทบต่อชุมชนรอบแหลมฉบัง	๕๓
๓.๑๔ สภาพปัญหาความขัดแย้ง	๕๔
๓.๑๕ ผลกระทบทางกายภาพและจิตภาพที่มีต่อชุมชน	๕๕
๓.๑๖ แนวทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชนในการก่อสร้าง ท่าเรือน้ำลึกฯ โครงการ ๑ และ ๒	๕๖
๓.๑๗ สรุป	๕๘
บทที่ ๔ วิเคราะห์แนวทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรีตามหลักพุทธสันติวิธี	๖๐
๔.๑ บริบทที่มาแห่งความขัดแย้งระหว่างชุมชนแหลมฉบังกับการท่าเรือ	๖๐
๔.๒ มุลเหตุที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง	๖๒
๔.๓ วิเคราะห์มุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในปัญหาความขัดแย้งระหว่าง ชุมชนกับการท่าเรือ	๖๕
๔.๔ เส้นทางการจัดการความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับการท่าเรือ	๗๐
๔.๕ วิเคราะห์แนวทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบังตาม หลักพุทธสันติวิธี	๗๕
๔.๖ สรุป	๘๓

บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	๘๖
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๘๖
๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๙๒
๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปประยุกต์ใช้	๙๒
๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป	๙๓
บรรณานุกรม	๙๔
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก หนังสือขอเชิญผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย	๑๐๑
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๑๐๗
ภาคผนวก ค หนังสือขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ	๑๑๐
ภาคผนวก ง ภาพถ่ายผู้ทรงคุณวุฒิให้สัมภาษณ์	๑๑๙
ภาคผนวก จ ภาพกิจกรรมชุมชนแหลมฉบังกับการทำเรือแหลมฉบัง	๑๒๗
ประวัติผู้วิจัย	๑๓๑

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพ	หน้า
แผนภาพที่ ๓.๑ ภาพแสดงโครงข่ายเชื่อมโยงภาคตะวันออก	๔๔
แผนภาพที่ ๓.๒ ภาพวิถีชีวิตของชุมชนที่เปลี่ยนไป	๔๘

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

ก. คำอธิบายคำย่อเกี่ยวกับพระไตรปิฎก

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์นี้ใช้การอ้างอิงจากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙ โดยระบุชื่อย่อคัมภีร์ เล่ม/ชื่อ/หน้า ตามลำดับ เช่น ที.สี. (ไทย) ๙/๒๗๖/๙๗. หมายถึง ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค ภาษาไทย เล่มที่ ๙ ชื่อที่ ๒๗๖ หน้า ๙๗.

พระวินัยปิฎก

วิ.มหา. (ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวิภังค์	(ภาษาไทย)
วิ.ม. (ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
วิ.ป. (ไทย)	=	วินัยปิฎก	ปริวารวรรค	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ชุมชนแหลมฉบังเป็นชุมชนเก่าแก่โบราณ ที่ได้สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรีเป็นราชธานี ชุมชนในพื้นที่ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพประมงชายฝั่งมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพราะภูมิประเทศที่มีศักยภาพที่ติดกับชายฝั่งทะเล ทั้งนี้ชุมชนแหลมฉบังได้ตั้งรกรากถิ่นฐานกระจัดกระจายรอบบริเวณแหลมฉบัง ซึ่งจัดได้ว่าเป็นหมู่บ้านที่มีประวัติเก่าแก่ซึ่งได้อาศัยอยู่กันมานานหลายชั่วอายุคน เมื่อเวลาผ่านไปจนถึงปัจจุบันพบว่าได้มีผู้คนเข้ามาอาศัยอยู่ในบริเวณแหลมฉบังเพิ่มมากขึ้น มีการถือครองที่ดินเป็นที่อยู่อาศัยซึ่งราษฎรส่วนใหญ่มีกรรมสิทธิ์ถูกต้องตามกฎหมาย และมีส่วนเป็นพื้นที่สาธารณประโยชน์ ซึ่งเป็นเหตุให้ราษฎรที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเองและครอบครัวที่แยกออกจากครอบครัวเดิมที่ได้เข้าจับจอง เพื่อปลูกบ้านอยู่อาศัย โดยที่ทางราชการมิได้เข้าไปควบคุมจัดการหรือหาทางป้องกันตั้งแต่เบื้องต้น^๑ ความขัดแย้งได้เริ่มปรากฏต่อชุมชนรอบแหลมฉบังเมื่อรัฐบาลมีโครงการเวนคืนที่ดินเพื่อสร้างท่าเรือพาณิชย์แหลมฉบัง มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ในการสร้างท่าเรือ กล่าวคือ พื้นที่แหลมฉบังได้ถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่ก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกระหว่างประเทศตลอดจนเป็นเขตพัฒนาอุตสาหกรรมและศูนย์พาณิชย์กรรม จากนโยบายของรัฐที่จะพัฒนาท่าเรือแหลมฉบังขั้นที่ ๑ และ ๒ จึงนำไปสู่การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์มีเนื้อที่ประมาณ ๖,๓๔๑ ไร่ มาเป็นทรัพย์สินของการท่าเรือฯ เพื่อใช้สร้างท่าเรือแหลมฉบัง^๒ ทำให้ชุมชนที่อยู่มานานกว่าร้อยปีหลายชุมชนต้องเปลี่ยนแปลงสภาพไป มีผลกระทบด้านลบต่อคนในชุมชนทางด้านเศรษฐกิจ ด้านการปกครองทางด้านกายภาพ ทั้งยังได้ส่งผลให้เกิดการทำลายระบบนิเวศ กล่าวคือ การสูญพันธุ์ของสัตว์น้ำ^๓ เกิดการต่อต้านจากชุมชนที่ได้รับผลกระทบ เพราะชาวบ้าน มาจากพื้นฐานความเป็นเครือญาติ และวิถีชีวิตระบบเศรษฐกิจที่ผูกพันกับทะเล^๔

^๑ ชลากร พรหมกิตติกุล, ปัญหาการบุกรุกที่ดินสาธารณประโยชน์ในโครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก: ศึกษากรณีหมู่บ้านแหลมฉบัง อำเภอสัตหีบ จ.ชลบุรี, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๔), หน้า ๒๑.

^๒ สนธิ คชวัฒน์ และ คณะ, “ระบบการจัดทำและพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ที่ไม่เป็นธรรมในประเทศไทย: ถอดบทเรียนจากมุมมองของชุมชนที่ได้รับผลกระทบ”, อ้างในเอกสารสรุปผลกระทบของการพัฒนาต่อวิถีชุมชน: กรณีศึกษาพื้นที่ชุมชนภาคตะวันออกของประเทศไทย, สมนึก จงมีวสิน เรียบเรียง, หน้า ๑๔-๑๙, เวทีเสวนาสาธารณะเขตเศรษฐกิจพิเศษ: อนาคตมุกดาหาร, โรงแรมมุกดาหารแกรนด์ จังหวัดมุกดาหาร, สภาพัฒนาการเมือง (สพม.) (๙ มีนาคม ๒๕๕๘).

^๓ [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1366344 911 (๑๐ มกราคม ๒๕๕๙).

^๔ ปรีสา สมภมิตร, “การจัดการความขัดแย้งของชุมชนอันเนื่องมาจากนโยบายเวนคืนที่ดินของรัฐกรณีศึกษาชุมชนแหลมฉบัง อำเภอลแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๖), หน้า ๙๘-๙๙.

จุดเริ่มต้นของปัญหาของความขัดแย้งที่ปรากฏต่อชุมชน คือ การเวนคืนที่ดิน ปัญหาการก่อสร้างและการจัดสรรเยียวยาชดเชยที่ไม่ทั่วถึง ปัญหาการก่อสร้างที่ไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและชีวิตความเป็นอยู่ตามระบบนิเวศวิทยา การเกิดมลภาวะทั้งทางเสียง ทางอากาศ และทางแหล่งน้ำ ทำให้ประชาชนมีปัญหาในการดำเนินชีวิตประจำวัน ปัจจุบันชุมชนแหลมฉบังได้หาแนวทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของชุมชนกับการทำเรือแหลมฉบังด้วยการเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการส่งตัวแทนมาร่วมคิดหาวิธีการแก้ปัญหา ร่วมกันพูดคุยเจรจาไกล่เกลี่ยเพื่อหาทางออกร่วมกัน ชุมชนในพื้นที่ได้หันกลับมาให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมกับการพัฒนาท่าเรือมากขึ้น ทำให้เกิดความเข้าใจ รับรู้ข้อมูลกิจกรรมของ ท่าเรือฯ รวมทั้งกฎระเบียบ ข้อห้าม ข้อแนะนำต่างๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของดำเนินชีวิต และมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมร่วมกัน สร้างความรู้สึกของความเป็นกัลยาณมิตร

จากแนวทางการแก้ไขความขัดแย้งของชุมชนด้วยการเจรจาไกล่เกลี่ย ซึ่งเป็นแนวทางที่ทั้งชุมชนแหลมฉบัง และการท่าเรือได้ยึดเป็นแนวทางหนึ่งในหลาย ๆ แนวทางเพื่อการแก้ไขความขัดแย้ง ผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่จะศึกษาแนวทางการแก้ไขความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบังว่ามีความสอดคล้องกับการการไกล่เกลี่ยตามหลักพุทธสันติวิธีอย่างไร มีรูปแบบและวิธีการต่างกันอย่างไรร มีความสอดคล้องกับหลักการทางพระพุทธศาสนาอย่างน้อยเพียงใด ทั้งนี้เพื่อที่จะได้เป็นต้นแบบแนวทางในการสร้างสังคมสันติสุขในสังคมหรือชุมชนอื่น ๆ ต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ในการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการความขัดแย้งตามหลักพุทธสันติวิธี
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี
- ๑.๒.๓ เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรีตามหลักพุทธสันติวิธี

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๓.๑ เพื่อต้องการทราบแนวคิดและทฤษฎีการจัดการความขัดแย้งตามหลักพุทธสันติวิธีว่าเป็นอย่างไร
- ๑.๓.๒ เพื่อต้องการทราบแนวทางการจัดการความขัดแย้งชุมชนแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรีว่าเป็นอย่างไร
- ๑.๓.๓ เพื่อต้องการศึกษาวิเคราะห์แนวทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรีตามหลักพุทธสันติวิธีว่าเป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตในการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) มุ่งศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา หนังสือและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) กับความขัดแย้ง และวิธีแก้ไขความขัดแย้ง พร้อมทั้งในส่วนที่เป็น

แนวคิด ทฤษฎี และการปฏิบัติการด้านสันติ นอกจากนี้ยังเพิ่มการสัมภาษณ์เชิงลึกอย่างเป็นทางการ และไม่เป็นทางการกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ประชาชนในชุมชนผู้เดือดร้อน หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องเช่นเทศบาล การท่าเรือแหลมฉบัง ตลอดถึงผู้นำชุมชนอื่นๆ เกี่ยวกับประเด็นปัญหาความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบัง เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ และนำเสนอประเด็นต่างๆ เพื่อสะท้อนให้เห็นแนวคิดพุทธสันติที่สามารถนำมาเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง โดยแยกเป็นประเด็นการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

๑.๔.๑ **ขอบเขตด้านเนื้อหา** การศึกษาจากข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ(Primary Source) คือ พระไตรปิฎกและจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ(Secondary Source) คือ ศึกษาจากเอกสาร ตำรา งานวิจัย หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ตและบทความต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ ความขัดแย้งและสันติวิธี

๑.๔.๒ **ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** ผู้วิจัยจะเน้นการลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์บุคคลที่มีหน้าที่หรือเกี่ยวข้องกับชุมชนแหลมฉบัง ประกอบด้วย นายกเทศบาลนครแหลมฉบัง ปลัดเทศบาลนครแหลมฉบัง ผู้อำนวยการท่าเรือแหลมฉบัง ผู้นำชุมชน พร้อมทั้งประชาชนในพื้นที่ที่อาศัยอยู่บริเวณแหลมฉบัง และประชาชนที่อยู่รอบข้างซึ่งได้รับผลกระทบ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ นอกจากนี้ยังสัมภาษณ์นักวิชาการอิสระในพื้นที่เขตท่าเรือแหลมฉบัง มีรายชื่อผู้สัมภาษณ์ดังนี้

๑. นางจินดา ถนอมรอด	ตำแหน่ง นายกเทศมนตรีเทศบาลนครแหลมฉบัง
๒. นายภูษิต แจ่มศรี	ตำแหน่ง ปลัดเทศบาลนครแหลมฉบัง
๓. นายสรวิศ สังข์แดง	ตำแหน่ง ประธานชุมชนบ้านนาเก่า
๔. ร้อยตำรวจตรี มนต์รี ฤกษ์จำเนียร	ตำแหน่ง ผู้อำนวยการท่าเรือแหลมฉบัง
๕. นายอัมพร คชรัตน์	ตำแหน่ง ประธานชุมชนบ้านแหลมฉบัง
๖. นายประภาส มุ่งหาเงิน	ตำแหน่ง ประธานชุมชนบ้านบางละมุง
๗. นางสุนันท์ เสียงดัง	ตำแหน่ง ประธานชุมชนบ้านอ่าวอุดม
๘. ดร.สมนึก จงมีวสิน	ตำแหน่ง นักวิชาการอิสระ
๙. ประชาชนในชุมชนแหลมฉบังที่ไม่ประสงค์ให้เอ่ยนาม	๕ คน

๑.๔.๓ **ขอบเขตด้านพื้นที่** ผู้วิจัยเลือกทำวิจัยในพื้นที่ที่มีความขัดแย้ง กล่าวคือ ชุมชนแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี

๑.๔.๔ **ผู้วิจัยใช้เวลา ๖ เดือน** โดยเริ่มจากเดือนกรกฎาคม ๒๕๕๘ ถึงเดือนธันวาคม ๒๕๕๘

๑.๕ คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การจัดการความขัดแย้งในงานวิจัยชิ้นนี้ มีนัยที่ครอบคลุมถึง การแก้ไข (Resolution) และการเปลี่ยนรูป (Transformation) ความขัดแย้ง ดังนี้

๑.๕.๑ **สันติ** หมายถึง ความสงบ ซึ่งสงบในบริบทนี้ หมายถึง “สันติภาพ” และคำว่า “สันติภาพ” หมายถึงสภาวะที่ปราศจากความรุนแรง ไม่ว่าจะเป็ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง หรือความรุนแรงในมิติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแล้วทำให้สังคมปราศจากสันติสุข อย่างไรก็ตามสันติภาพในบริบทนี้ อาจจะมี ความขัดแย้งกันได้ トラบเท่าที่ความขัดแย้งมิได้นำไปสู่ความรุนแรงในมิติต่าง ๆ

๑.๕.๒ **สันติวิธี** หมายถึง วิธีการในการแก้ไขความขัดแย้งที่เกิดขึ้นด้วยวิธีการแห่งสันติ หรือการไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา ซึ่งในงานวิจัยนี้มุ่งไปที่การใช้สันติวิธีเป็นเครื่องมือเพื่อจัดการความความขัดแย้งที่เกิดจากกลุ่มบุคคลต่อกลุ่มบุคคล หรือบุคคลต่อบุคคล เป็นวิธีที่ไม่ใช้ความรุนแรงทั้งทางกาย วาจา ใจ เป็นคุณลักษณะของความเป็นมิตรถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน

๑.๕.๓ **พุทธสันติวิธี** หมายถึง วิธี ข้อปฏิบัติ หรือชุดของวิธีอย่างใดอย่างหนึ่งที่ พระพุทธเจ้า หรือเหล่าสาวกของพระองค์ได้ใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง หรือปราศจากความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อม ในที่นี้คือ หลักการและวิธีการในการเจรจา ไกล่เกลี่ย ๙ ประการ ได้แก่ ๑.คุมนสติ ๒.ทำหน้าที่กัลยาณมิตร ๓.สื่อสารอย่างลึกซึ้ง ๔.วิเคราะห์เรื่องราว ๕.เข้าถึงวิธีการ ๖.คิดอย่างแยบคาย ๗.หาจุดสนใจ ๘.เสนอทางเลือก ๙.สร้างสัมพันธภาพ อันดี ทั้ง ๙ ข้อที่กล่าวมานี้ สรุปเป็น ๓ หลักแนวทาง คือ ๑.หลักความเป็นกัลยาณมิตร ๒.หลัก โยนิโสมนสิการ ๓.หลักการจัดการปัญหาความขัดแย้ง

๑.๕.๔ **การเจรจา (Negotiation)** หมายถึง กระบวนการแก้ปัญหาที่ประกอบด้วยคน สองคน หรือมากกว่านั้น สมัครงใจพูดคุยปรึกษาหารือถึงความแตกต่างในเรื่องความคิดเห็น และพยายามให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน

๑.๕.๕ **การไกล่เกลี่ยคนกลาง (Mediation)** หมายถึง การเข้าไปแทรกแซงในการไกล่เกลี่ยโดยมีบุคคลที่สาม เป็นคนกลางหรือผู้ไกล่เกลี่ย ซึ่งจะต้องเป็นบุคคลที่เป็นที่ยอมรับของคู่กรณีทั้งสองฝ่าย คนกลางหรือผู้ไกล่เกลี่ย จะทำหน้าที่ช่วยให้คู่กรณีที่มีข้อถกเถียงหรือขัดแย้งกันอยู่นั้น ให้บรรลุข้อตกลงที่เป็นที่ยอมรับร่วมกัน โดยความสมัครใจของทั้งสองฝ่าย แต่จะไม่มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจในเรื่องเกี่ยวกับข้อพิพาทใดๆทั้งสิ้น

๑.๕.๖ **ชุมชนแหลมฉับ** หมายถึง ชุมชน หมู่ชน กลุ่มคนที่อาศัยอยู่โดยรอบการทำเรือแหลมฉับ ซึ่งได้รับผลกระทบจากการพัฒนาโครงการของการทำเรือแหลมฉับ หรือเป็นผู้อยู่ในอาณาบริเวณใกล้เคียงกับการทำเรือ หรือเป็นชุมชนที่มีส่วนได้ส่วนเสียและมีผลประโยชน์ร่วมกับการทำเรือแหลมฉับ

๑.๕.๗ **การทำเรือแหลมฉับ** หมายถึง การทำเรือที่ถูกสร้างขึ้นและดำเนินการในบริเวณพื้นที่แหลมฉับ ซึ่งได้ทำการก่อสร้างเป็นเฟส ๑ และ เฟส ๒ เสร็จเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

๑.๕.๘ **ท่าเรือ** หมายถึง อาณาบริเวณพื้นที่สำหรับให้เรือเข้าจอดเทียบท่า มีการทอดสมอเรือ มีอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการดำเนินกิจกรรมระหว่างเรือกับชายฝั่งท่าเรือ เป็นที่ทำการขนถ่ายสินค้าจากเรือขึ้นสู่ฝั่ง หรือจากเรือลงเรือ หรืออาจกล่าวอย่างสั้น ๆ ว่า ท่าเรือ คือ อาณาบริเวณพื้นที่ที่มีการติดต่อกันระหว่างเรือกับชายฝั่ง ซึ่งในที่นี้เรียกว่า ท่าเรือแหลมฉับ

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๑ เอกสารที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๑.๑ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต)^๕ ได้ชี้ให้เห็นว่า ความขัดแย้ง และสงครามนั้นเป็นเรื่องปกติของมนุษย์ สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าความขัดแย้งเป็นปรากฏการณ์ที่สามารถเกิดขึ้นได้ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว ความขัดแย้งเป็นธรรมชาติของสิ่งทั้งหลาย สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะสิ่งทั้งหลายมีความแตกต่างกัน ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวจะให้เกิดความขัดแย้งกัน แต่ถึงกระนั้น ความแตกต่างจะทำให้เกิดความหลากหลาย และมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น หากจะแปรผลของความแตกต่างนั้นให้กลายเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ ทำให้เกิดแง่คิด และมุมมองใหม่ ๆ อย่างไรก็ตามท่านก็ชี้ให้เห็นถึงจุดเด่นของความขัดแย้งว่า ความขัดแย้งนั้น ควรจะก่อรูปขึ้นมาจากเจตนาที่ดี มีจุดมุ่งหมายเพื่อความดีงาม และความก้าวหน้า และความร่มเย็นของสังคม แนวคิดเช่นนี้ หากจะกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ “ความขัดแย้งในเชิงบวก”

๑.๖.๑.๒ ประเวศ วะสี^๖ มองว่า รากเหง้าแห่งความขัดแย้งในสังคมโลกยุคใหม่นั้นประกอบไปด้วยประเด็นหลัก ๆ ๓ ประการ กล่าวคือ วิธีคิดเชิงอำนาจ ซึ่งทำให้คนระดับล่างมีความรู้สึกว่าถูกบีบคั้น ในขณะที่กฎหมายตอบสนองต่อผู้ที่อยู่ระดับบนโดยไม่ได้ใส่ใจกับคนระดับล่าง ความอ่อนแอเชิงสถาบัน เช่น สถาบันทางการเมือง สถาบันราชการ สถาบันมหาวิทยาลัยหรือสถาบันพระสงฆ์ และเมื่อสถาบันขาดความเข้มแข็ง สังคมก็ขาดภูมิคุ้มกัน และการพัฒนาประเทศแบบวัตถุนิยม และทุนนิยม ทำให้เกิดการสะสมและความต้องการไม่จำกัดในขณะที่ทรัพยากรมีจำกัด ทำให้เกิดความขัดแย้ง

๑.๖.๑.๓ ชัยวัฒน์ สถาอานันท์^๗ มองสาเหตุของความขัดแย้งในมิติที่คล้ายคลึงกันว่า “ความขัดแย้งมาจากตัวแปรที่สัมพันธ์กันอย่างซับซ้อน เช่น ตัวแปรที่เกี่ยวกับความต้องการในการดำรงชีพของคน อันทำให้เกิดความขัดแย้งเพื่อแสวงหาการควบคุมความต้องการในการดำรงชีพของคน อันทำให้เกิดความขัดแย้งเพื่อแสวงหาการควบคุมภาวะแวดล้อมของมนุษย์ ตัวแปรทางจิตวิทยา อันได้แก่ความต้องการและการขัดแย้งอำนาจของมนุษย์ ตัวแปรในทางสภาพภูมิศาสตร์อันก่อให้เกิดกรณีพิพาทด้านพรมแดนระหว่างประเทศ ตัวแปรทางสังคม-เศรษฐกิจ อันทำให้เกิดความขัดแย้งทางชนชั้น ตลอดจนการช่วงชิงทรัพยากรในระดับชาติด้วยรูปแบบต่างๆ และตัวแปรในทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความขัดแย้งทางด้านศาสนา

๑.๖.๑.๔ มหาตมะ คานธี (Mahatma Gandhi)^๘ ได้นำเสนอว่า “รากฐานของอหิงสาหรือการไม่เบียดเบียนนั้น เริ่มต้นจากศรัทธาในสิ่งจะ หรือพระเป็นเจ้าซึ่งดำรงอยู่ทุกหนทุกแห่ง

^๕ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), มองสันติภาพโลก ผ่านภูมิหลังอารยธรรมโลกาวิวัฒน์, (กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๕๒), หน้า ๑๕๙.

^๖ ประเวศ วะสี, สันติวิธีกับสิทธิมนุษยชน, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, ๒๕๔๕), หน้า ๘.

^๗ ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, “ความรุนแรงกับมายาการแห่งเอกลักษณ์”, ใน สันติศึกษากับการแก้ปัญหาความขัดแย้ง, วลัย อารุณี บรรณาธิการ, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๙), หน้า ๖๙.

^๘ M.K. Gandhi, *My Non-violence*, (Ahmedabad: Navajivan, 1960), p.4.

ดังนั้น จะไม่อาจใช้ความรุนแรงต่อชีวิตของฝ่ายตรงข้ามได้ ไม่อาจเกลียดชังเขาได้ แต่ที่ต้องเป็นศัตรู ด้วยคือความชั่ว และความอยุติธรรมต่าง ๆ การต่อสู้กับความอยุติธรรมเหล่านี้จึงต้องใช้หิงสาเป็นหลัก และพร้อมที่จะเผชิญกับความทุกข์ยากในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งจะกระทำได้ก็ต่อเมื่อผู้ปฏิบัติ สัตยาเคราะห์ หรือผู้ที่ใช้อหิงสามีศรัทธาในพระเป็นเจ้า หรือสัจจะ ซึ่งสิ่งที่เป็นข้อมูลยืนยันแนวคิด ดังกล่าวข้างต้นก็คือสถานการณ์การต่อสู้เพื่อเอกราชของอินเดีย ที่คานธีได้ชี้ให้เห็นว่า “หากท่านคิดว่าเราจะสามารถได้เอกราชมาด้วยวิธีการไม่ใช้ความรุนแรง นั่นก็หมายความว่า ผู้คนจำนวนมากในประเทศจะต้องจัดองค์กรกันด้วยการไร้ความรุนแรง ถ้าปราศจากคลื่นมหาชนที่หันมาใช้อหิงสาแล้ว เราก็ไม่อาจเป็นไทแก่ตัวโดยอาศัยเส้นทางแห่งการไม่ใช้ความรุนแรงได้” ซึ่งแนวคิดและการปฏิบัติที่ไร้ความรุนแรงดังกล่าวนี้ ทำให้ประเทศอินเดียได้รับเอกราชในที่สุด

๑.๖.๑.๕ พุทธศาสนิกขุ^๔ ได้ชี้ให้เห็นว่า การที่สันติภาพจะเกิดขึ้น และสำเร็จผลตามที่ต้องการนั้น ปัจเจกบุคคลและสังคมโดยรวมต้องตั้งปณิธานร่วมกัน ๓ ประการด้วยกัน

(๑) การทำให้ทุกคนเข้าถึงหัวใจแห่งศาสนาของตน ๆ (ซึ่งข้อนี้จะสามารถทำลายความเห็นแก่ตัวอันเป็นศัตรูของสันติภาพ)

(๒) ทำความเข้าใจระหว่างศาสนา (เพราะการที่ชาวโลกที่นับถือศาสนาที่แตกต่างกันพากันทำความเข้าใจศาสนาต่าง ๆ แล้ว จะทำให้เกิดความเข้าใจ ยอมรับในความแตกต่าง และร่วมมือกันในที่สุด)

(๓) ออกมาเสียจากอำนาจวัตถุนิยม (เพราะว่าการที่คนไม่เข้าถึงหัวใจแห่งศาสนาของตนก็เพราะมีว่ลุ่มหลงมีว่เมาในวัตถุนิยม ซึ่งการลุ่มหลงมีว่เมาจะทำให้ขาดความร่วมมือของบุคคลในระหว่างศาสนา) ฉะนั้น พุทธศาสนิกขุจึงสรุปว่า “การมีปณิธานทั้ง ๓ ประการดังกล่าว ล้วนแต่เป็นการตั้งไว้เพื่อประโยชน์แก่ชาวโลก หรือสากลจักรวาล เพราะจะทำให้สันติภาพแท้จริงกว้างขวางสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น”

๑.๖.๑.๖ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต)^๕ นำเสนอแง่มุมของ “สันติวิธี” ว่า “หลักความคิดหลักสากล ๓ ประการ จะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้เกิดสันติภาพ กล่าวคือ

(๑) ความจริงที่เป็นสากล คือ หลักความจริงที่เป็นกลาง ๆ มีผลเสมอเหมือนกันแก่ทุกคนทุกที่ รวมทั้งทุกศาสนา

(๒) ความเป็นมนุษย์ที่เป็นสากล คือ ความเป็นมนุษย์ที่จะต้องมองเห็น เข้าใจ ให้ความนับถือเสมอกัน การทำร้ายและทำลายชีวิตมนุษย์ ไม่ว่าจะมิสังกัใดหรือไม่

(๓) ความมีเมตตาที่เป็นสากล คือ แผ่ความรู้สึกเป็นมิตร มีความรัก ความปรารถนา ประโยชน์สุขแก่มนุษย์ทั่วทุกคนเสมอเหมือนกัน โดยไม่มีการจำกัดหรือแบ่งแยก

^๔ พุทธศาสนิกขุ, สันติภาพของโลก, (ไชยา: ธรรมทานมูลนิธิ, ๒๕๓๑), หน้า ๑.

^๕ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), การศึกษาเพื่อสันติภาพ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ: สหธรรมิกจำกัด, ๒๕๓๘), หน้า ๓๑.

๑.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๒.๑ มณีนุช ไพรดี^{๑๑} ได้ศึกษาการนำหลักสังคหวัตถุ ๔ ไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน บริษัท พรอพเพอร์ตี้ แคร้ เซอร์วิสเชส ผลการศึกษาแนวทางการนำหลักหลักสังคหวัตถุ ๔ ไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน พบว่า องค์กรควรเพิ่มด้านทาน ด้วยการฝึกอบรมสร้างค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กรให้กับพนักงาน ด้านปิยวาจา โดยปรับปรุงระบบการสื่อสารด้วยการรับฟังความคิดเห็นจากพนักงานทุกระดับ ด้านอัตถจริยา องค์กรควรปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการทำงานและปรับปรุงระบบการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และด้านสมานัตตตาควรปฏิบัติต่อพนักงานด้วยความเสมอภาค และเปิดโอกาสให้พนักงานปฏิบัติงานเหมาะสมตามศักยภาพของตน

๑.๖.๒.๒ จารุพจน์ รัฐกิจรุ่งโรจน์^{๑๒} ศึกษาการจัดการความขัดแย้งระหว่างภาครัฐกับประชาชนกรณีศึกษาเขื่อนปากมูล ผลการศึกษาพบว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างรัฐกับประชาชนมีสาเหตุหลัก ๔ ประการคือ ๑) เกิดจากแนวคิดของการพัฒนาที่ว่า “คนส่วนน้อยต้องเสียสละเพื่อคนส่วนใหญ่ ๒) เกิดจากความอ่อนด้อยทางระบบราชการและกลไกอำนาจรัฐ ๓) เกิดจากการขาดกระบวนการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในพื้นที่ ๔) เกิดการเข้ามาขององค์กรพัฒนาเอกชน

๑.๖.๒.๓ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส^{๑๓} ศึกษารูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติ ศึกษาวิเคราะห์กรณีลุ่มน้ำแม่ตาช้าง จ.เชียงใหม่ พบว่าสภาพปัญหาความขัดแย้งตามที่ปรากฏใน ลุ่มน้ำแม่ตาช้าง ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในลุ่มน้ำแม่ตาช้าง จ.เชียงใหม่ประกอบด้วยความขัดแย้งแบบตั้งตัว ตีนตัว และแตกตัว กล่าวคือ ความขัดแย้งได้ “ตั้งตัว” ขึ้นจากประเด็นปัญหาความเลื่อมล้ำเกี่ยวกับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และการดูหมิ่นชาติพันธุ์ จนนำไปสู่สถานการณ์ของการ “ตีนตัว” หรือ “ตั้งตัว” เนื่องจากความความสัมพันธ์ที่แปลกแยกระหว่างกลุ่มต่างๆ และการสื่อสารบนฐานของข้อมูล หรือข้อเท็จจริงที่ไม่มีชัดเจน จึงทำให้ความขัดแย้งได้ “แตกตัว” กลายเป็นความขัดแย้งที่เกี่ยวกับการแย่งชิงทรัพยากรน้ำ การสร้างสิ่งก่อสร้างบุกรุกลำน้ำซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะ การทิ้งขยะ และของเน่าเสียลงในลำน้ำ ระหว่างกลุ่มต้นน้ำกับกลางน้ำ และปลายน้ำ กลุ่มรีสอร์ทกับกลุ่มกลางน้ำ และปลายน้ำ เหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง “ตัวแปรภายนอก” ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งนั้น สามารถประเมินได้จากการที่ประชาชนบางกลุ่มต้องการที่พัฒนาเศรษฐกิจแบบ “ทุนนิยม” กล่าวคือ ชาวเขาเผ่าม้งได้พัฒนาการท่องเที่ยว และปลูกพืชที่มีคุณค่าทางการตลาดเพิ่มมากขึ้น และสถานประกอบการต่างๆ เช่น รีสอร์ท บ้านจัดสรร และบ้านพักตากอากาศ เป็นต้น

^{๑๑} มณีนุช ไพรดี, “การนำหลักสังคหวัตถุ ๔ ไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานบริษัท พรอพเพอร์ตี้ แคร้ เซอร์วิสเชส (ประเทศไทย) จำกัด”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), บทคัดย่อ.

^{๑๒} จารุพจน์ รัฐกิจรุ่งโรจน์, “การจัดการความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน: กรณีศึกษาเขื่อนปากมูล”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), บทคัดย่อ.

^{๑๓} พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, “ศึกษารูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติ: ศึกษาวิเคราะห์กรณีลุ่มน้ำแม่ตาช้าง จ.เชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), บทคัดย่อ.

ได้ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้ความต้องการทรัพยากรน้ำเพื่อสนองต่อเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเพิ่มมากยิ่งขึ้นเช่นเดียวกัน และตัวแปรที่สำคัญอีกมิติหนึ่งก็คือ การที่บางกลุ่มที่สามารถเข้าถึงแหล่งน้ำได้ง่าย และสะดวกกว่าพยายามที่จะใช้อำนาจทางการเงิน และเศรษฐกิจที่เหนือกว่าแย่งชิงพื้นที่การใช้ทรัพยากรน้ำ และในขณะเดียวกันก็พยายามที่จะอ้างสิทธิทางธรรมชาติ และสิทธิของการเป็นเจ้าของเขตแดนเพื่อสร้างความชอบธรรมในการใช้น้ำ

๑.๖.๒.๔ **ปริสา สมภมิตร**^{๑๔} ศึกษาการจัดการความขัดแย้งของชุมชนอันเนื่องมาจากนโยบายเวนคืนที่ดินของรัฐกรณีศึกษาชุมชนแหลมฉบัง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่าปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐกับชุมชนแหลมฉบังเกิดจากปัจจัย ๓ ประการคือ ๑) ด้านบุคคล คือ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มอำนาจมีเป้าหมายเดียวกัน เป็นกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทและตำแหน่งหน้าที่ในการจัดการปัญหาต่างๆ(การทำเรือและตำรวจ) เป็นบุคคลที่ทำหน้าที่เวนคืนที่ดินบริเวณชุมชนแหลมฉบังซึ่งมีเป้าหมายเพื่อให้ได้ที่ดินเพื่อสร้างท่าเรือแหลมฉบัง ๒) ด้านกระบวนการ กล่าวคือ เป็นกลุ่มบุคคลได้บิดเบือนข้อมูลข่าวสารให้แก่คนในชุมชนแหลมฉบังทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้น ๓) โครงสร้างด้านกฎหมาย กล่าวคือ กฎหมายเป็นกรอบกำหนดสิ่งต่างๆ ทางการทำเรือสามารถที่จะจัดการปัญหาความขัดแย้งได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย การจัดการปัญหาความขัดแย้งระหว่างการทำเรือกับคนในชุมชน มีลักษณะของการที่จะเอาชนะคนในหมู่บ้าน เนื่องมาจากทางการทำเรือได้รับอำนาจทางกฎหมายอย่างถูกต้อง อีกทั้งทางการทำเรือต้องการพื้นที่ดังกล่าวในการสร้างท่าเรือให้สมบูรณ์ปัญหานี้ได้พัฒนาขึ้นมาเป็นความขัดแย้ง

๑.๖.๒.๕ **วานิตย์ อินทรัก**^{๑๕} ศึกษาการแก้ไขปัญหาข้อพิพาทที่ดินศึกษากรณีที่ดินทรงสงวน ตำบลแสมสาร อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่าการตัดสินใจความผิดถูกไม่ควรใช้มาตรการทางด้านกฎหมายเพียงมิติเดียว ควรอาศัยมาตรฐานเฉพาะบางเรื่องบางอย่างซึ่งเห็นว่าการชอบธรรมหรือยุติธรรมเพื่อใช้ตัดสินว่าใครผิดใครถูก ข้ออ้างของราษฎรซึ่งอ้างว่าครอบครองที่ดินมาก่อนที่จะมีพระราชกฤษฎีกากำหนดเป็นเขตสงวนหวงห้ามเมื่อ พ.ศ.๒๔๗๙ โดยปรากฏหมู่บ้านช่องแสมสารอยู่ในแผนที่ท้ายพระกฤษฎีกา ควรนำมาพิจารณาถึงความถูกต้องและชอบธรรม เพราะแผนที่กำหนดเขตสงวนหวงห้ามนั้น โดยหลักการจะต้องกันที่ดินราษฎรครอบครองบางส่วนออกไม่ใช่จัดทำแผนที่ที่ราษฎรออาศัยอยู่รวมเข้าไปด้วย ดังนั้น การแก้ปัญหาโดยวิธีประสานผลประโยชน์โดยแต่ละฝ่ายยอมเสียสละสิ่งที่มีความสำคัญน้อยเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่มีความสำคัญมากกว่านั้นเป็นวิธีที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหา ซึ่งวิธีการดังกล่าวราษฎรตำบลแสมสารจะได้มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินด้วยและกองทัพเรือได้ใช้ประโยชน์ในที่ดินทรงสงวนได้เต็มที่ด้วย

^{๑๓} ปริสา สมภมิตร, “การจัดการความขัดแย้งของชุมชนอันเนื่องมาจากนโยบายเวนคืนที่ดินของรัฐกรณีศึกษาชุมชนแหลมฉบัง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี”, *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๖), บทคัดย่อ.

^{๑๔} วานิตย์ อินทรัก, “ศึกษาการแก้ไขปัญหาข้อพิพาทที่ดินศึกษากรณีที่ดินทรงสงวน ตำบลแสมสาร อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี”, *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๖), บทคัดย่อ.

๑.๖.๒.๖ **ชลัทธ เทียนส่องใจ**^{๑๖} ได้ทำการศึกษาการไกล่เกลี่ยคนกลางเชิงพุทธหลัก และเครื่องมือสำหรับการจัดการความขัดแย้ง พบว่า ความขัดแย้งของมนุษย์ซึ่งยากจะหลีกเลี่ยงได้ สาเหตุของปัญหาความขัดแย้งสามารถแบ่งออกตามปัจจัยภายนอกได้เป็น ๕ ประการด้วยกันคือ ๑) ความขัดแย้งด้านข้อมูล ๒) ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ ๓) ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ ๔) ความขัดแย้งด้านโครงสร้าง และ ๕) ความขัดแย้งด้านคุณค่าหรือค่านิยม การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางถือว่าเป็นอีกทางเลือกในการจัดการความขัดแย้ง โดยมีบุคคลที่ ๓ หรือคนกลางเข้ามาเป็นส่วนร่วมในการจัดการปัญหา บทบาทหน้าที่ของคนกลางจะเป็นผู้ให้คำแนะนำและพร้อมทั้งเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการปัญหาความขัดแย้ง เพื่อที่จะให้คู่กรณีสามารถบรรลุข้อตกลงได้โดยความสมัครใจทั้งสองฝ่าย ทั้งนี้คนกลางไม่มีอำนาจบังคับให้คู่กรณีต้องปฏิบัติตามคำแนะนำแต่อย่างใด

๑.๖.๒.๗ **ชลากร พรหมกิตติกุล**^{๑๗} ปัญหาการบุกรุกที่ดินสาธารณประโยชน์ในโครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก : ศึกษากรณีหมู่บ้านแหลมฉับ อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่าที่ดินบริเวณชายทะเล และทางน้ำมีภูมิประเทศที่เหมาะสมสำหรับเป็นที่อยู่อาศัย และประกอบอาชีพหลักในการประมง เนื่องจากเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามาจัดการหวงห้ามและบัญญัติว่าเป็นที่สาธารณประโยชน์ตามความหมายในมาตรา ๑๓๐๔ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในภายหลัง ราษฎรเหล่านี้จึงกลายเป็นผู้บุกรุกโดยปริยาย เมื่อราษฎรปลูกบ้านอยู่อาศัยเป็นชุมชนขนาดใหญ่มีการชุมนุมเรียกร้องและมีพลังต่อรองสูง จึงเป็นการยากและเป็นปัญหาอันใหญ่หลวงที่รัฐบาลจะเข้าไปจัดการหาแนวทางแก้ไขปัญหา

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยในเบื้องต้น พบว่า ได้มีนักวิชาการได้สะท้อน ลักษณะและธรรมชาติของความขัดแย้ง ซึ่งเป็นสภาวะการณ์และลักษณะที่บุคคล หรือกลุ่มบุคคลมีความคิดหรือมีการกระทำที่ไม่สอดคล้องกัน มีผลประโยชน์ ค่านิยม ความสัมพันธ์และโครงสร้างที่แตกต่างกัน โดยความแตกต่างกันเหล่านั้นได้ก่อให้เกิดความบาดหมาง การทะเลาะ การแก่งแย่งและการวิวาทจนนำไปสู่การทำร้ายร่างกายและทรัพย์สินในที่สุด พร้อมกันนี้หลายท่านได้เสนอแนวทางการจัดการความขัดแย้งไว้หลายหลาย แต่ยังไม่มีการแก้ไขความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉับในมิติของการเจรจาไกล่เกลี่ย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงประสงค์จะศึกษาวิเคราะห์การจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉับภายใต้กรอบการไกล่เกลี่ยตามพุทธสันติวิธี ดังจะปรากฏในการศึกษาในบทต่อไป

^{๑๕} ชลัทธ เทียนส่องใจ “การไกล่เกลี่ยคนกลางเชิงพุทธ หลักและเครื่องมือสำหรับการจัดการความขัดแย้ง”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), บทคัดย่อ.

^{๑๖} ชลากร พรหมกิตติกุล, ปัญหาการบุกรุกที่ดินสาธารณประโยชน์ในโครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก: ศึกษากรณีหมู่บ้านแหลมฉับ อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๔), บทคัดย่อ.

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์แนวทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบังตามหลักพุทธสันติวิธี โดยกำหนดการดำเนินการศึกษาตามขั้นตอนต่อไปนี้

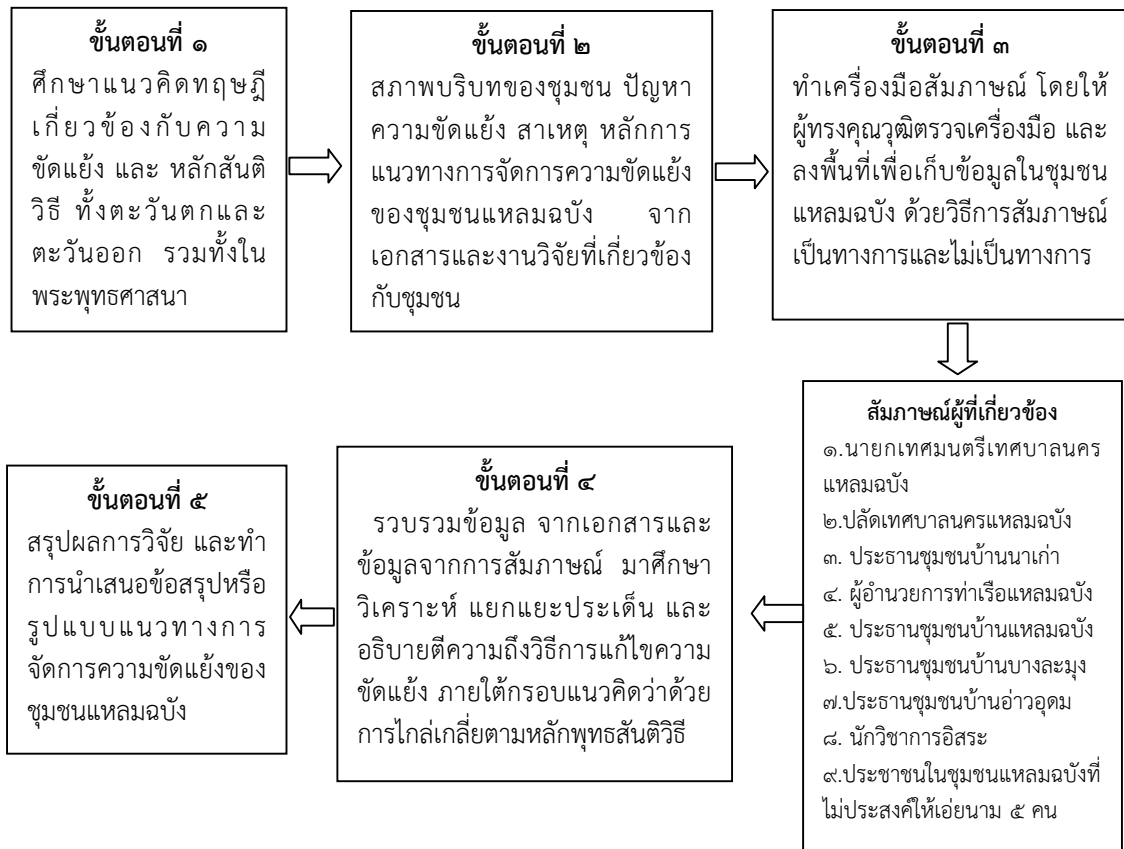
๑.๗.๑ ขั้นตอนที่ ๑ ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักสันติวิธี ทั้งที่เป็นความหมาย ลักษณะ รูปแบบและวิธีการ ตามหลักวิชาการทั้งตะวันตกและตะวันออก รวมทั้งแนวคิดทางพระพุทธศาสนา โดยจะเน้นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากข้อมูลคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา หนังสือ ตำรา และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research)

๑.๗.๒ ขั้นตอนที่ ๒ ศึกษาสภาพบริบทของชุมชน สภาพปัญหาความขัดแย้ง สาเหตุหลักการ วิธีการหรือแนวทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี จากหนังสือ ตำรา เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุมชนแหลมฉบัง

๑.๗.๓ ขั้นตอนที่ ๓ ผู้วิจัยได้ทำเครื่องมือสัมภาษณ์ โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือและทำการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลในชุมชนแหลมฉบัง ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งการร่วมสังเกตการณ์การพูดคุย สภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนบุคคลที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ ประชาชนในชุมชนผู้เดือดร้อน หน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น เทศบาลนครแหลมฉบัง การทำเรือแหลมฉบัง ตลอดจนผู้นำชุมชนอื่นๆ เกี่ยวกับประเด็นปัญหาความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบัง

๑.๗.๔ ขั้นตอนที่ ๔ ผู้วิจัยจะทำการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจากเอกสารและข้อมูลจากการสัมภาษณ์ มาศึกษาวิเคราะห์ แยกแยะประเด็น และอธิบายตีความถึงวิธีการแก้ไขความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบัง ภายใต้กรอบแนวคิดว่าด้วยการไกล่เกลี่ยตามหลักพุทธสันติวิธี

๑.๗.๕ ขั้นตอนที่ ๕ ผู้วิจัยจะทำการสรุปผลการวิจัย และทำการนำเสนอข้อสรุปหรือรูปแบบแนวทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรีตามหลักพุทธสันติวิธี เพื่อประโยชน์แก่การนำไปสู่การสร้างสังคมสันติสุข และเพื่อการศึกษาค้นคว้าของผู้สนใจในอนาคตต่อไปโดยทั้งหมดมีขั้นตอนดังตัวอย่างต่อไปนี้

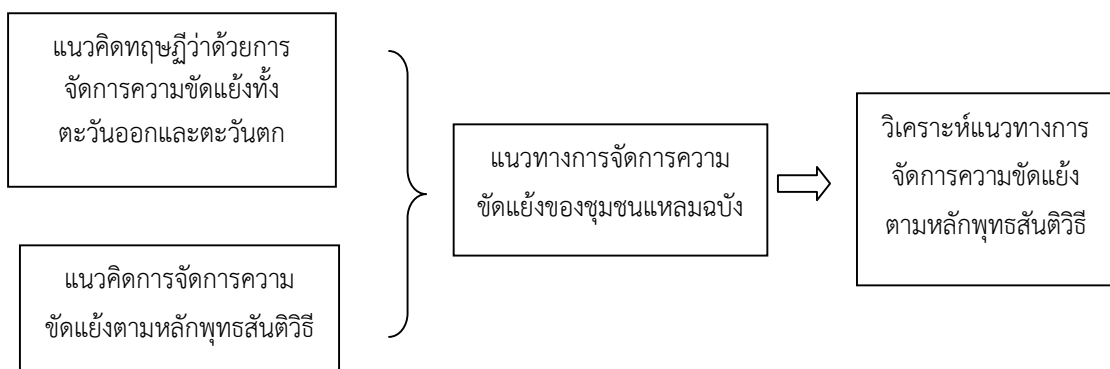

แผนภูมิ ๑.๑ วิธีดำเนินการเพื่อการวิจัย

๑.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยได้ดังนี้

แผนภูมิ ๑.๒ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๑.๙ ประโยชน์ที่ได้รับ

- ๑.๙.๑ ทำให้ทราบแนวคิดและทฤษฎีการจัดการความขัดแย้งตามหลักพุทธสันติวิธี
- ๑.๙.๒ ทำให้ทราบแนวทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี
- ๑.๙.๓ ทำให้สามารถวิเคราะห์แนวทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรีตามหลักพุทธสันติวิธี

บทที่ ๒

แนวคิดและทฤษฎีการจัดการความขัดแย้งตามหลักพุทธสันติวิธี

ในการศึกษาวิจัยบทนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิดทฤษฎีว่าด้วยการจัดการความขัดแย้ง ซึ่งมีรายละเอียดที่เกี่ยวกับความหมาย ลักษณะ ประเภทและสาเหตุของความขัดแย้ง รวมทั้งวิธีการจัดการความขัดแย้ง โดยยึดหลักการพื้นฐานการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธีทั้งในตะวันออก ตะวันตก และในพระพุทธศาสนา ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

๒.๑ ธรรมชาติของความขัดแย้ง

ความขัดแย้งเป็นธรรมชาติของมนุษย์ เป็นภาวะที่มนุษย์เข้ากันไม่ได้ เป็นความรู้สึกหรือ ปฏิกริยาของบุคคลกลุ่มคน ที่มีความคิดเห็นค่านิยม และเป้าหมายไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือ แข่งขันกันเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรที่ขาดแคลน ความเข้ากันไม่ได้มาจากเรื่องผลประโยชน์หรือ อุดมการณ์ ความขัดแย้งอาจมีความซับซ้อนมากขึ้นเนื่องจากความขัดแย้งมักจะมีประเด็นเรื่องของ อำนาจเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย^๑ ดังปรากฏเป็นการต่อสู้เพื่อการแย่งชิงทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดหรือ ฝ่ายลูกค้านหรือขัดขวางการกระทำของอีกฝ่ายเพื่อเป้าหมายของตน ซึ่งความขัดแย้งอาจรุนแรง หรือไม่รุนแรงก็ได้^๒ คำว่า “ขัดแย้ง” ประกอบด้วยคำสองคำ กล่าวคือ “ขัด” ซึ่งหมายถึง การไม่ทำ ตาม ฝ่าฝืน ขืนไว้^๓ และ “แย้ง” หมายถึง ไม่ตรงหรือลงรอยเดียวกัน ต้านไว้ ทานไว้^๔ ฉะนั้น จึงสรุป ได้ว่า “ขัดแย้ง” นั้นหมายถึงการที่บุคคลทั้งสองฝ่ายไม่ลงรอยกัน^๕ จึงพยายามที่จะต้านทานฝ่ายที่มี ความเห็นไม่เหมือนกับตนเอง อาจมีการโต้แย้ง หรือถกเถียงกัน และดิ้นรนต่อสู้และแข่งขันกัน

ธรรมชาติของความขัดแย้งเป็นธรรมชาติของมนุษย์และสังคม กล่าวคือ ความขัดแย้งและ สงครามนั้นเป็นเรื่องปกติของมนุษย์ซึ่งในความจริงแล้ว ความขัดแย้งเป็นธรรมชาติของมนุษย์

^๑ ฉันทนา บรรพศิริโชติ “ความขัดแย้งในสังคมไทย: ช่องว่างของการรับรู้และความเข้าใจ”, ใน ความขัดแย้งในสังคมไทยยุควิกฤติเศรษฐกิจ, พัชรี สีโรรส บรรณาธิการ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คบไฟ, ๒๕๔๒), หน้า ๓๒.

^๒ ศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาล, การมีส่วนร่วมของสาธารณชนและการจัดการความขัดแย้ง, (กรุงเทพมหานคร:สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๕), (อัดสำเนา).

^๓ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: นานมี บุคส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๗๖.

^๔ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: นานมี บุคส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๗๖.

^๕ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: นานมี บุคส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖), หน้า ๙๑๗.

แต่ปัญหาก็คือ ขัดแย้งกันอย่างไร จึงก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด^๖ ดังจะเห็นได้จากประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติไม่เคยว่างเว้นจากความขัดแย้งไม่ว่าจะในระดับบุคคล มนุษย์มิได้ถือกำเนิดมาเหมือนกันแต่เป็นความแตกต่างอันเป็นผลมาจากพันธุกรรมหรือสภาพแวดล้อมของสังคม ความขัดแย้งจึงเป็นเรื่องธรรมดาที่เกิดขึ้นทุกวันในครอบครัว ในชุมชน ในองค์กรหรือแม้แต่ในตัวเอง ความขัดแย้งไม่ใช่เรื่องเลวร้ายหากความขัดแย้งนั้นหากความขัดแย้งนั้นสามารถคลี่คลายตัวเองและเปลี่ยนไปทางสร้างสรรค์ นำไปสู่ข้อยุติและหาทางออกได้^๗

๒.๒ ความหมายของความขัดแย้ง

ความหมายของความขัดแย้ง ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่า ความขัดแย้ง ที่น่าศึกษาและทำความเข้าใจ กล่าวคือ ความขัดแย้ง หมายถึง ความขัดแย้งมีเหตุมาจากพฤติกรรม(การกระทำ)ของบุคคลที่มีทัศนคติที่เป็นอริต่อกัน^๘ ความไม่ลงรอยกัน หรือสภาวะที่ไม่เห็นพ้องต้องกัน หรือความเป็นปฏิปักษ์กัน ระหว่างบุคคล หรือกลุ่มบุคคลตั้งแต่ กลุ่มขึ้นไป โดยมีสาเหตุมาจากวัตถุประสงค์ที่ไม่สามารถเข้ากันได้ ความไม่ลงรอยกันทางด้านความต้องการ^๙ ยังรวมถึงการต่อสู้กัน หรือการแข่งขันกันระหว่างความคิด ความเห็น ความสนใจ หรือผลประโยชน์ มุมมอง รสนิยม ค่านิยม แนวทาง ความชอบ อำนาจ สถานภาพ ทรัพยากร^{๑๐} กล่าวโดยรวมความหมายของความขัดแย้งสามารถประมวลได้ ดังนี้

๑. ความขัดแย้ง คือ สถานการณ์ที่ไปขัดขวางหรือสกัดกั้นการกระทำของอีกฝ่ายหนึ่ง หรือการที่บุคคลมีความแตกต่างกันในเรื่องค่านิยม ความสนใจแนวความคิด วิธีการ เป้าหมายที่ไม่สอดคล้องกันหรือไปด้วยกันไม่ได้^{๑๑}
๒. ความขัดแย้ง คือ พฤติกรรมของการต่อสู้ การทะเลาะวิวาท ความแตกต่างที่อยู่ตรงข้ามกัน^{๑๒}
๓. ความขัดแย้ง คือ ความเห็นหรือความเชื่อที่ต่างกัน แต่คู่กรณียังสามารถทำงานร่วมกันได้ รวมความถึงการมุ่งหมายที่จะเอาชนะให้ได้เพื่อเป้าหมายสูงสุดของตนเอง^{๑๓}

^๖ พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต), *สลายความขัดแย้ง*, (กรุงเทพมหานคร: สหพิมพ์, ๒๕๔๖), หน้า ๓-๔.

^๗ ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, *สันติทฤษฎี/วิถีวัฒนธรรม*, (กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๓๙), หน้า ๓๖.

^๘ Johan Galtung , *Peace: Research, Education , Action: Essays in Peace Research.1*, (Copenhagen: Christian Ejlert, 1975), p. 81.

^๙ Stella Ting-Toomey, “Toward a Theory of Conflict and Culture”, *Communication, Culture and Organization Process*, (Thousand Oaks, CA: Sage, 1985), p. 72.

^{๑๐} เจมส์ โค และคณะ(ผู้แต่ง), วันชัย วัฒนศัพท์ และคณะ (ผู้แปล) , *คู่มือการเพิ่มพลังความสามารถกระบวนการจัดการข้อพิพาท*, (นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๕), หน้า ๒.

^{๑๑} เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์, *ความขัดแย้ง : การบริหารเพื่อการสร้างสรรค์*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: ต้นอ้อ แกรมมี่, ๒๕๔๐), หน้า ๑๑.

^{๑๒} นพ ศิริบุญนาถ, *พฤติกรรมองค์กร*, (กรุงเทพมหานคร: สุทรไพศาล, ๒๕๔๕), หน้า ๙๑.

สรุปได้ว่า ความขัดแย้ง เป็นความรู้สึกหรือปฏิกิริยาของบุคคลหรือกลุ่มคน ที่มีความคิดเห็น ค่านิยม และ เป้าหมายไม่เป็นไปในทางเดียวกัน รวมทั้งการต่อสู้เพื่อทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด หรือการที่ฝ่ายหนึ่งรุกล้ำหรือขัดขวางการกระทำอีกฝ่ายเพื่อให้เป้าหมายของตนบรรลุผล ซึ่งความขัดแย้งดังกล่าวอาจจะสะท้อนออกมาในรูปของความไม่รุนแรง หรือรุนแรงก็ได้^{๑๔} ซึ่งสามารถสรุปออกเป็น ๒ ความหมาย คือ ความหมายในแง่บวก เป็นความขัดแย้งที่ส่งผลดีต่อองค์กรและสังคม และความหมายในแง่ลบ เป็นความขัดแย้งที่ส่งผลเสียต่อองค์กรและสังคม

๒.๓ ประเภทของความขัดแย้ง

ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในลักษณะต่างๆ นั้น แท้ที่จริงแล้วยังคงมีอีกหลายรูปแบบ หลายประเภทด้วยกัน กล่าวคือ อาจเป็นความขัดแย้งที่มีความเข้าใจแตกต่างกัน นักวิชาการได้แบ่งความขัดแย้งออกเป็น ๕ ประเภท ได้ดังนี้

๑. ความขัดแย้งด้านข้อมูล เป็นปัญหาพื้นฐานของความขัดแย้งอาจเกิดจากข้อมูลน้อยเกินไป การแปลผลผิดพลาด การวิเคราะห์ออกมาด้วยความเห็นต่างกัน
๒. ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ เป็นเหตุผลแห่งการแย่งชิงผลประโยชน์
๓. ความขัดแย้งด้านโครงสร้าง เป็นเรื่องของอำนาจแย่งชิงอำนาจ การใช้อำนาจ การกระจายอำนาจ ปัญหาโครงสร้างรวมไปถึง กฎ ระเบียบ ภูมิศาสตร์ ระยะเวลาและระบบ
๔. ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ เป็นปัญหาด้านบุคลิกภาพ พฤติกรรมต่างๆ ในอดีต อารมณ์ที่รุนแรง ความเข้าใจผิด การสื่อสารที่บกพร่อง
๕. ความขัดแย้งด้านค่านิยม เป็นปัญหาในระบบของความเชื่อ ความแตกต่างในค่านิยม ขนบประเพณี ประวัติการเลี้ยงดูที่หล่อหลอมเขาขึ้นมา^{๑๕}

นอกจากนี้ นักวิชาการทางด้านจิตวิทยาบางท่านก็ได้แบ่งย่อยความขัดแย้งออกเป็น ๔ ประเภทด้วยกัน กล่าวคือ ๑. ความขัดแย้งด้านเป้าหมาย คือ ความขัดแย้งอันเนื่องมาจากการที่เป้าหมายที่แตกต่างกัน ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อบุคคลหนึ่งมีความต้องการต่อสิ่งที่จะได้รับแตกต่างจากอีกบุคคลหนึ่ง ๒. ความขัดแย้งด้านความคิด คือ ความขัดแย้งอันเนื่องมาจากการที่แต่ละฝ่ายมีความคิดเห็นที่ไม่ลงรอยกัน ๓. ความขัดแย้งด้านความรู้สึก คือ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมาเมื่อบุคคลหนึ่งมีทัศนคติหรือความรู้สึกที่ขัดแย้งกับอีกฝ่ายหนึ่ง ตัวอย่างความขัดแย้งแบบนี้สามารถพบเห็นได้จากบุคคล ๒ คนที่มีความชอบและรสนิยมไม่เหมือนกัน ๔. ความขัดแย้งด้านพฤติกรรม คือ ความขัดแย้งอันเนื่องมาจากการที่บุคคลหนึ่งกระทำบางสิ่งบางอย่าง ซึ่งไม่เป็นที่ยอมรับของอีกฝ่ายหนึ่ง เช่น พุดจา

^{๑๓} วันชัย วัฒนศัพท์, ความขัดแย้ง หลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (ขอนแก่น: ศิริภรณ์ออฟเซ็ท, ๒๕๕๐), หน้า ๙.

^{๑๔} พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, พุทธสันติวิธี : การบูรณาการหลักการและเครื่องมือจัดการความขัดแย้ง, (กรุงเทพมหานคร: ๒๑ เซ็นจูรี, ๒๕๕๔), หน้า ๒๒-๒๓.

^{๑๕} วันชัย วัฒนศัพท์, ความขัดแย้ง: หลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา, (ขอนแก่น: โรงพิมพ์ศิริภรณ์ ออฟเซ็ท, ๒๕๓๗), หน้า ๑๑-๑๕.

หยาดกาย หรือคูหมั่นเหยียดหยาม^{๑๖} เมื่อสรุปแล้วจะเห็นว่าความขัดแย้งสามารถแบ่งเป็นความขัดแย้งภายใน คือ ความขัดแย้งทางความคิด ความรู้สึก และรสนิยมที่แตกต่าง และความขัดแย้งภายนอก คือ ความขัดแย้งที่เกิดความสัมพันธ์ ผลประโยชน์ ข้อมูล โครงสร้างทางสังคมที่แตกต่างกัน

๒.๔ สาเหตุที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง

เมื่อกล่าวถึง “เหตุปัจจัยของความขัดแย้ง” ได้มีนักคิดหลายคน ที่ได้นำเสนอประเด็นข้อมูลเหล่านี้เอาไว้อย่างมากมาย โดยการจัดกลุ่มความคิดออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ดังต่อไปนี้ กล่าวคือ

๑. กลุ่มที่มองว่า ความขัดแย้งเกิดจากปัจจัยภายใน

๑.๑ **กิเลส: ที่มาของความขัดแย้ง** นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา เช่น พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ชี้ให้เห็นว่า “ความอยากได้ อยากใหญ่ และใจแคบ”^{๑๗} ถือได้ว่าเป็น “ตัวการสำคัญ” ที่ทำให้เกิด “ความหวาดกลัว ระวัง และไม่ไว้ใจกัน” ส่วนพระโสภณ-คณาภรณ์ (ระบอบรัฐยาณ) มองว่า “ตัวปัญหา” ของความขัดแย้งอยู่ที่ “อวิชชา” ซึ่งแตกกิ่งใหญ่ออกมาเป็น “ความโลภ ความโกรธ และความหลง”^{๑๘} ในขณะที่พระเทพโสภณ (ประยูร ธรรมจิตโต) มีทัศนะที่คล้ายคลึงกับพระเทพดิลกกล่าวคือ โดยมองว่า เกิดจาก ๓ ตัวแปรหลัก คือ โลภะ โทสะ และโมหะ^{๑๙} ในขณะที่ สุกฤษณ์ ศิวรักษ์ เข้าใจเป็น “ความโกรธ” ซึ่งสภาวะเช่นนี้ทำให้เกิดความเกลียดชัง ทำร้าย และฆ่ากันในหมู่มนุษย์^{๒๐} ผู้วิจัยมองว่า การมองในลักษณะนี้สอดคล้องกับแนวคิดของหลักพระอภิธรรมที่มองว่าฐานของความขัดแย้งอยู่ที่ “โทสมูลจิต” เป็น “ปฐมภูมิ” หลังจากนั้น จึงส่งผลให้เกิด “ความโลภ” และ “ความหลง” ต่อไป จะเห็นว่า นักวิชาการดังกล่าวเป็นกลุ่มนักวิชาการที่จัดอยู่ในชุดของนักคิดสาย “พระพุทธศาสนา” ฉะนั้น การมองประเด็นเกี่ยวกับที่มาของความขัดแย้งจึงสอดคล้องเป็นแนวทางเดียวกัน

๑.๒ **พฤติกรรมศาสตร์ในแง่สัญชาตญาณ และสันดานของมนุษย์:** ที่มาของความขัดแย้ง นักคิดของกลุ่มนี้ มองว่า “สาเหตุของการขัดแย้ง” นั้น เกิดจาก “สันดานมนุษย์และสัตว์ในทุกสังคม” ความขัดแย้งของมนุษย์ เกิดจากพื้นฐานของแนวความคิดสัญชาตญาณความก้าวร้าว (instinctual theories of aggression) ซึ่งศึกษาในเรื่องความก้าวร้าวของมนุษย์ ก็ได้ชี้ไปในทิศทาง

^{๑๖} พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, พุทธสันติวิธี : การบูรณาการหลักการและเครื่องมือจัดการความขัดแย้ง, หน้า ๒๓-๒๕.

^{๑๗} คำว่า “อยากได้ อยากใหญ่ ใจแคบ” เป็น “วาทกรรมประดิษฐ์” จาก “ตัณหา มานะ และทิฏฐิ”, พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), วิถีสู่สันติภาพ, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๔๖), หน้า ๑๒.

^{๑๘} พระโสภณคณาภรณ์, “ความขัดแย้งในจิตมนุษย์หน้า”, ใน สันติศึกษากับการแก้ปัญหาความขัดแย้ง, วลัย อรุณี บรรณาธิการ, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐), หน้า ๓๘.

^{๑๙} พระมหาประยูร ธรรมจิตโต, พุทธวิธีสร้างสันติภาพ, (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป, ๒๕๓๒), หน้า ๑๗.

^{๒๐} สุกฤษณ์ ศิวรักษ์ “พุทธศาสนากับอหิงสธรรม”, ใน ปฏิบัติการแห่งความรัก: ยุคสมัยแห่งความรุนแรง, วีระ สมบูรณ์ และไพศาล วงศ์วรวิสิทธิ์ บรรณาธิการ, (กรุงเทพมหานคร: กลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคม, ๒๕๒๒), หน้า ๓๑๘.

เดียวกันว่า ความขัดแย้งและการต่อสู้ เป็นกระบวนการเพื่อการทดแทนหรือชดเชย สิ่งที่เป็นสัญญาณก้าวร้าวทำลายล้างมนุษย์ โดยผ่านทางความขัดแย้งหรือการแข่งขัน

๒. กลุ่มที่มองว่า ความขัดแย้งเกิดจากความต้องการ ความต้องการด้านเศรษฐกิจ และสังคมเป็นตัวแปรสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดความขัดแย้งในสังคม สิ่งที่เขานำมายืนยันข้อสมมติฐานก็คือ ดัชนีชี้ความแตกต่างทางเศรษฐกิจก็คือ รายได้ สิทธิพลเมือง และการมีงานทำ เป็นต้น ส่วนตัวแปรตัวความต้องการด้านสังคมก็คือ ระดับการศึกษา ความทันสมัย และฐานะทางสังคม ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวจัดได้ว่าเป็นสิ่งกระตุ้นให้คนในสังคมเกิดความขัดแย้งระหว่างกัน^{๒๑}

๓. กลุ่มที่มองว่า ความขัดแย้งเกิดจากอำนาจ กล่าวคือ อำนาจมีอยู่น้อย หายาก กลุ่มย่อย ๆ ในองค์กรทางสังคม จึงต้องแข่งขันต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจอันน้อยนั้น” ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในกลุ่มของสังคม ผู้มีอำนาจ มักจะใช้อำนาจเหนือกับผู้ที่มีอำนาจน้อยกว่า^{๒๒}

๔. กลุ่มที่มองว่า ความขัดแย้งเกิดจากค่านิยม เมื่อกกล่าวถึงคำว่า “ค่านิยม” (Values) ประกอบไปด้วยประเด็นหลัก ๆ ที่น่าสนใจหลายประการ กล่าวคือ ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา ภาษาหรือชาติพันธุ์ เป็นต้น อันเป็นสิ่งที่แสดงออกทางความคิดหรือการกระทำ^{๒๓}

๕. กลุ่มที่มองว่า ความขัดแย้งเกิดจากโครงสร้างสังคม คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) จัดได้ว่าเป็นผู้นำทางความคิดในกลุ่มนี้ โดยเขาได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่อง “Capital” Marcuse^{๒๔} และ C. Wright Mills^{๒๕} ว่าความขัดแย้งเกิดจากการกดขี่ขูดรีดทางชนชั้นโดยเฉพาะในสังคมทุนนิยมซึ่งโครงสร้างสังคมมีการแบ่งชนชั้นสูง และเป็นชนชั้นที่กดขี่ขูดรีด” ดังนั้น “ความขัดแย้งจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งขัดแย้งกันในผลประโยชน์ของชนชั้น

๖. กลุ่มที่มองว่า ความขัดแย้งเกิดจากข้อมูล ข่าวสาร หรือการสื่อสารที่ไร้ประสิทธิภาพ คือ การรับรู้ที่ผิดพลาด ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน มีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง

สรุปแล้ว “เหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง” มีตัวแปรใน ๒ มิติหลัก ๆ ด้วยกัน กล่าวคือ ตัวแปรภายใน และตัวแปรภายนอก ซึ่งตัวแปรภายในนั้น มุ่งเน้นไปที่ “กิเลส” และพฤติกรรมอันเป็นดั้งเดิม หรือเป็นสัญชาตญาณของมนุษย์ และตัวแปรภายนอกที่มุ่งเน้นไปที่ปัจจัยภายนอกอันได้แก่สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม ค่านิยม อำนาจ และพฤติกรรมต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้แสดงออกมา

^{๒๑} เทียนฉาย กิระนันท์, “อันเนื่องมาจากความแตกต่างทางเศรษฐกิจ และสังคม”, ใน *สันติศึกษากับการแก้ปัญหาความขัดแย้ง*, วลัย อร์ณี บรรณาธิการ, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐), หน้า ๙๙-๑๐๗.

^{๒๒} Peter T. Coleman “Power and Conflict”, in *The Handbook Conflict Resolution: Theory and Practice*, Morton Deutsch and Peter T. Coleman (Editors), (San Francisco: Jossey-Bass Publishers, 2000), p.p. 108-128.

^{๒๓} วันชัย วัฒนศัพท์, *ความขัดแย้ง: หลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา*, อ่างแล้ว. หน้า ๑๔.

^{๒๔} Herbert Marcuse, *Reason and Revolutions*, (New York: Humanities Press, 1968).

^{๒๕} C.Wright mills, *The Power Elite*, (New York: Oxford University Press, 1956).

๒.๕ รูปแบบการบริหารจัดการความขัดแย้ง

วิธีการหรือรูปแบบการบริหารจัดการความขัดแย้งส่วนใหญ่ที่ปรากฏเห็นในสังคม คือ การผ่อนปรนเข้าหากัน หรือ การสมานลักษณะ (Accommodation) การกลืนกลาย (Assimilation) ความร่วมมือ (Co-operation) ความเห็นพ้องต้องกัน (Consensus) ดังมีรายละเอียดที่ประมวลมาดังต่อไปนี้

๑. การผ่อนปรนหรือการสมานลักษณะ (Accommodation) ก็คือ การผสมผสานค่อยเป็นค่อยไป เป็นการประนีประนอมหรือผ่อนปรนปรับตัวเข้าหากัน หลังจากความขัดแย้งระหว่างกลุ่มเกิดขึ้นแล้ว ความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์ต่อกันอาจยังคงอยู่และอาจจะขัดแย้งกันอีก การปรับตัวเข้าหากันต่างฝ่ายต่างยังคงรักษาเอกลักษณ์ (Identity) และผลประโยชน์ของตนไว้ แม้ว่าจะต้องเสียผลประโยชน์บางส่วนของตน อีกอย่างหนึ่งการผสมผสาน ก็คือ การอดกลั้นผ่อนปรนหรือการลดความตึงเครียด

๒. การกลืนกลาย (Assimilation) เป็นกระบวนการที่ผสมผสานกลมกลืนของกลุ่มชนชั้นแต่ละกลุ่ม ในเรื่องทัศนคติ ความเชื่อ วัฒนธรรม จนรู้สึกว่าเอกลักษณ์ของกลุ่มเป็นอันเดียวกัน กระบวนการการกลืนกลาย ชนชั้นที่ด้อยกว่าจะเป็นผู้รับการกลืนกลายมากกว่า เป็นกระบวนการที่มีลักษณะค่อยเป็นค่อยไปในรูปแบบหนึ่ง ผลจากการกลืนกลายคือการลดความความขัดแย้ง เพราะเมื่อคนมีวัฒนธรรมแบบเดียวกัน คิดเหมือนกัน มองอะไรเหมือนกัน มีระบบคุณค่าเดียวกัน ก็ไม่รู้ว่าขัดแย้งกันเรื่องอะไร

๓. ความร่วมมือ (Cooperation) เป็นการกระทำร่วมกันของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป เพื่อจุดมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่งหรืออาจเป็นกระบวนการทางสังคมที่กลุ่มตกลงที่จะกระทำการกรรมร่วมกัน อาจเกิดจากมีผลประโยชน์ มีวิธีการ มีเป้าหมายหรือมีวัตถุประสงค์บางประการที่สอดคล้องกัน

๔. ความเห็นพ้องต้องกัน (Consensus) เป็นกระบวนการที่คล้ายคลึงกับการร่วมมือ แต่การตกลงเห็นพ้องต้องกันนั้นต้องเป็นเอกฉันท์

นอกจากนี้ยังมีรูปแบบการแก้ปัญหาสังคมที่ปรากฏในหลายประเทศ ซึ่งบางประเทศนำไปปรับใช้แล้วสามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งของสังคมได้ แต่บางประเทศเมื่อนำไปใช้กลับไม่ประสบความสำเร็จ นั่นหมายความว่า การจะเลือกใช้วิธีใดหรือรูปแบบใดต้องขึ้นอยู่กับเงื่อนไขและเหตุปัจจัยหรือสภาพแวดล้อมของแต่ละประเทศหรือสังคมนั้น ๆ การหาทางออกของความขัดแย้งได้มีนักวิชาการแสดงรูปแบบแนวคิดที่หลากหลายแตกต่างกันไปตามแต่สภาพของสังคมในแต่ละประเทศนั้น ๆ ซึ่งพอประมวลได้ดังต่อไปนี้

๑. การควบคุมอำนาจ คือ การควบคุมความขัดแย้ง
๒. ขจัดความขัดแย้งด้วยกฎระเบียบ กติกา
๓. หลีกเลี่ยงการแข่งขัน คือ หลีกเลี่ยงการขัดแย้ง
๔. ลดความไม่เสมอภาคด้วยการกระจายรายได้

๑. การควบคุมอำนาจ คือ การควบคุมความขัดแย้ง

อีกแนวคิดหนึ่งที่เป็นทางออกของปัญหา คือ การควบคุมอำนาจ ที่เหล่านักวิชาการบางกลุ่มมองว่า สิทธิอำนาจ (Authority) เป็นเหตุให้เกิดความขัดแย้งกันในหมู่ชนชั้น อำนาจนำมาสู่ความไม่เท่าเทียมกัน เมื่อมีผู้มีอำนาจก็ต้องมีผู้อยู่ใต้อำนาจ อำนาจจึงอาจเป็นสิ่งสำคัญที่เสี่ยงที่สุด และเป็นสิ่งล่อแหลมที่สุดที่จะเกิดความขัดแย้ง เรื่องอำนาจที่เป็นสาเหตุที่เสี่ยงที่สุดที่จะก่อให้เกิดความขัดแย้งทั้งที่เป็นทางบวกและทางลบ ดังนั้น จะเห็นว่าอำนาจถูกใช้เมื่อใด เมื่อนั้นย่อมส่งผลให้เกิดขึ้นตามมาไม่ได้อย่างใดก็อย่างหนึ่งแน่นอน จึงควรใช้อำนาจให้เหมาะสม ใช้อำนาจเพื่อความถูกต้องและยุติธรรม เพราะอำนาจหรือพลังความกดดันที่สามารถเป็นทางออกของการแก้ปัญหาของความขัดแย้งได้ ทำให้โครงสร้างมีการเปลี่ยนแปลงได้ ถ้าแต่ละฝ่ายใช้อำนาจไม่ถูกต้องยุติธรรมแล้ว ก็จะมีเพิ่มความขัดแย้งที่รุนแรงตามมา ดังนั้นการใช้อำนาจที่พอดีเหมาะสมต่อสถานการณ์ ก็น่าจะเป็นแนวทางหนึ่งของการแก้ปัญหาความขัดแย้งได้

๒. ขจัดความขัดแย้งด้วยกฎระเบียบ กติกา

วิธีแก้ความขัดแย้งด้วยการใช้กฎระเบียบข้อบังคับเป็นแกนหลักควบคุมสังคม ถ้าไม่สามารถควบคุมสังคมได้ ความขัดแย้งหรือความไม่สงบในสังคมก็จะแก้ไขไม่ได้โดยประการทั้งปวง แต่ในการที่จะควบคุมสังคมให้อยู่ในกรอบได้นั้น ก็จะต้องอาศัยเครื่องมือ เครื่องมือที่จะใช้ควบคุมสังคมมีหลากหลายแนวทาง แต่ที่สำคัญ ๆ สามารถประมวลได้ ดังนี้^{๒๖}

๑. ควบคุมโดยกฎหมาย (Laws)
๒. ควบคุมโดยกฎระเบียบข้อบังคับ (Rules)
๓. การควบคุมโดยผ่านศีลธรรม (Control Through Morals)
๔. การควบคุมโดยพิธีกรรม (Control of Ceremony)
๕. การควบคุมโดยอุดมคติทางสังคม (Control by Social Ideals)
๖. ควบคุมโดยมารยาทสังคม (Etiquette)
๗. ธรรมเนียมหรือวิถีประชา (Folkways)^{๒๗}

๓. หลีกเลี่ยงการแข่งขัน คือ หลีกเลี่ยงความขัดแย้ง

การแข่งขัน คือการต่อสู้เพื่อเข้าครอบครองสิ่งบางอย่างที่มีจำนวนจำกัดทั้งที่เป็นวัตถุหรือไม่ใช่วัตถุ ผลที่ตามมาจากการแข่งขัน อาจจะมีทั้งในทางบวกและทางลบ ทางบวกก็คือ เมื่อชนะ ความชนะนั้นจะเป็นรางวัลช่วยกระตุ้นให้คนได้แสดงความสามารถของตนได้อย่างเต็มที่ ได้รับ

^{๒๖} พิศวง ธรรมพันทา, สังคมวิทยาเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๓), หน้า ๕๓-๕๕.

^{๒๗} รศ.ณรงค์ เส็งประชา, มนุษย์กับสังคม, หน้า ๑๓๒-๑๓๓. และ จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ, สังคมวิทยา, หน้า ๓๔.

รางวัล คือ โอกาส อำนาจ เกียรติยศ การยกย่อง การยอมรับนับถือ ความมั่นคง ความเสมอภาค
สิ่งของต่าง ๆ เป็นต้น

ผลของการแข่งขันในทางลบ คือ คนจะมีทัศนคติไม่ดีต่อกัน **การแข่งขัน(Competition)**
เมื่อมีผู้ชนะก็ย่อมมีผู้แพ้ การแข่งขันมักเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาสั้น ถ้ากินระยะ
เวลานานมันจะพัฒนาตัวเองเป็นความขัดแย้ง(Conflict) ทำให้กลุ่มแยกออกจากกันแทนที่จะเข้าหา
กัน^{๒๘} เป็นสภาพที่ฝ่ายหนึ่งชวนชวายให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนต้องการ (Rewards) โดยการกำจัดหรือทำให้
คู่ต่อสู้อ่อนแอลง สอดคล้องกับแนวคิดของ บลังค์ ที่กล่าวว่า ความเลวร้ายทางเศรษฐกิจทุกชนิดเกิด
จากการแข่งขัน(Competition) การแข่งขันเป็นสาเหตุของความยากจน ความเสื่อมทางจิตใจ
อาชญากรรมและโสเภณี วิกฤตการณ์ทางอุตสาหกรรมและความขัดแย้งระหว่างประเทศ ควรจะรู้
รากฐานสังคมและสร้างสังคมใหม่โดยใช้ระบบร่วมสมาคม (Association) เป็นพื้นฐานของสังคม^{๒๙}

ดังนั้น จุดเริ่มต้นของความขัดแย้งจึงมาจากการแข่งขันกัน ในบางกรณีการหลีกเลี่ยง
การแข่งขันก็จะเป็นทางออกของความขัดแย้งได้ หันไปใช้การสอบหรือลงมติยินยอมมอบให้แทน

๔. ลดความไม่เสมอภาคด้วยการกระจายรายได้

ความไม่เสมอภาคเกิดจากการที่เราไม่มีสิทธิหรือมีโอกาส ในการครอบครองกรรมสิทธิ์
ในวัตถุต่าง ๆ โดยเฉพาะเรื่องรายได้ กล่าวคือ คนจำนวนน้อยมีรายได้สูง มีระดับความเป็นอยู่ที่
สะดวกสบาย ในขณะที่คนส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำ ความเป็นอยู่ที่แร้นแค้นยากไร้ตลอดเวลา ดังนั้น
แนวทางที่ลดความไม่เสมอภาคเป็นทางแก้ปัญหาความขัดแย้งได้ ตัวอย่างแนวทาง คือ^{๓๐}

๑. ระบบจัดเก็บภาษีอากร เพื่อมาเฉลี่ยคนมีรายได้น้อย
๒. การใช้จ่ายของรัฐเพื่อสังเคราะห์ผู้มีรายได้น้อย เช่น สวัสดิการคนชรา
๓. ขยายการศึกษาให้ทั่วถึง
๔. การประกันราคาสินค้า
๕. การเร่งรัดพัฒนาชนบทอย่างเร่งด่วน เป็นต้น

^{๒๘} ผศ.ชวอน พลตรี, **มนุษย์กับสังคม**, (ตำรา-เอกสารวิชาการ ฉบับที่ ๗ ภาคพัฒนาตำราและ
เอกสารวิชาการหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู), (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์จำกัด ,๒๕๓๐), หน้า ๕๙.

^{๒๙} Charles Gide and Charles Rist, **A History of Economic Doctrines** (London :
George G. Harrap, 1964), p. 266.

^{๓๐} กลุ่มวิทยาลัยครูใต้, **ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคม**, (กรุงเทพมหานคร :กรุงสยามการพิมพ์, ๒๕๒๖),
หน้า ๑๒๓-๑๒๕.

๒.๖ วิธีการจัดการความขัดแย้ง

วิธีการจัดการความขัดแย้ง มีแนวทางในการจัดการที่แตกต่างกันออกไป โดยมีรายละเอียดของการเลือกใช้วิธีต่างๆ ดังต่อไปนี้^{๓๑}

๑) **การหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง** ความไม่ลงรอยกันส่วนมากมักจะได้รับการแก้ไข อย่างไม่เป็นทางการ โดยคนพยายามหลีกเลี่ยงความขัดแย้งเนื่องจากคนไม่ชอบ ความไม่สบายใจที่มาพร้อมกับความขัดแย้ง และอาจจะมองว่าประเด็นปัญหานั้นยังไม่ค่อยสำคัญ การไม่มีอำนาจในการที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ หรืออาจจะยังไม่พร้อมที่จะเจรจาไกล่เกลี่ย

๒) **การเจรจาแก้ปัญหาอย่างไม่เป็นทางการ** วิธีการนี้มักจะเป็นวิธีที่ทำให้ความขัดแย้งส่วนใหญ่จบลงได้ในชีวิตประจำวัน อาจเป็นเพราะข้อขัดแย้งสามารถแก้ไขได้อย่างเรียบง่ายจนเป็นที่พอใจของผู้เกี่ยวข้องหรือเพราะประเด็นปัญหาถูกยกเลิ

๓) **การเจรจาต่อรอง** การเจรจาต่อรองเป็นการสร้างความสัมพันธ์ของการต่อรองระหว่างกลุ่มที่รู้สึกว่าจะเกิดความขัดแย้ง หรือเกิดความขัดแย้งแล้ว แต่ละกลุ่มจะร่วมกันสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันขึ้นชั่วคราว เพื่ออธิบาย หรือบอกเล่าความต้องการและผลได้ผลเสีย

๔) **การเจรจาไกล่เกลี่ย** โดยมีผู้ไกล่เกลี่ยเป็นคนกลาง การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางจะเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างสมัครใจ โดยที่คู่กรณีต้องเต็มใจที่จะยอมรับความช่วยเหลือจากผู้อื่นที่จะมาช่วยจัดการแก้ปัญหาความขัดแย้ง

๕) **วิธีการตัดสินปัญหาข้อพิพาทของผู้บริหาร** ในกรณีนี้บุคคลที่สามอาจจะไม่ต้อง เป็นกลางนัก อาจจะเป็นผู้ตัดสินใจในกรณีพิพาทนั้นก็ได้ กระบวนการนี้อาจจะเป็นเรื่องส่วนตัว ถ้าความขัดแย้งนั้นเกิดขึ้นภายในองค์กรเอกชน หรือในกลุ่มผู้ร่วมงานกันเองหรืออาจจะเป็น ทางการค้าเหตุขัดแย้งนั้นเกิดในหน่วยงานราชการ ผู้ตัดสินอาจจะเป็นนายกเทศมนตรี เจ้าหน้าที่ของรัฐ

๖) **อนุญาโตตุลาการ** เป็นกระบวนการที่คู่ขัดแย้งสมัครใจที่จะขอรับรองให้บุคคลที่สามที่เป็นกลาง ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นผู้ช่วยตัดสินใจในปัญหาความขัดแย้ง ผลการตัดสินใจอาจจะเป็นเพียงคำแนะนำหรือสิ่งผูกมัดที่จะต้องปฏิบัติตาม

๗) **กระบวนการทางศาล** เป็นการตัดสินที่ได้รับอำนาจจากสังคม ผลของการตัดสินจึงมีผลใช้บังคับตามกฎหมาย คู่กรณีไม่มีอำนาจในการตัดสินใจ แต่ก็จะได้รับโอกาสในการแสดงทัศนคติของตนเอง อย่างหนักแน่น และจากการตัดสินที่สะท้อนถึงลักษณะความเป็นไปในสังคม

๘) **กระบวนการออกกฎหมาย** เป็นวิธีการแก้ปัญหา ความขัดแย้งโดยรัฐอีกวิธีหนึ่งที่อาศัยวิธีการทางกฎหมาย วิธีนี้มักจะใช้กับข้อพิพาทใหญ่ๆ ที่มีผลกระทบต่อคนส่วนมาก แต่ก็อาจจะเกิดผลต่อคนบางกลุ่ม วิธีการนี้การตัดสินใจก็เป็นกระบวนการที่มีผลออกมาเป็น “แพ็คเกจ” โดยการลงคะแนนออกเสียง

๙) **วิธีการที่ไม่ใช้ความรุนแรงหรืออหิงสา** อหิงสา จะอาศัยคนหรือกลุ่มคนที่ร่วมกระทำ การอย่างหนึ่งอย่างใด หรือละเว้นการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อให้คู่กรณีปฏิบัติตามที่

^{๓๑} Moor, W. Christopher, *The Mediation Process : Practical Strategic for Resolving Conflict*, p.p. 5-16.

กลุ่มต้องการ การปฏิบัติการโดยไม่ใช้ความรุนแรงนี้ อาจจะทำคนเดียว หรือเป็นกลุ่ม และอาจจะทำ
 อย่างเป็นทางการ หรือไม่เป็นทางการก็ได้

๑๐) **การใช้ความรุนแรง หรือใช้กำลัง** แนวความคิดของกระบวนการนี้อยู่บนพื้นฐาน
 ที่ว่า ถ้าคูกรณีหรือทรัพย์สินของคูกรณีมีคุณค่าสูงและคุณค่า ของการดำรงอยู่ในสภาพของเขานั้น
 สูงพอ จะทำให้เกิดการยินยอมให้เกิดสิทธิพิเศษ สิ่งที่จะทำให้เกิดการใช้ความรุนแรงได้ผล คือ คูกรณี
 จะต้องสร้างอำนาจต่อรองที่เพียงพอที่จะทำลายคู่ต่อสู้ และต้องสามารถที่จะลงให้ฝ่ายเห็นว่า ตนมี
 พลังพอและพร้อมที่จะใช้มัน

สามารถสรุปได้ว่า ความขัดแย้ง หมายถึง พฤติกรรมที่ไม่ลงรอยกัน เป็นลักษณะของ
 ความไม่เห็นพ้องต้องกันระหว่างสมาชิกหรือกลุ่มในองค์การ ความขัดแย้งเกิดขึ้นจากพฤติกรรมของ
 บุคคล ซึ่งความขัดแย้งดังกล่าวอาจจะสะท้อนออกมาในรูปของความไม่รุนแรง หรือรุนแรงก็ได้ การ
 จัดการความขัดแย้งมีแนวทางในการจัดการที่แตกต่างกันออกไป ทั้งกระบวนการที่ไม่เป็นทางการและ
 เป็นส่วนตัว รูปแบบวิธีการต่าง ๆ สามารถนำมาสู่จัดการความขัดแย้งในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 แต่มีเงื่อนไขที่สำคัญ คือ บุคคลที่จะนำวิธีการที่ได้นำเสนอไปประยุกต์ใช้ได้อย่างถูกต้องให้สอดคล้อง
 กับสภาพแวดล้อมของแต่ละสังคม

๒.๗ แนวคิดสันติวิธีเพื่อการแก้ไขความขัดแย้ง

๒.๗.๑ ความหมายของสันติวิธี

สันติวิธี คือ วิธีการที่ไม่ใช้ความรุนแรง วิธีการปฏิบัติที่ไม่รุนแรงในการแก้ปัญหา^{๓๒} เป็น
 การป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชนของสภาพการใช้ความรุนแรง การเคารพในศักดิ์ศรี และคุณค่า
 ความเป็นคนทุกคน เป็นวิธีการที่ไม่ใช้ความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อมในการบริหารจัดการชีวิต
 ของตนเองและสังคม เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข เป็นเครื่องมือในการจัดการกับความ
 ขัดแย้งได้ด้วยความสงบและไม่ใช้ความรุนแรง รวมไปถึงการใช้ชีวิตด้วยสันติวิธี โดยสันติวิธีจำแนก
 ออกเป็น ๓ ประเภท คือ

๑) **สันติวิธีในการต่อสู้และเรียกร้อง** เป็นแนวทางที่ถูกนำมาใช้เมื่อเกิดความไม่พอใจ
 หรือมีความเห็นที่ไม่สอดคล้องกับผู้ที่มีอำนาจ มีการดำเนินการในลักษณะประท้วงหรือเรียกร้องจากผู้
 มีอำนาจอย่างสงบ โดยสันติ ไม่มีอาวุธ^{๓๓} และไม่ใช้ความรุนแรงทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

๒) **สันติวิธีในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง** เป็นแนวทางที่ใช้ในการแก้ปัญหาหลังจากที่
 ความขัดแย้งหรือข้อพิพาทเกิดขึ้นแล้ว มีความพยายามยุติความขัดแย้งโดยใช้สันติ^{๓๔} เพื่อระงับยับยั้ง

^{๓๒} รุ่งธรรม ศุจิธรรมรักษ์, สันติศึกษากับสันติภาพ, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๓), หน้า ๑๔.

^{๓๓} วันชัย วัฒนศัพท์, ความขัดแย้ง : หลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๗), หน้า ๑๐๑-๑๐๓.

^{๓๔} โคทม อารียา, บทความการส่งเสริมสันติวิธี เอกสาร ๓๐ ปี ๑๔ ตุลา จดหมายข่าวประชาชน, ฉบับที่ ๓ วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๖, หน้า ๒๖.

ไม่ให้ความขัดแย้งขยายไปสู่ความรุนแรงต่อไป โดยใช้การเจรจา การไกล่เกลี่ย การประนีประนอม เป็นต้น

๓) **สันติวิธีในการดำเนินชีวิต** หมายถึง การดำเนินชีวิตที่ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ตามแนวทางของศีล ๕ เป็นเครื่องมือในการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขของมนุษย์ เป็นบรรทัดฐานหรือกฎเกณฑ์ทางสังคม เพื่อให้มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

สันติวิธีทุกรูปแบบจึงจำแนกเข้าในหลักสันติวิธี ๓ ประเภท เพราะทั้งการต่อสู้และเรียกร้อง การแก้ปัญหาความขัดแย้ง รวมทั้งการดำเนินชีวิต หากไม่ใช่แนวทางสันติวิธีก็มีความสุ่มเสี่ยงที่จะทำให้ความขัดแย้งยกระดับไปสู่ความรุนแรงได้ สันติวิธีมีความสัมพันธ์กับสันติภาพ สอดคล้องกับแนวทางที่จะนำมาพัฒนา ดังที่พระมหาหรรษา นำเสนอไว้ว่า “หากมองมิติหนึ่งก็เป็นสิ่งเดียวกัน ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสังคมสันตินั้น อาจมองว่าสันติภาพอยู่ในฐานะเป้าหมาย และมองสันติวิธีในฐานะวิธีการหรือเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้ง”^{๓๕} เรียกว่า สันติวิธี สันติวิธีจึงเป็นทั้งเครื่องมือ วิธีการ และกระบวนการจัดการกับความขัดแย้งอย่างสันติ ซึ่งจะทำให้เกิดสันติภาพต่อไป “เพราะสันติภาพเป็นหนทางเดียวที่จะทำให้มนุษยชาติรอดอยู่ได้”^{๓๖}

๒.๘ รูปแบบการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี

การจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธี คือ การจัดการพื้นฐานเกี่ยวกับกระบวนการปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติ โดยการแปรสภาพการณ์ให้เข้าใจซึ่งกันและกันมากขึ้น และในขณะเดียวกันก็ไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา วิธีข้อปฏิบัติของการจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธีใน ๒ รูปแบบใหญ่ ๆ กล่าวคือ

(๑) **รูปแบบของการจัดการความขัดแย้งระหว่างประเทศ** ประเด็นนี้เน้นไปที่การจัดการความขัดแย้งระหว่างรัฐต่อรัฐที่มีความขัดแย้ง หรือมีข้อพิพาทเกี่ยวกับประเด็นทางกฎหมายและการเมือง^{๓๗} โดยใช้ “หลักการระงับกรณีพิพาทระหว่างประเทศโดยสันติวิธี” เมื่อเกิดกรณีพิพาทใด ๆ ระหว่างรัฐ ซึ่งหากดำเนินอยู่ต่อไปจะเป็นอันตรายแก่การดำรงไว้ซึ่งสันติภาพ และความมั่นคงระหว่างประเทศ ก่อนอื่นจึงต้องแสวงหาการแก้ไขโดยการเจรจา การไต่สวน การไกล่เกลี่ย การประนีประนอม อนุญาโตตุลาการ การระงับโดยกระบวนการทางศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ หรือ กระบวนการแก้ไขในระดับภูมิภาค หรือสันติวิธีอื่นใด ที่คู่กรณีจะพึงเลือก

(๒) **รูปแบบของการจัดการความขัดแย้งในประเทศ** ประเด็นนี้จะมุ่งเน้นไปที่การจัดการความขัดแย้งภายในรัฐใดรัฐหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งระหว่างบุคคลต่อบุคคล บุคคล

^{๓๕} พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, พุทธสันติวิธี: การบูรณาการหลักการและเครื่องมือจัดการความขัดแย้ง, หน้า ๑๙๒.

^{๓๖} ศรีเพ็ญ ศุภพิทยากุล, มนุษย์กับสันติภาพ, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๒๘.

^{๓๗} ความขัดแย้งทางการเมือง หมายถึง ความขัดแย้งอันเกิดจากการเรียกร้องที่ขัดแย้งกันของรัฐกับคู่กรณี ซึ่งไม่สามารถแก้ไขโดยทางกฎหมายได้ ดูเพิ่มเติมใน สมพงษ์ ชูมาก, “บทบาทของรัฐและองค์การระหว่างประเทศในการแก้ไขข้อขัดแย้งระหว่างประเทศโดยสันติวิธี และในการรักษาสันติภาพ”, ใน มนุษย์กับสันติภาพ, ศรีเพ็ญ ศุภพิทยากุล บรรณาธิการ, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๔), หน้า ๑๒๙-๑๓๑.

ต่อกลุ่มบุคคล กลุ่มบุคคลต่อกลุ่มบุคคล หรือกลุ่มบุคคลต่อบุคคล เช่น ความขัดแย้งในครอบครัว ความขัดแย้งในองค์กร หรือความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนบางกลุ่ม เนื่องจากการจัดการความขัดแย้งในลักษณะนี้จะขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของระบอบ และข้อกฎหมายของแต่ละรัฐ หรือแต่ละสังคมที่จะดำเนินการตามรูปแบบ “เฉพาะ” เพื่อให้สอดคล้องกับสังคม ความเชื่อ และวัฒนธรรม เป็นต้นของแต่ละสังคม หรือชุมชน

การจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธีที่ขอนำเสนอในที่นี้ ๓ ชุดวิธี คือ วิธีการทูตเชิงสันติ (Peaceful Diplomatic Means) วิธีการกฎหมายเชิงสันติ (Peaceful Legal Means) และทางเลือกเชิงสันติอื่น ๆ (Peaceful Alternative Means)^{๓๘} คือ

๑. การจัดการความขัดแย้งโดยวิธีการทูตเชิงสันติ (Peaceful Diplomatic Means) เมื่อกล่าวถึงการจัดการความขัดแย้งโดยวิธีแห่งการทูตเชิงสันตินั้น สามารถจำแนกสันติวิธีตามแนวนี้นี้ได้ ๒ วิธี กล่าวคือ การเจรจา การไต่สวน

๑.๑ **การเจรจา (Negotiation)** การเจรจา หมายถึง กระบวนการของการแสดงออก ซึ่งข้อเสนอที่ต้องการให้ได้รับการตกลงบนพื้นฐานของผลประโยชน์ร่วมกันในเรื่องที่มีการขัดแย้งทางผลประโยชน์ เป็นต้น^{๓๙} ซึ่งโดยทั่วไป การเจรจาเป็นการสร้างความสัมพันธ์ของการต่อรองระหว่างกลุ่มที่รู้สึกว่าจะเกิดความขัดแย้ง หรือเกิดความขัดแย้งแล้ว แต่ละกลุ่มจึงพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูล^{๔๐} และปรึกษาหารือกันระหว่างรัฐ หรือบุคคลที่เป็นคู่พิพาท เพื่อแสดงออกในข้อเสนอที่ต้องการให้ได้รับการตกลงบนพื้นฐานร่วมกัน^{๔๑} อันเป็นการแสดงถึงความตั้งใจและความพยายามในการเจรจาที่มุ่งหมายให้มีการตกลงระหว่างกัน จึงจำเป็นต้องดำเนินการต่อรอง เพื่อให้ได้บรรลุผลเป็นการตกลงที่จะถือปฏิบัติต่อกันในอนาคต^{๔๒}

จะเห็นว่า เมื่อเกิดความขัดแย้ง หรือข้อพิพาทขึ้น วิธีที่ง่ายที่สุดก็คือการที่คู่กรณีพยายามที่จะหาแนวทางเพื่อพูดคุย ปรึกษาหารือเพื่อหาทางออกแบบทวิภาคี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อข้อพิพาทระหว่างประเทศ หรือระหว่างบุคคล หรือกลุ่มบุคคลนั้นไม่สลับซับซ้อนมากนัก การเจรจาย่อมเป็นทางเลือกแรก และได้ผลดีกว่าการชี้ขาดตัดสินด้วยกระบวนการตุลาการ ทั้งนี้เพราะ ความยินยอมการเอื้ออำนวยซึ่งกันและกันโดยนัยซึ่งทุกฝ่ายยอมรับได้จะช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ^{๔๓} แต่ข้อจำกัดของการเจรจาก็มีอยู่มาก เช่น มีปัจจัยอื่นมาบีบบังคับไม่ให้คุณเจรจาเข้าร่วมเจรจาได้หรือเจรจาไม่บรรลุผลสำเร็จ เนื่องจากผลประโยชน์ของแต่ละฝ่าย การต่อรอง และการไม่ยอมรับใน

^{๓๘} พระมหาพรหมชา ธรรมหาโส, ศึกษาแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติ: ศึกษาวิเคราะห์กรณีกลุ่มน้ำแม่ตาซ่าง จ.เชียงใหม่, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๒๗๓.

^{๓๙} Fred C. Ikle, *How Nations Negotiate*, (New York: Harper&Row, 1964), p. 3-4.

^{๔๐} Christopher W. Moor, (เขียน), วันชัย วัฒนศัพท์, *กระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง*, (ขอนแก่น: สถาบันสันติศึกษา, ๒๕๔๒), หน้า ๗.

^{๔๑} พ.ต.ชวติ สุทธิพันธุ์, “วิธีระงับข้อพิพาทโดยสันติของสหประชาชาติ”, *วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต*, (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ม.ป.ป., หน้า ๖.

^{๔๒} อรุณ ภาณุพงศ์, “การเจรจาทางการทูต”, *สรานุกรมย์*, ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๑ : ๒.

^{๔๓} นิธิ สุริยะ, “การระงับข้อพิพาทของรัฐโดยสันติวิธี”, *เอกสารประกอบการสอนวิชากฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง*, (กรุงเทพมหานคร, ธรรมศาสตร์, ๒๕๒๖), หน้า ๓.

เหตุผลของคู่เจรจารวมไปถึงปัจจัยหรือกระบวนการที่มีอิทธิพลต่อการเจรจาในขณะนั้นเช่น มติมหาชน แนวความคิดของผู้นำประเทศ หรือกลุ่มบุคคล เป็นต้น ที่มีแนวคิดไม่สอดคล้องกัน

๑.๒ การไต่สวน (Inquiry) แนวทางนี้เป็นวิธีที่มุ่งเน้นการจัดการข้อพิพาททั้งในระหว่างประเทศ และภายในประเทศ เมื่อกล่าวถึงระบบการไต่สวนในระหว่างประเทศเพื่อระงับพิพาทระหว่างประเทศนั้น “เกิดขึ้น” จากผลการประชุมสันติภาพครั้งแรกที่กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์ ในปี ค.ศ. ๑๘๙๙ ในมาตรา ๙ และ ๑๔ มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการไต่สวนว่า หากไม่สามารถตกลงกันได้โดยทางการทูตอันเนื่องมาจากมีความเห็นขัดแย้งกัน ให้จัดตั้งคณะกรรมการ การไต่สวนขึ้นอำนาจความสะดวกในการศึกษาวิเคราะห์ปัญหา โดยหาข้อเท็จจริงอันแน่ชัดด้วยการสืบสวนที่ปราศจากความลำเอียง และด้วยความบริสุทธิ์ใจ^{๔๔}

๒. **วิธีทางกฎหมายเชิงสันติ (Peaceful Legal Means)** หมายถึง คู่กรณีดำเนินการจำง “ทนายความ” ให้ทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการสู้คดี ซึ่งมีการนำสืบต่อหน้าบุคคลที่สามที่เป็นกลางคือ “ผู้พิพากษา” หรือ “คณะลูกขุน” แล้วแต่ระบบ^{๔๕}

๓. **ทางเลือกเชิงสันติอื่น ๆ (Peaceful Alternative Means)** เมื่อกล่าวถึงสันติวิธีชนิดที่เป็นทางเลือกอื่น ๆ ตามที่มักจะมีการใช้ในโลกลนี้ ประกอบด้วย

๓.๑ **การหลีกเลี่ยง หรือการถอนตัว**^{๔๖} (Avoiding or withdrawing) วิธีการนี้เป็นทางเลือกที่หลีกเลี่ยงหรือถอนตัวออกจากประเด็นที่กำลังมีความขัดแย้งกัน วิธีการหลีกเลี่ยงปัญหา และการโอนอ่อนผ่อนตามนั้น มีประโยชน์อย่างยิ่งในการรักษาความสัมพันธ์ที่มีต่อกันเอาไว้ ในบางกรณีการใช้วิธีหลีกเลี่ยงและการโอนอ่อนตามถือว่เป็นการช่วยรักษาหน้าให้แก่ตัวเองและผู้อื่น

๓.๒ **การเผชิญหน้า (Confrontation)**^{๔๗} ทฤษฎีนี้ต้องนำมาใช้ถัดจากมาตรการที่ ๑ และที่ ๒ ดังที่ได้กล่าวข้างต้นแล้ว เมื่อเราประเมินอย่างรอบด้านแล้วว่า สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในครั้งนี่ยังหาบทสรุป หรือไม่มีข้อยุติที่ชัดเจน การเผชิญหน้าเพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยน ความคิดเห็น รวมไปถึงการเจรจาตกลงถึงข้อเรียกร้องของแต่ละฝ่ายก็จะเกิดขึ้น แต่เป็นการเกิดขึ้นท่ามกลางสถานการณ์ที่เราได้ดำเนินการวางแผนมาเป็นอย่างดีแล้ว

๓.๓ **การโน้มน้าว (Persuasion)**^{๔๘} เป็นวิธีการที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลพยายามเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้อื่น ตลอดจนวิธีคิด ความรู้สึก และความคิดเห็น โดยใช้วิธีการอุปมาอุปมัย รวมถึงรูปแบบที่ใช้เหตุผลประกอบ บางครั้งวิธีการที่ใช้เพื่อโน้มน้าวผู้อื่นอาจรวมถึงการแข่งขันที่

^{๔๔} พ.ต.ชวดี พิสุทธิพันธุ์, “วิธีระงับข้อพิพาทโดยสันติของสหประชาชาติ”, หน้า ๖.

^{๔๕} Christopher W. Moor, วันชัย วัฒนศัพท์(ผู้แปล), กระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง, หน้า ๑๐.

^{๔๖} Cenneth W. Thomas and Kilman Ralph H., “Thomas-Kilman Conflict Mode Instrument”, (Woods Road, Tuxedo, NY 10987: XICOM, Incorporated, 1974).

^{๔๗} Paul Wallenstein, “Understanding Conflict Resolution: Fremwork”, in Peter Wallenstein, Editor, Peach Research: Achievement and Charenges (Boulder & London: West view Press), p. 119

^{๔๘} Speed B. Leas, “Choosing a Conflict Management Strategy”, in Discover Your Conflict Management Style, ed. Speed B. Leas, (New York: The Alban Institute, 1984), p. 8.

จะโน้มน้าวด้วยการ “รบเร้า” ซึ่งวิธีการนี้คู่กรณีใช้วิธีการในการชักชวนอย่างแน่วแน่ จนกระทั่งฝ่ายหนึ่งต้องยอมจำนนด้วยเหตุผลเพราะการรบเร้า

๓.๔ การสนับสนุน (Supporting) คือการให้โอกาสบุคคลที่อยู่ภายใต้ความกดดัน สามารถระบายความรู้สึก ความคิดเห็น ความโกรธ หรือไม่พอใจ และช่วยให้การตัดสินใจว่าจะทำอะไร ผู้สนับสนุนไม่จำเป็นต้องเจรจาไกล่เกลี่ยเสมอไป คืออาจใช้ความสนับสนุนเป็นช่องทางเพื่อหลีกเลี่ยงการเจรจาไกล่เกลี่ย หรือการแทรกแซงการแข่งขัน

๓.๕ การบังคับ และการผลักดัน (Competing, Forcing and compelling)^{๕๙} การใช้อำนาจในการทำให้ผู้อื่นทำตามด้วย ยิ่งไปกว่านั้น เขาอาจจำเป็นต้อง “ลุกขึ้นสู้” เพื่อปกป้องหลักการและสิทธิที่ตนสมควรได้ วิธีการนี้ เน้นวิธีการแบ่งสันปันส่วน (Distributive Approach) เป็นแนวทางในการเจรจาไกล่เกลี่ย)

๓.๖ การโอนอ่อนผ่อนตามหรือทำให้ราบรื่น (Accommodating or smoothing) การโอนอ่อนตามผู้อื่นอาจนำมาใช้ในกรณีที่มีความห่วงใยต่อความสัมพันธ์มากกว่า เป้าหมายในการแก้ไขความขัดแย้ง ซึ่งเป้าหมายของข้อตกลงประเภทนี้ออกมาในรูปของการเอื้อประโยชน์ให้แก่ฝ่ายอื่นโดยที่เราต้องยอมเสียประโยชน์ พฤติกรรมในการโอนอ่อนผ่อนตาม รวมถึงการทำตามคำสั่ง การเห็นคล้อยตามความคิดผู้อื่น หรือการยอมให้เป็นไปตามความปรารถนาของอีกฝ่าย

๓.๗ การร่วมมือกัน หรือการแก้ปัญหา (Collaborating, integrating, or problem solving)^{๕๐} การร่วมมือกันในบางครั้งอาจหมายถึงการบูรณาการ หรือการแก้ไขปัญหาก่อเกิดการบูรณาการผลประโยชน์ร่วมกันของทุก ๆ ฝ่ายที่ได้รับผลกระทบ

๒.๙ การไกล่เกลี่ยเพื่อการแก้ไขความขัดแย้ง

การระงับข้อพิพาทโดยวิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง เป็นการระงับข้อพิพาทโดยมีบุคคลที่สามเข้ามา ทำหน้าที่เป็นคนกลางในการช่วยเหลือชักจูงให้คู่พิพาทยอมเจรจาผ่านเข้าหากัน อันจะนำไปสู่การทำข้อตกลงได้ด้วยความพอใจของทุกฝ่าย การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทถือเป็นทางเลือกอีกทางหนึ่ง ในการระงับข้อพิพาทแทนการนำคดีเข้าสู่กระบวนการศาล และทำให้มีแต่ฝ่ายชนะไม่มีฝ่ายแพ้ คำว่า “ไกล่เกลี่ย” นั้น จะตรงกับ คำว่า “Mediation” คือ การแทรกแซง หรือสอดแทรกของบุคคลที่สาม เพื่ออยู่ระหว่างกลางบุคคลสองฝ่ายที่มีข้อพิพาท เพื่อชักจูงให้บุคคลที่มีข้อพิพาทปรับเปลี่ยน หรือข้อตกลงในปัญหาข้อพิพาทได้ เป็นการตกลงในข้อพิพาทโดยการกระทำที่เป็นกลางหรือบุคคลที่เป็นกลาง^{๕๑}

^{๕๙} 롭บินส์ (Robbins) อ้างใน สิทธิพงศ์ สิทธิจร, การบริหารความขัดแย้ง, (กรุงเทพมหานคร: จงเจริญการพิมพ์, ๒๕๓๕), หน้า ๕๖.

^{๕๐} รศ.ดร. จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์, อ้างใน มหาพรธชา ธรรมหาโส, ศึกษารูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติ: ศึกษาวิเคราะห์กรณีลุ่มน้ำแม่ตาซ่าง จ.เชียงใหม่, หน้า ๑๐๗.

^{๕๑} บุญตา ส. ผาภูมิชัย, “กระบวนการว่าด้วยการไกล่เกลี่ย: ศึกษาเปรียบเทียบตามกฎหมายไทย และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต (คณะนิติศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๗), หน้า ๑๕.

๒.๑๐ ความหมายของการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง (Mediation)

การไกล่เกลี่ยเป็นกระบวนการแก้ไขปัญหาคือพิพาท โดยมีบุคคลที่สาม เป็นคนกลางเข้าช่วยเหลือ แนะนำในการเจรจาต่อรองของคู่ความ เพื่อระงับข้อพิพาท หรือหมายถึง กระบวนการ ซึ่งมีการตั้งคณะบุคคลหรือบุคคล โดยเปิดเผยและเป็นกลางระหว่างคู่ความ เพื่อใช้ความพยายามแก้ไขบรรลุถึงข้อตกลงอันเหมาะสม^{๕๒} นอกจากการให้คำนิยามของการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง ที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้วยังมีนักวิชาการไทยอีกหลายท่านได้ให้ความหมายไว้หลายประการ ดังนี้

วันชัย วัฒนศัพท์ ได้ให้ความหมายของ การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง ว่าหมายถึง การเข้าไปแทรกแซงในการไกล่เกลี่ยโดยผู้ที่เป็นบุคคลที่สาม เป็นคนกลาง และเป็นที่ยอมรับ คนกลางไม่มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจในเรื่องเกี่ยวข้องกับข้อพิพาท เพื่อที่จะช่วยให้คู่กรณีที่มีข้อถกเถียงหรือขัดแย้งกันอยู่ให้บรรลุข้อตกลงที่เป็นที่ยอมรับร่วมกัน โดยความสมัครใจ โดยทั่ว ๆ ไปการไกล่เกลี่ยคนกลาง คือ กระบวนการที่ต่อเนื่องของกระบวนการเจรจาด้วยความช่วยเหลือของคนที่เข้าไปอยู่ตรงกลางที่เรียกว่า ผู้ไกล่เกลี่ยคนกลาง^{๕๓} ซึ่งบทบาทของบุคคลที่จะทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยคนกลางก็คือ ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยที่เป็นกลาง และไม่เข้ากับฝ่ายใด การปรับเปลี่ยนกรอบคำพูด และกระบวนการใหม่ การสร้างสะพานไมตรีแทนการสร้างกำแพงกีดกัน และการไม่ขยายประเด็นให้เป็นเรื่องใหญ่^{๕๔}

พิชัยศักดิ์ หรยางกูร ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง วิธีการระงับข้อพิพาทแบบหนึ่งที่บุคคลที่สามมีบทบาทในการชักจูงให้คู่พิพาทเจรจา เพื่อระงับข้อพิพาท และบุคคลที่สามทำความเข้าใจของตนเสนอให้คู่พิพาทพิจารณา เพื่อปฏิบัติตาม หากคู่พิพาทเห็นคล้อยตามก็จะเกิดสัญญาประนีประนอมยอมความตามความเห็นของบุคคลที่สามนี้ ซึ่งได้รับเลือกให้มาทำหน้าที่นี้ ก็เพราะเป็นบุคคลที่คู่พิพาทยอมรับนับถือในเรื่องคุณธรรม และหรือในเรื่องความสามารถ^{๕๕}

ปรัชญา อยู่ประเสริฐ กล่าวว่า การไกล่เกลี่ย คือการที่คู่พิพาทตกลงยินยอมให้บุคคลที่สามซึ่งเป็นคนกลางที่มีความเป็นอิสระและเป็นกลางแต่ไม่มีอำนาจชี้ขาดข้อพิพาท ทำการช่วยเหลือในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ให้ทั้งสองฝ่ายยินยอมลดหย่อนผ่อนปรนให้แก่กันจนกระทั่งสามารถตกลงกันได้โดยทำสัญญาประนีประนอมยอมความเพื่อระงับข้อพิพาทกันไป^{๕๖}

สรุปได้ว่า การไกล่เกลี่ยคนกลางคือ การแทรกแซงของบุคคลที่สามที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นกลางในการเจรจาหรือแก้ปัญหาความขัดแย้ง โดยผู้ไกล่เกลี่ยไม่มีอำนาจในการ

^{๕๒} รายงานวิชาการฝึกอบรมหลักสูตรผู้พิพากษาผู้บริหารในศาล, “กลยุทธ์การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท”, ๒๕๕๗, หน้า ๔๓.

^{๕๓} วันชัย วัฒนศัพท์ (แปลและเรียบเรียง), “คู่มือการเพิ่มพลังความสามารถกระบวนการจัดการข้อพิพาท”, (นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า), หน้า ๑๔๑.

^{๕๔} วันชัย วัฒนศัพท์ (แปลและเรียบเรียง), “คู่มือการเพิ่มพลังความสามารถกระบวนการจัดการข้อพิพาท”, หน้า ๑๔๒.

^{๕๕} พิชัยศักดิ์ หรยางกูร, “รวมข้อคิดเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทในทางการค้า”, (กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑๕.

^{๕๖} ปรัชญา อยู่ประเสริฐ, **ขั้นตอนกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท**, ใน รวมบทความ เทคนิคจิตวิทยา และการสื่อสารสำหรับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท, รวบรวมจัดพิมพ์โดย สำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธนาเพรส จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๑๐ .

ตัดสินใจ แต่ผู้ไกล่เกลี่ยจะใช้กระบวนการ เทคนิคและความรู้ ความเชี่ยวชาญต่างๆ ในการช่วยให้ คู่กรณีเจรจาตกลงกันได้ข้อพิพาทที่มีอยู่โดยปราศจากการพิจารณาพิพากษาคดี เป็นผู้เสนอแนะ แนวทางในการแก้ไขปัญหา ประโยชน์ และหนทางที่จะเป็นไปได้มากที่สุดให้แก่คู่กรณี ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะของผู้ไกล่เกลี่ย ไม่ถือเป็นข้อผูกพันที่จะบังคับให้คู่กรณีหรือคู่ความต้องปฏิบัติตามแต่อย่างใด

๒.๑๑ หลักการพื้นฐานของการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง

การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง (Mediation) เป็นการที่คู่กรณีพยายามที่จะแก้ปัญหาความ แตกต่างระหว่างกันโดยความช่วยเหลือของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่สามที่เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย โดยมีหลักการพื้นฐานดังนี้

- ๑) กระบวนการนี้การพิจารณาตัดสินหาทางออกของข้อขัดแย้งเกิดโดยคู่กรณี หรือคู่ ขัดแย้งช่วยกันพิจารณาหาทางออกร่วมกัน คนกลางไม่มีหน้าที่หรือไม่มีอำนาจไปตัดสิน
- ๒) กระบวนการในการเจรจาจะใช้วิธีหรือกระบวนการใช้การเรียนรู้ร่วมกัน (Learning Process) โดยไม่ใช้จุดยืน (Position) แต่จะใช้การเจรจาโดยใช้ความต้องการหรือความสนใจร่วมกัน เป็นพื้นฐานในการเจรจา (Interest Based Negotiation)
- ๓) กระบวนการเจรจาต้องมีกติกาในการเจรจา (Ground Rules) เพื่อให้คนกลางที่มี หน้าที่กำกับกระบวนการได้ตามนั้น^{๕๗}

๒.๑๑.๑ บทบาทและหน้าที่ของผู้ไกล่เกลี่ย หรือคนกลาง

ผู้ไกล่เกลี่ยหรือคนกลางมีบทบาทหลายประการ ๗ คือ

- ๑) ประสานระหว่างข้อพิพาท ช่วยให้คู่พิพาทมาพบปะเจรจาคืนดี ผู้ไกล่เกลี่ยจะเป็นผู้ ติดต่อประสาน นัดวันเจรจาหาทาง ให้คู่พิพาท หรือตัวแทน ที่มีอำนาจได้มาพบปะพูดคุย เพื่อหา แนวทางในการยุติข้อพิพาท
- ๒) อำนวยความสะดวกในการไกล่เกลี่ย หรือ ประนอมข้อพิพาท ผู้ไกล่เกลี่ยจะ ดำเนินการจัดเตรียมสถานที่ ห้องประชุม เพื่อให้การไกล่เกลี่ยดำเนินไปได้เรียบร้อยภายใต้บรรยากาศ ที่เป็นมิตรต่อกัน
- ๓) ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ผู้ไกล่เกลี่ยจะช่วยเสาะหาข้อมูลที่จำเป็น และข้อมูลทางกฎหมาย แปลความหมาย และเป็นสื่อกลางให้แก่คู่พิพาทได้เข้าใจตรงกัน
- ๔) ให้ความรู้ในการไกล่เกลี่ย ควรให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการไกล่เกลี่ยแก่ คู่พิพาท ให้ตระหนักถึงประโยชน์ในการร่วมกันแก้ปัญหา
- ๕) ดำเนินการและควบคุมกระบวนการไกล่เกลี่ย ดำเนินต่อไปได้จนสำเร็จ โดยควบคุม และดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว ไม่ให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดประวิงเวลาให้ล่าช้า ป้องกันการ ได้เถียงอันจะนำไปสู่การทะเลาะวิวาท
- ๖) ไม่มีอำนาจหน้าที่โดยตรงในการตัดสินใจ ความยินยอมพร้อมใจของคู่กรณีที่จะทำ หน้าที่ตัดสินใจโดยอาศัยกฏกติกา สัญญาหรือโดยวิธีปกติที่เป็นที่ยอมรับของสังคม

^{๕๗} วันชัย วัฒนศัพท์, ความขัดแย้ง: หลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา, หน้า ๖- ๗.

๗) ช่วยในการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ เมื่อคู่พิพาทสามารถตกลงกันได้ ผู้ไกล่เกลี่ยจะเป็นผู้ช่วยเหลือให้คำแนะนำในการร่าง หรือตรวจสอบสัญญาประนีประนอมยอมความให้มีผลผูกพันบังคับได้ โดยไม่ขัดต่อกฎหมายและความสงบเรียบร้อย^{๕๘}

๒.๑๑.๒ คุณสมบัติของผู้ไกล่เกลี่ย หรือคนกลาง

คนกลางจะต้องเป็นที่ยอมรับของคู่กรณี หรือคู่เจรจา รู้จักและเข้าใจกระบวนการดำเนินไปของความขัดแย้งและสามารถกำกับกระบวนการให้ดำเนินไป ทั้งต้องไม่มีผลประโยชน์ในเรื่องที่ขัดแย้งกัน คุณสมบัติของคนกลางมีหลายประการ ดังนี้

๑) เป็นอิสระและเป็นกลาง ผู้ไกล่เกลี่ยต้องมีความเป็นอิสระและเป็นกลาง ไม่ฝักใฝ่หรือเข้าข้างฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด การรักษาความเป็นกลางและยุติธรรม

๒) รักษาความลับของคู่พิพาท ต้องรักษาความลับของคู่พิพาทที่ได้จากมาจากการปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัด ไม่แพร่งพรายให้บุคคลภายนอกทราบ อันก่อให้เกิดความเสียหายแก่คู่พิพาท และจะตามมาซึ่งความรับผิดชอบทางแพ่ง และอาญา

๓) มีความอดทน ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องมีความอดทนและอดกลั้น มีจิตใจเยือกเย็น มีความเมตตากรุณาต่อคู่พิพาท พร้อมทั้งจะรับฟังปัญหา โดยเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้ชี้แจง

๔) ซื่อสัตย์สุจริต ผู้ไกล่เกลี่ยต้องเป็นผู้ที่มีจริยธรรม คุณธรรม ไม่แสวงหาผลประโยชน์

๕) มีความรู้ ความสามารถในเนื้อหา หรือเรื่องที่จะพิพาท ถึงแม้ว่าผู้ไกล่เกลี่ยจะไม่มีหน้าที่ชี้ขาดข้อพิพาท ก็ควรเตรียมตัวศึกษาค้นคว้าหาความรู้ในเรื่องที่พิพาท

๖) มีความสามารถในการเจรจา และติดต่อสื่อสาร ผู้ไกล่เกลี่ยควรมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความอ่อนโยนในการเจรจา แต่อย่างไรก็ตาม จะต้องมีความเข้มแข็งในประเด็นที่จะพิจารณา ไม่ปล่อยให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งครอบงำจนเสียความเป็นธรรมและความเป็นกลาง รู้จักพูดในขั้นตอนที่ควรพูด ไม่ควรพูดอยู่ฝ่ายเดียวโดยไม่เปิดโอกาสให้คู่พิพาทได้พูดคุย ผู้ไกล่เกลี่ยควรจะพูดให้น้อยและเป็นผู้รับฟังที่ดี รู้ว่าขั้นตอนใดควรจะตัดบทหรือหยุดพัก หรือเลื่อนการเจรจาออกไป

๗) มีความรู้และประสบการณ์ในการไกล่เกลี่ย ผู้ไกล่เกลี่ยที่ดีควรมีความรู้รอบรู้ในหลายๆด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับข้อพิพาท หลักจิตวิทยาการไกล่เกลี่ย^{๕๙}

๒.๑๑.๓ คุณค่าและความสำคัญของการเจรจาไกล่เกลี่ย

การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางเป็นการเจรจาไกล่เกลี่ยเพื่อให้ผู้กรณีได้มีโอกาสในการร่วมกันที่จะสร้างทางเลือกร่วมกัน และร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การที่คู่กรณีสมัครใจเข้ามาร่วมกันแก้ปัญหา ก็อาจจะทำให้เขาหาทางออกที่ดีกว่าร่วมกัน ดีกว่าใช้วิธีอื่น ๆ คู่เจรจาสามารถจะบอกถึงประเด็นปัญหาที่มีความสำคัญต่อเขา สามารถที่จะอธิบายผลประโยชน์ที่อยู่เบื้องหลังจุดยืน โอกาสที่

^{๕๘} ปรัชญา อยู่ประเสริฐ, “เทคนิค จิตวิทยา และการสื่อสาร สำหรับการไกล่เกลี่ย”, (กรุงเทพมหานคร: สำนักวิจัยข้อพิพาทศาลยุติธรรม,๒๕๕๐), หน้า๑๖.

^{๕๙} ปรัชญา อยู่ประเสริฐ, “เทคนิค จิตวิทยา และการสื่อสาร สำหรับการไกล่เกลี่ย”, หน้า ๖- ๗.

จะช่วยกันสร้างทางเลือกที่สร้างสรรค์ที่อาจจะเป็นไปได้หลาย ๆ อย่าง ดังนั้น การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางจึงมีคุณค่าและความสำคัญ ดังต่อไปนี้

๑) เกิดการตัดสินใจที่ดีกว่า มีประสิทธิภาพ และยั่งยืนกว่า เพราะคู่เจรจามีอำนาจตัดสินใจในผลของการเจรจา

๒) มีการผสมผสานความต้องการ เกิดความสมดุลในผลประโยชน์ก่อให้เกิดการยอมรับ

๓) ลดความรู้สึกที่มีการแบ่งฝ่ายแบ่งข้าง ช่วยให้เกิดความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดี ลดช่องว่างการสื่อสาร

๔) ช่วยให้เกิดการสนับสนุนในการตัดสินใจขั้นสุดท้ายมากขึ้น เพราะคู่เจรจาได้มีส่วนร่วมในกระบวนการมาตลอด

๕) มีความเป็นส่วนตัวและรักษาความลับได้ดีกว่าในกรณีเจรจาความขัดแย้งระหว่างบุคคล

๖) แก้ปัญหาข้อพิพาทได้เร็วกว่า

๗) มีโอกาสมากกว่าที่จะหาทางเลือกเพื่อให้เกิดทางออกที่สร้างสรรค์และเป็นไปได้

๘) ประหยัดเวลาของการบริหารจัดการ

๙) สิ้นเปลืองน้อยกว่าการฟ้องร้องหรือการใช้อนุญาโตตุลาการ

๑๐) ปราศจากผลกระทบต่อกระบวนการแก้ปัญหาข้อพิพาทวิธีอื่น ๆ ^{๖๐}

คุณค่าดังกล่าวเกิดขึ้นได้จากการไกล่เกลี่ยเพื่อให้คู่พิพาทกลับคืนดี เป็นการไกล่เกลี่ยโดยที่คู่พิพาทยังคงรักษาสัมพันธ์ภาพต่อกันไว้ ไม่เกิดอคติที่ไม่ดีต่อกัน และเกิดผลดีต่อคู่พิพาท หากยังต้องการดำเนินธุรกิจร่วมกัน หรือธุรกิจที่ต้องดำเนินการเพื่อประโยชน์ร่วมกันต่อไป โดยไม่มีผู้แพ้ ผู้ชนะ การระงับข้อพิพาทโดยวิธีการไกล่เกลี่ยลักษณะนี้มิได้วัตถุประสงค์ว่าฝ่ายใดผิดฝ่ายใดถูก และการไกล่เกลี่ยยังก่อให้เกิดข้อตกลง เป็นการช่วยให้คู่พิพาท ได้ตกลงกัน ในเงื่อนไขสำคัญ โดยต่างฝ่ายต่างได้รับผลบรรลุตามความประสงค์ ซึ่งทั้งสองฝ่ายพึงพอใจ ไม่ทำให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเสียเปรียบ ทำให้เกิดการยุติในข้อขัดแย้ง และนำไปสู่ข้อตกลงอันเป็นความสำคัญ และเป็นหัวใจของการระงับข้อพิพาท ^{๖๑}

๒.๑๒ รูปแบบวิธีการไกล่เกลี่ย

การไกล่เกลี่ยเป็นการปฏิบัติการโดยทางการเจรจา เพื่อให้คู่กรณีทำความตกลงกันในปัญหาที่พิพาท เป็นการร่วมกันหาทางออก กระบวนการไกล่เกลี่ยคนกลางเป็นแนวทางที่ขยายเพิ่มเติมจากการเจรจา โดยมี “บุคคลที่สาม” ซึ่งเป็นที่ยอมรับจากทุกฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้อง บุคคลคนที่สามนี้ไม่ได้มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินปัญหาโดยตรง แต่คนกลางนี้จะช่วยคู่กรณีที่เกิดความขัดแย้งกัน เพื่อให้บรรลุข้อตกลงที่เป็นที่ยอมรับโดยความเห็นพ้องต้องกัน โดยที่คู่กรณีต้องเต็มใจยอมรับ

^{๖๐} วันชัย วัฒนศัพท์, ความขัดแย้ง: หลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา, หน้า ๑๖๙-๑๗๐.

^{๖๑} สุกัญญา กองศรี, “บทบาทของทนายความในการระงับข้อพิพาทโดยวิธีการไกล่เกลี่ย”, วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๑), หน้า ๘.

ความช่วยเหลือจากผู้อื่นที่จะมาช่วยจัดการแก้ปัญหาความขัดแย้ง^{๖๒} กระบวนการไกล่เกลี่ยจะมีลักษณะคล้ายกันแม้ว่าจะมีแตกต่างกันบ้างตามมุมมองของนักวิชาการที่มีต่อกระบวนการ อย่างไรก็ตามสามารถสรุปในภาพกว้างๆได้เป็น ๗ ขั้นตอน คือ

๑) การเปิดสนทนา (Open Session) การไกล่เกลี่ย สามารถที่จะดำเนินการได้ในสถานที่ที่สะดวกต่อคู่กรณี ซึ่งจะเป็นที่ไหนก็ได้โดยไม่จำเป็นต้องดำเนินการไกล่เกลี่ยแต่เฉพาะในสำนักงานเท่านั้น ไกล่เกลี่ยนั้น จะถูกเก็บเป็นความลับและคู่กรณีจะต้องยอมรับข้อตกลงที่ว่า จะไม่มีการนำเอาคำพูด ข้อตกลงใดๆ ในระหว่างการไกล่เกลี่ยออกไปเปิดเผยภายนอก

๒) การฟังโดยไม่รบกวนต่อผู้พูด (Story Telling) ระหว่างช่วงแรกของการสนทนา ขณะที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งกำลังพูด อีกฝ่ายหนึ่งรับฟัง ผู้ไกล่เกลี่ยควรที่จะคอยควบคุมเวลาไม่ให้เขาหรือเธอพูดนานเกินไป และควบคุมให้แต่ละฝ่ายมีโอกาสที่จะพูดในระยะเวลาพอๆ กัน

๓) การแลกเปลี่ยนทัศนคติ ความเห็น และความรู้สึก (Exchange) การพยายามที่จะให้คู่กรณีทั้งสองฝ่าย (หรือมากกว่าสองฝ่าย) พยายามพูดอย่างตรงไปตรงมา โดยทุกสิ่งที่พูดมาควรจะเป็นอาศัยความจริงใจในการแก้ปัญหาเป็นหลัก การแยกการพบปะระหว่างคู่กรณีเป็นการคุยอย่างเป็นส่วนตัวระหว่างผู้ไกล่เกลี่ยกับคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งสามารถเกิดขึ้นได้ ถ้าผู้ไกล่เกลี่ย เห็นว่า คู่กรณีมีบางสิ่งบางอย่างที่ไม่สามารถ ที่จะพูดต่อหน้าอีกฝ่ายหนึ่งได้

๔) การตั้งหัวข้อในการแก้ปัญหา (Setting Agenda & Issues) การยอมรับจากคู่กรณีทั้งสองฝ่าย (หรือมากกว่าสองฝ่าย) การอธิบายว่าหลังจากที่คู่กรณีตกลงร่วมกันในการแก้ปัญหาในแต่ละหัวข้อที่กำหนดได้แล้วนั้น ในความเป็นจริงจะสามารถดำเนินการได้หรือไม่และอะไรจะเกิดขึ้นหากคู่กรณีทั้งสองฝ่ายเกิดทำได้หรือไม่ได้

๕) การสร้างข้อตกลง หรือข้อสัญญา (Generate Options/Conflict Settlement) การช่วยให้คู่กรณีพยายามที่จะเสนอความคิดเห็นที่มีต่อการแก้ปัญหาออกมาให้ได้มากที่สุด หนทางในการแก้ปัญหานั้นมีความเป็นไปได้แค่ไหน และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงหรือไม่ และสุดท้ายคือ คู่กรณีสามารถที่จะยอมรับข้อตกลงนั้นๆ ได้หรือไม่

๖) เขียนข้อตกลงเป็นลายลักษณ์อักษร (Writing Agreement) หากคู่กรณีต้องการเอกสารที่สามารถใช้เป็นหลักฐานของการทำข้อตกลงนั้นๆ

๗) การปิดการสนทนา (Closing Session) การกล่าวสรุปว่า สิ่งใดที่คู่กรณีสามารถหาข้อยุติของปัญหาได้แล้ว และสิ่งใดที่ยังไม่สำเร็จ จากนั้นกล่าวขอบคุณคู่กรณีที่ได้ใช้ความพยายามอย่างมากในการคิดแก้ไขปัญหาย่างมุ่งมั่น และขอบคุณที่ต่างฝ่ายต่างพยายามที่จะเรียนรู้ความต้องการของคู่กรณี^{๖๓}

เมื่อสิ้นสุดการไกล่เกลี่ยต้องพิจารณาผลที่ปรากฏตามบางประการ คือ ต้องประสานความสัมพันธ์ของคู่ความเมื่อเสร็จการไกล่เกลี่ยแล้ว ถือเป็นเรื่องสำคัญหรือจะถือว่าเป็นหัวใจของการไกล่เกลี่ยก็ได้ เพราะหากคู่ความกลับมามีความเข้าใจที่ดีต่อกันได้ ก็จะเป็นการยุติข้อขัดแย้งได้ในระดับหนึ่งซึ่งจะนำไปสู่การตกลงกันได้ในที่สุด และ แบ่งปันอารมณ์ เมื่อคู่ความมีความเข้าใจกัน ลด

^{๖๒} Christopher W. Moor, (เขียน), วันชัย วัฒนศัพท์, กระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง, หน้า ๗-๘.

^{๖๓} ปรัชญา ปิยะมโนธรรม, จิตวิทยาการไกล่เกลี่ย, หน้า ๘๕-๘๖.

ความขัดแย้งและข้อพิพาทบาดหมางระหว่างกันได้แล้ว ก็ย่อมจะเริ่มมีมุมมองที่เป็นแนวทางเดียวกัน การจะหาข้อยุติจึงมีความเป็นไปได้ง่ายตายยิ่งขึ้น ต้องขมแต่อย่าดี เมื่อสามารถปรับความเข้าใจกันได้ ขั้นตอนต่อไปคือ การหาทางแก้ไขข้อพิพาทในส่วนนี้ เรื่องที่แล้วไปแล้ว ใครจะผิด ใครจะควรถูกตำหนิ จะเป็นเรื่องรอง เพราะมุ่งความประสงค์ คือ การมองหนทางของอนาคตและต้องเป็นอนาคตที่ดีของ คู่ความทั้งสองฝ่ายจึงควรหลีกเลี่ยงการพินอยหาคะเซ็บ^{๖๔}

๒.๑๓ การไกล่เกลี่ยตามหลักพุทธสันติวิธี

การจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธีในทางพระพุทธศาสนา ได้มีหลักการหรือแนวทางการปฏิบัติหลากหลายแนวทาง แต่ในที่นี้ได้เลือกพุทธวิธีแก้ไขความขัดแย้งด้วยการไกล่เกลี่ยเจรจาหรือการประนีประนอม ซึ่งการไกล่เกลี่ยในทางพระพุทธศาสนาจัดว่าเป็นช่องทางหรือเครื่องมืออย่างหนึ่งที่สามารถแก้ไขความขัดแย้งได้ โดยมีแนวคิดพื้นฐาน คือ การมีความรักอย่างเสมอภาคและความเท่าเทียม การรื้อถอนและการสลายความยึดมั่นในตัวตน การยอมรับในความหลากหลายและความแตกต่าง การตระหนักรู้ เคารพ และให้เกียรติผู้อื่น การอดทนต่อปัญหาและอุปสรรค และการวางตนเป็นกลางและมีความเสมอต้นเสมอปลาย

๒.๑๓.๑ ลักษณะการไกล่เกลี่ยในพระพุทธศาสนา

การจัดการความขัดแย้งด้วยการไกล่เกลี่ยเป็นวิธีการที่พระพุทธองค์ทรงใช้ในการระงับอิทธิฤทธิ์ ทั้งนี้หลักการการไกล่เกลี่ยโดยทั่วไป มีคุณลักษณะที่สังเกตได้ คือ

๑. การเจรจาไกล่เกลี่ยกันเอง การจัดการความขัดแย้งในลักษณะนี้ที่คู่กรณีหรือกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียแต่ละกลุ่ม หาช่องทางเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

๒. การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง หรือการเจรจาโดยการมี “บุคคลที่ ๓” เป็นผู้คอยทำหน้าที่ในการช่วยเหลือ สนับสนุน และอำนวยความสะดวกให้คู่กรณีสามารถหาทางออกได้อย่างสมานฉันท์ โดยใช้ทางเลือกที่คู่กรณีมองเห็นร่วมกัน

๓. การไต่สวน ในทางพระพุทธศาสนาบางสถานการณ์อาจไม่จำเป็นต้องใช้ทางเลือกเกี่ยวกับการเจรจากันเองและการไกล่เกลี่ยคนกลาง แต่ใช้วิธีการร้องขอให้ผู้มีอำนาจสูงสุดในการพิจารณาข้อพิพาทตั้งคณะกรรมการขึ้นมาไต่สวน

๔. การมีส่วนร่วม เป็นการส่งเสริมให้ทุกฝ่ายได้แสดงความคิดเห็นและวิธีการปฏิบัติเพื่อกำหนดความเป็นของกระบวนการและวิถีชีวิตร่วมกัน

^{๖๔} นพพร โพธิ์รังสิยากร, การไกล่เกลี่ยประนีประนอม, ใน รวมบทความ การบริหารจัดการระบบไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล, รวบรวมจัดพิมพ์โดย สำนักวิจัยข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธนาเพรส จำกัด, ๒๕๕๐) : ๗๓.

๒.๑๓.๒ พุทธวิธีการไกล่เกลี่ยกรณีการแย่งน้ำของพระญาติ^{๖๕}

พระพุทธเจ้าเมื่อทรงประทับอยู่ที่นิโครธาราม กรุงกบิลพัสดุ์ เหล่าพระญาติข้างฝ่ายศากยะ (กรุงกบิลพัสดุ์) ซึ่งเป็นพระวงศ์ของพุทธบิดาและโกถิยะ ที่ตั้งหลักแหล่งอยู่สองฝั่งแม่น้ำโรหิณี ได้วิวาทกันเรื่องแย่งน้ำทำนา ชั้นแรกเป็นการวิวาทกันเฉพาะเพียงบุคคลต่อบุคคลแต่เมื่อไม่มีการระงับด้วยสันติวิธี การวิวาทนั้นก็ลุกลามมากขึ้นจนถึงคุมสมัครพรรคพวกเข้าไปประหารกัน และดำวาทกระทบถึงชาติ โคตรกษัตริย์ทั้งสองจึงยกกองทัพออกไปจะทำสงครามกันแย่งอาณาเขตเหนือแม่น้ำโรหิณี เพราะไม่สามารถตกลงกันได้ พระพุทธองค์ทรงทราบเหตุการณ์นั้นด้วยพระญาณว่าจะมีการยกทัพจับศึกระหว่างญาติฝ่ายพุทธบิดาและญาติฝ่ายพุทธมารดา ทรงถือบาตรและจีวรด้วยพระองค์เองไม่ทรงบอกกล่าวภิกษุรูปใด เสด็จพุทธดำเนินแต่เพียงพระองค์เดียว ไปประทับนั่งขัดบัลลังก์ระหว่างกองทัพกษัตริย์ทั้งสองนคร

ครั้นกองทัพชาวเมืองกบิลพัสดุ์และชาวเมืองโกถิยะเห็นพระองค์นั้น ต่างก็คิดว่า พระศาสดาผู้เป็นพระญาติ ผู้ประเสริฐของพวกเราเสด็จมา จึงตั้งอาวุธ และก็เข้าไปเฝ้าพระพุทธองค์ ทั้งที่พระองค์ทรงทราบสถานการณ์ขณะนั้นดีแต่ก็ตรัสถามเรื่องราวที่เกิดขึ้น แล้วตรัสสอนคุณค่าของน้ำ คุณค่าของแผ่นดิน คุณค่าของญาติ คุณค่าของกษัตริย์ สรุปลงแล้วก็ตรัสสอนว่า มหาบพิตร น้ำนิดเดียวไหลผ่านแล้วจะมีน้ำใหม่ไหลมาอีก พวกพระองค์อาศัยน้ำที่มีค่าน้อยแล้วทำให้กษัตริย์ซึ่งหาค่ามิได้ให้ฉิบหายทำไมกัน

สรุปวิธีการที่พระองค์ทรงใช้ในการไกล่เกลี่ยความขัดแย้งในครั้งนี้ พบว่าพระองค์ทรงวางตนเป็นกลาง ในเรื่องดังกล่าวจะเห็นได้จากการที่ทรงแสดงจุดยืนโดยการไปประทับอยู่ระหว่างกองทัพของทั้งสองกษัตริย์ โดยไม่เข้าข้างฝ่ายพระญาติฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และการไกล่เกลี่ยของพระองค์ทรงเริ่มต้นจากการ “สานเสวนาประชาลุ่มน้ำโรหิณี” ซึ่งเป้าหมายในการเสวนาก็เพื่อที่จะให้ทั้งสองฝ่ายตกลงถึงความต้องการของตนและเจตนาที่แท้จริงในการทำสงครามออกมาซึ่งถ้ามองในแง่ของนักเจรจาไกล่เกลี่ยแล้ววิธีการเช่นนี้เป็นกระบวนการหนึ่งในการแสวงหาข้อเท็จจริง (Fact Finding) เกี่ยวกับที่มาหรือแรงจูงใจในการทำสงคราม พระองค์ได้เสนอแนวทางเลือกที่ดีที่สุด (Best Alternative) แทนการแก้ปัญหาด้วยการใช้ความรุนแรง ดังจะเห็นได้จากลักษณะของคำที่ทรงถามว่า “น้ำดีราคาเท่าไร” คำตอบที่ได้คือ “น้ำมีค่าน้อยนิด” แล้ว “กษัตริย์ทั้งหลาย มีราคาเท่าไร” “ขึ้นชื่อว่ากษัตริย์ทั้งหลายหาค่ามิได้” ทางเลือกที่ดีที่สุดแทนการแก้ปัญหาด้วยความรุนแรงก็คือ “การที่ท่านทั้งหลาย ยังพวกกษัตริย์ซึ่งหาค่ามิได้ให้ฉิบหาย เพราะอาศัยน้ำ ซึ่งมีปริมาณน้อย ควรแล้วหรือ” ซึ่งจากคำถามในลักษณะดังกล่าวก่อให้เกิดการฉุกละหุกคิดทางปัญญาแก่ทั้งสองฝ่าย ซึ่งวิธีการที่พระองค์ทรงใช้นี้เป็นการ “ประนีประนอม” และ “การให้ข้อมูลที่ถูกต้องในเชิงความคิด” เพื่อยุติความขัดแย้งและทรงใช้กลยุทธ์เพื่อไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งดังกล่าวได้อย่างแยบยลไม่ว่าจะเป็นการโน้มน้าว (Persuasion) การสร้างความเชื่อมั่นและความร่วมมือจากคู่กรณี^{๖๖}

^{๖๕} [ออนไลน์], แหล่งที่มา: www.satuk.tripod.com/buddha/buddha2.htm, (๓๐ มกราคม ๒๕๕๙).

^{๖๖} นายชลกร เทียนส่องใจ, การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางเชิงพุทธ: หลักการและเครื่องมือสำหรับการจัดการความขัดแย้ง, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๒๐๗-๒๓๓.

๒.๑๓.๓ พุทธวิธีการไกล่เกลี่ยกรณีพระวินัยธรกับพระธรรมกถึก

เหตุเกิดจากพระธรรมกถึกไปห้องน้ำแล้วเหลือน้ำชำระไว้ในภาชนะ พระวินัยธรที่เข้าไปใช้พบเข้าจึงบอกพระธรรมกถึกว่า การทำเช่นนั้นเป็นอาบัติ เมื่อพระธรรมกถึกบอกว่าไม่ทราบว่าเป็นอาบัติ พระวินัยกรกล่าวว่า ถ้าไม่แก้งทำก็ไม่เป็นอาบัติ ทำให้พระธรรมกถึกเข้าใจผิดว่า ไม่เป็นอาบัติ แต่กลับหลัง พระวินัยธรได้บอกแก่พวกนินิตของตนว่า “พระธรรมกถึกรูปนี้ แม้ต้องอาบัติก็ไม่รู้” เมื่อพวกนินิตพระวินัยธรเห็นพวกนินิตของพระธรรมกถึกได้กล่าวว่า “พระอุปัชฌาย์ของท่าน แม้ต้องอาบัติแล้ว ก็ไม่รู้ว่า เป็นอาบัติ” พวกนินิตของพระธรรมกถึกนั้นไปแจ้งแก่พระอุปัชฌาย์ของตน ฝ่ายพระธรรมกถึกนั้นจึงบอกว่า “พระวินัยธรรูปนี้ เมื่อก่อนพูดว่า ‘ไม่เป็นอาบัติ’ เดียวนี้พูดว่า ‘เป็นอาบัติ,’ พระวินัยธรนั้น พุดมฺสา;” พวกนินิตของพระธรรมกถึกนั้นไปกล่าวว่า “พระอุปัชฌาย์ของท่าน พุดมฺสา” พวกนินิตของพระวินัยธรและพระธรรมกถึกนั้น จึงก่อความทะเลาะกันและกันขึ้น ภายหลัง พระวินัยธรได้โอกาสจึงได้ทำอุกเขปนียกรรมแก่พระธรรมกถึก เพราะโทษที่ไม่เห็นอาบัติ^{๖๗}

เมื่อพระพุทธรเจ้าทรงทราบเรื่องทรงแนะนำให้สามัคคีกัน แต่ภิกษุสงฆ์ก็ไม่ยินยอมจนแตกสามัคคีกัน ทรงโอวาทสั่งสอนโดยยกเรื่องราวหลายเรื่องขึ้นมาแสดง ภิกษุเหล่านั้นก็ยังแตกสามัคคีกัน ไม่ยอมเชื่อฟังพระองค์ทรงระอาพระทัย

สรุปวิธีการที่พระองค์ทรงใช้ในการไกล่เกลี่ยความขัดแย้งในครั้งนี้ แตกต่างจากกรณีสงครามแย่งน้ำ ทรงใช้วิธีเข้าไปหาลูกศิษย์ของทั้งสองฝ่ายก่อนเพื่อโน้มน้าวทั้งสองฝ่ายแต่ก็ไม่ได้ผล พระองค์จึงทรงใช้วิธีการที่ดีที่สุดคือ “การไม่ควบคุม” และทรงเสด็จจากไปประทับอยู่ที่ป่ารักขิตวัน หมู่บ้านปาริเลยยกะ ทำให้ชาวเมืองโกสัมพีได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่ จนในที่สุดทำให้ภิกษุทั้งสองฝ่ายเกิดความสำนึกในความถูกต้อง ยุติความขัดแย้ง ระวังอธิกรณ์ และกลับมาปฏิบัติตามพระธรรมวินัยเช่นเดิม^{๖๘}

๒.๑๔ รูปแบบวิธีการไกล่เกลี่ยตามหลักพระพุทธศาสนา

ในการไกล่เกลี่ย เรามักจะพบเหตุการณ์ที่ทำให้การไกล่เกลี่ยมีอุปสรรค กล่าวคือ เมื่อความขัดแย้งปรากฏตัวขึ้น มักส่งผลให้เกิดแรงกดดันเก็บกดอารมณ์เอาไว้ ครั้นเมื่อแสดงอารมณ์ออกมา ก็มักจะมาพร้อมกับความโกรธและความขุ่นเคือง และบ่อยครั้งเมื่อความขัดแย้งถูกพัฒนาไปสู่อารมณ์ความโกรธเกลียด เริ่มมีการกระทบกระทั่งโต้ตอบกันและทำร้ายกัน ดังนั้น การไกล่เกลี่ยจำเป็นต้องเตรียมตัวรับมือกับสถานการณ์เช่นนี้ก่อนเป็นขั้นแรก กล่าวคือ การไกล่เกลี่ยจะต้องลดภาวะอารมณ์จากความขุ่นเคือง โกรธแค้น (โทษะ) มาสู่ความต้องการหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน มีสติต่อการกระทำ ความคิด และความรู้สึก และต้องมุ่งสร้างความเป็นมิตร ความขัดแย้งก่อให้เกิดบรรยากาศที่คุกรุ่นด้วยโทษะ โทษะและความเครียดจึงขยายตัวขึ้น การไกล่เกลี่ยช่วยให้คู่ขัดแย้งไปพบปะกับผู้ไกล่เกลี่ยซึ่งเป็นมิตรที่ดีของทั้งสองฝ่าย พร้อมทั้งต้องสร้างความร่วมมือ ยิ่งทั้งสองฝ่าย

^{๖๗} วิ.ม. (ไทย) ๕/๔๕๑/๓๓๓, วิ.ม. (ไทย) ๕/๒/๔๙๖.

^{๖๘} นายชลากร เทียนส่องใจ, การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางเชิงพุทธ: หลักการและเครื่องมือสำหรับกรจัดการความขัดแย้ง, หน้า ๒๐๗-๒๓๓.

เปิดเผยความรู้สึกนึกคิดและแผนการของตนให้ผู้ไกล่เกลี่ยรับรู้มากเท่าไร ความร่วมมือระหว่างคนทั้งสองก็ยิ่งเพิ่มพูนมากเท่านั้น

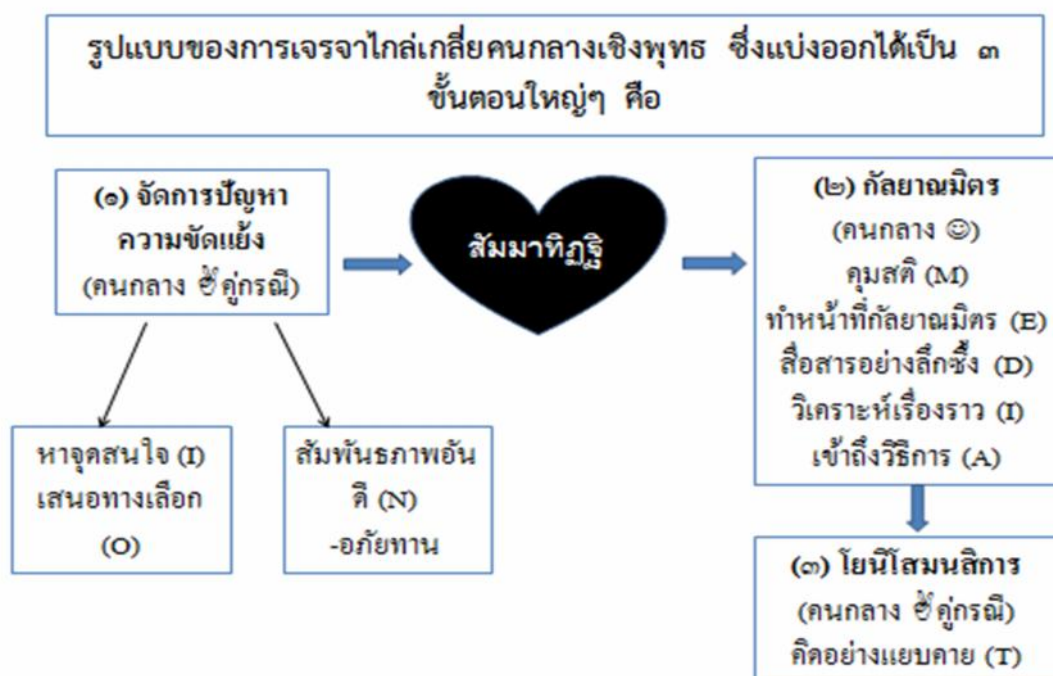
๒.๑๕ รูปแบบการเจรจาไกล่เกลี่ยในพระพุทธศาสนา

หลักการและวิธีการในการเจรจาไกล่เกลี่ย สรุปประมวลได้ ๙ ประการ คือ

- ๑) คุมสติ (Mindfulness)
- ๒) ทำหน้าที่กัลยาณมิตร (Education Process)
- ๓) สื่อสารอย่างลึกซึ้ง (Deep Communication)
- ๔) วิเคราะห์เรื่องราว (Issues Analysis)
- ๕) เข้าถึงวิธีการ (Approaching to Strategies)
- ๖) คิดอย่างแยบคาย (Thinking Wisely)
- ๗) หาจุดสนใจ (Interest Finding)
- ๘) เสนอทางเลือก (Option Creating)
- ๙) สร้างสัมพันธ์ภาพอันดี (New Relationship Building)

รูปแบบของพุทธวิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง (Buddhist Mediation) ซึ่งทั้ง ๙ ข้อที่กล่าวมานี้ แบ่งออกเป็น ๓ ขั้นตอนใหญ่ๆ ซึ่งเสนอเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิที่ ๒.๑ รูปแบบของพุทธวิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง

๑) ขั้นตอนการจัดการปัญหาความขัดแย้ง ซึ่งได้แก่

- (๗) หาจุดสนใจ
- (๘) เสนอทางเลือก
- (๙) สร้างสัมพันธภาพอันดี

ในขั้นตอนนี้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายจะต้องมีบทบาทหน้าที่ที่ร่วมกัน เพราะเมื่อเกิดระบบความคิดที่ถูกต้องแล้ว ก็จะนำไปได้มาซึ่ง จุดสนใจอย่างแท้จริงของคู่กรณี ที่ทั้งสองฝ่าย จะต้องเข้าใจซึ่งกันและกัน เป็นการแก้ปัญหาที่ตรงจุดอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อจะนำไปสู่แนวทางหรือทางออกในการแก้ไขปัญหา จนกระทั่งทั้งสองฝ่ายสามารถที่จะหวนกลับมาคืนดี หรือ ให้อภัยซึ่งกันและกันได้ในที่สุด

๒) ขั้นตอนกัลยาณมิตร จะอยู่ใน ๕ ขั้นตอนแรก คือ

- (๑) คুমสติ
- (๒) ทำหน้าที่กัลยาณมิตร
- (๓) สื่อสารเชิงพุทธ
- (๔) วิเคราะห์เรื่องราวและ
- (๕) เข้าถึงวิธีการ

กล่าวคือ การสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นคนกลางจะต้องคুমสติทั้งของตนเอง และคู่กรณีทั้งสองฝ่าย ไม่ให้การดำเนินการเจรจาไกล่เกลี่ย ตกอยู่ในบรรยากาศของความตึงเครียด นั่นคือ จะต้องพยายามสร้างบรรยากาศของความเป็นกันเอง ดับอารมณ์ที่คุกรุ่นของคู่กรณีทั้งสองฝ่ายในการที่จะต้องมาเผชิญหน้ากัน ผู้ทำหน้าที่ต้องสวมบทบาทของกัลยาณมิตร สร้างศรัทธาให้เกิดขึ้น ในการให้คำชี้แจง หรือ คำแนะนำต่างๆ ที่ถูกต้องให้กับคู่กรณี ไม่ทำการตัดสินใดๆ วางตัวอย่างเป็นกลางไม่เอนเอียงเข้าข้างฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ควบคุมให้เกิดการสื่อสารทั้งผู้ที่เป็นคนกลาง และคู่กรณี ในการพูดและการฟัง ซึ่งจากกระบวนการการสื่อสาร ก็จะทำให้คนกลางนั้นได้รับทราบข้อมูลต่างๆ ของปัญหาความขัดแย้ง ที่จะสามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์หาสาเหตุที่เป็นปัจจัยภายนอก และรู้ถึงสาเหตุที่เป็นรากเหง้า เพื่อที่จะนำไปสู่วิธีการหรือกลยุทธ์ ในการที่การป้อนสัญญา หรือความรู้ใหม่ให้กับคู่กรณี เกิดความคิดปรุงแต่งที่เป็นไปในแนวทางที่ถูกต้อง สามารถที่จะจัดการกับปัญหาได้

๓) ขั้นตอนโยนิโสมนสิการ เป็นขั้นตอนที่ (๖) การคิดอย่างแยกคาย กล่าวคือผู้ที่ทำหน้าที่เป็นคนกลาง และคู่กรณีทั้งสองฝ่าย จะต้องร่วมมือกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เกิดสัมมาทิฐิ ที่จะนำไปสู่หนทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ซึ่งหลักหรือวิธีการในการคิด ได้แก่ วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการทั้ง ๑๐ ประการ ซึ่งวิธีคิดแบบวิภวาทนั้น เป็นวิธีคิดที่ถือว่าเป็นแกนหลัก และครอบคลุมที่สุด สำหรับนักเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง ในการที่จะนำมาเป็นหลักคิดในการจัดการความขัดแย้ง เพราะเป็นวิธีคิดที่แยกแยะ แสดงความจริงออกให้เห็นทุกแง่มุม หรือกล่าวได้ว่า เป็นวิธีคิดที่ต้องพิจารณาอย่างรอบด้าน ว่าสิ่งใดดีไม่ดี ถูกต้อง หรือไม่ถูกต้องอย่างไร เพราะหลักคิดแบบวิภวาท เป็นระบบความคิดของทางสายกลางทางพุทธจริยศาสตร์ เป็นการใช้ปัญญาไตร่ตรองจากข้อมูลที่มีอยู่อย่างรอบด้านมากที่สุด แล้ววิเคราะห์ปัญหาแบบองค์รวม ซึ่งจะสามารถพบแบบที่ไม่สุดโต่งไปทางใดทางหนึ่ง ก็คือทางเลือกที่เป็นกลาง และเป็นทางสายกลางสำหรับกรณีนั้นๆ

รูปแบบของพุทธวิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยทั้ง ๙ ข้อที่กล่าวมานี้ มีหลักการและวิธีการของกระบวนการการเจรจาไกล่เกลี่ยเชิงพุทธ ดังจะได้อธิบายรายละเอียด ดังนี้

๑. คุมสติ (Mindfulness)

โดยทั่วไป เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้น สิ่งหนึ่งที่เราจะพบกันเป็นประจำ คือ เราจะมีสติรู้ตัวน้อยลง หรืออาจจะไม่มีสติเลย ที่เราพูดกันติดปากว่า “สติแตก” เพราะจิตของเราขณะนั้นถูกรอบงาด้วยอกุศลมูล ได้แก่ โลภะ โทสะ และโมหะ ซึ่งจะทำให้เรามีปฏิกิริยาตอบโต้อย่างรวดเร็ว ล้วงละเมิดทั้งทางกาย วาจา และใจ ดังนั้นในกระบวนการของการไกล่เกลี่ยผู้ที่ทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรหรือคนกลางนั้น จะต้องมีความรู้ตัวอยู่เสมอ เพื่อที่จะได้ช่วยให้คู่กรณีเรียกสติกลับคืนมา หรือ มีสติมากขึ้น เพราะเมื่อต่างฝ่ายต้องมาเผชิญหน้ากัน บรรยากาศย่อมตึงเครียด คุกรุ่นไปด้วยโทสะและความระแวงของคู่กรณีทั้งสองฝ่าย

ดังนั้น สติ จึงเป็นแกนนำในการกระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ย เพราะเป็นตัวควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ รวมถึงอารมณ์ต่างๆให้อยู่ในแนวทางที่ต้องการ และยังเป็นตัวคอยป้องกันยับยั้งตนเองที่จะมักหลงไปได้ง่ายในทางที่ไม่ถูกต้อง ว่ากำลังจะคิด จะพูด หรือจะทำอย่างไรในท่ามกลางสถานการณ์ความขัดแย้งที่กำลังเผชิญอยู่เบื้องหน้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการเอนเอียงเข้าข้างข้างใดข้างหนึ่งอย่างไม่เป็นกลาง สามารถที่จะให้ความรู้ในทางที่ถูกต้อง คำแนะนำ ชี้แจงชัดเจน หรือทางออกของปัญหา ให้กับคู่กรณีได้คิดพิจารณา และตัดสินใจด้วยตัวเอง

๒. ทำหน้าที่กัลยาณมิตร (Education process)

ในกระบวนการของการไกล่เกลี่ยเชิงพุทธ ขั้นตอนนี้ คนกลางจะต้องทำหน้าที่หรือแสดงบทบาทกัลยาณมิตรของคู่กรณีทั้งสองฝ่ายอย่างแท้จริง คือ พร้อมทั้งจะให้ความรู้ในทางที่ถูกต้อง ช่วยบอกช่องทาง หรือทางออกของปัญหา ให้กับคู่กรณีได้คิดพิจารณา และตัดสินใจด้วยตัวเองในการจัดการกับปัญหาความขัดแย้ง นั้นหมายถึงว่า คนกลางหรือกัลยาณมิตร ต้องเป็นกลางทั้งสองฝ่าย ไม่เข้าร่วม หรือทำการตัดสินใจใดๆ เป็นผู้ที่อำนวยความสะดวกในการไกล่เกลี่ย ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องรวมทั้งให้ความรู้และความเข้าใจในการไกล่เกลี่ย โดยให้ตระหนักถึงประโยชน์ในการร่วมกันแก้ปัญหา คนกลางนั้นจะไม่มีอำนาจหน้าที่โดยตรงในการตัดสินใจ และ เมื่อคู่พิพาทหรือคู่กรณีสามารถตกลงกันได้ คนกลางจะมีหน้าที่ช่วยในการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ ซึ่งผู้ที่จะเข้ามาทำหน้าที่ของคนกลางในการเจรจาไกล่เกลี่ยเชิงพุทธ หรือกัลยาณมิตรของคู่กรณี จึงควรมีคุณสมบัติที่เปรียบพร้อมตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา

๓. สื่อสารอย่างลึกซึ้ง (Deep Communication)

การเจรจาไกล่เกลี่ยเชิงพุทธเกี่ยวกับการพูดและการฟังโดยตรง จะกล่าวไว้ ๓ ประการในการพูดนั้น ได้แก่ (๑) วัตถุประสงค์ หมายถึง เป็นคนฉลาดในการพูด คือพูดเป็น รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้จักจังหวะและเวลาที่ควรพูดและไม่ควรพูด คอยให้คำแนะนำว่ากล่าว ตักเตือน และเป็นทีปรึกษาที่ดี และ (๒) คัมภีร์จะ กะถิง กัตตา หมายถึง แกล้งเรื่องถ้าลึกได้ คือ กล่าวชี้แจงเรื่องต่าง ๆ ที่ลึกซึ้ง

ซับซ้อนให้เข้าใจได้ สำหรับในส่วนของ การฟังอีกหนึ่งประการ ได้แก่ วาจนิกขโม อุดหนุนต่อถ้อยคำได้ คือ พร้อมทั้งจะรับฟังคำปรึกษา คำซักถาม แม้จุกจิก ตลอดจน คำกล่าวล่วงเกิน และ คำตักเตือน วิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ สามารถอดทนฟังได้ด้วยจิตเปี่ยมด้วยเมตตา ไม่เบื่อหน่าย และไม่เสียอารมณ์

การฟังนั้นถือว่าเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญในกระบวนการของการสื่อสารอย่างลึกซึ้ง ในการเจรจาไกล่เกลี่ย เพราะเป็นปัจจัยภายนอกที่สำคัญในกระบวนการสร้างสัมมาทิฐิ คือ เป็นการฟังเสียงจากภายนอก เป็นการยอมรับฟังความคิดของผู้อื่น ส่งเสริมกับปัจจัยภายใน คือ โยนิโสมนสิการ กล่าวคือ จะเป็นการฟังอย่างแยบคาย แยกแยะสิ่งทั้งหลายให้เห็นความจริงตามความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย จึงเรียกให้เข้าใจง่าย ๆ ว่า เป็นการฟังอย่างลึกซึ้ง โดยใช้ปัญญา และใช้เหตุผลรอบด้านที่สุด ซึ่งจำเป็นต้องฟังอย่างตั้งใจ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในการรับทราบ ข้อมูลเรื่องราวต่างๆ เป็นการยอมรับฟังถึงความต้องการ ความทุกข์ ที่อยู่ในส่วนลึกของจิตใจ ของแต่ละฝ่าย ที่ได้เปิดเผยออกมาอย่างเป็นอิสระ การฟังจึงเป็นเรื่องสำคัญ เพราะปัญหาส่วนใหญ่ของคนทั่วไปก็คือ ไม่ทันฟัง ไม่ยอมฟัง ไม่ตั้งใจฟัง คิดแต่จะทำอย่างเดียว แย่งกันพูดแย่งกันทำจนลืมฟังผู้อื่น ดังนั้น การฟังอย่างลึกซึ้งหรืออย่างตั้งใจนั้น จึงเป็นกระบวนการของการสื่อสารที่สำคัญ เป็นการเปิดใจฟังอย่างลึกซึ้งให้เข้าใจเรื่องราวทั้งหมดอย่างรอบด้านที่สุด แล้ววิธีการหรือทางออกของปัญหา ก็จะแสดงออกตามมาอย่างสอดคล้องกันเอง

๔. วิเคราะห์เรื่องราว (Issues Analysis)

ข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นกับคู่กรณีทั้งสองฝ่าย และจะต้องนำข้อมูลที่ได้เหล่านั้นมาทำการวิเคราะห์หาสาเหตุที่แท้จริง เพื่อที่จะได้นำไปสู่ทางออก หรือหนทางในการจัดการปัญหาร่วมกัน ในการเก็บรวบรวมข้อมูล หรือการจัดการกับข้อมูลที่ได้มาจากกระบวนการของการสื่อสารอย่างลึกซึ้ง ทั้งการพูดและการฟังของคู่กรณีนั้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นบทบาทที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของคนกลางอย่างเป็นทางการ คือ คนกลางนั้นจะต้องมีเทคนิค หรือกลยุทธ์ในการที่จะต้องพูดสรุป หรือทวนเนื้อหาของแต่ละฝ่ายเป็นระยะๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในข้อมูลหรือเรื่องราวที่จะต้องมีความเข้าใจที่ตรงกันทั้ง ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นคนกลาง และคู่กรณีทั้งสองฝ่าย ซึ่งจะต้องใช้หลักหรือวิธีการในการทวนเนื้อความดังนี้

(๑) จะต้องมีความรอบคอบ ระมัดระวังในคำพูด ไม่ให้เอนเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

(๒) พยายามทวนเนื้อความโดยใช้คำพูดของตนเอง ให้ตรงประเด็นครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมด มีความกระชับรัดกุม

(๓) ควรเปิดโอกาสให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายมีการทักท้วง ถ้าไม่เห็นด้วยกับข้อมูลในการทวนเนื้อความที่ผู้ไกล่เกลี่ยได้เสนอ ซึ่งเท่ากับเป็นโอกาสให้ผู้ไกล่เกลี่ยได้เข้าใจเรื่องราวต่างๆ ได้กระจ่างขึ้น

(๔) ในการทวนเนื้อความ ควรหลีกเลี่ยงลักษณะของการวิพากษ์วิจารณ์ การตัดสินถูกผิด หรือการพูดที่เป็นลักษณะของการสั่งสอน

หลักในการวิเคราะห์เรื่องราวของสถานการณ์ความขัดแย้งในกระบวนการการเจรจาไกล่เกลี่ยเชิงพุทธนั้น จะต้องทำการวิเคราะห์โดยปราศจากอคติ ซึ่งตามหลักศาสนาทางพระพุทธศาสนา ได้กล่าวถึงหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับความเป็นกลาง ที่เรียกว่า “อคติ ๔” ซึ่ง หมายถึง ความไม่เที่ยง

ธรรม หรือ ความลาเอียง ๔ ประการ คือ (๑) ฉันทาคติ แปลว่า ความลำเอียงเพราะชอบ (๒) โทษาคติ แปลว่า ความลำเอียง เพราะชัง (๓) โมหาคติ แปลว่า ความลำเอียงเพราะหลง และ (๔) ภยาคติ แปลว่า ความลำเอียง เพราะกลัว บ่อยครั้งเมื่อคนกลางหรือผู้ไกลเกลี่ย ได้ฟังเรื่องราวของความขัดแย้งจากคู่กรณีทั้งสองฝ่าย แล้วอาจจะมีเอนเอียง เกิดความพึงพอใจชอบฝ่ายหนึ่ง หรือเกิดความโกรธ ไม่พอใจอีกฝ่ายหนึ่ง จนผู้ไกลเกลี่ยนั้นกลับกลายเป็นคู่กรณีเสียเอง

๕. เข้าถึงวิธีการ (Approach to Strategies)

กระบวนการของการเจรจาไกลเกลี่ยที่คนกลางจะต้องเป็นการเพิ่มความสามารถให้กับคู่กรณี ในการเข้าถึงความรู้ แบ่งออกเป็น ๒ คือ กลยุทธ์ในการที่จะรักษาความสงบในเบื้องต้น และกลยุทธ์ที่จะก่อให้เกิดสันติภาพอย่างยั่งยืน

คนกลางจึงจะต้องใช้กลยุทธ์ต่างๆ เพื่อที่จะควบคุมภาวะอารมณ์ของคู่กรณีทั้งสองฝ่ายให้อยู่ในภาวะที่สงบ และเพื่อที่จะนำไปสู่บรรยากาศของความเป็นมิตร ในการให้ความร่วมมือต่างๆที่จะจัดการกับปัญหา กลยุทธ์ที่มักจะนำมาใช้มีดังนี้ คือ

(๑) กลยุทธ์ในการเผชิญหน้ากับคู่กรณีโดยแยกเจรจาทีละฝ่าย เพื่อเปิดโอกาสที่จะให้แต่ละฝ่ายได้เล่าสถานการณ์ของความขัดแย้งในมุมมองของตนเอง ซึ่งจะเท่ากับให้แต่ละฝ่ายได้เป็นการระบายความทุกข์ หรือความคับแค้นใจต่างๆออกมาอย่างเต็มที่ ผลที่จะได้รับมักจะพบว่า เมื่อคู่กรณีทั้งสองฝ่ายต่างได้ระบายความทุกข์ร้อนออกไปบ้าง ความทุกข์ร้อนดังกล่าวก็จะผ่อนคลายเบาบางลงได้

(๒) กลยุทธ์ในการโน้มน้าว เป็นขั้นตอนที่หวังผลให้คู่กรณีทั้งสองฝ่าย มีท่าทีโอนอ่อนหันหน้าเข้ากัน หรือให้ความร่วมมือในการจัดการกับปัญหาที่จะนำมาซึ่งประโยชน์ของทั้งสองฝ่าย การโน้มน้าวดังกล่าว คนกลางอาจจะต้องพูดเน้นถึงผลดี และผลเสีย ที่จะเกิดแก่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายในกรณีที่เกิดถกกันไม่ได้ เช่น ต้องเสียเวลา และค่าใช้จ่าย ไม่สามารถที่จะเลือกหนทางในการจัดการกับปัญหาได้ด้วยตนเอง และยังต้องรอคอยกับความไม่แน่นอนในผลของคำตัดสินของผู้พิพากษา ซึ่งจะต้องมีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเป็นผู้แพ้หรือผู้ชนะ

๖. คิดอย่างแยบคาย (Thinking Wisely)

ในการปฏิบัติหน้าที่การเจรจาไกลเกลี่ยเชิงพุทธนั้น จะทำหน้าที่ของกัลยาณมิตร คือ เป็นผู้เสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา ประโยชน์ และหนทางที่จะเป็นไปได้มากที่สุดในทางถูกต้อง และดีงามให้แก่คู่กรณี เพื่อที่จะนำไปสู่แนวทางของการแก้ปัญหาความขัดแย้ง คือ คู่กรณีทั้งสองฝ่าย สัมผัสใจ สามารถหาข้อตกลงของทางออก หรือทางเลือก ในการจัดการกับปัญหาความขัดแย้งดังกล่าวได้ ซึ่งความสัมผัสใจของคู่กรณีทั้งสองฝ่าย

นั่น ก็คือ ทั้งสองฝ่ายต้องคิดหาหนทางด้วยตนเอง ในการคลี่คลายปัญหา กระบวนการคิดดังกล่าวถือว่าเป็นกระบวนการในการสร้างโยนิโสมนสิการ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยภายในในการที่จะเกิดสัมมาทิฐิ ในการนำไปจัดการปัญหาความขัดแย้ง

ลักษณะการคิดแบบโยนิโสมนสิการนี้ ท่านพระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ประมวลออกมาจากพระไตรปิฎก ๑๐ วิธีด้วยกัน คือ

- ๑) วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย
- ๒) วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบหรือการคิดแบบวิเคราะห์
- ๓) วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์
- ๔) วิธีคิดแบบแก้ปัญหาหรือแบบอริยสัจ
- ๕) วิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์
- ๖) วิธีคิดแบบเห็นคุณโทษและทางออก^{๖๔}

๗. หาจุดสนใจ (Interest Finding)

ในการหาความเป็นรูปธรรมสำหรับการเจรจาไกล่เกลี่ย คำตอบที่คนกลางร่วมกับคู่กรณี จะต้องสรุปให้ได้ก่อนจากการวิเคราะห์ในข้อมูล นั่นก็คือ อะไรคือความต้องการที่แท้จริงของคู่กรณีทั้งสองฝ่าย จุดสนใจที่อยู่เบื้องหลังจุดยืน หรือสิ่งที่คู่กรณีให้ความสำคัญ ซึ่งรวมถึงความวิตกกังวลใจของคู่กรณี จุดสนใจนี้สามารถที่จะต่อรองหรือปรับเปลี่ยนได้ ถ้าคู่กรณีให้ความร่วมมือกันในการจัดการความขัดแย้ง จุดสนใจนั้นสามารถที่จะแบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือ ประเภทที่จับต้องได้ (Substantial interest) ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจน เช่น ผลประโยชน์ทางทรัพย์สิน และประเภททางจิตวิทยา (Psychological interest) ซึ่งเป็นประเภทที่จับต้องไม่ได้ เช่น ความต้องการการยอมรับ การได้รับความเคารพนับถือ การได้รับความนิยมนิยมชอบ

การที่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายให้ความร่วมมือกันบนจุดสนใจ ถือว่ามีความสำคัญอย่างมากในการเจรจาไกล่เกลี่ย ไม่ว่าผลที่ออกมานั้น จะเป็นการประสานกลมกลืนกัน (harmonize) หรือ การประนีประนอมแบบต่างฝ่ายต่างได้ประโยชน์ (win-win solutions) ก็เป็นการเปิดหนทางให้กับทางออกของปัญหาทั้งสองแบบ ซึ่งทั้งสองฝ่ายต่างก็พึงพอใจในบางส่วนที่ยอมรับได้ ไม่ว่าจะเป็ผลประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมหรือนามธรรม

๘. นำเสนอทางเลือก (Option Creating)

ในกระบวนการของการเจรจาไกล่เกลี่ยเชิงพุทธนั้น ขั้นตอนนี้ถือได้ว่า เป็นขั้นตอนที่จะต้องได้มาซึ่งทางออก หรือ ทางเลือกในการจัดการปัญหา ซึ่งในการหาทางออกของปัญหานั้น การนำเสนอแนวทางที่เป็นประโยชน์ทั้งสองฝ่าย หรือ พิจารณาร่วมกับคู่กรณีในการหาแนวทาง ซึ่งหลักการที่นำมาประยุกต์ใช้ คือ “เกณฑ์ตัดสินคุณค่าของพุทธจริยศาสตร์” ซึ่งเป็นหลักในการพิจารณาว่า แนวทางหรือทางออกของปัญหานั้น เป็นการกระทำที่ถูกต้อง หรือ ไม่ถูกต้องอย่างไร โดยแบ่งออกได้ เป็น ๒ ระดับคือ เกณฑ์หลักและเกณฑ์รอง

^{๖๔} พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), **ปรัชญาการศึกษาไทย**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๒๕), หน้า ๑๗๙-๑๘๖.

เกณฑ์หลัก คือ เกณฑ์ที่ตัดสินด้วยความเป็นกุศลหรือเป็นอกุศล โดยพิจารณามูลเหตุว่าเป็นเจตนาเกิดจากกุศลมูล หรือเกิดจากอกุศลมูล และพิจารณาตามสภาวะว่า เป็นสภาพเกื้อกูลแก่ชีวิตจิตใจ ทำให้จิตสบาย ปลอดโปร่งผ่องใสสมบูรณ์ เป็นการส่งเสริมคุณภาพและสมรรถภาพของจิต ช่วยให้กุศลธรรมทั้งหลายเจริญงอกงามขึ้น

จากหลักเกณฑ์ตัดสินคุณค่าของพุทธจริยศาสตร์ดังกล่าว ในการนำเสนอทางเลือก เพื่อเป็นทางออกของปัญหาความขัดแย้งนั้น จะต้องพิจารณาว่า แนวทางหรือทางเลือกที่ว่านั้น มีที่มาจากเจตนาที่เป็นบุญหรือบาป เพราะหลักทางพระพุทธศาสนาเป็นการตัดสินว่า เป็นแนวทางที่เป็นกรรมดีหรือ กรรมชั่ว หรือไม่อย่างไร จากนั้นก็พิจารณาว่าแนวทางนั้น ส่งผลเป็นสุขหรือทุกข์แก่คู่กรณีทั้งสองฝ่าย ขณะเดียวกันก็พิจารณาถึงผลต่อบุคคลที่อยู่รอบข้าง หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องของทั้งสองฝ่ายด้วย เพราะผลกระทบที่เกิดขึ้นจะมีความสัมพันธ์โยงใยกระทบถึงกันหมด อาจกล่าวได้ว่า ในการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง ระบบจริยศาสตร์ของพระพุทธศาสนาที่นำมาประยุกต์ใช้นั้น จะมีลักษณะค่อนข้างไปในทางประโยชน์นิยม ซึ่งจะวินิจฉัยกรรม (นอกเหนือจากกรรมดีหรือกรรมชั่วแล้ว) จะต้องพิจารณาที่คุณภาพของผลกระทบว่าเป็น ทุกข์หรือโทษ สุขหรือประโยชน์ และผลกระทบนั้นกระทบกับตัวเองเป็นหลักหรือกระทบคนอื่นเป็นหลัก หรือทั้งสองด้านอย่างไรบ้าง

๙. สร้างสัมพันธภาพอันดี (New Relationship Building)

ในการจัดการปัญหาความขัดแย้ง สิ่งที่จะเป็นเป้าหมายสูงสุด ก็คือ การกลับมาคืนดีกันใหม่ เพื่อสันติภาพของสังคมที่ยั่งยืน กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ การให้อภัยทานซึ่งกันและกัน ในกระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยคือการทำให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายเข้าถึงการให้อภัยซึ่งกันและกัน

๒.๑๖ สรุป

ความขัดแย้งเป็นพฤติกรรมที่ไม่ลงรอยกัน เป็นลักษณะของความไม่เห็นพ้องต้องกันระหว่างสมาชิกหรือกลุ่มในองค์การ ที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งความขัดแย้งดังกล่าวอาจจะสะท้อนออกมาในรูปของความไม่รุนแรง หรือรุนแรงก็ได้ เมื่อเกิดความขัดแย้งย่อมส่งผลกระทบต่อกิจกรรมใน ๒ ด้านใหญ่ คือ ผลกระทบในมิติที่เป็นบวกและผลกระทบในมิติที่เป็นลบ ในการแก้ไขความขัดแย้งทางพระพุทธศาสนาได้ยึดถือแนวทางสันติวิธี เพราะสันติวิธีเป็นวิธีที่จะก่อให้เกิดความสงบ วิธีการที่ไม่ใช้ความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยสันติวิธีจำแนกออกเป็น ๓ ประเภท คือ ๑) สันติวิธีในการต่อสู้และเรียกร้อง ๒) สันติวิธีในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง ๓) สันติวิธีในการดำเนินชีวิต ทางพระพุทธศาสนาถือว่า สันติวิธีเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่ถูกต้องตามหลักศีลธรรม

แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธี แนวคิดเรื่องการยอมรับในความหลากหลาย และการพึ่งพาอาศัยกันและกัน แนวคิดเรื่องความยุติธรรม แนวคิดเรื่องความไว้วางใจและความสัมพันธ์ และ แนวคิดเรื่องความร่วมมือ สำหรับแนวทางในปฏิบัติการเพื่อจัดการความขัดแย้งตามแนวทางของสันติวิธีประกอบด้วยชุดวิธีใหญ่ๆ ๓ ชุดด้วยกัน กล่าวคือ ๑) ชุดวิธีตามแนวทางของการทูต ๒) ชุดวิธีตามแนวทางของกฎหมาย ๓) และชุดวิธีรูปแบบอื่น ๆ เหมือนกับ

วิธีการที่พระพุทธเจ้าท่านทรงใช้พุทธวิธีในการจัดการความขัดแย้งเมื่อในสมัยพุทธกาล คือ การใช้พุทธวิธีในการเจรจาไกล่เกลี่ย

การแก้ไขความขัดแย้งตามหลักพุทธวิธีในการวิจัยนี้คือ การใช้การไกล่เกลี่ยซึ่งผู้ไกล่เกลี่ยต้องมีทักษะและการฟังเอื้อต่อการเจริญสติและเมตตา รู้จักเทคนิคการทวนเนื้อความ โดยมี ๔ แนวทางและ ๓ ขั้นตอน คือ หลักการและวิธีการในการเจรจาไกล่เกลี่ย สรุปประมวลได้ ๔ ประการ คือ การคุมสติ (Mindfulness) การทำหน้าที่กัลยาณมิตร (Education Process) การสื่อสารอย่างลึกซึ้ง (Deep Communication) การรู้จักวิเคราะห์เรื่องราว (Issues Analysis) การเข้าถึงวิธีการ (Approaching to Strategies) การคิดอย่างแยบคาย (Thinking Wisely) การหาจุดสนใจ (Interest Finding) การเสนอทางเลือก (Option Creating) และการสร้างสัมพันธ์ภาพอันดี (New Relationship Building) รูปแบบของพุทธวิธีในการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง (Buddhist Mediation) ซึ่งทั้ง ๔ ข้อที่กล่าวมานี้ แบ่งออกเป็น ๓ ขั้นตอนใหญ่ๆ คือ ขั้นตอนการจัดการปัญหาความขัดแย้ง ขั้นตอนกัลยาณมิตร ขั้นตอนโยนิโสมนสิการ และทั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำไปวิเคราะห์การจัดการความขัดแย้งในชุมชนแหลมฉบังในบทต่อไป

บทที่ ๓

แนวทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี

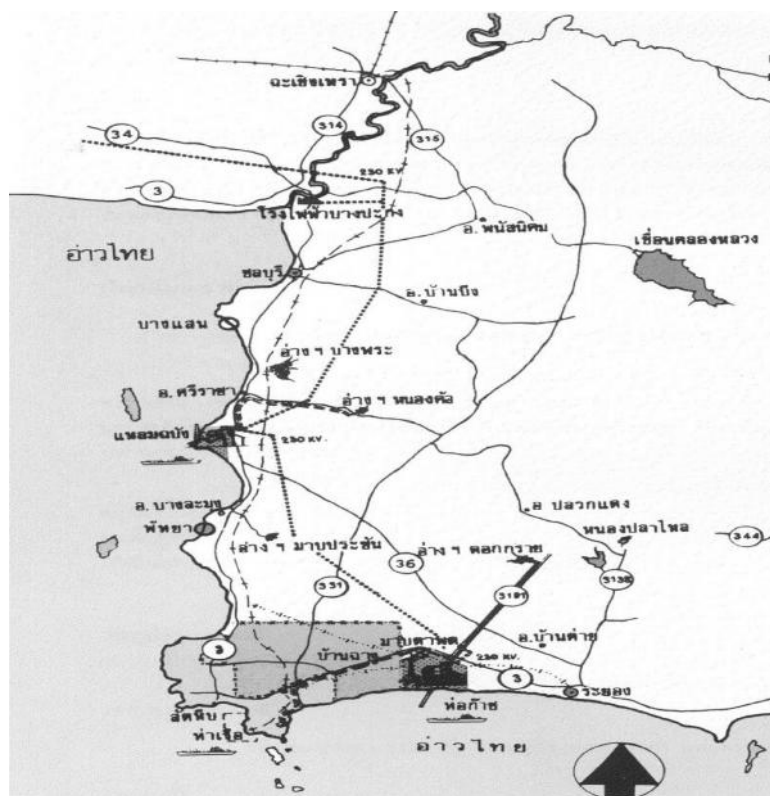
ในการศึกษาวิจัยบทนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี ซึ่งได้รับผลกระทบจากการพัฒนาของการท่าเรือ ซึ่งมีรายละเอียดที่เกี่ยวกับบริบทความเป็นมาของชุมชน ขอบเขตของพื้นที่ของชุมชน ลักษณะหรืออัตลักษณ์ของชุมชน และนโยบายหรือทิศทางการพัฒนาของการท่าเรือ พร้อมทั้งศึกษาสภาพความขัดแย้ง สาเหตุและประเภทของความขัดแย้ง และแนวทางการแก้ไขความขัดแย้งเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ดังมีรายละเอียด ต่อไปนี้

๓.๑ บริบทของชุมชนแหลมฉบัง

ธรรมชาติของชุมชนทุกชุมชนมักจะมีประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตที่ยาวนานและแตกต่างกัน ชุมชนแหลมฉบังก็เป็นชุมชนอีกชุมชนหนึ่งที่มีประวัติความเป็นมาที่เก่าแก่ โดยชุมชนในพื้นที่ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพประมงชายฝั่งมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และได้ตั้งรกรากถิ่นฐานกระจัดกระจายรอบบริเวณชุมชนแหลมฉบัง เริ่มตั้งแต่พื้นที่ของเทศบาลนครแหลมฉบังผ่านมายังเทศบาลตำบลบางละมุง และไปสิ้นสุดที่ตำบลนาเกลือของเมืองพัทยาในปัจจุบัน ชุมชนดังกล่าวนี้เป็นชุมชนดั้งเดิมของแหลมฉบัง ปัจจุบันชุมชนแหลมฉบังอยู่ในเขตปกครองของตำบลทุ่งสุขลา อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

๓.๒ อาณาเขตพื้นที่ชุมชน

ชุมชนแหลมฉบังตั้งในภูมิประเทศที่มีศักยภาพเหมาะสม และได้เปรียบพื้นที่อื่นๆ ทางฝั่งทะเลภาคตะวันออก เนื่องจากมีอาณาเขตด้านทิศตะวันตกติดชายฝั่งทะเลเป็นแนวยาว ๖.๔ กิโลเมตร ทิศตะวันออกติดถนนสุขุมวิท ซึ่งเป็นถนนสายหลักของภาคตะวันออกเชื่อมต่อกับจังหวัดที่สำคัญเข้าด้วยกัน นับตั้งแต่กรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ ฉะเชิงฉะรา ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด และยังมีจุดเชื่อมต่อกับถนนสายหลักอื่นๆ อีกหลายสาย ทิศเหนือติดเขาแหลมฉบัง สามารถพัฒนาเป็นศูนย์ควบคุมการจราจรทางน้ำ ทิศใต้ติดคลองบางละมุง เป็นเส้นทางระบายน้ำตามธรรมชาติจากพื้นที่ ส่วนบนจากทิศตะวันออกลงสู่ทะเล

แผนภาพที่ ๓.๑ ภาพแสดงโครงข่ายเชื่อมโยงภาคตะวันออก^๑

๓.๓ วิธีกรดำเนินการดำเนินชีวิตของชุมชน

ชุมชนแหลมฉบังเป็นหมู่บ้านที่มีประวัติเก่าแก่ โดยที่คนในพื้นที่ได้อาศัยอยู่กันมานานหลายชั่วอายุคน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลัก คือ การประมงและค้าขายจากผลผลิตของการทำประมง การถือครองที่ดินเป็นที่อยู่อาศัยเป็นที่ดินที่ราษฎรส่วนใหญ่มีกรรมสิทธิ์ถูกต้องตามกฎหมาย และมีบางส่วนเป็นพื้นที่สาธารณประโยชน์ เช่น ที่สาธารณชายทะเล และลำห้วยสาธารณประโยชน์ “ห้วยใหญ่” เป็นห้วยขนาดใหญ่สมชื่อ แต่สภาพดินเงิน ทำให้ราษฎรที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเองและครอบครัวที่แยกออกจากครอบครัวเดิมที่ได้เข้าจับจอง เพื่อปลูกบ้านอยู่อาศัยมาเป็นเวลาช้านาน โดยที่ทางราชการมิได้เข้าไปควบคุมจัดการ หรือหาทางป้องกันแต่อย่างใด^๒

^๑ [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.nesdb.go.th/portals/0/news/plan/p6/M10_4.doc (๔ มกราคม ๒๕๕๙).

^๒ ชลการ พรหมกิตติกุล, ปัญหาการบุกรุกที่ดินสาธารณประโยชน์ในโครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก: ศึกษากรณีหมู่บ้านแหลมฉบัง อำเภอสัตร์ราชา จังหวัดชลบุรี, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๔), หน้า ๒๑.

๓.๔ การยกระดับการบริหารเขตพื้นที่ของชุมชน

ในปัจจุบันชุมชนแหลมฉบังได้มีการขยายชุมชนเพื่อการพัฒนา กล่าวคือ ชุมชนได้ยกระดับเป็นเทศบาลนครแหลมฉบัง ซึ่งได้ถูกจัดตั้งขึ้นเป็นเทศบาลตำบลตาม “พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลตำบลแหลมฉบัง อำเภอศรีราชา และอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2534” ทั้งนี้ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 108 ตอนที่ 211 ลงวันที่ 4 ธันวาคม 2534 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 3 มกราคม 2535 โดยยกฐานะพื้นที่บางส่วนของสุขาภิบาลอ่าวอุดม (เดิม) อำเภอศรีราชา (ซึ่งประกอบด้วย 4 ตำบล 19 หมู่บ้าน คือ ตำบลทุ่งสุขลา หมู่ที่ 1 – 12 ตำบลบึง หมู่ที่ 1, 5, 9 และ 10 ตำบลสุรศักดิ์ หมู่ที่ 3, 9 และตำบลหนองขาม หมู่ที่ 11) และพื้นที่บางส่วนของสุขาภิบาลบางละมุง (เดิม) อำเภอบางละมุง (ซึ่งประกอบด้วย พื้นที่บางส่วนของตำบลบางละมุง จำนวน 5 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 4, 6, 7, 8 และ 9) รวมเป็น 2 อำเภอ 5 ตำบล 24 หมู่บ้าน ด้วยเหตุผลที่ว่า "เนื่องจากพื้นที่ในตำบลทุ่งสุขลาและพื้นที่บางส่วนของตำบลสุรศักดิ์ ตำบลหนองขาม ตำบลบึง อำเภอศรีราชา และตำบลบางละมุง อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี เป็นพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งของท่าเรือน้ำลึก อันเป็นท่าเรือพาณิชย์หลักของประเทศ ตลอดจนเป็นเขตพัฒนาอุตสาหกรรมและศูนย์พาณิชย์กรรม เพื่อการส่งออกตามโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จึงสมควรจัดตั้งท้องถิ่นในเขตพื้นที่ดังกล่าวเป็น เทศบาลตำบลแหลมฉบัง อำเภอศรีราชา และอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

ทั้งนี้เพื่อต้องการให้ชุมชนรอบ ๆ แหลมฉบังเป็นองค์กรการปกครองท้องถิ่นทำหน้าที่ควบคุมและบังคับใช้แผนพัฒนาเมือง ตลอดจนเป็นหน่วยงานที่จะให้บริการสังคมแก่ชุมชน และดำเนินกิจการของอุตสาหกรรมต่าง ๆ กับให้ประชาชนได้ปกครองดูแล และทำนุบำรุงท้องถิ่นของตนตามระบบเทศบาล" ต่อมาเมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม 2553 กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศเปลี่ยนแปลงฐานะเทศบาลตำบลแหลมฉบัง อำเภอศรีราชา และอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี เป็นเทศบาลนครแหลมฉบัง โดยให้เหตุผลว่า เทศบาลมีราษฎรตั้งแต่ห้าหมื่นคนขึ้นไป ทั้งมีรายได้พอควรแก่การที่จะปฏิบัติหน้าที่อื่นต้องทำตามที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496^๓

ปัจจุบันชุมชนแหลมฉบังเมื่อยกระดับเป็นพื้นที่ของเทศบาลนครแหลมฉบัง ทำให้อาณาเขตเทศบาลนครแหลมฉบัง มีพื้นที่รับผิดชอบทั้งหมด 109.65 ตารางกิโลเมตร แยกเป็น

2.1 พื้นที่บางส่วนของสุขาภิบาลอ่าวอุดม (เดิม) อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี มีพื้นที่จำนวน 72.56 ตารางกิโลเมตร หรือ 45,350 ไร่

2.2 พื้นที่บางส่วนของสุขาภิบาลบางละมุง (เดิม) อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี มีพื้นที่จำนวน 16.03 ตารางกิโลเมตร หรือ 10,018.75 ไร่

2.3 พื้นน้ำ (ทะเล) มีพื้นที่จำนวน 21.06 ตารางกิโลเมตร ทางด้านตะวันตกของเขตเทศบาล^๔

^๓ [ออนไลน์], แหล่งที่มา: www.lcb.go.th/data.php?menu_id=136 (๑๐ มกราคม ๒๕๕๙).

^๔ [ออนไลน์], แหล่งที่มา: www.lcb.go.th/data.php?menu_id=136 (๑๐ มกราคม ๒๕๕๙).

๓.๕ การพัฒนาพื้นที่ของชุมชน

การพัฒนาพื้นที่แหลมฉบังเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาตั้งแต่ปี 2524 ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 – 2529) และฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 – 2534) ซึ่งได้กำหนดพื้นที่แหลมฉบังเป็นพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนาดำเนินการก่อสร้างและพัฒนาศักยภาพของพื้นที่ เพื่อพัฒนาเป็นชุมชนเมืองใหม่ด้วยการก่อสร้างและพัฒนาาระบบโครงสร้างพื้นฐาน ระบบสาธารณสุขและสาธารณสุขให้สามารถรองรับการขยายตัวของชุมชน ที่เป็นผลมาจากการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรม โดยการดำเนินการก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกระหว่างประเทศ นิคมอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก ก่อสร้างทางรถไฟสายท่าเรือแหลมฉบังเพื่อการเชื่อมต่อกับทางรถไฟสายท่าเรือกรุงเทพฯ – สัตหีบ และก่อสร้างอาคารเคหะชุมชนแหลมฉบัง ฯลฯ

ต่อมาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 – 2539) ได้กำหนดให้พื้นที่แหลมฉบัง เป็นเขตเศรษฐกิจใหม่ในพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก และมีการตั้งองค์กรขึ้นมารับผิดชอบทำหน้าที่พัฒนาหรือสร้างชุมชนเมืองและบริการสาธารณะในเขตเมือง ซึ่งดำเนินการในลักษณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ เทศบาล^๕

๓.๖ สาเหตุของความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบัง

๑. ความขัดแย้งด้านข้อมูล เป็นปัญหาพื้นฐานของความขัดแย้งอาจเกิดจากข้อมูลน้อยเกินไป การแปลผลผิดพลาด การวิเคราะห์ออกมาด้วยความเห็นต่างกัน กล่าวคือ ชุมชนแหลมฉบังเกิดความขัดแย้งในประเด็นที่ได้รับข้อมูลข่าวสารที่ไม่ครบถ้วน เป็นข้อมูลข่าวสารที่ไม่ทั่วถึงกัน เพราะเหตุว่า ชาวบ้านชั้นล่างไม่ค่อยได้ข้อมูล การท่าเรือ ไม่ได้บอกเราว่าจะสร้างโรงงานอุตสาหกรรมบอกแต่ว่าจะสร้างท่าเรือ^๖ นอกจากนี้ ก่อนที่จะมาสร้างทั้งเฟสที่ ๑-๒ ทางชุมชนไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากทางการเลย และยังจะมีเฟส ๓ อีก^๗

๒. ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ เป็นเหตุผลแห่งการแย่งชิงผลประโยชน์ กล่าวคือ ความต้องการด้านเศรษฐกิจระหว่างชุมชนกับการท่าเรือมีเป้าหมายที่ไม่ตรงกัน ทั้งนี้เพราะเหตุว่าเป้าหมายผลประโยชน์ที่ต่างกันนั่นเอง ส่วนหนึ่งสาเหตุมาจากทรัพยากรที่หายาก มักจะเป็นการต่อสู้กันระหว่างกลุ่มคนที่มีความแตกต่างกันทางสถานะทางสังคมเศรษฐกิจ^๘ ดังจะเห็นได้จากการท่าเรือไม่มีมาตรการป้องกันผลกระทบ จากสภาพบริบทการก่อสร้างที่เริ่มตั้งแต่ก่อสร้างท่าเรือเฟส 1 และ 2 ที่ยังไม่ครบวงจรตามแบบการก่อสร้าง เช่น โรงบำบัดน้ำเสีย เป็นต้น ซึ่งติดปัญหาความขัดแย้งชุมชนกับท่าเรือ ท่าเรือแหลมฉบังเฟส 1 เปิดมากกว่า 22 ปีแล้วยังสร้างไม่ครบวงจร รัฐบาลพยายาม

^๕ [ออนไลน์], แหล่งที่มา: www.lcb.go.th/data.php?menu_id=136 (๑๐ มกราคม ๒๕๕๙).

^๖ M01, M02, M03, M04, M05 คือ Mediator หมายถึง ชาวบ้านในชุมชน คนที่ ๑,๒,๓,๔,๕ (๑๗ มกราคม ๒๕๕๙).

^๗ สัมภาษณ์ นายประภาส มุงหาเงิน, ประธานชุมชนบ้านบางละมุง, (๑๒ มกราคม ๒๕๕๙).

^๘ วันชัย วัฒนศัพท์, ความขัดแย้ง: หลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา, พิมพ์ครั้งที่ ๓ (ฉบับปรับปรุง), (สถาปนพระปกเกล้า: ศิริภณธ์ ออฟเซ็ท, ๒๕๕๐), หน้า ๑๙.

สร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจอุตสาหกรรม แต่ล้มสร้างความมั่นคงทางอาหาร ตอนนี้ความมั่นคงทางอาหารเริ่มสิ้นคลอนหมดแล้ว

๓. **ความขัดแย้งด้านโครงสร้าง** เป็นเรื่องของอำนาจแย่งชิงอำนาจ การใช้อำนาจ การกระจายอำนาจ ปัญหาโครงสร้างรวมไปถึง กฎ ระเบียบ ภูมิศาสตร์ ระยะเวลาและระบบ กล่าวคือ ความขัดแย้งของชุมชนมาจากการใช้อำนาจหน้าที่เชิงโครงสร้างของรัฐ ทั้งนี้ได้มีการว่าจ้างสื่อมวลชน ทำการประชาสัมพันธ์ และการใช้กลไกของรัฐด้านการปราบปราม คือ การใช้อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายและกำลังตำรวจ หรือการตัดน้ำตัดไฟชาวบ้านเพื่อต้องการให้คนในชุมชนออกจากพื้นที่^๙

๔. **ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์** เป็นปัญหาด้านบุคลิกภาพ พฤติกรรมต่างๆ ในอดีต อารมณ์ที่รุนแรง ความเข้าใจผิด การสื่อสารที่บกพร่อง กล่าวคือ การไม่ยอมรับการทำรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากบริษัทที่ปรึกษาที่การทำเรื่องแห่งประเทศไทยว่าจ้างมาเหตุเพราะ การศึกษาเก็บข้อมูลไม่ได้เก็บข้อมูลระดับชุมชน มีการประเมินผลกระทบต่างๆโดยขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยรอบ และความไม่จริงใจในการแก้ไขปัญหาของการทำเรื่องฯจนนำมาซึ่งความขัดแย้งที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆตั้งแต่ ปี ๒๕๓๐ จนถึงปี ๒๕๕๔^{๑๐}

๕. **ความขัดแย้งด้านค่านิยม** เป็นปัญหาในระบบของความเชื่อ ความแตกต่างในค่านิยม ขนบประเพณี ประวัติการเลี้ยงดูที่หล่อหลอมเขาขึ้นมา กล่าวคือ ความคาดหวังของชุมชนและการทำเรื่องที่ไม่สอดคล้องกัน ได้แก่ คนในชุมชนแหลมฉบังมีวิถีชีวิต ที่คุ้นเคยกับอาศัยอยู่ในพื้นที่ชายฝั่งทะเล จึงมีความคาดหวังต่อชายฝั่งริมทะเลเป็นแหล่งพึ่งพิงในการหาอาหาร และแหล่งรายได้จากท่องเที่ยวตลอดไป แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ การทำเรื่องแหลมฉบังมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อส่วนรวมของประเทศ ส่วนชุมชนวางแผนพื้นที่ทำกิน เมื่อความคาดหวังของแต่ละกลุ่มไม่สอดคล้องกัน จึงเป็นการยากที่จะหลีกเลี่ยงสถานการณ์ความขัดแย้งได้ ชุมชนมีความรู้สึกว่ามีหวัง

^๙ สัมภาษณ์ อัมพร คชรัตน์, ประธานชุมชนแหลมฉบัง, (๑๖ มกราคม ๒๕๕๙).

^{๑๐} สัมภาษณ์ ดร.สมนึก จงมีวสิน, นักวิชาการอิสระ, (๒๓ มกราคม ๒๕๕๙).

แผนภาพที่ ๓.๒ ภาพวิถีชีวิตของชุมชนที่เปลี่ยนไป

๓.๗ ปรากฏการณ์ความขัดแย้งของชุมชน

ความขัดแย้งได้เริ่มปรากฏต่อชุมชนรอบแหลมฉบัง และได้มีเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงที่สำคัญเกิดขึ้น เมื่อรัฐบาลมีโครงการเวนคืนที่ดินเพื่อสร้างท่าเรือพาณิชย์แหลมฉบัง ด้วยปัจจัยความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ มีชายฝั่งทะเลทอดยาวกว่า ๑๖๐ กิโลเมตร อีกทั้งคลื่นลมไม่รุนแรงมากนัก แม้ในฤดูมรสุม เอื้ออำนวยให้จังหวัดชลบุรีกลายเป็นบริเวณที่เหมาะสมในการสร้างท่าจอดเรือพาณิชย์ ทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็กได้เป็นอย่างดี ตำแหน่งที่ตั้งของชลบุรีที่อยู่ใกล้กับเมืองหลวงของประเทศ อีกทั้งไม่ห่างไกลจากสนามบินสุวรรณภูมิมากนัก ยิ่งเสริมให้ชายฝั่งทะเลตะวันออกของชลบุรีกลายเป็นศูนย์กลางการส่งออกทางทะเลของประเทศในเวลาอันรวดเร็ว รัฐบาลจึงจัดให้ชลบุรีเป็นพื้นที่เป้าหมายโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก (Eastern Seaboard) ซึ่งมีระยะเวลาโครงการ ๒๐ ปี ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๔-๒๕๔๔ ครอบคลุมพื้นที่ถึง ๘.๓ ล้านไร่ เพื่อการนี้ รัฐบาลได้ออกกฎหมายเพื่อการเวนคืนที่ดิน กล่าวคือ

๑. พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่ที่เวนคืนในท้องที่อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี พ.ศ. ๒๕๑๑
๒. พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตพื้นที่ในการเวนคืนที่ดินในอำเภอศรีราชาและอำเภอบางละมุงจังหวัดชลบุรี พ.ศ.๒๕๑๖
๓. พระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ในท้องที่ตำบลทุ่งสุขลา อำเภอศรีราชา และตำบลบางละมุง อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี พ.ศ. ๒๕๒๑

โดยพระราชกฤษฎีกาและพระราชบัญญัติดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ในการสร้างท่าเรือน้ำลึก และกิจการอันเกี่ยวเนื่องกับการท่าเรือฯ โดยผู้อำนวยการท่าเรือแห่งประเทศไทย

เป็นเจ้าหน้าที่เวเนศีนอสังหาริมทรัพย์ตามพระราชบัญญัตินี้มีเนื้อที่ประมาณ ๖,๓๔๑ ไร่ มาเป็นทรัพย์สินของการท่าเรือฯเพื่อใช้สร้างท่าเรือแหลมฉบัง^{๑๑}

๓.๘ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อชุมชน

ก่อนการสร้างท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบังนั้น ชุมชนโดยรอบอ่าวบางละมุงได้มีโอกาสเห็นปลาโลมาอิระวดี โลมาหัวขวด โลมาเผือก แม้กระทั่งปลาพะยูน อยู่บ่อยครั้งในทุกๆปี นอกจากนี้ยังพบเห็น สลัดได ซึ่งเป็นพืชทางทะเลที่บ่งบอกถึงความอุดมสมบูรณ์ของอ่าวและชายฝั่งด้วย แต่ในปัจจุบันนี้พวกมันไม่เคยโผล่มาให้ชุมชนโดยรอบได้เห็นมานานมากแล้ว เหตุผลเพราะว่าอ่าวบางละมุงในปัจจุบันนี้ไม่สวยและใสสะอาดเหมือนแต่ก่อน หากแต่เหลือไว้เพียงตะกอนขุ่นข้นหน้าหาดเต็มไปด้วยหมดภายหลังจากการพัฒนาโครงการก่อสร้างและการดำเนินการของท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบังทั้งชั้นที่หนึ่งและชั้นที่สอง^{๑๒}

๓.๙ โครงการการสร้างท่าเรือแหลมฉบัง

แนวความคิดที่ว่าประเทศไทยควรมีท่าเรือแห่งใหม่นี้ได้เริ่มขึ้นตั้งแต่ ปี ๒๔๕๑ โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย(จอมพล ป.พิบูลสงคราม) เสนอกระทรวงคมนาคมว่าควรถือโอกาสที่เกิดอัคคีภัยที่ตลาดศรีราชา จังหวัดชลบุรี ออกแบบวางผังเมืองศรีราชาให้เป็นรูปเมืองท่าเรือซึ่งกรมเจ้าท่าได้พิจารณาเสนอความเห็น ว่า ภูมิประเทศของศรีราชาไม่เหมาะสมในการจัดผังเมืองให้เป็นท่าเรือใหญ่ เพราะหาดทรายไม่มีหินปะการังอยู่บนชายทะเลมาก ทั้งชายฝั่งน้ำตื้นออกไปไกลเรือใหญ่จอดเข้าฝั่งไม่ได้ กระทรวงมหาดไทยทราบผลพิจารณาแล้วยืนยันยืนยันความคิดเห็นเดิมว่า ควรจัดให้มีท่าเรือเล็กสำหรับเดินชายฝั่ง หากหาที่ศรีราชาไม่ได้ก็ควรดูที่ไกลออกไปเพราะเมื่อวางแผนผังแล้วควรสร้างวันข้างหน้าคงเป็นที่นิยมเอง

ต่อมาคณะรัฐมนตรีได้พิจารณาเมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน ๒๔๕๕ เห็นว่า การเดินเรือผ่านร่องน้ำสันดอนปากแม่น้ำเจ้าพระยามายังท่าเรือคลองเตย อาจจะไม่ได้รับความสะดวกในอนาคต ทั้งต้องขุดลอกสันดอนไม่ให้ตื้นเขินอยู่เสมอ อันเป็นการสิ้นเปลืองมาก ควรเตรียมสร้างท่าเรือเดินสมุทรขึ้นอีกแห่งหนึ่งที่ศรีราชา โดยใช้ที่ดินบริเวณอ่าวกระสี้อ(อ่าวอุดม) ถึงพญาจึงมีมติให้กระทรวงคมนาคมร่างพระราชบัญญัติเพื่อการนี้โดยด่วน และในวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๔๕๖ ได้มีประกาศพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตหวงห้ามที่ดินในท้องที่ ตำบลทุ่งสุขลา อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี เพื่อสร้างท่าเรือศรีราชา การท่าเรือฯได้เสนอแผนผังและโครงการสร้าง ในปี พ.ศ. ๒๕๒๑ รัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติเวเนศีนอสังหาริมทรัพย์ในท้องที่ตำบล ทุ่งสุขลา อำเภอสรีราชา และ ตำบลบางละมุง อำเภอบางละมุง

^{๑๑} สนธิ คชวัฒน์ และคณะ, “ระบบการจัดทำและพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ที่ไม่เป็นธรรมในประเทศไทย: ถอดบทเรียนจากมุมมองของชุมชนที่ได้รับผลกระทบ”, อ้างในเอกสารสรุปผลกระทบของการพัฒนาต่อวิถีชุมชน กรณีศึกษา: พื้นที่ชุมชนภาคตะวันออกของประเทศไทย, สมนึก จงมีวศิน เรียบเรียง, หน้า๑๔-๑๙, เวทีเสวนาสาธารณะ เขตเศรษฐกิจพิเศษ: อนาคตมุกดาหาร, โรงแรมมุกดาหารแกรนด์ จังหวัดมุกดาหาร, สภาพัฒนาการเมือง (สพม.): ๙ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔-๑๙.

จังหวัดชลบุรี พ.ศ. ๒๕๒๑ ขึ้น เพื่อตระเวนคืนที่ดินในท้องที่ดังกล่าว รวมทั้งหมดประมาณ ๖,๓๔๐ ไร่ โดยเป็นการเวนคืนที่ดินของทางราชการ และที่ราษฎรเพื่อให้มาเป็นทรัพย์สินของการท่าเรือแห่งประเทศไทย สำหรับใช้ในการก่อสร้างท่าเรือแหลมฉบังต่อไป

เมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๒ คณะรัฐมนตรีได้พิจารณาถึงความเหมาะสมของโครงการก่อสร้างท่าเรือพาณิชย์แหลมฉบัง และการก่อตั้งเขตนิคมอุตสาหกรรม จนกระทั่งเมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๕ จึงได้มีมติให้เร่งรัดการพัฒนาท่าเรือพาณิชย์แหลมฉบัง สำหรับบริการสินค้าทั่วไป สินค้าบรรจุตู้ สินค้าเกษตรกรรมบางประเภท และส่งเสริมการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมขนาดเบาที่ไม่มีปัญหาต่อสภาวะแวดล้อม โดยตั้งเป้าหมายให้สามารถเริ่มใช้งานได้ระยะแรกภายในปี พ.ศ. ๒๕๓๐-๒๕๓๓ และยังได้แต่งตั้งคณะกรรมการภายใต้คณะกรรมการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกขึ้นดำเนินงานนี้ด้วย โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมเป็นประธานเพื่อรับผิดชอบดูแลการพัฒนาท่าเรือน้ำลึกชายฝั่งทะเลตะวันออกโดยเฉพาะท่าเรือพาณิชย์แหลมฉบัง^{๑๓}

พ.ศ. ๒๕๒๖ คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้กระทรวงคมนาคมเจรจาขอรับเงินกู้จากรัฐบาลญี่ปุ่น สำหรับการสำรวจออกแบบ การควบคุมงานก่อสร้าง และการก่อสร้างตามโครงการท่าเรือพาณิชย์แหลมฉบัง และให้กระทรวงการคลังพิจารณาจัดหาแหล่งเงินบาทสมทบ ทั้งจากรายได้ของการท่าเรือแห่งประเทศไทยและจากงบประมาณเพื่อไม่ให้เป๋ต่อโครงการ

พ.ศ. ๒๕๓๐ การท่าเรือแห่งประเทศไทย ได้ประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์ท่าเรือพาณิชย์แหลมฉบัง โดยมี ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีในขณะนั้นเป็นประธานในพิธี

พ.ศ. ๒๕๓๓ คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ท่าเรือพาณิชย์แหลมฉบังเป็นท่าเรือแห่งใหม่ ภายใต้อำนาจพระราชบัญญัติการท่าเรือแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๔ ให้การท่าเรือแห่งประเทศไทยเป็นองค์กรบริหารท่าเรือแห่งนี้ อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ว่าจ้างเอกชนเข้าร่วมประกอบการท่าเทียบเรือได้ด้วย

๓.๑๐ โครงการการก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกขั้นที่หนึ่งและขั้นที่สอง

โครงการทั้งสองท่าเรื่อนี้ถูกสร้างขึ้นในบริเวณหน้าแหลมฉบังและอ่าวบางละมุง โดยแยกการดำเนินการ ดังนี้

๑. ท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบังขั้นที่ ๑ ได้เริ่มก่อสร้างก่อนในปี พ.ศ. ๒๕๓๐ และสร้างเสร็จเปิดดำเนินการในปี พ.ศ. ๒๕๓๔ ซึ่งทำให้เกิดการเวนคืนพื้นที่ทางบกไปทั้งหมด ๖,๓๔๑ ไร่ (ตาม พ.ร.บ.เวนคืนฯ ในท้องที่ ต.ทุ่งสุขลา อ.ศรีราชา และ ต.บางละมุง อ.บางละมุง เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๑)

๒. ท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบังขั้นที่ ๒ ได้เริ่มก่อสร้างตามหลังมาในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ และมาเปิดดำเนินการในปี พ.ศ. ๒๕๔๔ ซึ่งทำให้เกิดการยึดพื้นที่ทางทะเลของส่วนรวมไปเป็นพื้นที่ของการท่าเรือแห่งประเทศไทยเป็นจำนวนถึง ๓๑,๒๕๐ ไร่ (ตาม พ.ร.ฎ กำหนดแนวอาณาเขตของท่าเรือแห่งประเทศไทย ณ ท่าเรือแหลมฉบัง พ.ศ.๒๕๓๙)

นอกจากการก่อสร้างตัวท่าเรือน้ำลึกทั้งสองท่าแล้วยังมีการก่อสร้างเขื่อนกันคลื่น (Break Water) ไว้กลางทะเลและชายฝั่งที่มีความยาวรวมกันทั้งสองท่าเกือบๆ ๔ กิโลเมตร ซึ่งในภายหลังมี

^{๑๓} ชลากร พรหมกิตติกุล, ปัญหาการบุกรุกที่ดินสาธารณะในโครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก:ศึกษาชุมชนแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๔), หน้า ๒๑-๓๑.

ผลทำให้ตะกอนเลนไม่ได้มีโอกาสไหลเวียนออกไปได้เลย เกิดการสะสมของตะกอนเลนที่สกปรกหนาเป็นชั้นๆ ท่วมทั้งอ่าวบางละมุงและขยายไปถึงอ่าวนาเกลือรอยต่อของเมืองพัทยา เชื่อกันคลื่นเหล่านี้ ยังสร้างปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งให้ชุมชนโดยรอบต้องหาทางแก้ไขเพิ่มขึ้นทุกๆ ปี เนื่องจากผลของลูกคลื่นที่มีการเปลี่ยนทิศทางไปจากธรรมชาติเพราะถูกปิดกั้น^{๑๔}

๓.๑๑ ทิศทางการท่าเรือแหลมฉบัง

จากนโยบายที่ต่อเนื่องจากรัฐบาลทำให้ท่าเรือแหลมฉบังได้เพิ่มขนาดพื้นที่ด้วยความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาท่าเรือแหลมฉบังให้เป็น World Class Port ซึ่งมีองค์ประกอบหลายด้านที่จำเป็นเพื่อยกระดับของการให้บริการ การเพิ่มขีดความสามารถ (capacity) ให้พอเพียงกับการให้บริการดังกล่าวข้างต้น จะทำให้คุณภาพของการให้บริการสูงขึ้น มีขนาดกว้างใหญ่ จึงทำให้มีศักยภาพสูงในการพัฒนา ท่าเรือแหลมฉบัง ให้เป็น Gateway Port โดยพยายามดึงประเทศเพื่อนบ้านเหล่านี้มาเป็น Hinterland ของ ท่าเรือแหลมฉบัง^{๑๕}

ท่าเรือแหลมฉบัง มีความพร้อมในด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ทันสมัย เป็นไปตามมาตรฐานสากล สามารถรับเรือสินค้าขนาดใหญ่ที่สุด (Post Panamax) ได้ รวมทั้งมีพื้นที่สนับสนุน (Supporting Areas) สำหรับประกอบการท่าเทียบเรือ และกิจการต่อเนื่องอย่างเพียงพอ ตลอดจนมีระบบโครงข่ายการคมนาคมขนส่งทางถนน รถไฟ และทางน้ำเข้า-ออก ท่าเรือแหลมฉบัง เชื่อมโยงกับภาคต่างๆ ของประเทศ และกับประเทศเพื่อนบ้านได้ดีพอสมควร ท่าเรือแหลมฉบัง ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากรัฐบาลในการเป็นท่าเรือหลักของประเทศ แทนท่าเรือกรุงเทพ^{๑๖}

ท่าเรือแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี เดินหน้าจัดทำแผนตลาดเชิงกลยุทธ์ หวังสู้ศึกแข่งขันด้านงานบริการและการขนส่ง ที่มีความรวดเร็วต่อท่าเรือสากลทั่วโลก จึงได้กำหนดรูปแบบการใช้พื้นที่ภายในท่าเรือให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อรองรับการเปิดให้บริการท่าเรือแหลมฉบัง เฟส 3 ในปี 2558 พื้นที่ภายในท่าเรือแหลมฉบังแบ่งการใช้พื้นที่ภายในท่าเรือ ออกเป็นโซนต่างๆ ทั้งสิ้น 7 โซน เพื่อรองรับการเปิดให้บริการท่าเรือแหลมฉบัง เฟส 3 ในปี 2558

ปัจจุบันท่าเรือแหลมฉบัง ได้เร่งปรับตัวเพื่อรองรับการเติบโตทางธุรกิจ และการแข่งขันที่รุนแรงขึ้น ซึ่งการจะรอคอยเพียงจำนวนตู้สินค้าที่จะต้องเพิ่มขึ้นในแต่ละปีถือว่าไม่เพียงพอต่อการพัฒนาท่าเรือ เนื่องจากตู้สินค้าเป็นปัจจัยที่เราควบคุมไม่ได้ แต่การพัฒนากระบวนการบริการ ทั้งเรื่องความเร็วของเรือที่เข้าเทียบท่า และการใช้เวลาในการขนส่ง ทั้งนี้ ผลการดำเนินงานของท่าเรือแหลมฉบัง ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2546-2549 พบว่า มีอัตราการเติบโตของรายได้สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ ในปี 2546 ท่าเรือแหลมฉบัง มีรายได้จากค่าธรรมเนียมเรือเทียบท่า การขนถ่ายตู้

^{๑๔} [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1366344911 (ประชาชาติธุรกิจออนไลน์) (๒๕ กันยายน ๒๕๕๘)

^{๑๕} สุมาลี สุขदानนท์ และคณะ, การศึกษาศักยภาพผลการท่าเรือไทย, สถาบันขนส่ง, วิศวกรรมศาสตร์และอุตสาหกรรมวิจัย, (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖), บทคัดย่อ.

^{๑๖} สุมาลี สุขदानนท์และคณะ, การศึกษาศักยภาพผลการท่าเรือไทย, สถาบันขนส่ง, วิศวกรรมศาสตร์และอุตสาหกรรมวิจัย, (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓).

สินค้าผ่านท่า ฯลฯ คิดเป็นเงินจำนวน 1.8 พันล้านบาท ขณะที่ปี 2547 มีรายได้จากการดำเนินงาน คิดเป็น 1.9 พันล้านบาท ส่วนปี 2548 มีรายได้คิดเป็น 2.2 พันล้านบาท และในปี 2549 มีรายได้รวมทั้งสิ้น 2.6 พันล้านบาท ขณะที่ผลกำไรหลังหักค่าใช้จ่ายทั้งหมด พบว่า ปี 2546 ท่าเรือแหลมฉบัง มีผลกำไรสูงกว่าค่าใช้จ่ายคิดเป็นเงินจำนวน 734.97 ล้านบาท ขณะที่ปี 2547 มีผลกำไรสูงกว่าค่าใช้จ่าย 924.96 ล้านบาท ส่วนในปี 2548 มีผลกำไรสูงกว่าค่าใช้จ่าย 1,066.74 ล้านบาท และในปี 2549 มีผลกำไรสูงกว่าค่าใช้จ่ายเป็นเงินกว่า 1.4 พันล้านบาท ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบผลการดำเนินงานในปี 2549 กับปีก่อน พบว่า มีผลกำไรสูงขึ้นกว่า 400 ล้านบาท^{๑๗}

๓.๑๒ ทิศนคติของชุมชนต่อภาพลักษณ์ของท่าเรือแหลมฉบัง

ในการลงทุนหรือพัฒนาย่อมก่อให้เกิดผลต่อชุมชนไม่มากก็น้อย เบื้องต้นการลงทุนพัฒนาของการท่าเรือ ได้มีเสียงสะท้อนถึงการสร้างท่าเรือแหลมฉบัง ที่ทำให้เกิดการจ้างงาน ทำให้แรงงานเฉพาะทางได้มีทางเลือก และไม่ต้องเดินทางย้ายจากถิ่นฐานบ้านเกิดของตน ทั้งนี้เพราะมีสาเหตุมาจากที่การทำเรือแหลมฉบังตั้งอยู่ใกล้ชุมชน ที่อยู่อาศัย หรือที่ทำงาน

ผลดีต่อการมีท่าเรือแหลมฉบังตั้งอยู่ใกล้ชุมชน ที่อยู่อาศัย หรือที่ทำงานจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ พบว่า การมีท่าเรือตั้งอยู่ใกล้กับชุมชน ย่อมเป็นที่แน่นอนว่าต้องกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ทั้งด้าน เศรษฐกิจ การเมือง สังคม และสิ่งแวดล้อม ข้อดี คือ อาจทำให้ผู้ประกอบการบางกลุ่มที่ใช้บริการท่าเรือ แต่ก็มีข้อเสีย เช่น ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ปัญหาการจราจรติดขัด มลภาวะทางอากาศมากขึ้น ปัญหาอาชญากรรมที่เกิดจากประชากรแฝงที่มากขึ้น เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ประชาชนในพื้นที่ต้องรับผลกระทบ

ร้อยตำรวจตรี มนต์รี ฤกษ์จำเนียร ผลดีของการมีท่าเรือ คือ ข้อดีของการพัฒนาท่าเรือแหลมฉบัง ชั้นที่ 1 และ ชั้นที่ 2

ปัจจุบันการทำเรือแห่งประเทศไทยได้พัฒนาท่าเรือแหลมฉบัง ชั้นที่ 1 และชั้นที่ 2 แล้วเสร็จ โดยท่าเรือ แหลมฉบัง ชั้นที่ 1 ประกอบด้วยท่าเทียบเรือชุด A จำนวน 6 ท่า และท่าเทียบเรือชุด B จำนวน 5 ท่า นั้น ได้เปิดให้บริการทุกท่าแล้ว ส่วนท่าเรือแหลมฉบัง ชั้นที่ 2 ซึ่งประกอบด้วยท่าเทียบเรือชุด C จำนวน 4 ท่า และท่าเทียบเรือชุด D จำนวน 3 ท่า นั้น ได้เปิดให้บริการท่าเทียบเรือชุด C ทุกท่าแล้ว คงเหลือแต่ท่าเทียบเรือชุด D เท่านั้นที่อยู่ระหว่างเตรียมการก่อสร้างเพิ่มเติมให้เสร็จสมบูรณ์และคาดว่าจะสามารถเปิดให้บริการได้ในไม่ช้านี้ โดยเมื่อเปิดให้บริการท่าเทียบเรือในชั้นที่ 1 และ ชั้นที่ 2 ครบทุกท่าแล้ว ท่าเรือแหลมฉบังจะมีขีดความสามารถในการรองรับตู้สินค้ารวมประมาณ 10-11 ล้านที่อียูต่อปี และรองรับการนำเข้า – ส่งออกสินค้ารถยนต์ได้ประมาณ 2.0 ล้านคันต่อปี

ท่าเรือแหลมฉบัง เป็นท่าเรือขนถ่ายตู้คอนเทนเนอร์ระหว่างประเทศที่สำคัญที่สุดของประเทศไทย มีปริมาณการขนถ่ายตู้สินค้าประมาณ 80% ของจำนวนตู้สินค้าของทั้งประเทศ ส่วนการส่งออกรถยนต์ต้องผ่านท่าเรือแหลมฉบังทั้งหมด จึงเห็นได้ว่าท่าเรือแหลมฉบังมีความสำคัญต่อการพัฒนาและการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก อีกทั้งรายได้ต่าง ๆ ที่เกิดจากผล

^{๑๗} [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.manager.com> (๑๐ มกราคม ๒๕๕๙).

ประกอบการทำเทียบเรือ ได้เป็นรายได้นำส่งรัฐ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 65 ของกำไรสุทธิ เพื่อนำไปพัฒนาประเทศ นอกจากการนำส่งรายได้ดังกล่าวแล้ว ท่าเรือแหลมฉบังยังเป็นแหล่งสร้างงานให้เกิดรายได้กับภาคประชาชนในพื้นที่ในด้านการจ้างแรงงานในภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งด้านอุตสาหกรรมการผลิต ด้านการขนส่งสินค้า ด้านการนำเข้าและส่งออก และภาพรวมของกระบวนการด้านโลจิสติกส์ของประเทศ อีกทั้งเป็นแรงขับเคลื่อนเศรษฐกิจในภาคครัวเรือนเกี่ยวกับการใช้สอยในด้านต่าง ๆ อีกด้วย^{๑๘}

สรวิศ สังข์แดง กล่าวว่า ข้อดีของการสร้างท่าเรือ พอท่าเรือสร้าง ทำให้เศรษฐกิจดี ความเจริญเข้ามาชุมชนบ้านนาก็มีฐานะดี ได้กินดีอยู่ดีขึ้นปลูกบ้านให้เช่ามีรายได้ดีกว่าแต่ก่อน มีห้องแถวไม่ต้องออกไปทำงานที่อื่น ใครจะมาทำงานการเดินทางก็สะดวกสบายกว่าแต่ก่อน^{๑๙}

ดร.สมนึก จงมีวสิน กล่าวว่า ข้อดีของการสร้างท่าเรือ การสร้างท่าเรือทำให้เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศไทยดีขึ้นแต่กลับทำลายระบบเศรษฐกิจชุมชน^{๒๐} ข้อเสีย มันก็มีบ้างอย่างพวกสารเคมีที่มันตกนะ มันตกก็เพราะความสับสนของเขื่อนไม่ใช่เขาผิดของท่าเรือเขาหรอก แต่ไม่ต้องไปกลัวหรอกทางเขามีระบบความปลอดภัยของเขาดีอยู่แล้ว^{๒๑}

สามารถสรุปได้ว่า การสร้างท่าเรือแหลมฉบังส่งผลดีต่อดำเนินชีวิตในด้านต่างๆ การคมนาคมได้รับการพัฒนาไปในแนวทางที่ดีขึ้น ส่งเสริมให้เกิดการจ้างงานในลักษณะต่างๆ แต่ในทางตรงข้ามย่อมส่งผลเสียต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ได้รับผลกระทบจาก ปัญหามลภาวะ และปัญหาการก่ออาชญากรรม เป็นต้น

๓.๑๓ ผลกระทบต่อชุมชนรอบแหลมฉบัง

จากโครงการพัฒนาท่าเรือแหลมฉบังขั้นที่ ๑ และ ๒ ดังกล่าว ที่ได้เริ่มงานก่อสร้างตั้งแต่ปี ๒๕๓๐ แล้วเสร็จและเปิดดำเนินการทำเทียบเรือ B๑ เป็นท่าแรกเมื่อวันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๓๔ ท่าเรือแหลมฉบังเป็นท่าเรือน้ำลึกหลักในการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ ตั้งอยู่ทางภาคตะวันออกของประเทศไทย มีพื้นที่ขนาด ๖,๓๔๐ ไร่ การพัฒนาท่าเรือน้ำลึกทำให้ชุมชนที่อยู่มานานกว่าร้อยปีหลายชุมชนต้องเปลี่ยนสภาพไป ส่วนหนึ่งเพราะต้องถูกเวนคืนที่ดิน จนเป็นเหตุให้ชุมชนได้กระจัดกระจายกันไป

บางส่วนได้ส่งผลให้เกิดการทำลายระบบนิเวศในบริเวณอ่าวบางละมุงไปจนเกือบหมดเริ่มแรกของการก่อสร้างไม่ได้ให้ความสนใจและใส่ใจชุมชนโดยรอบเท่าที่ควร และไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดตามมา โดยเฉพาะเมื่อครั้งที่มีการก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบังขั้นที่สอง ทำให้เกิดการรั่วไหลของตะกอนเลนระหว่างการทำก่อสร้างจนทำให้สัตว์

^{๑๘} สัมภาษณ์ ร้อยตำรวจตรี มนตรี ฤกษ์จำเนียร, ผู้อำนวยการท่าเรือแหลมฉบัง การท่าเรือแห่งประเทศไทย, (๒ มกราคม ๒๕๕๙).

^{๑๙} สัมภาษณ์ นายสรวิศ สังข์แดง, ประธานชุมชนบ้านนาเก่า, (๑๗ มกราคม ๒๕๕๙).

^{๒๐} สัมภาษณ์ ดร.สมนึก จงมีวสิน, นักวิชาการอิสระ, (๒๓ มกราคม ๒๕๕๙).

^{๒๑} สัมภาษณ์ นายสรวิศ สังข์แดง, ประธานชุมชนบ้านนาเก่า, (๑๗ มกราคม ๒๕๕๙).

น้ำในอ่าวบางละมุงสูญหายไปเกือบหมดทั้งอ่าว^{๒๒} และต้องมีการฟื้นฟูอ่าวขึ้นมาใหม่โดยฝีมือชุมชน ประมงโดยรอบอย่างยากลำบากยากเย็นเป็นเวลาเกือบ ๑๕ ปีจึงจะกลับเข้าสู่สภาวะปกติอีกครั้ง

นอกจากนี้ผู้คนวันและมลภาวะทั้งทางบกและทางน้ำจากการดำเนินการท่าเรือน้ำลึกฯ ตลอดจนนิคมอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นมา ยังได้สร้างปัญหาสุขภาพให้กับชุมชนโดยรอบพื้นที่อ่าว บางละมุงด้วย หลังความเสียหายทางระบบนิเวศในอ่าวบางละมุงครั้งรุนแรงที่สุดระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๐ - ๒๕๔๓ จากการก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบังขั้นที่ ๒ ชาวประมงชายฝั่งโดยรอบอ่าวได้ ช่วยกันฟื้นฟูให้อ่าวบางละมุงกลับมาเป็นธนาคารทางทะเลได้อีกครั้ง ช่วยกันฟื้นฟูรักษาและอนุรักษ์ ป่าชายเลนจำนวนไม่กี่สิบไร่ที่เหลืออยู่ ที่ครั้งหนึ่งเคยมีอยู่ในพื้นที่หลายพันไร่ แม้มันจะไม่เหมือนเดิม แต่ก็ดีกว่าที่พวกเขาไม่ได้ทำอะไรกันเลย^{๒๓}

๓.๑๔ สภาพปัญหาความขัดแย้ง

การคัดค้านการก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบัง ช่วงระยะเวลา 20 กว่าปีที่ผ่านมา ภาคตะวันออกต้องเผชิญกับแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่อย่างมาก มีโครงการขนาดใหญ่เกิดขึ้นมากเกินพอดี โดยเฉพาะท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบังเฟส 1 และเฟส 2 ที่มี การก่อสร้างเชื่อมกันคลื่นยื่นออกไปในทะเล ความยาวประมาณ 4 กม. และท่าเรือของ เอกชนอีก 6 ท่า ที่มีหน้าท่ากว้าง 700-750 เมตรยื่นไปในทะเล และมีเชื่อมกันคลื่นที่อยู่กลางทะเล เต็มไปหมดเลย รวมกับเชื่อมของแหลมฉบังอีก 4 กิโลเมตร รวมกันทั้งหมด 6-7 กิโลเมตร ทำให้ กระแสน้ำเปลี่ยนทิศทางหมด ส่งผลให้วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่เกิดการเปลี่ยนแปลง อย่างสิ้นเชิง ชาวบ้านที่อาศัยอยู่บริเวณแหลมฉบัง อ่าวบางละมุง อ่าวนาเกลือ อ่าวอุดม ชาวบ้านและ กลุ่มท่าเรือประมงชายฝั่งกว่า 600 ลำสูญสิ้นพื้นที่ทำมาหากิน ปลาหลายชนิดสูญพันธุ์ เกิดการ พังทลายของชายหาดถูกกัดเซาะเร็วกว่าปกติ ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมเกิดการเปลี่ยนแปลงในทาง หายนะ เกิดตะกอนขุ่นข้นสะสมบริเวณหน้าหาด พื้นที่ที่เคยเป็นหาดทรายกลายเป็นตะกอนเลนทับถม มาถึงบริเวณแหล่งท่องเที่ยวในตัวเมืองพัทยา

ชาวบ้านที่ทำประมงเจอเรือสินค้าใหญ่เข้ามา 20 นาทีต่อ 1 ลำ ท่าเรือน้ำลึกไม่ใช่แค่ขน สินค้า มีการต่อเรือ การซ่อมเรือ การต่อแท่นขุดเจาะน้ำมัน ต่อเรือน้ำมันขนาดใหญ่ อาจมีสารเคมีทั้ง จากการขนส่งและการซ่อมเรือ รับจมนเรือก็มี เวลาสินค้าเข้ามามีสารเคมีมีพิษมาด้วย มีหลายครั้งที่สาร เกิดไฟไหม้ การก่อสร้างเพียง 2 เฟสเต็มที่แล้ว ที่สำคัญเมื่อสร้างเฟส 3 ขนาด 4,000 กว่าไร่ จะทำ ให้เหลือที่ทำกินประมงประมาณ 1,238 ไร่ ในจำนวนนี้เป็นที่ลุ่มที่ดอน 500-600 ไร่ เหลือ ที่ทำกินจริงประมาณ 500 ไร่ เรามีเรือ 600 ลำ ชุมชนจะออกไปทำมาหากินกันยากลำบากขึ้น^{๒๔}

^{๒๒} สัมภาษณ์ ดร.สมนึก จงมีวสิน, นักวิชาการอิสระ, (๒๓ มกราคม ๒๕๕๙).

^{๒๓} สนธิ คชวัฒน์ และคณะ, “ระบบการจัดทำและพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบ สิ่งแวดล้อม (EIA) ที่ไม่เป็นธรรมในประเทศไทย: ถอดบทเรียนจากมุมมองของชุมชนที่ได้รับผลกระทบ”, อ้างใน ผลกระทบของการพัฒนาต่อวิถีชุมชน: กรณีศึกษาพื้นที่ชุมชนภาคตะวันออกของประเทศไทย, สมนึก จงมีวสิน เรียบเรียง, เวทีเสวนาสาธารณะ เขตเศรษฐกิจพิเศษ: อนาคตมุกดาหาร, หน้า ๑๔-๑๙.

^{๒๔} [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1366344911 (๑๐ มกราคม ๒๕๕๙).

๓.๑๕ ผลกระทบทางกายภาพและจิตภาพที่มีต่อชุมชน

เมื่อการทำเรือต้องการใช้พื้นที่ในเขตชุมชนเพื่อก่อสร้างท่าเรือแหลมฉบัง จึงได้มีนโยบายเวนคืนที่ดินซึ่งเป็นที่มาของปัญหาความขัดแย้งระหว่างการทำเรือกับชาวบ้านแหลมฉบัง นโยบายการเวนคืนที่ดินของรัฐที่มาจากหรือนโยบายไปปฏิบัติแบบบนลงล่าง ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งเรือร้างระหว่างการทำเรือแหลมฉบังกับคนในชุมชน กล่าวโดยรวมคือ

ปริสา สมภมิตร ได้รายงานไว้ในงานวิจัยไว้ว่าการต่อต้านจากชุมชนที่ได้รับผลกระทบกระบวนการจัดการความขัดแย้งโดยชุมชน ใช้รูปแบบการจัดองค์กรชุมชนและการชุมนุมประท้วงชาวบ้านในหมู่บ้านแหลมฉบัง ได้ต่อต้านนโยบายการเวนคืนที่ดินของรัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพในระดับหนึ่ง ชาวบ้านสามารถที่จะอาศัยอยู่ในพื้นที่เวนคืนของการท่าเรือได้ มาจากปัจจัยสำคัญ ๒ ประการคือ ๑) การรวมตัวกันของชาวบ้านที่มาจากพื้นฐานความเป็นเครือญาติ ๒) วิถีชีวิตระบบเศรษฐกิจที่ผูกพันกับทะเล^{๒๕}

นายสรวิศ สังข์แดง ได้ให้ความเห็นว่า จากการพัฒนาการทำเรือฯ ได้มีการเกิดมลภาวะด้านเสียงและมลพิษต่างๆ ที่เกิดจากการทำเรือฯเองหรือปริมาณยานพาหนะต่างๆ ที่ผ่านพื้นที่มากขึ้น ทำให้การจราจรติดขัด สูญเสียเวลาและสร้างมลพิษมากขึ้น เช่น พวกสารเคมีที่รั่วไหล มันรั่วไหลก็เพราะความสับเพร่าของเครน คือ คนดำเนินการ^{๒๖}

อัมพร คชรัตน์ กล่าวว่า สาเหตุที่เกิดการขัดแย้งส่วนหนึ่งมาจากเรื่องการทำเหมืองน้ำขอไฟฟ้าและการยุบวัดแหลมฉบังเก่าที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวบ้านในชุมชน^{๒๗}

ประภาส มุ่งหาเงิน กล่าวว่า สาเหตุที่เกิดการขัดแย้งก็คือการเวนคืนที่ดินและไม่เคยมาดูแลเราเลย เวนคืนไปประมาณ ๕๐-๖๐ หลังคาเรือน เมื่อก่อนทำนาทำกันพอเสร็จงานก็ลงทะเลทำประมงกัน^{๒๘}

สุนันท์ เสียงดัง กล่าวว่าสาเหตุของความขัดแย้งคือไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารอะไรเลย คุณอยากทำอะไรคุณทำพอคุณทำเสร็จแล้วถึงมาเปิดตัวพอมาทราบเอ๊ะ เขาทำอะไรกัน และก็ทราบกันดีอยู่แล้วว่าเราชาวชุมชนแหลมฉบังนะเรารวมตัวกันง่ายมีอะไรก็ช่วยเหลือกัน^{๒๙}

จินดา ถนอมรอด กล่าวว่ามีการต่อต้านจากกลุ่มประมงพื้นบ้าน บางละมุง โรงโป๊ะตะเคียนเตี้ย เนื่องจากมีผลกระทบกับเรือเล็กและสัตว์น้ำที่ชาวประมงได้ทำการอนุบาลไว้เพาะพันธ์ขยายพันธ์เกิดความเสียหาย^{๓๐}

^{๒๕} ปริสา สมภมิตร, การจัดการความขัดแย้งของชุมชนอันเนื่องมาจากนโยบายเวนคืนที่ดินของรัฐกรณี: ศึกษาชุมชนแหลมฉบัง อำเภอชุมชนแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี, วิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๖, หน้า ๙๘-๙๙.

^{๒๖} สัมภาษณ์ นายสรวิศ สังข์แดง, ประธานชุมชนบ้านนาเก่า, (๑๗ มกราคม ๒๕๕๙).

^{๒๗} สัมภาษณ์ นายอัมพร คชรัตน์, ประธานชุมชนบ้านแหลมฉบัง, (๑๖ มกราคม ๒๕๕๙).

^{๒๘} สัมภาษณ์ นายประภาส มุ่งหาเงิน, ประธานชุมชนบ้านบางละมุง, (๑๒ มกราคม ๒๕๕๙).

^{๒๙} สัมภาษณ์ นางสุนันท์ เสียงดัง, ประธานชุมชนบ้านอ่าวอุดม, (๑๗ มกราคม ๒๕๕๙).

^{๓๐} สัมภาษณ์ นางจินดา ถนอมรอด, นายกเทศมนตรีเทศบาลนครแหลมฉบัง, (๒๘ มกราคม ๒๕๕๙).

ภูษิต แจ่มศรี กล่าวว่า สาเหตุใหญ่เลยคือเรื่องการเวนคืนที่ดินปัญหาคือชุมชนแหลมฉบัง เขาเป็นชุมชนที่เก่าแก่ซึ่งอาชีพของเขาคือการทำประมงเมื่อเวนคืนที่ดินไปแล้วปัญหาก็คือเขาไม่มีที่ทำ ดินคือเมื่อได้รับการเยียวยาไปแล้วบางส่วนการทำเรือก็ไม่เคยไปเหลียวแลเขาอีกเลยว่าพวกเขาทำ อาชีพอะไรความเป็นอยู่เป็นอย่างไร^{๓๑}

ร้อยตำรวจตรี มนตรี ฤกษ์จำเนียร กล่าวว่า น่าจะเป็นสาเหตุจากโครงการพัฒนาท่าเรือ แหลมฉบัง ชั้นที่ 3 จากการลงพื้นที่และประมวลข่าวสารตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา คาดว่าสาเหตุน่าจะเกิด จากการได้รับข้อมูลข่าวสาร ที่ไม่ถูกต้องและไม่ครบถ้วน และได้รับข่าวสารจากผู้ที่ไม่มีความเข้าใจในการ ประกอบการทำเทียบเรือตลอดจนมาตรการต่าง ๆ ที่โครงการขนาดใหญ่ต้องปฏิบัติอย่างครบถ้วน จึงมีการ สื่อสารและเกิดการต่อต้านดังที่เป็นประเด็นในปัจจุบัน และความกังวลในอาชีพดั้งเดิมของชุมชนว่าจะไม่มี สถานทีที่ประกอบอาชีพเลี้ยงครอบครัว คือ อาชีพประมงพื้นบ้าน^{๓๒}

กล่าวโดยสรุป ปัญหาความขัดแย้งที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนแหลมฉบัง ซึ่งมีจุดเริ่มต้น ตั้งแต่ปัญหาการเวนคืนที่ดิน ปัญหาการก่อสร้างและการจัดสรรเยียวยาชดเชยที่ไม่ทั่วถึง ปัญหาการ ก่อสร้างที่ไม่คำนึงถึงผลกระทบจากสภาพแวดล้อมและชีวิตความเป็นอยู่ตามระบบนิเวศวิทยา การเกิดมลภาวะทั้งทางเสียง ทางอากาศและทางแหล่งน้ำ ซึ่งเป็นสาเหตุให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนใน พื้นที่ทำให้ประชาชนมีปัญหาในการดำเนินชีวิตประจำวัน แม้ว่าการท่าเรือแหลมฉบังจะได้พยายาม แก้ไขปัญหา แต่ปัญหาอื่นๆ ก็ยังไม่ได้รับการแก้ไขให้เสร็จสิ้นทั้งหมดได้ ซึ่งปัจจุบันแนวทางการแก้ไข ปัญหาความขัดแย้งของชุมชนกับการท่าเรือแหลมฉบังยังเป็นเพียงการเน้นการมีส่วนร่วมของ ประชาชน โดยการส่งตัวแทนมาร่วมคิดหาวิธีการแก้ปัญหา ลดผลกระทบจากปัญหาความขัดแย้ง และช่วยเสริมสร้างให้ชุมชนเข้มแข็ง ชี้ให้เห็นแนวโน้มการเอาใจใส่ต่อปัญหาของประชาชนหรือชุมชน ในพื้นที่ที่ได้รับความเดือดร้อนอย่างต่อเนื่องและพัฒนาในทางที่ดีขึ้น โดยหันกลับมาให้ความสำคัญ ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่

๓.๑๖ แนวทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชนในการก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกฯ

โครงการ ๑ และ ๒

อย่างไรก็ตามแม้ว่าการก่อสร้างท่าเรือแหลมฉบังจะส่งผลดีในด้านการสร้างรายได้สร้าง งานให้กับชุมชน ซึ่งดูเสมือนดังว่าชุมชนจะได้รับการพัฒนา แต่แท้จริงในภาพรวมของการดำเนินชีวิต ของชุมชนจริงกลับเปลี่ยนแปลงไปจากวิถีชีวิตเดิม จากเคยทำอาชีพประมง เลี้ยงหอย ซึ่งเป็นอาชีพ ดั้งเดิมที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ และอยู่อาศัยกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมของชุมชนได้อย่างมีความสุข กลับแปรเปลี่ยนไปเป็นการต้องพึ่งพาอาศัยนายทุนในการจ้างงาน อีกทั้งการก่อสร้างยังส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงถิ่นที่อยู่อาศัยที่ภาครัฐกำหนดให้ ชุมชนต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตกลายเป็นวิถีของ คนเมืองที่ต้องคำนึงถึงผลประโยชน์และปากท้องไม่เหมือนดังอดีตที่ถ้อยที่ถ้อยอาศัยกัน สามารถ พุดคุยและยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันเพื่อประโยชน์สุขของชุมชน ด้วยเหตุที่ความเจริญเข้า

^{๓๑} สัมภาษณ์ นายภูษิต แจ่มศรี, ปลัดเทศบาลนครแหลมฉบัง, (๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙).

^{๓๒} สัมภาษณ์ ร้อยตำรวจตรี มนตรี ฤกษ์จำเนียร, ผู้อำนวยการท่าเรือแหลมฉบัง การท่าเรือแห่งประเทศไทย, (๒ มกราคม ๒๕๕๙).

มาสู่ชุมชนและมีบางส่วนของกิจการทำเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ทำให้เกิดการประท้วงและต่อต้านจากชุมชน มีการยื่นหนังสือคัดค้าน^{๓๓} เพราะชุมชนได้รับผลกระทบจนไม่สามารถอาศัยอยู่ได้อย่างปกติสุข ทางการทำเรื่องพยายามแก้ปัญหาด้วยการใช้การเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ แต่จำนวนเงินที่ชดเชยไม่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้ เพราะจำนวนเงินที่รัฐชดเชยให้นั้นกำหนดไว้เพียง ไร่ละ ๒๕,๐๐๐ บาท^{๓๔} ซึ่งในความเป็นจริงบางครอบครัวมีพื้นที่ครอบครองไม่ถึงไร่ ดังนั้นเงินที่ชดเชยจากภาครัฐก็ลดน้อยไปตามสัดส่วน ซึ่งไม่เพียงพอต่อการย้ายถิ่นฐานไปสร้างที่อยู่อาศัยใหม่ เมื่อสถานการณ์ความขัดแย้งมาถึงขั้นของการออกมาประท้วง ทำให้ผู้บริหารการทำเรื่องในยุคนั้นได้หาวิธีแก้ไขปัญหา โดยเริ่มจากการให้เทศบาลนครแหลมฉบังเป็นคนกลางในการค้นหาทางออกของการแก้ปัญหาความขัดแย้งนี้

จุดเริ่มต้นของความไม่ไว้วางใจของชุมชนในการก่อสร้างโครงการทำเรื่อน้ำลึกลงแหลมฉบัง โครงการ ๑ และ ๒ นั้น เป็นเพราะการอ้างผลการวิจัยในอดีตเกี่ยวกับการสำรวจผลกระทบที่มีต่อสภาพแวดล้อมและชุมชน โดยผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการก่อสร้างทำเรื่อน้ำลึกลงนี้ไม่ทำลายสภาพแวดล้อม ธรรมชาติ วิถีชีวิตและคุณภาพชีวิตของชุมชนโดยรอบ ซึ่งผลการสำรวจนี้เป็นการสำรวจที่ชุมชนไม่ได้มีส่วนร่วม และขาดการศึกษาบริบทพื้นที่โดยรอบอย่างแท้จริง จึงทำให้ชาวบ้านหรือชุมชนมองว่า โครงการภาครัฐนำผลวิจัยมากล่าวอ้างเพื่อผลประโยชน์และตอบสนองความต้องการที่จะสร้างทำเรื่อ ในขณะที่ความจริงโครงการทำเรื่อนี้ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ดังที่กล่าวถึงปัญหาผลกระทบไว้ในตอนต้น ทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจระหว่างชุมชนกับการทำเรื่อ ในขณะเดียวกันมีสมาชิกของชุมชนที่เป็นกลุ่มผู้มีความรู้เป็นนักวิชาการที่ศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ได้แสดงเจตจำนงในการเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาโดยประชาชนและเพื่อประชาชน ด้วยการทำการวิจัยและสำรวจผลกระทบของการก่อสร้างโครงการทำเรื่อน้ำลึกลงแหลมฉบังขึ้นมาใหม่ เรียกว่า โครงการ ระบบการจัดทำและการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ซึ่งได้ลงพื้นที่สำรวจ และสอบถามความเห็นของชาวบ้าน ประกอบกับการเก็บตัวอย่างสภาพแวดล้อมทั้งทางน้ำ และอากาศ รวมถึงสภาพดินที่เปลี่ยนแปลงไป ผลการสำรวจนี้ ได้สร้างความตื่นตัว และกระตุ้นจิตสำนึกของชุมชนในการมองเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อมที่ต้องช่วยกันรักษาและฟื้นฟูอย่างเร่งด่วน ผลการวิจัยนี้ได้รับการยอมรับและมีมาตรฐานที่ส่งผลให้ภาครัฐต้องรับฟังและยอมรับที่จะแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง ด้วยเหตุนี้ผู้บริหารการทำเรื่อจึงเล็งเห็นประโยชน์จากงานวิจัย ที่สามารถเป็นตัวประสานให้ชาวบ้านยอมรับฟังโดยการให้เทศบาลนครแหลมฉบังเป็นคนกลางในการประสานติดต่อ กลุ่มนักวิชาการ ผู้นำชุมชน ตัวแทนการทำเรื่อ ตัวแทนจากเทศบาลฯ มาร่วมปรึกษาหารือและหาทางออกโดยมีแนวคิดเรื่องของการรักษาฟื้นฟูธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาที่ต้องแก้ไขเร่งด่วน ที่ทุกภาคส่วนต้องร่วมมือประสานงานกันอย่างจริงจัง จึงเป็นที่มาของจุดเริ่มต้นในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับการทำเรื่อ เกิดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่มีเทศบาลเป็นเสมือนคนกลางในการประสานและไกล่เกลี่ยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมาร่วมพูดคุยเพื่อการก้าวผ่านความขัดแย้งในอดีตที่ผ่านมา

^{๓๓} สัมภาษณ์ ดร.สมนึก จงมีวสิน, นักวิชาการอิสระ, (๒๓ มกราคม ๒๕๕๙).

^{๓๔} สัมภาษณ์ นายสรวิศ สังข์แดง, ประธานชุมชนบ้านนาเก่า, (๑๗ มกราคม ๒๕๕๙).

สรุปได้ว่า การที่โครงการก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบังโครงการ ๑ และ ๒ สามารถก้าวผ่านความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับการท่าเรือได้นั้น เป็นเพราะการใช้การเจรจาไกล่เกลี่ยโดยมีคนกลางคือ เทศบาลเป็นผู้ประสาน แต่ “หัวใจสำคัญ” คือ การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาโดยชุมชนที่เป็นกลุ่มนักวิชาการ ได้ออกมาเคลื่อนไหวและสร้างแรงกระเพื่อมให้เกิดการใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา ประกอบกับสร้างการตระหนักรู้ถึงภัยที่แท้จริง ที่มีใช่แค่เพียงรายได้เลี้ยงปากท้องแต่เป็นอนาคตของชุมชนและลูกหลานที่อาจไม่สามารถดำรงอยู่ได้หากธรรมชาติยังถูกทำลายไปเช่นนี้

๓.๑๗ สรุป

ชุมชนแหลมฉบังเป็นชุมชนที่มีประวัติความเป็นมาที่เก่าแก่ ซึ่งได้ตั้งรกรากถิ่นฐานกระจัดกระจายรอบบริเวณชุมชนแหลมฉบัง และจัดอยู่ในเขตพื้นที่ของเทศบาลนครแหลมฉบัง มีอาณาเขตพื้นที่ติดชายฝั่งทะเล สังคมได้เกิดการเปลี่ยนแปลงเมื่อรัฐได้กำหนดพื้นที่แหลมฉบังเป็นพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนาดำเนินการก่อสร้าง และพัฒนาศักยภาพของพื้นที่เป็นเขตเศรษฐกิจใหม่ในพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก ทั้งนี้ รัฐบาลมีโครงการเวนคืนที่ดินเพื่อสร้างท่าเรือพาณิชย์แหลมฉบัง เพราะเป็นบริเวณที่เหมาะสมในการสร้างท่าจอดเรือพาณิชย์ ทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็ก กล่าวคือ โครงการท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบังขั้นที่ ๑ และท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบังขั้นที่ ๒ แม้จะมีการศึกษา ผลดีของการสร้างท่าเรือ ว่าได้ก่อให้เกิดการจ้างงาน สร้างอาชีพใหม่ของชุมชน เกิดการพัฒนาหรือกระตุ้นทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของชุมชน เกิดเป็นศูนย์กลางการขนส่งทางเรือ และเกิดการพัฒนาด้านสังคมโดยภาพรวม แต่ถึงกระนั้นก็พบผลกระทบต่อชุมชนรอบแหลมฉบัง กล่าวคือ บางส่วนได้ส่งผลให้เกิดการทำลายระบบนิเวศในบริเวณอ่าวบางละมุงไปจนเกือบหมด เริ่มแรกของการก่อสร้างที่ไม่ได้ให้ความสนใจและใส่ใจชุมชนโดยรอบเท่าที่ควร และไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดตามมา กล่าวโดยรวมสาเหตุของปัญหาของความขัดแย้ง มีหลายสาเหตุ เช่น ท่าเรือไม่มีมาตรการป้องกันผลกระทบ เอกชนก่อปัญหามลภาวะ ความขัดแย้งเชิงโครงสร้าง และการไม่คำนึงถึงวิถีชีวิตของชุมชน

ผลกระทบที่เกิดจากความขัดแย้งของชุมชน เมื่อการทำเรือต้องการใช้พื้นที่ในเขตชุมชนเพื่อก่อสร้างท่าเรือแหลมฉบัง ซึ่งมีนโยบายเวนคืนที่ดินซึ่งเป็นที่มาของปัญหาความขัดแย้งระหว่างการทำเรือกับชาวบ้านแหลมฉบัง ได้ก่อให้เกิดผลกระทบ กล่าวคือ สัตว์น้ำแทบจะสูญพันธุ์ การให้ข้อมูลเฉพาะส่วนที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหา ข้อมูลข่าวสารที่ยังไม่ทั่วถึง เกิดภาวะรอยร้าว และเกิดปัญหามลภาวะ จากผลกระทบได้นำไปสู่แนวทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชน คือ การยื่นหนังสือคัดค้านโครงการ การเรียกร้องการชดใช้เงินเยียวยา การให้ข้อมูลข่าวสาร การมีส่วนร่วม การเจรจาไกล่เกลี่ย การเรียนรู้ร่วมกัน การรับฟังความคิดเห็น การเปิดใจกว้าง การเปิดพื้นที่เวทีประชาชน และเกิดการดำเนินการรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

แนวทางดังกล่าวได้สามารถนำมาแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชนแหลมฉบัง โดยมีทิศทางหรือแนวโน้มของการอยู่ร่วมกันในชุมชนที่เป็นไปเพื่อการสร้างสรรค์หรือเชิงบวกมากขึ้น ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า แนวทางดังกล่าวเป็นแนวทางที่น่าศึกษาและควรนำมาวิเคราะห์เพื่อชี้ให้เห็นถึงรูปแบบหรือแนวทางว่ามีความสอดคล้องกับหลักการหรือแนวทางของพระพุทธศาสนาคือหลักการ

ไกล่เกลี่ยมากน้อยเพียงใด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดการไกล่เกลี่ยตามหลักพระพุทธศาสนามาเป็นกรอบการวิเคราะห์แนวทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชน ดังที่จะปรากฏในบทต่อไป

บทที่ ๔

วิเคราะห์แนวทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรีตามหลักพุทธสันติวิธี

บทนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์แนวทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบัง ซึ่งเป็นปัญหาความขัดแย้งระหว่างชุมชนแหลมฉบังกับการทำเรือในการก่อสร้างโครงการท่าเรือน้ำลึกเฟส ๑ และเฟส ๒ ที่เป็นปัญหากันมาเป็นระยะเวลานาน แต่สามารถระงับความขัดแย้งได้จากการใช้หลักการเจรจาไกล่เกลี่ย ทำให้ชุมชนและการท่าเรือสามารถหาทางออกร่วมกัน สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ผู้วิจัยจึงได้สนใจศึกษาวิเคราะห์เพื่อถอดบทเรียนและนำเสนอแนวทางการจัดการความขัดแย้งด้วยการไกล่เกลี่ยแบบพุทธสันติวิธี ซึ่งสามารถนำมาเป็นกรณีตัวอย่างศึกษาให้เห็นถึงสาเหตุผลกระทบจากความขัดแย้ง และแนวทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบังตามหลักพุทธสันติวิธี โดยมีลำดับการนำเสนอประเด็นต่างๆ ดังนี้

๔.๑ บริบทที่มาแห่งความขัดแย้งระหว่างชุมชนแหลมฉบังกับการท่าเรือ

เมื่อวิเคราะห์ชุมชนแหลมฉบังที่เป็นชุมชนดั้งเดิม พบว่า ชุมชนมีวิถีชีวิตที่ต้องพึ่งพาทรัพยากรริมชายฝั่งทะเลเป็นหลักจึงผูกพันอยู่กับชายฝั่งทะเลมาอย่างยาวนานและเห็นว่า “ทะเล คือชีวิต” ต่อเมื่อโครงการท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบังขั้นที่ ๑ ได้เริ่มก่อสร้างก่อนในปี พ.ศ. ๒๕๓๐ และสร้างเสร็จเปิดดำเนินการในปี พ.ศ. ๒๕๓๔ ซึ่งทำให้เกิดการเวนคืนพื้นที่ทางบกไปทั้งหมด ๖,๓๔๑ ไร่ (ตาม พ.ร.บ.เวนคืนฯ ในท้องที่ ต.ทุ่งสุขลา อ.ศรีราชา และ ต.บางละมุง อ.บางละมุง เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๑) ในขณะที่ท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบังขั้นที่สองได้เริ่มก่อสร้างตามหลังมาในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ และมาเปิดดำเนินการในปี พ.ศ. ๒๕๔๔ ซึ่งทำให้เกิดการยึดพื้นที่ทางทะเลของส่วนรวมไปเป็นพื้นที่ของการท่าเรือแห่งประเทศไทยเป็นจำนวนถึง ๓๑,๒๕๐ ไร่ (ตาม พระราชกฤษฎีกา กำหนดแนวอาณาเขตของท่าเรือแห่งประเทศไทย ณ ท่าเรือแหลมฉบัง พ.ศ.๒๕๓๙)

นอกจากการก่อสร้างตัวท่าเรือน้ำลึกทั้งสองท่าแล้ว ยังมีการก่อสร้างเขื่อนกันคลื่น (Break Water) ไว้กลางทะเลและชายฝั่งที่มีความยาวรวมกันทั้งสองท่าเกือบๆ ๔ กิโลเมตร ซึ่งภายหลังมีผลทำให้ตะกอนเลนไม่ได้มีโอกาสไหลเวียนออกไปได้ เกิดการสะสมของตะกอนเลนที่สกปรกหนาเป็นชั้นๆ ท่วมทั้งอ่าวบางละมุงและขยายไปถึงอ่าวนาเกลือรอยต่อของเมืองพัทยาเขื่อนกันคลื่นเหล่านี้สร้างปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งให้ชุมชนโดยรอบต้องหาทางแก้ไขเพิ่มขึ้นทุกๆปีเนื่องจากผลของลูกคลื่นที่มีการเปลี่ยนทิศทางไปจากธรรมชาติเพราะถูกปิดกั้น^๑

^๑ ประชาชาติธุรกิจ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1366344911, ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖, [๒๕ มกราคม ๒๕๕๘].

การพัฒนาท่าเรือน้ำลึกนั้นนอกจากจะทำให้ชุมชนที่อยู่มานานกว่าร้อยปีหลายชุมชนต้องล่มสลายไปเพราะการถูกเวนคืนที่ดินจนทำให้ชุมชนเกิดการแตกกลุ่มกระจัดกระจายกันไป อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อและทำลายระบบนิเวศในบริเวณอ่าวบางละมุงไปจนเกือบหมดสิ้น ประกอบกับระหว่างการพัฒนาท่าเรือสร้างภาครัฐไม่ได้ให้ความสนใจและใส่ใจชุมชนโดยรอบเท่าที่ควรและไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบต่อเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดตามมาด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบังขั้นที่สอง ทำให้เกิดการรั่วไหลของตะกอนเลนระหว่างการก่อสร้างจนทำให้สัตว์น้ำในอ่าวบางละมุงสูญหายไปเกือบหมดทั้งอ่าว^๒

มีเสียงสะท้อนที่แสดงให้เห็นว่าช่วงระยะเวลา ๒๐ กว่าปีที่ผ่านมาเกิดการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ชุมชนเป็นอย่างมาก การสร้างโครงการขนาดใหญ่เกิดขึ้นมากเกินพอดี โดยเฉพาะท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบังเฟส ๑ และเฟส ๒ ที่มีการก่อสร้างเชื่อมกันคลื่นยื่นออกไปในทะเล ทำให้กระแสน้ำเปลี่ยนทิศทางหมด ส่งผลให้วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างสิ้นเชิง ชาวบ้านที่อาศัยอยู่บริเวณแหลมฉบัง อ่าวบางละมุง อ่าวนาเกลือ อ่าวอุดม ชาวบ้านและกลุ่มทำเรือประมงชายฝั่งกว่า ๖๐๐ ลำสูญสิ้นพื้นที่ทำมาหากิน ปลาหลายชนิดสูญพันธุ์ เกิดการพังทลายของชายหาดถูกกัดเซาะเร็วกว่าปกติ ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางหายนะ เกิดตะกอนขุ่นข้นสะสมบริเวณหน้าหาด พื้นที่ที่เคยเป็นหาดทรายกลายเป็นตะกอนเลนทับถมมาถึงบริเวณแหล่งท่องเที่ยวในตัวเมืองพัทยา ชาวบ้านที่ทำประมงเจอเรือสินค้าใหญ่เข้ามา ๒๐ นาทีต่อ ๑ ลำ ทั้งนี้เพราะท่าเรือน้ำลึกไม่ใช่แค่ขนส่งสินค้า แต่มีการต่อเรือ การซ่อมเรือ การต่อแท่นขุดเจาะน้ำมัน ต่อเรือน้ำมันขนาดใหญ่ อาจมีสารเคมีทั้งจากการขนส่งและการซ่อมเรือ รั่วซึมเรือก็มี เวลาสินค้าเข้ามามีสารเคมีมีพิษมาด้วย มีหลายครั้งที่สารเกิดไฟไหม้ แต่โชคดีที่ไม่มีการลุดลาม การลุดล่าและการสูญเสียชีวิตพื้นที่ทำมาหากินจึงทำให้เกิดปัญหาสังคมแย่งที่ทำกิน^๓

กล่าวได้ว่า วิถีชีวิตของชุมชนที่มีทะเลเป็นชีวิตและลมหายใจสำคัญในการดำรงชีพ เมื่อความรู้สึกว่าธรรมชาติที่ชุมชนรักและหวงแหนถิ่นที่อยู่อาศัยซึ่งเป็นแหล่งทำมาหากินมาถูกทำลายด้วยนโยบายของภาครัฐที่ต้องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในการบริหารพัฒนาประเทศ บริบทและความต้องการหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่แตกต่างกันนี้เอง เป็นต้นเหตุทำให้เกิดความขัดแย้งที่แสดงออกมาด้วยการวิวาทระหว่างสองกลุ่มหลัก นอกเหนือจากมุมมองที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่มคนในชุมชน กับการท่าเรือแหลมฉบังแล้ว กลุ่มคนที่อยู่ชุมชนแหลมฉบัง ได้แก่ ชุมชนแหลมฉบัง ชุมชนบ้านนาเก่า ชุมชนบ้านบางละมุง ชุมชนบ้านอ่าวอุดม เป็นต้น ก็เกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อท่าเรือแหลมฉบัง สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่า ท่าเรือแหลมฉบังต้องการเวนคืนที่ดินซึ่งเป็นแหล่งทำมาหากินของชุมชนโดยรอบ โดยมีได้คำนึงถึงความต้องการของคนในชุมชนว่าจะเป็นเช่นไร นอกจากนั้น

^๒ สัมภาษณ์ นายสมนึก จงมีวสิน, นักวิชาการอิสระ, (๒๓ มกราคม ๒๕๕๙).

^๓ สนธิ คชวัฒน์, และคณะ, “ระบบการจัดทำและพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ที่ไม่เป็นธรรมในประเทศไทย: ถอดบทเรียนจากมุมมองของชุมชนที่ได้รับผลกระทบ”, อ้างในผลกระทบของการพัฒนาต่อวิถีชุมชน กรณีศึกษา: พื้นที่ชุมชนภาคตะวันออกของประเทศไทย, สมนึก จงมีวสิน เรียบเรียง, เวทีเสวนาสาธารณะ เขตเศรษฐกิจพิเศษ: อนาคตมุกดาหาร, สภาพัฒนาการเมือง (สพม.), โรงแรมมุกดาหารแกรนด์ จังหวัดมุกดาหาร, หน้า ๑๔-๑๙, (๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๘).

ในบางสถานการณ์การทำเรือแหลมฉบังใช้วิธีการตัดน้ำตัดไฟ^๕ ความไม่เข้าใจกันในลักษณะดังกล่าว จึงทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างชุมชนแหลมฉบังกับท่าเรือแหลมฉบัง เมื่อวิเคราะห์นโยบาย สาธารณะที่ดำเนินการโดยรัฐนั้นประเด็นที่สำคัญประการหนึ่ง ก็คือการทำรัฐไม่คอยตระหนักร และ เคารพใน “แนวคิดแบบชุมชนดั้งเดิม” ดังนั้นเมื่อรัฐจะดำเนินโครงการอะไรก็ตาม มักจะได้รับการต่อต้านจากกลุ่มคนที่ได้ชื่อว่าเป็น ภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่เสมอ ในกรณีที่เกิดขึ้นของชุมชนแหลมฉบัง ถือได้ว่าเป็นกรณีศึกษาที่ชัดเจนมากที่สุดกรณีหนึ่งที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่า การแบ่งพื้นที่การปกครอง ของรัฐนั้น ได้ทำให้เกิด “ภาวะแยกสลาย” ความเป็นชุมชน และส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของคนใน ชุมชนแหลมฉบังทั้งในเชิงกายภาพและจิตภาพที่ต้องได้รับการเยียวยาและการแก้ปัญหาของภาครัฐ อย่างจริงจัง

๔.๒ มุมเหตุที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง

การเกิดขึ้นของความขัดแย้งนั้น “เหตุปัจจัยภายใน” จะทำหน้าที่ในการผลักดัน และ ขับเคลื่อนพลังของความขัดแย้งให้ปรากฏออกมาในเชิงรูปธรรม ซึ่งผู้วิจัยได้เรียกความขัดแย้งชนิดนี้ว่า เป็นความขัดแย้งในระยะก่อตัว ซึ่งสภาวะที่จัดว่าตั้งตัวอยู่ภายในใจ แล้วนำไปสู่ความขัดแย้ง คือ

๑. **ความขัดแย้งด้านข้อมูล** กล่าวคือ จากการศึกษาวิจัยในภาคสนามทำให้พบประเด็น ที่น่าสนใจเกี่ยวกับประเด็นที่ว่าด้วย “การปิดบังข้อมูลข่าวสาร” คำถามที่น่าสนใจก็คือ “อะไรคือ ข้อมูล” ที่มองว่าปิดบัง ไม่ได้รับข้อมูล มีเสียงสะท้อนว่า ชุมชนไม่เคยได้ข่าวสารอะไร โครงการอยาก ทำอะไรก็ทำพอเสร็จแล้วถึงมาเปิดตัว ทั้งนี้เพราะหน่วยงานภาครัฐละเลยที่จะสนใจให้ความสำคัญ และข้อมูลแก่ชุมชน และไม่รู้ที่ชุมชนแหลมฉบังเป็นชุมชนที่อาศัยเกื้อกูลกันการรวมตัวกันจึงเป็นเรื่อง ง่ายในการรวมกลุ่มกันต่อต้านเพราะขาดการให้ข้อมูลข่าวสารจากทางการ^๕ มีเสียงสะท้อนให้เห็นถึง ความรู้สึกของชุมชนคือ ก่อนการสร้างโครงการทางชุมชนไม่ได้รับข้อมูล^๖ ทำให้เวลาหน่วยงานภาครัฐ หรือการทำเรือมีโครงการใดๆ ชาวบ้านหรือชุมชนก็รู้สึกหวาดระแวงและออกมาคัดค้าน เป็นการสร้าง แรงกระเพื่อมของความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับการทำเรือออกไปเป็นวงกว้าง

๒. **ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์** กล่าวคือ ความอยากที่ไร้ขีดจำกัด ดังที่พระพุทธเจ้า ตรัสว่า “แม่น้ำเสมอด้วยตมหาไม่มี” กล่าวคือ ทะเล หรือแม่น้ำไม่เต็มด้วยน้ำฉันใด มนุษย์ก็มีความ อยากร้อยอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ฉะนั้น จะเห็นว่า ในกรณีที่มนุษย์มีความอยากไร้ขีดจำกัด แต่ในทิศทาง ตรงกันข้าม ทรัพยากรธรรมชาติมีข้อจำกัด หรือเพียงพอต่อความต้องการของมนุษย์ในระดับหนึ่ง เท่านั้น ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ การทำเรือแหลมฉบังไม่สามารถที่จะบริหารจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ให้สอดคล้องกับทรัพยากรที่มีอย่างจำกัด อย่างในกรณีของการเวนคืนที่ดิน ซึ่งเป็นการทำสัญญายินยอม ในคนรุ่นก่อนซึ่งได้รับเงินชดเชยเยียวยาไปแล้ว แต่พอมาถึงคนรุ่นลูกหลานก็อยากจะทำออกมา เรียกชดเชยค่าชดเชยเยียวยาเพิ่ม ส่วนหนึ่งเพราะมองเห็นว่าไม่ได้รับความเป็นธรรม หรือผลประโยชน์ที่ ทางราชการชดเชยให้ไม่คุ้มค่า พอมาถึงในยุคของตนจึงอยากจะทำออกมาเรียกชดเชยค่าชดเชยเพิ่ม ยอมที่

^๕ สัมภาษณ์ นายอัมพร คชรัตน์, ประธานชุมชนบ้านแหลมฉบัง, (๑๖ มกราคม ๒๕๕๙).

^๕ สัมภาษณ์ นางสุนันท์ เสียงดัง, ประธานชุมชนบ้านอ่าวอุดม, (๑๗ มกราคม ๒๕๕๙).

^๖ สัมภาษณ์ นายประภาส มุ่งหาเงิน, ประธานชุมชนบ้านบางละมุง, (๑๒ มกราคม ๒๕๕๙).

จะออกมาประท้วงเพราะความโลภและความคิดที่ว่าเผื่อจะได้^๗ จึงทำให้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมีบางส่วนที่เดือดร้อนจริงๆ ในขณะที่บางส่วนก็ออกมาเรียกร้องเพียงเพื่อหวังผลพลอยได้จากการมาร่วมประท้วง

ฉะนั้น ผลจากความอยากที่ไม่สิ้นสุด และการที่มนุษย์ไม่สมนัยทางความอยาก จึงทำให้เกิดสภาวะแย่งชิงทรัพยากรอย่างสุดกำลังความสามารถ ซึ่งเหตุผลหลักก็เพื่อที่จะปกป้องความอยากของตัวเองไม่ให้มนุษย์คนอื่นๆ คุกคาม อีกทั้งยังเป็นการขยายอาณาจักรความอยากของตัวเองให้เจริญเติบโตต่อไปอย่างไม่หยุดยั้งด้วย จากนั้นดังกล่าวจึงทำให้คนอีกกล่าวอยู่เสมอว่า “ทรัพยากรเพียงพอสำหรับคนทั้งโลก แต่ไม่เพียงพอสำหรับคนโลกเพียงคนเดียว”^๘

๓. ความขัดแย้งด้านโครงสร้าง กล่าวคือ การที่กลุ่มประชาชนชุมชนแหลมฉบังมองว่ามีการ“ใช้อำนาจเหนือ” หมายถึง “ทำเรือแหลมฉบัง” ซึ่งไม่ได้มีเพียงแต่หน่วยงานภาครัฐ เช่น การทำเรือที่มีส่วนเกี่ยวข้อง แต่ยังหมายถึงกลุ่มคนที่ประกอบด้วย กลุ่มนายทุนอุตสาหกรรม หมู่บ้านจัดสรร ที่ได้รับผลประโยชน์ในการเวนคืนที่ดิน และมูลค่าจากการก่อสร้างโครงการ เหตุผลเชิงประจักษ์ที่สามารถนำมายืนยันข้อเท็จจริงดังกล่าวก็คือ การที่คนกลุ่มนี้มีอำนาจทางเศรษฐกิจ และการเมือง ซึ่งภายหลังที่คนกลุ่มนี้ได้ซื้อที่ดินจากชาวบ้านชุมชนแหลมฉบังแล้วได้ว่าจ้างชาวบ้านชุมชนแหลมฉบังเข้าไปเป็นพนักงาน ทำให้เมื่อมีปัญหาระหว่างชุมชนกับการทำเรือ ชาวบ้านส่วนที่ไปเป็นแรงงานของนายทุน ก็ไม่สามารถมีอิสระในการแสดงพลังความเห็นเป็นส่วนร่วมกับชุมชนได้ ด้วยเหตุนี้พลังของชุมชนก็ถูกทำให้อ่อนแอลง ถึงแม้ว่ากลุ่มเหล่านี้จะแย่งชิงสิทธิในการใช้ที่ดินจากชุมชนแหลมฉบังรายเดิมมากมายเพียงใด แต่เนื่องจากติดสถานะของการเป็นลูกจ้าง หรือแรงงาน และการได้รับความช่วยเหลือในรูปของทุนด้านต่างๆ จึงทำให้ประชาชนชุมชนแหลมฉบังบางกลุ่มจึงไม่สามารถรวมตัวกันเพื่อเรียกร้องความชอบธรรมให้แก่กลุ่มอื่นๆ ได้ ผลที่เกิดขึ้นคือผู้ที่ได้รับผลกระทบขาดความเป็นเอกภาพในการเคลื่อนไหว หรือต่อรองกับกลุ่มสถานประกอบการ

๔. ด้านความสัมพันธ์ กล่าวคือ ความหวาดระแวงที่ชุมชนมีต่อการทำเรื่อนั้น ในแง่มุมมองของนักวิชาการและผู้ทำงานเครือข่ายภาคประชาสังคม มองว่าต้นเหตุสำคัญของความขัดแย้งอยู่ที่จุดเริ่มต้น กล่าวคือ ตั้งแต่กระบวนการจะสร้างโครงการของการทำเรื่อนั้น ขาดความรอบคอบและจริงจังในการศึกษาผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับชุมชน ระบบสิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศน์ การทำวิจัยเพื่อสนับสนุนการส่งเสริมให้สร้างโครงการ โดยปราศจากการศึกษาในพื้นที่และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลกระทบในด้านต่างๆ จึงเป็นเหตุให้ ๑. เกิดการไม่ยอมรับการทำรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากบริษัทที่ปรึกษาที่การทำเรือแห่งประเทศไทยว่าจ้างมาเหตุเพราะการศึกษาเก็บข้อมูลไม่ได้เก็บข้อมูลระดับชุมชน มีการประเมินผลกระทบต่างๆโดยขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยรอบ ๒. เกิดความรู้สึกลังเลไม่จริงใจในการแก้ไขปัญหาของการทำเรือฯจนนำมาซึ่งความขัดแย้งที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆตั้งแต่ ปี ๒๕๓๐ จนถึงปี ๒๕๕๔^๙ กล่าวได้ว่าปัญหาความขัดแย้งอันมีเหตุจากความไม่ไว้วางใจหรือเกิดความหวาดระแวงนี้ เป็นปัญหาที่สะสมและรอวันประทุตัวขึ้นมา อีกทั้ง

^๗ สัมภาษณ์ นายสรวิศ สังข์แดง , ประธานชุมชนบ้านนาเก่า, (๑๗ มกราคม ๒๕๕๙).

^๘ อ่างใน พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, **ศึกษารูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติ:ศึกษาวิเคราะห์กรณีลุ่มน้ำแม่ตาช้าง จ.เชียงใหม่**, หน้า ๓๓๒.

^๙ สัมภาษณ์ ดร.สมนึก จงมีวสิน, (๒๓ มกราคม ๒๕๕๙).

ประเด็นการขาดการสื่อสารทำความเข้าใจระหว่างการทำเรือซึ่งเป็นตัวแทนของภาครัฐกับชุมชน จึงทำให้เกิดกระแสแห่งความไม่ไว้วางใจและลูกถามจนเป็นความขัดแย้งในวงกว้าง ประกอบกับการที่ท่าเรือแหลมฉบังและชุมชนโดยรอบท่าเรือแหลมฉบัง ไม่ได้มีการสร้างเวทีเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลระหว่างกันโดยผ่านเวทีการประชุมหรือสัมมนา ก็ทำให้เกิดภาวะ “สูญญากาศ” ทางการสื่อสารข้อมูล จึงทำให้ความขัดแย้งได้ก่อตัวขึ้นอย่างชัดเจนในเวลาต่อมา

ความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน ดังที่กล่าวแล้วว่า เมื่อการทำเรือแหลมฉบังไม่สามารถที่จะบริหารความคาดหวังของประชาชนชุมชนแหลมฉบังได้ จึงก่อให้เกิดความหวาดระแวงระหว่างกันขึ้นในสังคมชุมชนแหลมฉบัง อันเป็นความหวาดระแวง และสงสัยในพฤติกรรมการทำงานของการท่าเรือ ระแวงสงสัยในการเวนคืนที่ดินเพื่อเอาไปให้กลุ่มนายทุน ไม่คำนึงถึงความต้องการของชุมชน ดังเสียงสะท้อนมีว่า ไม่เคยได้รับข้อมูลข่าวสารอะไรจากการท่าเรือในเรื่องของการเวนคืน และรู้สึกว่าการเวนคืนไปก็เอาไปให้พวกนายทุนหมด ในขณะที่การทำเรือใช้พื้นที่ไม่ได้มากเท่าไรเลยเอาไปให้พวกนายทุนสร้างโรงงานอุตสาหกรรมหมด ไม่ได้บอกชุมชนว่าจะสร้างโรงงานบอกแต่ว่าจะสร้างท่าเรือ ทำให้คนในชุมชนเชื่อตามนั้นจึงไม่ได้คัดค้านอะไร เวนคืนที่ของคนในชุมชนไปด้วยราคาที่แสนถูกแต่สามารถนำไปขายในราคาแพง^{๑๐}

๕. ความขัดแย้งด้านค่านิยม กล่าวคือ จากการวิเคราะห์จะเห็นว่า คนในชุมชนแหลมฉบังมีวิถีชีวิต ที่คุ้นเคยกับอาศัยอยู่ในพื้นที่ชายฝั่งทะเล จึงมีความคาดหวังต่อชายฝั่งริมทะเลเป็นแหล่งพึ่งพิงในการหาอาหาร และแหล่งรายได้จากท่องเที่ยวตลอดไป แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ การท่าเรือแหลมฉบัง มีส่วนสำคัญในการทำลายความคาดหวังดังกล่าว นอกจากนี้ชุมชนยังมีความคาดหวังว่าการเจรจាន่าจะนำไปสู่การใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างสันติยุติธรรม และเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น แต่ปัญหาก็เกิดขึ้น ในลักษณะเดียวกัน เพราะการทำเรือแหลมฉบังไม่สามารถที่จะบริหารความคาดหวังของประชาชนชุมชนแหลมฉบังได้ เนื่องจากภาครัฐไม่คำนึงถึงความต้องการของ

ฉะนั้น เมื่อความคาดหวังของแต่ละกลุ่มไม่สอดคล้องกัน จึงเป็นการยากที่จะหลีกเลี่ยงสถานการณ์ความขัดแย้งได้ อีกเสียงสะท้อนหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่า ชุมชนมีความรู้สึกที่ผิดหวังและนั่นเป็นสาเหตุของความขัดแย้ง เพราะเมื่อภาครัฐเวนคืนที่ดินแล้ว ไม่เคยเหลียวกลับมาดูว่าวิถีดำเนินชีวิตเขาเป็นอย่างไร เมื่อก่อนทำนาเสร็จแล้วก็ลงทะเลทำการประมงต่อ^{๑๑} ด้วยเหตุนี้ชุมชนส่วนใหญ่จึงมองว่า สาเหตุใหญ่เลยคือเรื่องการเวนคืนที่ดินปัญหาคือชุมชนแหลมฉบังเขาเป็นชุมชนที่เก่าแก่ซึ่งอาชีพของเขาคือการทำประมงเมื่อเวนคืนที่ดินไปแล้วปัญหาก็คือเขาไม่มีที่ทำดินคือเมื่อได้รับการเยียวยาไปแล้วบางส่วนการทำเรือก็ไม่เคยไปเหลียวแลเขาอีกเลยว่าเขาทำอาชีพอะไรความเป็นอยู่เป็นอย่างไร^{๑๒}

^{๑๐} สัมภาษณ์ M05 : คือ Mediator หมายถึง ชาวบ้านในชุมชนที่ได้รับผลกระทบ, คนที่ ๕, (๑๗ มกราคม ๒๕๕๙).

^{๑๑} สัมภาษณ์ นายประภาส มุ่งหาเงิน, ประธานชุมชนบ้านบางละมุง, (๑๒ มกราคม ๒๕๕๙).

^{๑๒} สัมภาษณ์ นายภูษิต แจ่มศรี, ปลัดเทศบาลนครแหลมฉบัง, (๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙).

ดังนั้น เมื่อย้ายที่อยู่อาศัยชีวิตหลังจากทำนาแล้วจะหาอะไรเป็นอาชีพเสริม นอกจากนี้ยังมีเสียงสะท้อนที่แสดงความรู้สึกถึงความผิดหวังต่อท่าทีของภาครัฐเรื่องการห้ามนำขอไฟฟ้าและการยุบวัดแหลมฉับเก่าที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวบ้านในชุมชน^{๑๓} ประเด็นเรื่องความคาดหวังและความผิดหวังนับว่าเป็นปัญหาที่ก่อกวนจิตใจของชุมชน เพราะธรรมชาติของชุมชนซึ่งเป็นชาวบ้านย่อมอยากเห็นความหวังและความจริงใจของภาครัฐในการแสดงถึงความเอาใจใส่ไม่ดูถูกเหยียดหยามหรือละเลยที่จะมองเห็นว่าชาวบ้านหรือชุมชนก็เป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติอันเป็นถิ่นกำเนิดของพวกเขาเข้ามาช้านาน จวบจนกระทั่งภาครัฐใช้อำนาจเชิงโครงสร้างมายึดครองทรัพยากรของคนในท้องถิ่น และนำไปสร้างประโยชน์ให้กับแหล่งนายทุนทั้งหลาย จุดนี้ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นความขัดแย้งที่ฝังรากลึกจิตใจของคนในชุมชนแหลมฉับมาช้านาน จนเป็นเหตุให้เบื่อหน่ายและไม่อยากให้ความร่วมมือกับภาครัฐ จนในที่สุดเป็นประเด็นความขัดแย้งที่ประทุรุนแรงขึ้น

การขยายตัวของเศรษฐกิจ ระยะเริ่มแรกประชาชนมีวิถีชีวิตแบบ ชาวประมงและเกษตรกรรมที่เน้นการปลูกพืชไร่พอเสร็จจากการทำพืชไร่ก็ลงเรือ หาปู หาปลา เป็นอาชีพเสริมเพื่อให้เพียงพอต่อการดำรงอยู่ในครอบครัว และหากเหลือจากการรับประทานก็จะนำไปขาย หรือแบ่งให้เพื่อนบ้านในหมู่บ้านเท่านั้น แต่เมื่อถึงจุดเปลี่ยนแห่งยุคสมัย ประชาชนชุมชนแหลมฉับได้ถูกเวนคืนที่ดินไปสู่ระบบทุนนิยม ชุมชนแหลมฉับได้ปรับเปลี่ยนบทบาทตัวเองครั้งสำคัญไปสู่ระบบทุนนิยมในเชิงอุตสาหกรรม ซึ่งสถานที่ซึ่งมีชื่อเสียงมากที่สุดแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรีก็คือ “ท่าเรือแหลมฉับ” จากการสังเกตการณ์ผู้วิจัย พบว่า ชุมชนแหลมฉับ ได้เปิดหมู่บ้านโดยการปรับให้เป็นร้านอาหาร เป็นร้านค้าเพื่อขายอาหารทะเลแห่งเพื่อบริการนักท่องเที่ยว เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นว่าวิถีชุมชนได้แปรเปลี่ยนไปตามการขยายตัวของภาคธุรกิจ

ฉะนั้น เมื่อก้าวโดยสรุปเกี่ยวกับเหตุปัจจัยของความขัดแย้งเกี่ยวกับการแย่งชิงทรัพยากรของชุมชนแหลมฉับจะพบว่าเกิดจากเหตุปัจจัยภายใน และภายนอกผสมผสานกัน ซึ่งสาเหตุภายในนั้นเกิดขึ้นมาจากการพยายามที่อ้างสิทธิในการใช้ทรัพยากร นอกจากนั้นแล้ว โครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ ค่านิยม การสื่อสาร และความสัมพันธ์ก็กลายเป็นตัวแปรภายนอกที่สำคัญที่ชักนำให้เกิดการแย่งชิงทรัพยากร และที่สำคัญอย่างยิ่งก็คือ ประเด็นที่ว่าด้วยการขยายตัวของชุมชน เศรษฐกิจ และพื้นที่ทำกินของชาวประมงก็กลายเป็นต้นตอของความขัดแย้งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

๔.๓ วิเคราะห์มุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในปัญหาความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับการทำเรือ (Stakeholder Analysis)

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) หมายถึง คน หรือกลุ่มคนซึ่งสามารถกระทำก่อให้เกิดผลปัดกัน หรือก่อกรวนทำลาย การตัดสินใจ หรือการนำไปปฏิบัติ และรวมถึง คนทั้งหลายที่ได้รับผลกระทบทั้งโดยตรงและโดยอ้อมจากการตัดสินใจ หรือการนำไปปฏิบัติ^{๑๔} ฉะนั้น เมื่อก้าวถึงผู้

^{๑๓} สัมภาษณ์ นายอัมพร ศชรินทร์, ประธานชุมชนบ้านแหลมฉับ, (๑๖ มกราคม ๒๕๕๙).

^{๑๔} Ramirez, “Stakeholder analysis and Conflict Management”, in *Cultivating Peace Conflict and Collaboration in Natural Resources Management*, Daniel Buckles (ed.) IDRC and World Bank Institute, Washington U.S.A., 1999.

มีส่วนได้ส่วนเสีย จึงมีนัยที่ครอบคลุมถึงกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียที่เป็นกลุ่มคนหลัก และรอง เมื่อนำแนวคิดเรื่องการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Analysis) ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมตามที่ปรากฏของชุมชนแหลมฉบังจะพบว่ารายละเอียดของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียดังนี้

๑) กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก (Primary Stakeholder) กลุ่มนี้ประกอบไปด้วยกลุ่มบุคคลที่เป็นคู่ขัดแย้งโดยตรง คือ หน่วยงานภาครัฐหรือท่าเรือแหลมฉบัง กับ ชุมชนแหลมฉบัง

๒) กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรอง (Secondary Stakeholder) ปัญหาการแย่งชิงการใช้พื้นที่สาธารณะดังกล่าวก่อให้เกิดกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้เสียเพิ่มเติมขึ้นอีก กลุ่มบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสียรองนั้น ล้วนมีอิทธิพลสำคัญในการเข้าไปช่วยเหลือในการระงับเหตุพิพาท เสนอแนะและชักนำให้มีการแก้ไขปัญหาร่วมกัน เพื่อให้เกิดผลประโยชน์อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม และรวมไปถึงการมีส่วนกระตุ้นให้เกิดความขัดแย้งได้เช่นเดียวกัน เช่น **เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล** กำนันผู้ใหญ่บ้าน ก็มักจะรับการตั้งข้อสังเกตว่า ไม่ค่อยเข้ามามีส่วนสำคัญในการสร้างความปรองดองให้เกิดขึ้นแก่ชุมชนแหลมฉบังเท่าที่ควร นโยบายบางส่วนดูประหนึ่งว่าจะสอดคล้องการพัฒนาของกลุ่มท่าเรือแหลมฉบัง โดยไม่ค่อยให้ความสนใจแก่ประชาชนในชุมชนมากนัก

๔.๓.๑ เสียงสะท้อนจากมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก กลุ่มชุมชนแหลมฉบัง

มุมมองของชุมชนที่มีต่อการก่อสร้างโครงการท่าเรือน้ำลึกนั้น ต้องยอมรับว่ามีเสียงตอบรับทั้งในแง่ดีและไม่ดี แม้ว่าส่วนใหญ่ภายหลังเสียงสะท้อนจะแสดงถึงความรู้สึกที่ไม่ดีเสียมากกว่าสามารถสรุปเป็นประเด็นใหญ่ๆ ที่ชาวชุมชนรู้สึกถึงผลที่เกิดจากโครงการท่าเรือน้ำลึก ได้ดังนี้

๑) เป็นความรุนแรงทางจิตใจ ผลที่เกิดขึ้นทำให้ชุมชนเกิดความกังวลใจและมีความเครียดในเรื่องของการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนไปจากวิถีเดิมๆ เกี่ยวกับการทำมาหาเลี้ยงชีพ

๒) เป็นความรุนแรงทางโครงสร้าง ผลที่เกิดขึ้นสะท้อนให้เห็นว่าชาวบ้านในชุมชนนอกจากจะได้รับผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมระบบนิเวศทางน้ำซึ่งทำให้สัตว์น้ำในทะเลลดน้อยลง ยังได้รับการบีบคั้นด้านกฎหมายในการกำหนดว่าห้ามเรือหาปลาออกทะเลเกินกว่า ๕ กิโลเมตร เป็นความรุนแรงเชิงโครงสร้างที่ชุมชนรู้สึกว่าการรัฐกดขี่ข่มเหงและไม่ให้ความเป็นธรรมแก่ประชาชนในระดับรากหญ้า

๓) เป็นความรุนแรงต่อสภาพแวดล้อม ผลภาวะที่เกิดขึ้นทั้งเรื่องของการสร้างเขื่อนกันทำให้น้ำเกิดตะกอน การรั่วของสารเคมี การกัดเซาะของชายฝั่ง รวมถึงปัญหาฝุ่นละอองในระหว่างก่อสร้างโครงการต่างๆ เหล่านี้ทำลายสภาพแวดล้อมธรรมชาติเดิมที่เคยอุดมสมบูรณ์และเป็นแหล่งทำมาหากินของชุมชน รวมถึงการทำลายทัศนียภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทำให้การท่องเที่ยวไม่ได้รับความนิยมเหมือนแต่ก่อน

แม้ว่าโครงการหน่วยงานภาครัฐจะพยายามชี้ให้เห็นว่า เนื่องจากท่าเรือแหลมฉบังเป็นท่าเรือที่ใช้ในการขนส่งสินค้าทางน้ำ จึงจำเป็นที่จะต้องเวนคืนที่ดินโดยรอบ เพื่อที่จะรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ พาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม อย่างไรก็ตามการก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบังก็ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของชุมชนและมีปัญหาต่างๆ มากมาย เช่น “ปัญหาสิ่งแวดล้อมตอนนี้หอยชักตีนเปลือกหอยเป็นรุกราน หอยเนื้อเริ่มนิ่ม เหลว เปลือกหอยเริ่มเปื่อย ปลาหลายชนิดสูญ

พันธุ์”^{๑๕} มันเริ่มชัดเจน มองในน้ำชัดเจน คราบต่าง ๆ อยู่ในน้ำ ล่าสุดคุยเรื่องคราบน้ำมัน ทำธุรกิจ น้ำมันทั้ง ๓ ทำมีโครงการที่จะช่วยขจัดหรือไม่ เอกชนบอกมี แต่เรือเล็กที่มารับน้ำมันในท่าพ้อออกมา หน้าท่าปั้มน้ำทั้ง เรียกว่าน้ำอับเฉา มีน้ำมันเปื้อนอยู่ ยิ่งแก้ไม่ได้ บริษัทน้ำมันบอกถ้าเป็นเคสใหญ่ จะแจ้งศูนย์ใหญ่ที่สิงคโปร์เข้ามาช่วยขจัด แต่คราบเล็ก ๆ ไม่มีใครสนใจที่จะช่วยแก้ปัญหา ชาวบ้าน รู้สึกว่า ทำไม ๓ บริษัทไม่รวมเงินตั้งกองทุนมาจัดการ อ่าวอุดมสัตว์น้ำแทบจะสูญพันธุ์ชาวประมงที่อาศัยบริเวณอ่าวอุดมเคยจับปูได้ ๒๐ กิโลกรัม ปัจจุบันจับได้ ๓ กิโลกรัม ปูจะเล็กลง กุ้งจะเล็กลง ทะเลไม่สะอาด เราต้องปล่อยพันธุ์กุ้งพันธุ์ปูทุกปี ปัญหามันลุกลามไปถึงพืชยา กระทบต่อคนที่ทำประมงชายฝั่ง^{๑๖} กระทบด้านการประมงและสิ่งแวดล้อมชาวประมงกลุ่มย่อยต้องเดินทางไกลกว่าเดิม ในการอ้อมสั้นเขื่อนออกไปจับปลา และระบบนิเวศต่างๆ รวมถึงการกัดเซาะของชายฝั่ง ปัญหาเรื่องฝุ่นละอองระหว่างการทำก่อสร้าง^{๑๗} เมื่อถามถึงความรุนแรงทางจิตใจที่ชาวชุมชนได้รับ ถามว่ามากไหมก็มากเพราะว่าปัญหาเกี่ยวกับจิตใจของชาวบ้าน คือ จริงๆ แล้วเขาก็อยู่กันมานานแล้วอยู่ๆ ก็มาไล่ให้ไปอยู่ที่อื่นอพยพไปอยู่ที่อื่น คือ ให้อยู่ฝั่งเขาเรียกว่าหนองคล้าใหม่ ที่การทำเรือเขาขอไว้ให้ชาวบ้าน คราวนี้ชาวบ้านก็มีอาชีพประมงจะไปที่ไม่มีที่ทำมาหากิน บางคนมีเรือก็ไปไม่ได้ หนองคล้าใหม่นี้ห่างจากบ้านแหลมฉะบับ ประมาณ ๑๕ กิโลเมตร พวกที่ไปก็ส่วนมากมีอาชีพทำไร่ทำนา ก็มีไปบางส่วนหนึ่ง ประมาณ ๖๐-๗๐ หลังคาเรือน และที่อยู่ก็มีอาชีพทางประมงก็ประมาณ ๑๘๐ กว่าหลังคาเรือน”^{๑๘}

นอกจากนี้ชาวชุมชนยังรู้สึกถึงความไม่รับผิดชอบของการทำเรือเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้น ดังเสียงสะท้อนว่า “ทำเรือไม่มีมาตรการป้องกันผลกระทบตั้งแต่ก่อสร้างท่าเรือเฟส ๑ และ ๒ บอกว่าจะมีโรงบำบัดน้ำเสีย ๖ ท่าเอกชนก่อปัญหาผลกระทบในอ่าวอุดมมีท่าเรือเอกชนมาตั้ง ๖ ท่า ได้แก่ ท่าเรือของบริษัทไทยออยล์, ท่าเรือของ ปตท., เอสโซ่, เจ.ซี.มาริน, เคอร์รี่ สยามซีพอร์ต และ สยามคอมเมอร์เชียล ปกติท่าเรือที่มีขนาดพื้นที่เกิน ๑๐,๐๐๐ ตารางเมตร ต้องจัดทำรายงานการประเมินจนทุกวันนี้ยังไม่มีเลย อ้างติดปัญหาความขัดแย้งชุมชนกับท่าเรือ ท่าเรือแหลมฉะบับเฟส ๑ เปิดมากกว่า ๒๒ ปีแล้วยังสร้างไม่ได้อีกหรือ เมื่อมีการทวงถามจะอ้างว่ามีระบบอื่นเอาท่อดูดจากเรือไปขนทิ้ง ทางสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) ก็ไม่ว่าอะไร เพราะเป็นหน่วยงานรัฐกับรัฐ เป็น ๑ ใน ๖-๗ เรื่องที่เราเคยเรียกร้องไป แต่ไม่พยายามแก้ “อย่างเรื่องชุดลอกคลองบางละมุง ๑๐ ปีไม่เคยชุด พอจะสร้างท่าเรือเฟส ๓ มาขอชุดลอก ชาวบ้านก็บอกไม่ได้เลี้ยงหอยอยู่”^{๑๙} รัฐบาลพยายามสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจอุตสาหกรรม แต่ล้มสร้างความมั่นคงทางอาหาร ตอนนี้ความมั่นคงทางอาหารเริ่มสั่นคลอนหมดแล้ว^{๒๐} เสียงสะท้อนจากมุมมองของชุมชน

^{๑๕} สัมภาษณ์ นายประภาส มุ่งหาเงิน, ประธานชุมชนบ้านบางละมุง, (๑๒ มกราคม ๒๕๕๕).

^{๑๖} สนธิ คชวัฒน์ และคณะ, “ระบบการจัดทำและพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ที่ไม่เป็นธรรมในประเทศไทย: ถอดบทเรียนจากมุมมองของชุมชนที่ได้รับผลกระทบ”, อ้างในผลกระทบของการพัฒนาต่อวิถีชุมชน กรณีศึกษา: พื้นที่ชุมชนภาคตะวันออกของประเทศไทย, สมนึก จงมีวศิน เรียบเรียง, หน้า ๑๔-๑๕.

^{๑๗} สัมภาษณ์, นางจินดา ถนอมรอด, นายกเทศมนตรีเทศบาลนครแหลมฉะบับ, (๒๘ มกราคม ๒๕๕๕).

^{๑๘} สัมภาษณ์ นายอัมพร คชรัตน์, ประธานชุมชนบ้านแหลมฉะบับ, (๑๖ มกราคม ๒๕๕๕).

^{๑๙} สัมภาษณ์ ดร.สมนึก จงมีวศิน, นักวิชาการอิสระ, (๒๓ มกราคม ๒๕๕๕).

^{๒๐} สัมภาษณ์ ดร.สมนึก จงมีวศิน, นักวิชาการอิสระ, (๒๓ มกราคม ๒๕๕๕).

แหลมฉบังทำให้เห็นว่าร่องรอยของความขัดแย้งนอกจากเป็นปัญหาเรื่องความรู้สึกของชุมชนแล้ว ยังมีปัญหาในแง่ของการทำงานภาครัฐโครงสร้างในการบริหารจัดการที่ไม่สามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและไม่มีแผนรองรับผลที่จะตามมาได้อย่างมีประสิทธิภาพ การทำงานของภาครัฐในสายตาของประชาชนรู้สึกถึงความละเลยขาดการเอาใจใส่ในการแก้ปัญหาอย่างแท้จริง

๔.๓.๒ เสียงสะท้อนจากมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก กลุ่มการทำเรือ

ในขณะที่ชาวชุมชนรู้สึกไม่ไว้วางใจการทำงานของการทำเรือ แต่ก็มีเสียงสะท้อนจากตัวแทนการทำเรือ ร้อยตำรวจตรี มนต์รี ฤกษ์จำเนียร กล่าวว่า ในการก่อสร้างโครงการพัฒนาท่าเรือแหลมฉบัง ชั้นที่ ๑ และ ชั้นที่ ๒ ได้มีการว่าจ้างที่ปรึกษาฯ ศึกษาด้านวิศวกรรม ด้านเศรษฐศาสตร์ รายละเอียดก่อสร้าง ตลอดจนศึกษาด้านผลกระทบสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ ซึ่งที่ปรึกษาฯ ได้ศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะกำหนดค่ามาตรฐานต่าง ๆ ไว้ ซึ่งต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ซึ่งก่อนจะดำเนินโครงการที่มีมูลค่าสูงและเกี่ยวเนื่องกับชุมชนนั้น ที่ปรึกษาฯ ต้องศึกษาให้ครบถ้วนและครอบคลุมในเรื่องของชุมชนและสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ

อีกทั้งภายหลังเปิดให้บริการโครงการท่าเรือแหลมฉบัง ชั้นที่ ๑ และ ชั้นที่ ๒ แล้ว ท่าเรือแหลมฉบัง ได้มีการจ้างที่ปรึกษาฯ ติดตามและตรวจสอบให้เป็นไปตามมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามที่สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กำหนดทุกประการ ให้ผลการประกอบการของผู้ประกอบการทำเทียบเรือไม่มีค่าทางด้านสิ่งแวดล้อม อาทิ เช่น เสียง ฝุ่นละออง ค่าน้ำทะเล จำนวนสัตว์น้ำ มีค่าไม่เกินค่ามาตรฐานตามที่สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกำหนดเป็นประจำทุก ๆ ๑ เดือน ซึ่งท่าเรือแหลมฉบังให้ความสำคัญในเรื่องดังกล่าว และเตรียมจัดสรรงบประมาณไว้อย่างสม่ำเสมอทุกปี และในส่วนของผู้ประกอบการแต่ละท่าได้มีการจ้างที่ปรึกษาฯ ตรวจสอบแต่ละบริษัทฯ เช่นเดียวกัน^{๒๑}

อย่างไรก็ตาม ในแง่การทำงานของการทำเรือเองก็ได้พยายามที่จะค้นหาสาเหตุของความขัดแย้ง โดยการลงพื้นที่และประมวลข่าวสารตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา และมองว่าสาเหตุของความขัดแย้งระหว่างชุมชนแหลมฉบังกับการทำเรื่อนั้น น่าจะมาจากการได้รับข้อมูลข่าวสารที่ไม่ถูกต้องและไม่ครบถ้วน ข่าวสารที่ชุมชนได้รับฟังมา มาจากผู้ที่ไม่มีความเข้าใจในการประกอบการทำเทียบเรือตลอดจนมาตรการต่างๆ ที่โครงการขนาดใหญ่ต้องปฏิบัติให้อย่างครบถ้วน จึงมีการสื่อสารที่ผิดเกิดการต่อต้านดังที่เป็นประเด็นให้เห็นในข่าว ประกอบกับความกังวลในอาชีพดั้งเดิมของชุมชนว่าจะไม่มีสถานที่ประกอบอาชีพเลี้ยงครอบครัว คือ อาชีพประมงพื้นบ้าน^{๒๒}

^{๒๑} สัมภาษณ์ ร้อยตำรวจตรี มนต์รี ฤกษ์จำเนียร, ผู้อำนวยการท่าเรือแหลมฉบัง การท่าเรือแห่งประเทศไทย, (๒ มกราคม ๒๕๕๙).

^{๒๒} สัมภาษณ์ ร้อยตำรวจตรี มนต์รี ฤกษ์จำเนียร, ผู้อำนวยการท่าเรือแหลมฉบัง การท่าเรือแห่งประเทศไทย, (๒ มกราคม ๒๕๕๙).

หากวิเคราะห์จากมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอีกฝ่ายหนึ่งจะเห็นว่า ฝ่ายภาครัฐมองตนเองว่าได้พยายามในการศึกษาหาทางป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้นมาโดยตลอด และให้ความเอาใจใส่ต่อเรื่องสภาพแวดล้อม รวมถึงการควบคุมและติดตามการทำงานของผู้ประกอบการได้สร้างผลกระทบหรือไม่ต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม ซึ่งดูเหมือนว่าในฝั่งของภาครัฐได้พยายามเต็มที่และมีมาตรฐาน แต่ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าเป็นข้อมูลที่ทางฝ่ายภาครัฐมีข้อมูลรับรู้แต่ฝ่ายเดียว ขาดการสื่อสารที่แสดงให้เห็นถึงความจริงใจในการแก้ปัญหาของชุมชนอยู่เสมอไม่ได้ละเอียดอย่างที่ชาวชุมชนเข้าใจ

การมองต่างมุมนี้ สะท้อนให้เห็นว่าปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างชุมชนกับการทำเรื่อนั้น ส่วนหนึ่งเกิดจากความต้องการในการพัฒนาด้านกายภาพของภาครัฐซึ่งพบว่าบ่อยครั้งที่ภาครัฐมุ่งแต่จะตอบสนองนโยบายภาพรวมของรัฐบาล จนขาดการเอาใจใส่ในการพิจารณาปัญหาผลกระทบของโครงการต่างๆ ที่มีต่อสิ่งแวดล้อมและที่สำคัญคือผลกระทบต่อจิตใจของคนในท้องถิ่นที่อยู่อาศัยมาตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตายาย แม้ว่าบางครั้งภาครัฐดูเหมือนจะพยายามทำการศึกษาโอกาสในการเกิดปัญหา ผลกระทบหรือความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น แต่การทำโครงการวิจัยหรือสำรวจต่างๆ นั้นยังขาดมิติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ และการที่ส่วนงานราชการแยกกันรับผิดชอบ แต่ไม่เคยได้มาสรุปรวบรวมประเมินหรือพิจารณาด้วยกัน อีกทั้งขาดการเปิดโอกาสให้ผู้อยู่อาศัยในชุมชนได้ร่วมรับฟังและร่วมพิจารณาปัญหา ให้ข้อเสนอแนะในมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียก่อนดำเนินการโครงการใดๆ โดยเฉพาะความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่เช่นกรณีนี้ ภาครัฐควรจะต้องให้ความสนใจและเอาใจใส่มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ควรจะต้องถือเป็นนโยบายสำคัญ เพราะเป็นการใช้ทรัพยากรของชาติ เริ่มตั้งแต่การจะเข้าไปพัฒนาพื้นที่ในบริเวณใด ต้องมีการศึกษาถึงผลดี ผลเสีย ผลกระทบอันจะเกิดจากการพัฒนานั้น โดยร่วมกันหารือกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมพร้อมในการรับมือกับปัญหาที่จะเกิดขึ้นตามมา เป็นต้น การปล่อยปละละเลยในเรื่องเหล่านี้โดยแยกทำกันคนละภาคส่วน ย่อมทำให้เกิดปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมตามมา

๔.๓.๓ เสียงสะท้อนจากมุมมองนักวิชาการในฐานะคนกลาง

อย่างไรก็ตาม นอกจะฟังเสียงของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแล้ว จำเป็นต้องฟังเสียงสะท้อนของคนนอกในฐานะเป็นผู้ที่มองปัญหาโดยไม่มีผลประโยชน์มาเกี่ยวข้อง แต่เป็นมุมมองของนักวิชาการผู้ที่ห่วงใยสิ่งแวดล้อม ซึ่งเสียงของนักวิชาการมองปัญหาความขัดแย้งระหว่างชุมชนและการทำเรื่อว่าการสร้างท่าเรื่อน้ำลึกแม้จะทำให้เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศไทยดีขึ้น แต่ในขณะเดียวกันกลับทำลายระบบเศรษฐกิจชุมชนซึ่งเป็นระบบเศรษฐกิจฐานรากที่มาจากประชาชนตัวเล็กตัวน้อยรอบท่าเรื่อแหลมฉบัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบกับชุมชนประมงดั้งเดิมทำให้สูญเสียอาชีพ ตั้งแต่เรื่องเวนคืนที่ดิน การถมทะเลเพื่อทำท่าเรื่อและผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมจากการก่อสร้างท่าเรื่อน้ำลึกแหลมฉบังและการดำเนินการก่อสร้างท่าเรื่อในเฟสต่างๆ ซึ่งปัญหาใหญ่ที่มีผลกระทบ ได้แก่

๑) การเกิดตะกอนเลนทั้งระหว่างก่อสร้างและหลังการก่อสร้าง กระทั่งปัจจุบันเป็นตะกอนเลนสะสมตามกันหาดที่เน่าเหม็นและทำให้แหล่งอนุบาลสัตว์น้ำ ที่อยู่อาศัย สัตว์น้ำเต็มวัยเสียหายไป และมีโลหะหนักในบริเวณที่มีตะกอนเลนมีค่าสูงเกินความปลอดภัยทางสุขภาพที่กำหนดให้

๒) การกัดเซาะชายฝั่งที่ทำให้ที่ดินมากกว่า ๖๐ ไร่ริมทะเลหายไปซึ่งมีการศึกษาชุมชนพบว่า สาเหตุหลักมาจากเขื่อนกั้นคลื่น (Break water) ที่ตั้งอยู่กลางทะเลซึ่งใช้เป็นแนวกันคลื่นให้เรือพาณิชย์ที่เข้ามาจอดเทียบท่าเพื่อขนส่งสินค้า”^{๒๓}

จากมุมมองของคนกลางนี้ ดูเหมือนเป็นการตอกย้ำให้เห็นว่า ก่อนการสร้างโครงการทำเรื่อน้ำลึกแหลมฉบัง ภาครัฐหรือการทำเรื่อยังขาดความรอบคอบในการประเมินถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น การทำวิจัยหรือสำรวจผลกระทบรวมถึงแนวทางแก้ไขปัญหาไม่ได้ศึกษาและมองบริบทของปัญหาให้รอบด้านจึงส่งผลกระทบถึงความไม่ไว้วางใจของชุมชนแหลมฉบังต่อการทำเรื่อ และยังส่งผลเสียหายที่ไม่อาจประเมินค่าออกมาได้ในการที่ทรัพยากรของแผ่นดินถูกทำลายด้วยการรู้เท่าไม่ถึงการณ์และการขาดการพิจารณารอบคอบจากหน่วยงานภาครัฐ และยังสะท้อนให้เห็นว่าการจะศึกษาถึงผลกระทบในการก่อสร้างโครงการใหญ่ๆ ภาครัฐไม่ควรพึ่งพาแต่ผลการสำรวจจากบริษัทใดบริษัทหนึ่งไม่ควรดูแต่ผลที่ค่อนข้างเอาใจตอบสนองการส่งเสริมการก่อสร้างของภาครัฐ กล่าวได้ว่า ภาครัฐเมื่อต้องการพัฒนาโครงการใดควรรับฟังเสียงของคนพื้นที่ และฟังเสียงธรรมชาติหรือการดูผลกระทบที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งถือได้ว่าไม่ได้เป็นสมบัติของรัฐแต่เป็นสมบัติของแผ่นดิน

๔.๔ เส้นทางจัดการความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับการทำเรื่อ

ปัญหาความขัดแย้งระหว่างชุมชนแหลมฉบังกับการทำเรื่อนี้ นอกจากเป็นเรื่องของสภาพธรรมชาติสิ่งแวดล้อมกำลังถูกทำลายไปจนแทบไม่เหลือวิถีชีวิตแบบธรรมชาติ ความเป็นชุมชนดั้งเดิม และมีประเด็นปัญหาอีกหลายอย่างที่คุกรุ่นขึ้นมาระหว่างชุมชนกับการทำเรื่อ กล่าวคือ เรื่องของการเวนคืนที่ดินชุมชนแหลมฉบังและชุมชนใกล้เคียงเพื่อนำมาเป็นการทำเรื่อพาณิชย์ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศ ปัญหาความสมดุลของระบบนิเวศกระทบต่อแหล่ง กุ้ง หอย ปู ปลา โดยรอบทำเรื่อแหลมฉบัง ปัญหาแหล่งทำมาหากินของประชาชนบ้านแหลม ปัญหาด้านมลภาวะทางเสียง ฝุ่น คราบน้ำมัน โลหะหนักและมลภาวะที่เกิดจากการจราจรทางน้ำ ปัญหาความขัดแย้งที่ขยายออกไปเป็นวงกว้าง ได้ยกระดับความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ มีการประท้วงการออกมาต่อต้านการก่อสร้างโครงการต่างๆ ของการทำเรื่อ แนวทางการจัดการความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับการทำเรื่อนั้นมีพัฒนาการที่เห็นร่องรอยของเส้นทางจัดการความขัดแย้ง สรุปเป็นประเด็นได้ ดังนี้

๔.๔.๑ การเยียวยาเพื่อชดเชยความสูญเสีย

เหตุของการต้องย้ายถิ่นที่อยู่เดิมที่อาศัยมาร่วมกว่าร้อยปีของชุมชน เพราะภาครัฐหรือการทำเรื่อมองว่าชุมชนมีปัจจัยเสี่ยงที่จะได้รับอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สินของคนในชุมชนเมื่อเรือสินค้าขนาดใหญ่จะต้องใช้ร่องน้ำทางเดินเรือบริเวณทะเลหน้าหมู่บ้านแหลมฉบังเป็นเส้นทางเข้าออกตลอด ๒๔ ชั่วโมง ซึ่งเป็นอันตรายต่อเรือขนาดเล็กที่จะออกสู่ทะเลอย่างมากและหากมีอุบัติเหตุเกิดขึ้นจะมีความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินอย่างร้ายแรงด้วยแรงกระแทกจากการชนของเรือขนาดใหญ่ ดังนั้นเพื่อเป็นการป้องกันชีวิตและทรัพย์สินของชาวประมงแหลมฉบังและความปลอดภัยในการ

^{๒๓} สัมภาษณ์ ดร.สมนึก จงมีวสิน, นักวิชาการอิสระ, (๒๓ มกราคม ๒๕๕๙).

เดินเรือ ภาครัฐจึงต้องจัดให้ชาวบ้านย้ายไปอยู่ในที่รองรับ^{๒๔} โดยภาครัฐหรือการทำเรือได้มีการเยียวยาด้วยเงินให้กับช่วยเหลือในการย้ายถิ่นฐาน ซึ่งดูเหมือนว่าเป็นการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นแล้วให้เบาบางลงด้วยวิธีการเยียวยา แต่กลับยิ่งสร้างความรู้สึกที่ไม่ดีและไม่ไว้วางใจต่อชุมชน เพราะมุมมองของชุมชนรู้สึกว่าเป็นผู้เสียเปรียบและไม่ได้รับความเป็นธรรม ประกอบกับชุมชนแหลมฉบังเป็นชุมชนที่เก่าแก่ซึ่งมีอาชีพทำประมงเป็นหลัก เมื่อเวนคืนที่ดินไปแล้วปัญหาที่ตามมาคือ การไม่มีที่ทำกินคือเมื่อได้รับการเยียวยาไปแล้วบางส่วนการทำเรือก็ไม่เคยไปเหลียวแลอีกเลยว่าพวกเขาทำอาชีพอะไรความเป็นอยู่เป็นอย่างไร^{๒๕} นี่เป็นเสียงสะท้อนของผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการความขัดแย้ง เมื่อพื้นที่ทำมาหากินของชุมชนน้อยหรือจำกัดลงจึงมีการบุกรุกที่ดินสาธารณะและยังเป็นการเพิ่มกระแสความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับการทำเรือมากขึ้น สรุปคือ การเยียวยาปัญหาความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับการทำเรือที่ผ่านมา ผู้วิจัยมองว่าเป็นการแก้ไขปัญหามาตรังจุดและยังเป็นการใช้ยาที่ไม่ครอบคลุมลักษณะของโรคหรือประเด็นความขัดแย้งที่แท้จริง

๔.๔.๒ การเปิดการเจรจาเพื่อหาทางออก

เมื่อปัญหาความขัดแย้งเดินทางมาถึงจุดที่เป็นทางตัน เมื่อภาครัฐใช้การเยียวยาแล้วกลับไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างแท้จริง ภาครัฐกล่าวคือการทำเรือต้องมีการประเมินวิเคราะห์และหาหนทางใหม่ในการไกล่เกลี่ยปัญหาข้อร้องเรียนต่างๆ ที่คนในชุมชนออกมาเรียกร้อง ในขณะที่ฝ่ายของชุมชนเริ่มที่จะตระหนักถึงปัญหาสำคัญที่แท้จริง มิใช่แต่เพียงเรียกร้องให้ภาครัฐมาเยียวยาหรือสนใจชุมชน แต่ปัญหาที่สำคัญที่สุดคือสภาพแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและทำมาหากินกำลังถูกทำลายไปและต้องการการฟื้นฟูอย่างเร่งด่วน ประกอบกับการมีกลุ่มชั้นปัญญาชนที่ตระหนักถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ จึงเข้ามาให้ความรู้และนำชุมชนให้มองเห็นปัญหาและภัยที่แท้จริง เมื่อชุมชนและภาครัฐหรือการทำเรือมีแนวคิดที่เริ่มจะสามารถหันมาทำความเข้าใจกันใหม่ จึงเริ่มมีการเจรจากันเกิดขึ้น พัฒนาการของการจัดการความขัดแย้งโดยการเจรจาเพื่อหาทางออกนั้น จากการสัมภาษณ์ลงพื้นที่ภาคสนามและประกอบกับการค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสรุปภาพรวมของพัฒนาการเจรจากรไกล่เกลี่ยระหว่างชุมชนแหลมฉบังกับการทำเรือ ได้ดังนี้

- (๑) ก้าวแรกเจรจาไม่เป็นผลเพราะยังไม่เปิดใจรับความจริง
- (๒) มีผู้นำที่เปิดใจยอมรับและเริ่มเข้าสู่การเจรจาโดยมีคนกลาง
- (๓) ก้าวข้ามความยึดมั่นในจุดยืนของแต่ละฝ่าย
- (๔) เกิดการยอมรับพร้อมใจร่วมแก้ปัญหา
- (๕) กระบวนการมีส่วนร่วมรับรู้และรู้สึกการร่วมเป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติ

^{๒๔} ชลากร พรหมกิตติกุล, ปัญหาการบุกรุกที่ดินสาธารณะประโยชน์ในโครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก: ศึกษากรณีหมู่บ้านแหลมฉบัง อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๔), หน้า ๓๑-๓๒.

^{๒๕} สัมภาษณ์ นายภูษิต แจ่มศรี, ปลัดเทศบาลนครแหลมฉบัง, (๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙).

๑) ก้าวแรกเจรจาไม่เป็นผลเพราะยังไม่เปิดใจยอมรับ

ต้นเหตุหลักที่ทำให้การเจรจาระงับความขัดแย้งไม่เป็นผลก็เพราะการยึดมั่นถือมั่นแต่ความคิดเห็นหรือมุมมองของตน โดยไม่รับเปิดใจรับฟังความเห็นของผู้อื่น สำหรับปัญหาความขัดแย้งระหว่างชุมชนแหลมฉบังกับการท่าเรือ จะเห็นได้ว่าการที่กลุ่มต่างๆ พยายามหันหน้าเข้าสู่โต๊ะเจรจาเพื่อหาทางออกร่วมกัน ในช่วงระยะแรกของความขัดแย้งนั้น ทุกกลุ่มพยายามสงวนท่าทีของตัวเอง โดยเกรงว่าการเริ่มต้นด้วยการแสดงออกอย่างใดอย่างหนึ่งจะทำให้อำนาจในการต่อรองของกลุ่มสูญเสียไป ประเด็นนี้ ดร.สมนึก จงมีวสิน^{๒๖} กล่าวว่า “แรกๆ ท่าเรือไม่ยินยอมพร้อมใจที่จะเจรจากับชุมชนเกี่ยวกับประเด็นข้อขัดแย้งต่างๆ ๑) การไม่ยอมรับการทำรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากบริษัทที่ปรึกษาที่การท่าเรือแห่งประเทศไทยว่าจ้างมาเหตุเพราะการศึกษาเก็บข้อมูลไม่ได้เก็บข้อมูลระดับชุมชน มีการประเมินผลกระทบต่างๆโดยขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยรอบ ๒) ความไม่จริงใจในการแก้ไขปัญหาของการท่าเรือฯจนนำมาซึ่งความขัดแย้งที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ตั้งแต่ ปี ๒๕๓๐ จนถึงปี ๒๕๕๔^{๒๗}” กล่าวได้ว่า การยึดมั่นถือมั่นในคติของแต่ละฝ่าย เป็นเหตุให้การเจรจาในช่วงแรก ซึ่งเรียกว่าเป็นการเจรจากันเองระหว่างผู้ขัดแย้ง ซึ่งการที่ไม่เปิดใจก็ดี หรือการไม่รับฟังความเห็นอื่นก็ดี ในฐานะพระพุทธศาสนาเรียกการยึดมั่นเหล่านี้ว่า อัตตา และการเจรจาจะเกิดผลดีก็ต่อเมื่อทุกฝ่ายต้องสลายความเป็นอัตตา และยอมถอยคนละก้าว

การสลายอัตตา หมายถึง การลดทอน และทำลายความเห็นแก่ตัว การที่มนุษย์เห็นแก่ตัวเองน้อยลงมากมายเพียงใด ในทิศทางตรงข้ามมนุษย์ก็จะเห็นแก่คนอื่น หรือเพื่อนมนุษย์มากยิ่งขึ้นเพียงนั้น ซึ่งแนวคิดนี้เป็นการสะท้อนข้อเท็จจริงจากหลักการ “อนัตตา” ในพระพุทธศาสนา จากการศึกษาวิเคราะห์ความคิด และพฤติกรรมของชุมชนแหลมฉบังจะพบว่า กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งเป็นผู้มีส่วนบทบาทในการนำนั้นได้พยายามลดทอน สลาย และทำลายความยึดมั่นถือมั่นในความเป็นอัตตนิยม (Egoism) และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (Ethnic Identity)

๒) มีผู้นำที่เปิดใจยอมรับและเริ่มเข้าสู่การเจรจาโดยมีคนกลาง

สิ่งที่ทำให้การเจรจาระหว่างชุมชนกับการท่าเรือสามารถเดินทางมาถึงจุดที่สามารถเจรจาและรับฟังกันได้ ด้วยเหตุเพราะผู้นำการท่าเรือแหลมฉบังในยุคนั้น มีความจริงใจที่จะแก้ปัญหาความขัดแย้ง และพร้อมที่จะรับฟังทุกเรื่องที่ชุมชนได้แสดงความคิดเห็นมา ซึ่งผู้บริหารการท่าเรือยุคนั้น คือ เมื่อเรือเอกสุทินันท์ หัตถวงษ์ เป็นผู้อำนวยการท่าเรือแหลมฉบังได้ย้ายมาบริหารการท่าเรือแหลมฉบังและได้เริ่มกระบวนการในการเจรจากับชุมชนแหลมฉบัง ผลที่เกิดขึ้นก็คือ ทำให้สถานการณ์ความตึงเครียดได้ดำเนินไปสู่บรรยากาศของการหาทางออกร่วมกันได้ดียิ่งขึ้น^{๒๘} เมื่อฝ่ายต่างๆ ไม่ยึดมั่นในความเป็นอัตลักษณ์ของตัวเอง หรือยืนอยู่บนจุดยืนของตัวเองมากเกินไป สถานการณ์ของความขัดแย้งกลุ่มฝ่ายต่างๆ มีอยู่จะดำเนินไปในทิศทางของการจับมือ หรือร่วมมือเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ผลที่เกิดขึ้นจากการช่วยเหลือซึ่งกันและกันจะทำให้แต่ละกลุ่มเชื่อมั่นและไว้วางใจกลุ่มอื่นๆ อันจะนำไปสู่การไม่ทำลาย และสร้างความสูญเสียให้แก่กลุ่มอื่นๆ ฉะนั้น เมื่อพินพิงแต่ละตัวได้ทำ

^{๒๖} สัมภาษณ์ ดร.สมนึก จงมีวสิน, นักวิชาการอิสระ, (๒๓ มกราคม ๒๕๕๙).

^{๒๗} สัมภาษณ์ ดร.สมนึก จงมีวสิน, นักวิชาการอิสระ, (๒๓ มกราคม ๒๕๕๙).

^{๒๘} สัมภาษณ์ นายอัมพร คชรัตน์, ประธานชุมชนบ้านแหลมฉบัง, (๑๖ มกราคม ๒๕๕๙).

หน้าที่อย่างสมดุลดังที่ได้กล่าวแล้วจะทำให้ทุกๆ กลุ่ม มีความเป็นเอกภาพและช่วยเหลือ และแบ่งปันสิ่งต่างๆ ให้แก่กัน

จะพบว่า พัฒนาการของการยอมรับนั้น มักจะไม่ค่อยปรากฏในยุคแรกๆ ของการพยายามที่จะเจรจา หรือแม้จะมีการนำเข้าสู่โต๊ะเจรจาก็มักจะประเด็นดังกล่าวเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างไรก็ดี เมื่อแต่ละฝ่ายได้พยายามที่จะลดความยึดมั่นในความเป็นอัตลักษณ์ดังกล่าว ก็ทำให้การสร้างเวทีเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิต และความต้องการของแต่ละฝ่าย ซึ่งการที่แต่ละฝ่ายพยายามจะฟัง และยอมรับความเห็นต่างกันดังกล่าวจึงทำให้อุณหภูมิของความขัดแย้งลดลงในระดับหนึ่ง สำหรับกรณีความขัดแย้งระหว่างชุมชนและการทำเรื่อนั้น จุดที่น่าสนใจและเป็นอีกปัจจัยสำคัญอันหนึ่งในความสำเร็จของการเจรจา คือ การที่ผู้นำของภาครัฐไม่ถือเอาอำนาจบาตรใหญ่แต่ใช้มีความจริงใจในการที่จะช่วยหาทางออกและยอมถอยเพื่อจะได้สามารถเจรจาพูดคุยกับชุมชนได้สำเร็จ

๓) ก้าวข้ามความยึดมั่นในจุดยืนของแต่ละฝ่าย

การที่ทั้งสองฝ่ายก้าวข้ามความยึดมั่นในจุดยืนของตนแล้ว ทั้งนี้การเจรจาจะสำเร็จผลได้ต้องอยู่บนพื้นฐานของการเคารพ ให้เกียรติในชีวิต และทรัพยากรของคนอื่น จะเห็นว่าผลต่อเนื่องจากการที่แต่ละกลุ่มคลายความยึดมั่นในความเห็นของตนดังกล่าว นอกจากทำให้การยอมรับกันและกันมากยิ่งขึ้นแล้ว สิ่งที่ได้เห็นได้อย่างชัดเจนอีกประการหนึ่งก็คือ การเคารพ และให้เกียรติซึ่งกันและกัน ซึ่งประเด็นสำคัญในกรณีนี้ก็คือ การที่ทำเรื่อแหลมฉบังซึ่งถือได้ว่าเป็น “ภาครัฐ” หรือ ได้ให้เกียรติต่อชุมชนแหลมฉบังซึ่งเป็นประชาชน กล่าวคือ การมีทัศนคติที่ดีต่อกลุ่มนี้มากยิ่งขึ้นโดยมิได้มองว่าคนกลุ่มนี้คือ “ชาวประมง” หรือ กลุ่มคนที่ขัดขวางความเจริญของประเทศชาติ

๔) เกิดการยอมรับพร้อมใจร่วมแก้ปัญหา

สิ่งที่ปรากฏขึ้นจากการให้เกียรติดังกล่าวก็คือ การที่ชุมชนแหลมฉบังได้พยายามจะช่วยกันทรัพยากรธรรมชาติ เช่น แหล่งอาศัยสัตว์น้ำ การอนุบาลสัตว์น้ำ มีการปลูกป่าชายเลน นอกจากนั้น ทำเรื่อแหลมฉบัง ก็ตระหนักรู้ว่า ทะเลเป็นทรัพยากรสินรวมที่ประชาชนในชุมชนแหลมฉบังมีความจำเป็นที่จะต้องใช้อันเนื่องมาจากการเป็นเจ้าของทรัพยากรเช่นกัน กล่าวได้ว่าการรับฟังด้วยใจที่เป็นกลาง การก้าวข้ามอคติที่มีอยู่เดิม จะช่วยให้คู่ขัดแย้งทุกฝ่ายเห็นทางออกของปัญหาและแสวงหาจุดร่วมที่จะพัฒนาให้ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นสมบัติของชาติกลับคืนมาอุดมสมบูรณ์เหมือนดังแต่ก่อน และมองข้ามเรื่องราวในอดีต โดยไม่โทษกล่าวกันว่าเป็นความผิดของใคร ด้วยเหตุนี้เองความร่วมมือในการแก้ปัญหาจึงเกิดขึ้นและทำให้คู่ขัดแย้งทั้งสองฝ่ายเข้าสู่กระบวนการเจรจาโดยมีคนกลางและสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหากันอย่างจริงจัง

๕) กระบวนการมีส่วนร่วมรับรู้และรู้สึกการร่วมเป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติ

จะเห็นว่า เมื่อฝ่ายต่างๆ ยอมรับความหลากหลายจนนำไปสู่การเคารพและให้เกียรติในชีวิตและทรัพยากรของกันและกันแล้ว ผลสืบเนื่องที่ตามมาคือ การที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทรัพยากรซึ่งเป็นชนชั้นนำได้ร่วมกันสร้างเวทีขึ้นมาเพื่อใช้เวทีดังกล่าวแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเจรจาท่องเรื่องเกี่ยวกับความต้องการของกลุ่มต่าง ฉะนั้น เมื่อกล่าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วมตามที่ปรากฏนั้น ทำให้พบว่า ชุมชนแหลมฉบังซึ่งมีกลุ่มนักวิชาการและนักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นที่ปรึกษานั้น ได้ใช้กระบวนการในการมีส่วนร่วมเข้ามาเป็นเครื่องสำคัญในการจัดการความขัดแย้ง โดยการเริ่มตั้งแต่การให้ประชาชนทุกกลุ่มในชุมชนแหลมฉบังได้

“รับรู้ร่วมกัน” ว่า มีปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรเกิดขึ้น และหลังจากนั้นจึง **“ร่วมกันแสดงความคิดเห็น”** ว่าเกิดจากสาเหตุอะไร เพื่อที่จะได้รับ **“ร่วมกันรับผิดชอบ”** ต่อความขัดแย้งในลักษณะดังกล่าว ในลำดับต่อมาจึงได้ร่วมกันพิจารณา และ **“ร่วมกันตัดสินใจ”** ว่าทางเลือกใดที่ดีที่สุด หรือเหมาะที่สุดที่จะนำมาตราการต่างๆ มาปรับใช้เพื่อจัดการความขัดแย้ง เมื่อได้ทางเลือกที่ดีที่สุดแล้ว จึง **“ร่วมมือกันในการดำเนินการ”** ปฏิบัติการแก้ไข จะอย่างไรก็ตาม ทุกขั้นตอนในการดำเนินการนั้น ทุกคนในชุมชนมีสิทธิ์อย่างเท่าเทียมในการที่จะ **“ร่วมตรวจสอบ”** ในกระบวนการต่างๆ เพื่อเป้าหมายหลักของการดำเนินการจัดการก็คือ **“ร่วมรับผลประโยชน์”** อันจะเกิดจากการ **“ร่วมแก้ปัญหา”** ทรัพยากรในโอกาสที่ความขัดแย้งได้ลดอุณหภูมิลงในระดับหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม จุดเด่นอันเกิดจากการมองเห็นความสำคัญของการรวมตัวกันคือ การที่กลุ่มต่างๆ นำเสนอความต้องการของกลุ่มตัวเองจนนำไปสู่การบริหารความอยากเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างชุมชน ฉะนั้น เมื่อกลุ่มต่างๆ หันหน้าเข้าหากัน และบอกถึงความต้องการที่ถือได้ว่าเป็นความต้องการ **“ขั้นพื้นฐาน”** อันเป็นความต้องการ **“แบบจำเป็น”** ของกลุ่มตัวเอง จึงทำให้การหาทางออกร่วมกันมีทางเลือกมากยิ่งขึ้น ทางเลือกที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหาหลังจากนี้คือ การอยู่ร่วมกันอย่างเท่าเทียม และ เที่ยงธรรม

จะเห็นว่าการที่บุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสียได้พยายามที่จะลดทอนและสลายความยึดมั่นในความเห็นของตนนั้น ได้ก่อให้เกิดผลเชิงบวกตามมาหลายประเด็นด้วยกัน กล่าวคือ การยอมรับความหลากหลาย การเคารพให้เกียรติในสิทธิ การมีส่วนร่วม การพึ่งพา อาศัยกัน และการแบ่งปันทรัพยากรแก่กันและกันด้วย เป็นหลักในการพึ่งพาอาศัยกันซึ่งตรงตามหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า หลักของปฏิจจสมุปบาท ส่งผลต่อเนื่องจากการที่แต่ละฝ่ายพยายามที่สลายความเป็นตัวตนของตัวเองดังที่ได้กล่าวในเบื้องต้นเช่นเดียวกัน จากการศึกษาพบว่าทางออกที่ยั่งยืนที่สุดคือ ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งนี้ต้องตระหนักถึงระบบแห่งการพึ่งพา เพราะการอยู่ได้ของชุมชนย่อมหมายถึงการดำรงอยู่ได้ของชุมชนตัวเองที่ไม่ถูกคุกคามด้วย การตระหนักรู้ดังกล่าวได้ทำให้เกิดภาวะของการรวมตัวกันที่ดีที่สุด^{๒๙}

สรุปได้ว่า ปัญหาความขัดแย้งระหว่างชุมชนแหลมฉบังและการท่าเรือ สามารถเดินทางมาถึงจุดที่สามารถระงับความขัดแย้งในการก่อสร้างโครงการ ๑ และ ๒ ได้สำเร็จนั้น เป็นเพราะทั้งสองฝ่ายเลือกที่จะใช้การเจรจาซึ่งเป็นสันติวิธีในการไกล่เกลี่ยแก้ปัญหาโดยมีคนกลางมาช่วยประสานและสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมจึงทำให้ความขัดแย้งที่มีนั้นมลายหายไป ซึ่งเส้นทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบังและการท่าเรือ หากวิเคราะห์แล้วจะพบว่ามีการใช้การเจรจาไกล่เกลี่ยตามหลักพุทธสันติวิธี ซึ่งผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์และถอดบทเรียนให้เห็นถึงกระบวนการที่เกิดขึ้นโดยมีรายละเอียด ดังนี้

^{๒๙} พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, ศึกษารูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติ:ศึกษาวิเคราะห์กรณีลุ่มน้ำแม่ตาซ่าง จ.เชียงใหม่, ๒๕๔๘ หน้า ๓๒๔.

๔.๕ วิเคราะห์แนวทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบังตามหลัก พุทธสันติวิธี

รูปแบบของพุทธวิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง (Buddhist Mediation) ซึ่งชลากร เทียนส่องใจ ได้สรุปไว้ ๔ ข้อ และ แบ่งออกเป็น ๓ ขั้นตอนใหญ่ๆ คือ (๑) ขั้นตอนการจัดการปัญหาความขัดแย้ง (๒) ขั้นตอนกัลยาณมิตร (๓) ขั้นตอนโยนิโสมนสิการ^{๓๐}

ผู้วิจัยนำกรอบแนวคิดนี้มาถอดบทเรียนแนวทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบัง โดยผู้วิจัยสรุปเป็นบันได ๓ ขั้น ในการก้าวสู่การเจรจาไกล่เกลี่ยตามหลักพุทธสันติวิธีและประสบความสำเร็จ กล่าวคือ

๑. การมองปัญหาด้วยปัญญาและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน
๒. การเป็นกัลยาณมิตรของภาคส่วน
๓. การสร้างสรรค์อนาคตใหม่เพื่อก้าวข้ามผ่านความขัดแย้ง

๔.๕.๑ การมองปัญหาด้วยปัญญาและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

การมีคนกลางมาช่วยเจรจาไกล่เกลี่ย นับว่าทำให้กระบวนการจัดการความขัดแย้งได้ก้าวสู่บันไดขั้นที่ ๒ กล่าวคือ การชี้ให้เห็นถึงปัญหาที่แท้จริงและเป็นปัญหาร่วมกันระหว่างชุมชนแหลมฉบังกับการท่าเรือ ที่จะต้องมาร่วมปรึกษาหารือและหาทางออกร่วม จุดแรกของการทำหน้าที่เป็นคนกลางไกล่เกลี่ย ไม่ว่าจะเป็นคนกลางในฝ่ายภาครัฐ คือ เทศบาลเมืองแหลมฉบัง หรือ คนกลางที่มาจากบุคคลภายนอกเช่น กลุ่มนักวิชาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม คือ การเตือนสติของคู่ขัดแย้งทั้งสองฝ่าย และคนกลางเองก็ต้องมีสติ ไม่นำอารมณ์มาอยู่เหนือเหตุผล กระบวนการของการไกล่เกลี่ยเชิงพุทธ คนกลางจะต้องทำหน้าที่หรือแสดงบทบาทกัลยาณมิตรของคู่กรณีทั้งสองฝ่ายอย่างแท้จริง คือ พร้อมที่จะให้ความรู้ในทางที่ถูกต้อง ช่วยบอกช่องทาง หรือทางออกของปัญหา ให้กับคู่กรณีได้คิดพิจารณา และตัดสินใจด้วยตัวเองในการจัดการกับปัญหาความขัดแย้ง โดยที่คนกลางไม่เข้าร่วม หรือทำการตัดสินใจใดๆ เป็นผู้ที่อำนวยความสะดวกในการไกล่เกลี่ย ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งให้ความรู้และความเข้าใจในการไกล่เกลี่ย โดยให้ตระหนักถึงประโยชน์ในการร่วมกันแก้ปัญหา คนกลางนั้นจะไม่มีอำนาจหน้าที่โดยตรงในการตัดสินใจ และ เมื่อคู่พิพาทหรือคู่กรณีสามารถตกลงกันได้ คนกลางจะมีหน้าที่ช่วยในการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ

ทั้งนี้ การแก้ปัญหาโดยมีคนกลางเป็นผู้ประนีประนอมไกล่เกลี่ยนั้น วิธีการหนึ่งที่ผู้ไกล่เกลี่ยใช้ คือ การแสวงหาจุดสนใจร่วม (Interest Finding) อันเป็นแนวทางที่คนกลางต้องวิเคราะห์เพื่อหาความต้องการที่แท้จริงของคู่กรณีทั้งสองฝ่าย และจุดสนใจที่อยู่เบื้องหลังจุดยืน หรือสิ่งที่คู่กรณีให้ความสำคัญรวมถึงความวิตกกังวลใจของคู่กรณี จุดสนใจนี้สามารถเชื่อมประสานให้คู่กรณีเกิดความร่วมมือในการจัดการความขัดแย้ง และการที่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายให้ความร่วมมือกันบนจุดสนใจ ถือว่ามีความสำคัญอย่างมากในการเจรจาไกล่เกลี่ย ไม่ว่าจะผลที่ออกมาเป็น จะเป็นการประสานกลมกลืนกัน (harmonize) หรือ การประนีประนอมแบบต่างฝ่ายต่างได้ประโยชน์ (win-win solutions) ก็เป็น

^{๓๐} นายชลากร เทียนส่องใจ, การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางเชิงพุทธ: หลักการและเครื่องมือสำหรับการจัดการความขัดแย้ง, หน้า ๒๐๗-๒๓๓.

การเปิดหนทางให้กับทางออกของปัญหาทั้งสองแบบ ซึ่งทั้งสองฝ่ายต่างก็พึงพอใจในบางส่วนที่ยอมรับได้ ไม่ว่าจะเป็ผลประโยชน์ที่เป็รูปธรรมหรือนามธรรม

สำหรับการแสวงหาจุดสนใจร่วมของคนกลางในกรณีความขัดแย้งระหว่างชุมชนแหลมฉับและการท่าเรือ คือ การตั้งคำถามที่สำคัญกับทั้งสองฝ่าย โดยถามฝ่ายที่เป็ชุมชนว่าการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้นนอกเหนือจากการใช้ความรุนแรงแล้วมีวิธีการอื่นอีกหรือไม่ และถ้ามีอยู่ ควรใช้แนวทางอะไร คำตอบที่ได้จากชุมชนคือ “ควรใช้แนวทางสันติวิธี” แล้วประเด็นคำถามต่อมาว่า สันติวิธีที่ว่านี้ควรมีแนวทางอย่างไร การเจรจาแบบนี้เรียกว่าใช้การโน้มน้าว (Persuasion) ซึ่งเป็นสันติวิธีในอีกรูปแบบหนึ่ง จากการศึกษาพบว่า กระบวนการเจรจากันเอง และการไกล่เกลี่ยคนกลางนั้น คู่กรณี หรือคนกลางได้ใช้วิธีการนี้โน้มน้าวให้คู่ขัดแย้งได้มองเห็นถึงการหาหนทางออกอื่นๆ ที่ไม่ใช่ดังปัจจุบันที่ทำอยู่ ผลจากการตอบโต้ทำให้เกิดการเผชิญหน้าโดยการแสดงออกด้วยความรุนแรงของคู่กรณี ฉะนั้น ทางออกที่สามารถทำได้คือ กลุ่มต่างๆ มองว่ามีทางอื่นใดที่ดีกว่าหรือไม่ อันเป็เลือกที่ดีกว่าการเข้าสู่โต๊ะของการเจรจา ผลจากการโน้มน้าวดังกล่าวได้ทำให้กลุ่มต่างๆ ได้เห็นว่า วิธีการเจรจากันน่าจะเป็นทางออกที่ดีที่สุด

การเจรจาไกล่เกลี่ยนี้ ทำให้ฝ่ายภาครัฐซึ่งผู้นำขณะนั้น คือ เรือเอกสุทินันท์ หัตถวงษ์ ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการการท่าเรือแหลมฉับในสมัยบริหาร ได้ให้ข้อสรุปว่า ควรมีการตั้งคณะกรรมการ โดยองค์ประกอบของคณะกรรมการนั้นควรเป็ตัวแทนจากหมู่บ้านสมาชิกทุกหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ของชุมชนแหลมฉับ ซึ่งจะเป็การแก้ไขปัญหาเพราะเป็ระบบนิเวศเดียวกัน และคณะกรรมการที่จะตั้งขึ้นมานั้นควรมีการประชุมแก้ไขปัญหาย่างต่อเนื่อง และให้คณะกรรมการหาทางประสานตัวแทนจากเครือข่ายอื่นๆ เข้ามามีส่วนร่วมในคณะกรรมการต่อไป นับว่าเป็ก้าวที่นำไปสู่การใช้ปัญหามองเห็นปัญหาเพื่อหาทางออก กล่าวได้ว่า คู่ขัดแย้งทั้งสองฝ่ายต่างก็มีจุดหมายเดียวกัน คือ การแสวงหาสันติวิธีในการแก้ไขความขัดแย้ง และแนวทางหนึ่งที่ถูกนำมาใช้และมีการปฏิบัติอย่างเป็รูปธรรม คือ การตั้งคณะกรรมการชุมชน ซึ่งถือได้ว่าเป็นการนำเสนอทางเลือก (Option Creating)

กล่าวได้ว่า ผลที่ได้จากการเจรจาในเบื้องต้นก็คือ การตั้งคณะกรรมการร่วมเพื่อศึกษาวิเคราะห์ประเด็นปัญหาดังกล่าว จะเห็นว่าการเจรจาแบบทวิภาคีในกรณีนี้ ได้ก่อให้เกิดการนำเสนอเหตุผลที่แต่ละฝ่ายได้ตัดสินใจกระทำ และในขณะเดียวกัน ผลที่ได้จากการเจรจาก็คือ การที่แต่ละฝ่ายได้พยายามที่จะเสนอทางออกร่วมกัน การใช้กระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางโดยการสนับสนุนและร่วมมือกันระหว่างกลุ่มต่างๆ นั้น ทำให้ได้ข้อตกลงร่วมเบื้องต้นมี ประเด็นหลักๆ ดังนี้

(๑) ตกลงให้ชุมชนแหลมฉับอาศัยอยู่ในพื้นที่ของท่าเรือแหลมฉับได้โดยไม่ผูกพันกับกรรมสิทธิ์ของที่ดิน กล่าวคือ เมื่อกล่าวถึงที่ดินนั้น ทุกคนที่ครอบครองพื้นดินย่อมมีสิทธิในการในการใช้สอยตามความต้องการของตัวเอง แต่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่ได้อาศัยเพราะที่ดินเป็สมบัติของการท่าเรือแหลมฉับ ทุกคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนย่อมมีสิทธิในการใช้สอยและได้รับการแบ่งปันอย่างทั่วถึง และเท่าเทียม

(๒) ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการชุมชน โดยให้มีคณะกรรมการทุกชุมชนรอบๆท่าเรือแหลมฉับ โดยให้แต่ละฝ่ายไปคัดเลือกคณะกรรมการของตนเอง เพื่อที่จะให้คณะกรรมการดังกล่าวได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสรร และแบ่งปันทรัพยากร โดยให้คัดเลือกตัวแทนจากชุมชนทั้งหมด

เป็นประธานคณะกรรมการชุมชน ๑ คน มีรองประธานคณะกรรมการ และเลขานุการเพื่อทำหน้าที่ในการประชุมเพื่อหาทางออกร่วมกันเมื่อเกิดข้อพิพาท และมีการประชุมร่วมกันเป็นประจำทุกเดือน

พัฒนาการการเกิดขึ้นของคณะกรรมการศึกษาฟื้นฟูและจัดการชุมชนแหลมฉบังนั้นได้ก่อตัวขึ้นจากวิกฤตการณ์ที่ทุกฝ่ายเริ่มใช้วิธีการที่รุนแรงเพื่อแก้ไขปัญหา โดยในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๓๐-๒๕๕๔ ซึ่งประชาชนได้ขัดขวางการขยายการสร้างท่าเรือแหลมฉบัง เนื่องจากมีสมมติฐานว่าชุมชนแหลมฉบังเป็นต้นเหตุของความขัดแย้งและความรุนแรงที่เกิดขึ้นได้สะท้อนให้เห็นว่ากลไกของรัฐที่มอบหมายให้หน่วยงานต่างๆ เป็นผู้ดูแลจัดการทรัพยากรแบบแยกส่วนนั้นทำงานไม่ได้ผล และไม่สามารถแบ่งปันทรัพยากรให้กับคนในสังคมได้อย่างเป็นธรรม เท่าเทียม และยั่งยืนได้ ดังนั้น เมื่อข้อตกลงเบื้องต้นระหว่างชุมชนกับการท่าเรือบรรลุผล ทุกฝ่ายเห็นพ้องต้องกันในการจัดตั้งคณะกรรมการชุมชน ทั้งนี้วัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้งคณะกรรมการชุมชน คือ

(๑) เพื่อเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

(๒) เพื่อความสามัคคีของชุมชนแหลมฉบังไม่ให้ความขัดแย้งกัน

(๓) เพื่อสร้างคน สร้างจิตสำนึกความเป็นชุมชนในการรักท้องถิ่น รักทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ใกล้ตัว

(๔) เพื่อต้องการให้เกิดการเรียนรู้ในด้านการใช้ประโยชน์และอันตรายอันเกิดจากทรัพยากรธรรมชาติ

(๕) เพื่อสร้างกฎ กติกา ระเบียบข้อบังคับของชุมชน เพื่อนำไปบริหารและจัดการโดยองค์กรประชาชน

ที่มาของการกำหนดบทบาทหน้าที่โดยคณะกรรมการเป็นผู้กำหนด ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินการต่างๆ เป็นไปตามเป้าหมายที่ร่วมกันสร้าง หน้าที่และบทบาทของชุมชน มีดังนี้

(๑) กำหนดแผนงานพัฒนาชุมชนแหลมฉบังให้เอื้อประโยชน์ต่อประชาชนทุกคนที่อยู่ในเขตชุมชนแหลมฉบังและบุคคลอื่นๆ ด้วย

(๒) บริหารจัดการให้เป็นไปตามแผนและมติที่ประชุม

(๓) สร้างองค์กรประชาชนให้เข้มแข็ง โดยการรณรงค์ เรียนรู้ อบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในทุกๆ ด้านที่เกี่ยวข้องกับชุมชน

(๔) เป็นผู้ประสานงานที่ดีกับทุกหน่วยงาน/องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน และองค์กรประชาชนอื่นๆ

(๕) บำรุง รักษา ปกป้อง ค้ำครอง ป้องกัน และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติในเขตชุมชนแหลมฉบังและนอกเขตที่มีผลกระทบต่อชุมชนคนชุมชนแหลมฉบัง

(๖) สร้างความเป็นเอกภาพให้เกิดให้มีขึ้นในเขตชุมชนคนชุมชนทุกส่วน

(๗) จัดหาเงินทุนเพื่อพัฒนาองค์กรตนเอง

แนวทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบังนี้ สามารถถอดบทเรียนได้ว่าคนกลางในการไกล่เกลี่ยได้ยึดหลักการประนีประนอม (Compromising) ซึ่งถือได้ว่าเป็นหัวใจของวิธีการที่ประชาชนในชุมชนพยายามนำมาเป็นกลยุทธ์ในการเจรจา วิธีการนี้เป็นกระบวนการที่กลุ่มต่างๆ พยายามปล่อยวางจุดยืนของตัวเอง โดยหันหน้ามาพูดคุยเพื่อให้แต่ละกลุ่มได้ทราบว่า อะไรคือ

ความต้องการที่แท้จริงของตัวเอง และทุกคนสามารถแบ่งปันกันได้หรือไม่ ดังจะเห็นจาก ๒ กรณีตัวอย่าง กล่าวคือ (๑) เมื่อสมาชิกชุมชนต้องการนำเสนอให้การทำเรือแสดงความจริงใจโดยการสร้างสวนสาธารณะซึ่งจะเป็นประโยชน์เป็นวงกว้าง^{๑๑} (๒) เมื่อสมาชิกชุมชนแสดงความรู้สึกรู้สึกที่ต้องการให้การทำเรือแห่งประเทศไทยเมื่อจะเจรจาหาทางออกให้มันแต่คำว่า เรา ไม่มีคำว่า ฉัน มองว่าทุกฝ่ายเป็นพวกเดียวกัน และใช้ข้อมูลเชิงเทคนิคร่วมกันกับข้อมูลชุมชนเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา รวมถึงการใช้สันติวิธีในการเจรจา ให้ถือว่าความขัดแย้งเป็นศูนย์กลาง ไม่ใช่เอาคนเป็นศูนย์กลาง ทั้งนี้ในการจะออกแบบพัฒนาใดๆ ในอนาคตของภาครัฐ รัฐจำเป็นต้องแก้ไขปัญหาก่อนและให้ชุมชนมีส่วนร่วม^{๑๒} การเปิดใจและมองปัญหาเป็นศูนย์กลางนี้เองเป็นก้าวสำคัญที่ทำให้การแก้ปัญหาความขัดแย้งไปสู่วิถีแห่งทางออกเพราะเมื่อต่างฝ่ายต่างรับฟังทำให้สื่อสารอย่างลึกซึ้ง (Deep Communication) ย่อมจะทำให้เกิดปัญหาแก่ทุกฝ่ายในการค้นหาทางออก และทำให้เกิดก้าวต่อไปในการเจรจา คือมีการวิเคราะห์เรื่องราว (Issues Analysis) ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น และนำไปสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในการที่นำพาทุกฝ่ายไปถึงจุดหมายร่วมกันซึ่งจะไปถึงจุดนั้นได้ด้วยการกำหนดวิธีการเข้าถึงวิธีการ (Approach to Strategies) ที่จะไปสู่จุดหมาย

จะเห็นว่า จุดเด่นของการใช้วิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางตามที่ปรากฏของชุมชนแหลมฉบังนี้เป็นกระบวนการที่สามารถเพิ่มพลังให้แก่กระบวนการจัดการความขัดแย้งได้ในระดับหนึ่ง เนื่องจากวิธีการเจรจากันเองไม่สามารถหาข้อสรุป หรือสร้างกติการ่วมในเวทีต่างๆ ได้ ฉะนั้น การใช้กระบวนการนี้ทำให้คู่กรณีตระหนักถึงกรอบ และกติการ่วมที่ได้ทำสัญญาประชาคมระหว่างกลุ่มต่างๆ อย่างไม่ดี จุดด้อยที่พบในกระบวนการนี้คือ การไม่สามารถนำประชาชนออกจากพื้นที่ไปอาศัยอยู่ตรงที่จัดสรรไว้ได้ เพราะเหตุดังกล่าวนี้จึงทำให้กระบวนการจัดการความขัดแย้งไม่สามารถปรากฏได้อย่างยั่งยืน

๔.๕.๒ การเป็นกัลยาณมิตรของภาคส่วน

กัลยาณมิตรนับว่าเป็นบันไดก้าวแรกที่จะนำพาทุกฝ่ายไปสู่แสงสว่างแห่งทางออก สำหรับกรณีความขัดแย้งระหว่างชุมชนแหลมฉบังกับการทำเรือนี้ การแสดงออกถึงความจริงใจของผู้นำภาครัฐ กล่าวคือ ผู้บริหารของการทำเรือในยุคนั้น หากไม่มีความเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อชุมชนแล้ว คงจะยากในการนำไปสู่การเจรจาหาทางออก ทั้งนี้ไม่มีแต่เพียงผู้บริหารของการทำเรือเท่านั้น แต่ยังมีผู้นำฝ่ายเทศบาลเมืองแหลมฉบัง ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเป็นคนกลางเจรจาไกล่เกลี่ยเพื่อหาทางออก ทั้งนี้กัลยาณมิตรที่เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนช่วยให้ชุมชนสามารถควบคุมสติ และหันมามองปัญหาที่แท้จริงได้นั้น ได้แก่ กลุ่มปัญญาชนนักวิชาการที่มีจิตคิดจะช่วยเหลือให้แสงสว่างแก่ชาวบ้าน และชี้ให้ภาครัฐเห็นร่องรอยของความผิดพลาดในการทำการสำรวจผลกระทบจากโครงการก่อสร้างท่าเรือน้ำลึก โดยกลุ่มนักวิชาการทำหน้าที่เสมือนคนกลาง คือ ไม่นำพาตนเองไปมีส่วนร่วมในการเรียกร้องหรือขับไล่รัฐบาล ในทางการกลับกันกับสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร และช่วยให้สติกับทั้งสองฝ่ายที่กำลังตกอยู่ในสถานการณ์ความตึงเครียด ให้สามารถหันหน้ามาเผชิญหน้ากัน เริ่มต้นเจรจา

^{๑๑} สัมภาษณ์ นายประภาส มุงหาเงิน, ประธานชุมชนบ้านบางละมุง, (๑๒ มกราคม ๒๕๕๙).

^{๑๒} สัมภาษณ์ ดร.สมนึก จงมีวสิน, (๒๓ มกราคม ๒๕๕๙).

ด้วยกระบวนการสื่อสารนำเรื่องของความจริงซึ่งเป็นรากเหง้าสาเหตุของปัญหาออกมาพูดคุยเพื่อแสวงหาทางออกร่วมกัน

อย่างไรก็ตามในการเจรจาระหว่างชุมชนกับการทำเรือในยุคแรกๆ นั้น เป็นการเจรจาที่เป็นแบบตกลงกันเอง ชาวคนกลางในการประสานไกลเกลี่ยจึงทำให้การจัดการความขัดแย้งไม่ประสบผลสำเร็จ การเจรจากันเอง นับว่าเป็นวิธีการเครื่องมือ หรือข้อปฏิบัติการชุดแรกที่กลุ่มต่างๆ ได้เลือกใช้จัดการความขัดแย้ง ดังจะเห็นได้อย่างชัดเจนจากกรณีตัวอย่างที่เกี่ยวกับการเลือกใช้ชุดวิธีนี้ก็คือ “การเจรจากันเองระหว่างชุมชนแหลมฉบังกับการทำเรือแหลมฉบัง” ประเด็นดังกล่าวได้ก่อให้เกิดข้อขัดแย้งระหว่างประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแหลมฉบังซึ่งได้รับผลกระทบเกิดจากการเวนคืนที่ดิน กับท่าเรือแหลมฉบังที่ต้องการใช้พื้นที่ ประเด็นที่น่าสนใจก็คือ ข้อขัดแย้งในลักษณะนี้มักจะเกิดขึ้นอยู่เรื่อยๆ ระหว่างประชาชนที่อาศัยอยู่ของชุมชนแหลมฉบัง แต่ถึงกระนั้น ทางเลือกที่มักจะใช้เป็นเครื่องมือในระยะแรกที่เกิดขึ้นปัญหาก็คือ การเจรจากันเอง ซึ่งการเจรจากันเองนั้นจะมีมิติที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ ความรู้สึก และมีปัจจัยภายนอก ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งสามารถประเมินได้จากการที่ภาครัฐ (ท่าเรือแหลมฉบัง) ต้องการพัฒนาเศรษฐกิจแบบ “ทุนนิยม” จึงทำให้เกิดความต้องการทรัพยากรเพื่อใช้ประกอบกิจการ และต้องเวนคืนที่ดินจากประชาชน

ในขณะเดียวกัน ปัจจัยภายใน ได้แก่การบริโภครทรัพยากร หรือเวนคืนที่ดินโดยไม่คำนึงถึงความต้องการของประชาชน ในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คนที่อาศัยอยู่ริมชายฝั่งทะเลเพื่อการทำประมงต้องประสบกับการประกอบอาชีพของตนเอง จึงทำให้กลุ่มชาวประมงไม่ยอมย้ายออกจากพื้นที่ เพราะที่ทำประมงก็จะสูญหายไปทันที ชาวประมงหลายร้อยลำเสียชีวิตถูกให้ย้ายไปอยู่ที่ที่ทำทางทำเรือจัดไว้ให้ แต่ถามว่าจะสามารถเลี้ยงชีพได้อย่างไรด้วยเงินที่รัฐชดเชยให้เพียง ๒๕,๐๐๐ ประกอบกับไม่รู้จะทำอาชีพอะไรได้เพราะคุ้นเคยแต่อาชีพทำประมงมาตั้งแต่เกิด อีกทั้งระยะทางการให้ไปอยู่ไกลจากถิ่นฐานเดิมถึง ๑๕-๒๐ กิโลเมตร^{๗๓} ทำให้ชุมชนบางส่วนมองว่า ในฐานะที่เป็นเจ้าของพื้นที่แต่ไม่ได้รับโอกาสจากการใช้พื้นที่ในการทำมาหากินอย่างเท่าเทียมกับพวกนายทุน และที่ยิ่งไปกว่านั้นบุคคลที่เข้ามาใหม่ได้แย่งสิทธิในการใช้พื้นที่เกินความจำเป็น การทำเรือใช้พื้นที่ไม่ได้มากเท่าไรแต่นำที่เวนคืนได้ไปให้พวกนายทุนสร้างโรงงานอุตสาหกรรมหมด และไม่ได้แจ้งให้ชาวบ้านหรือชุมชนรับทราบ ซึ่งจุดนี้เป็นจุดที่ชุมชนรับไม่ได้กับการกระทำของภาครัฐ^{๗๔} จึงทำให้บรรยากาศของความขัดแย้งเชิงรูปธรรมปะทุขึ้นมา จุดด้อยของการเจรจากันเอง คือ การไม่สามารถที่จะแก้ปัญหาร่วมกันได้อย่างยั่งยืน ฉะนั้น เมื่อความขัดแย้งได้ขยายตัวรุนแรง ถึงกระนั้น บรรยากาศของความขัดแย้งได้ค่อยๆ สลายตัวลง เมื่อประชาชนในชุมชนได้มองเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของการจัดการชุมชน โดยทีมงานนักวิชาการได้เข้าไปมีส่วนสำคัญในการช่วยเหลือ และให้คำแนะนำพร้อมทั้งตั้งกลุ่มต่างๆ ที่อยู่ในชุมชนเข้ามาพบปะพูดคุย และปรึกษาหารือเพื่อหาทางออกร่วมกัน

^{๗๓} MO1,MO2,M03,M04 M05 : คือ Mediator หมายถึง ชาวบ้านในชุมชน คนที่ ๑,๒,๓,๔,๕ (๑๗ มกราคม ๒๕๕๙).

^{๗๔} MO1,MO2,M03,M04 M05 : คือ Mediator หมายถึง ชาวบ้านในชุมชน คนที่ ๑,๒,๓,๔,๕ (๑๗ มกราคม ๒๕๕๙).

กระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางได้รับการนำเสนอจากกลุ่มปัญญาชนซึ่งหน่วยงานรัฐและนักวิชาส่วนหนึ่งมองเห็นความสำคัญของกระบวนการนี้ว่า น่าจะเป็นทางเลือกที่จะสามารถสร้างความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นแก่ชุมชน ด้วยเหตุนี้ จึงได้มีการนำเสนอบุคคลที่ทำหน้าที่ในการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางของชุมชนแหลมฉบังนั่นคือ “เทศบาลนครแหลมฉบัง” ซึ่งเป็นองค์การบริหารการปกครองท้องถิ่น โดยมีปลัดเทศบาลเป็นทีมงานให้คำปรึกษา เมื่อการทำเรื่องกับชุมชนเจรจาตกลงกันไม่ได้ก็รวมตัวกันประท้วงเป็นหน้าที่ของทางเทศบาลก็ต้องเข้าไปช่วยเจรจา”^{๘๕} รวมถึงชาวบ้านที่มองเห็นความสำคัญของการเจรจา เช่น อดีตนายกเทศบาลบุญเลิศ ถนอมรอด, สนธิ คชวัฒน์ รังสรรค์ สมบูรณ์, ดร.สมนึก จงมีวสิน นักวิชาการอิสระ เป็นต้น เข้ามาเป็นทีมงานเพื่อรวบรวมข้อมูลและช่วยเป็นกำลังสำคัญในการประสานชุมชนต่างๆ เข้าสู่โต๊ะเจรจา กล่าวได้ว่า การเป็นกัลยาณมิตรของตัวแทนฝ่ายภาครัฐที่เปิดไฟเขียว ยินยอมและเห็นด้วยในการเปิดการเจรจาโดยหาคนกลางมาเป็นผู้ประสานไกล่เกลี่ย และนี่เป็นสัญญาณว่าภาครัฐยังสามารถเป็นที่พึ่งและช่วยประสานหาทางออกให้กับชุมชนได้

๔.๕.๓ การสร้างสรรค์อนาคตใหม่เพื่อก้าวข้ามผ่านความขัดแย้ง

เมื่อกระบวนการมีส่วนร่วมเกิดขึ้น นับได้ว่าเป็น “หัวใจ” ของความสำเร็จในการจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบัง เนื่องจากกระบวนการนี้ได้เกิดขึ้นภายหลังที่คณะผู้เจรจาไกล่เกลี่ยได้พยายามดำเนินการให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการชุมชน โดยให้มีคณะกรรมการชุมชน หรือตัวแทนชุมชนเพื่อเข้าไปพูดคุย ปรึกษาหารือ เพื่อจัดวางกฎระเบียบต่างๆ ที่จำเป็นต่อการจัดการทรัพยากร โดยมีเสียงสะท้อนจากคณะกรรมการชุมชนที่แสดงให้เห็นการทำงานของคณะกรรมการชุมชนมีความเข้มแข็งได้นั้น เพราะการที่ไม่ได้มองปัญหาที่เกิดขึ้นแต่เฉพาะส่วนของตัวเอง แต่เห็นว่าหากเกิดปัญหากับชุมชนใดทุกฝ่ายก็จะร่วมมือในการแสดงบทบาท ทำให้การทำเรื่องเริ่มเห็นความสำคัญและการทำงานอย่างจริงจังของคณะกรรมการชุมชนและนำพาตนเองมาร่วมกิจกรรม รวมถึงบริษัทต่างๆ ให้ความสนใจกับชุมชนมากขึ้น และมีความรับผิดชอบมากขึ้น การทำเรื่องและบริษัทต่างๆ เปิดใจกว้างขึ้น ตอนนีถ้ำหากชุมชนอยากได้อะไรก็จะนำเสนอผ่านคณะกรรมการชุมชน ซึ่งจะจัดประชุมเดือนละครึ่ง เข้าไปเจรจากับทางราชการ ตัวอย่างผลที่เกิดขึ้น เช่น มีการนำครูสอนภาษามาให้ความรู้พัฒนาชุมชน ทำให้ทัศนคติของชุมชนต่อการทำเรื่องเริ่มเปลี่ยนแปลงไป และเชื่อว่าภาครัฐก็ปรารถนาให้ชุมชนมีความสุข^{๘๖}

กระบวนการมีส่วนร่วมดังกล่าวนี้ เริ่มต้นจากการพบปะพูดคุยกันในเวทีต่างๆ เกี่ยวกับขั้นตอนเริ่มแรกที่ได้แสวงหาทางออกร่วมกัน โดยให้แต่ละฝ่ายนั้นได้แสดงความต้องการ หรือทางออกของความขัดแย้งว่า จะเยียวยาอย่างไร จึงจะเพียงพอสำหรับคนในชุมชน ซึ่งเมื่อวิเคราะห์จากเอกสารการประชุมหลายครั้งพบว่า คณะกรรมการในชุมชนได้ช่วยกันนำเสนอทางออก ทุกครั้งที่มีความขัดแย้งกัน

^{๘๕} สัมภาษณ์ นายภูษิต แจ่มศรี, ปลัดเทศบาลนครแหลมฉบัง, (๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙).

^{๘๖} สัมภาษณ์ นางสุนันท์ เสียงดัง, ประธานชุมชนบ้านอ่าวอุดม, (๑๗ มกราคม ๒๕๕๙).

ประเด็นที่สำคัญก็คือ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการที่จะช่วยกันรักษาแหล่งอาหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การปลูกป่าชายเลนเพิ่มเติม เพื่อให้ต้นไม้สามารถที่จะซับเอาไว้ไม่ให้เกิดการชะล้างหน้าดินเร็วจนเกินไปและเป็นที่ยึดโยงกับชลประทานของสัตว์น้ำ และเข้าไปมีส่วนร่วมเกี่ยวกับพิธีกรรมทางศาสนาที่ได้จัดขึ้นเพื่อปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนมองเห็นความสำคัญของชุมชน ดังจะเห็นกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมในรูปแบบต่างๆ ดังต่อไปนี้

๑. การมีส่วนร่วมเพื่อการสร้างสัมพันธภาพที่ดี (New Relationship Building)

เมื่อการเจรจาไกล่เกลี่ยเดินทางมาสู่ขั้นของการมีส่วนร่วม ทำให้ท่าทีของการทำเรื่องมี การรับฟังความเห็นและความต้องการของชุมชนมากขึ้น ซึ่งเสียงสะท้อนของชุมชนได้ชี้ให้เห็นว่าท่าเรือ น้ำลึกละมดบัง ได้ดำเนินกิจกรรมในการทำความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่ เพื่อลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้น สามารถอยู่ร่วมกับชุมชนได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับการนำเสนอของผู้ที่เกี่ยวข้องได้สะท้อนว่า ได้แก่

๑) การจัดกิจกรรมร่วมกัน การประชาสัมพันธ์ และการจัดนิทรรศการเพื่อให้ประชาชนเข้ามาเยี่ยมชม และรู้ขั้นตอน วิธีดำเนินการของท่าเรือ น้ำลึกละมดบัง เพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน

๒) ต้องการทราบข้อมูลจากทางท่าเรือ น้ำลึกละมดบังบ้าง เช่น เรื่องผลกระทบทางด้านเสียงและมลภาวะว่าที่ไหนอย่างไร อยากให้ลงพื้นที่เพื่อทำความเข้าใจให้มากกว่านี้

๓) นโยบายและแนวคิการทำงานต่างๆ ย่อมมาจากผู้นำ ดังนั้นผู้บริหารสูงสุดของท่าเรือ น้ำลึกละมดบัง ต้องมีความจริงใจกับชุมชน มีความให้เกียรติชุมชนรอบท่าเรือ น้ำลึกละมดบัง ร่วมแก้ปัญหาอย่างจริงจัง ตรงประเด็นด้วยความรวดเร็ว เชื่อว่าชุมชนซึ่งมีความภาคภูมิใจในท่าเรือ น้ำลึกละมดบังที่ถือเป็นความภาคภูมิใจของคนทั้งชาติ ก็จะต้องอยู่ได้อย่างถ้อยทีถ้อยอาศัย และสันติสุข

๔) จัดโครงการเพื่อสร้างความสัมพันธ์ ชี้แจง เปิดฟังความคิดเห็น ของทั้ง ๒ ฝ่าย และร่วมมือกันพัฒนาชุมชน และ ท่าเรือ น้ำลึกละมดบัง ไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อ ความมั่นคงในการพัฒนาต่อไป

๕) สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานทุกหน่วยงานให้เห็นความสำคัญของชุมชน ส่งเสริมการทำกิจกรรมการพัฒนาชุมชนร่วมกันอย่างยั่งยืน ส่งเจ้าหน้าที่พบปะ เยี่ยมเยียน และแลกเปลี่ยนข้อมูลกันและกัน เพื่อนำไปปรับพัฒนาให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขมีความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดในทุกระดับเมื่อก่อให้เกิดความเข้าใจและข้อจำกัดของแต่ละฝ่ายในการประกอบกิจการ ให้ควบคู่กันไปโดยไม่ส่งผลกระทบต่อกัน และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

๖) แก้ปัญหาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นด้วยความรวดเร็วทั้งเรื่องมลพิษและเรื่องต่าง ๆ สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่นให้มากขึ้น มีทีมมวลชนที่เข้าใจและเข้าถึงประชาชนในชุมชน/ผู้นำท้องถิ่นและ ผู้นำหน่วยงานท่าเรือ น้ำลึกละมดบังต้องมีทัศนคติที่ดีต่อชุมชนก่อน

๗) ประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ สร้างเจ้าหน้าที่ที่มีความจริงใจ จริงใจ ต่อการปฏิบัติหน้าที่ ในการพบปะเยี่ยมเยียนชุมชน สนับสนุนโครงการพัฒนาชุมชนต่างๆ ร่วมกันให้เห็นผลเป็นรูปธรรม และยั่งยืน และประสานงานและร่วมกิจกรรมตามความเหมาะสม

๒. ก้าวสู่กิจกรรมเพื่อสร้างสรรค์และพัฒนาอย่างยั่งยืน

จากการศึกษาพบว่า การสร้างการมีส่วนร่วมในประเด็นนี้ ประชาชนในฐานะที่เป็นผู้นำทางภูมิปัญญาพื้นบ้าน ร่วมกับสถาบันเพื่อสิทธิชุมชนที่ได้นำ “กิจกรรม” มาเป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงประสานประชาชนกลุ่มต่างๆ ได้เข้ามาร่วมมือกันทำกิจกรรมในลักษณะต่างๆ ซึ่งกิจกรรมที่โดดเด่น และมีผลในเชิงบวกต่อการสร้างการมีส่วนร่วม นั้น ทำเรื่องแหลมฉับจึงได้ดำเนินกิจกรรมเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการกิจกรรมต่างๆ การดำเนินงานกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

-กิจกรรมพบปะชุมชน มีการร่วมประชุม ร่วมกิจกรรมกับชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

-กิจกรรมชุมชนสัมพันธ์ โดยร่วมสนับสนุนทั้งด้านการศึกษา กีฬา วัฒนธรรม การพัฒนาอาชีพ กิจกรรมตามประเพณีไทย

-กิจกรรมเพื่อสังคม มีโครงการตรวจสอบสภาพ ให้กับผู้ได้รับผลกระทบในชุมชน

-กิจกรรมตลาดนัดแรงงาน เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างผาสุกและยั่งยืน

กิจกรรมหรือวิธีการในภาคปฏิบัติร่วมกันทั้งหลายภาคส่วน กล่าวคือ มีการร่วมมือกันทั้งส่วนชุมชนในพื้นที่และหน่วยงานผู้ประกอบการในชุมชนแหลมฉับ ได้ออกมาทำกิจกรรมเพื่อชุมชนร่วมกันมากขึ้น มีกิจกรรมส่งเสริมโครงการต่างๆ ของการพัฒนาชุมชนในหลายโครงการ ทั้งเรื่องบุคลากร และงบประมาณ สังคมเมืองจะใหญ่ขึ้น มีการแบ่งปันความรู้ให้กับชุมชน และพัฒนาสังคมไปพร้อมๆ กัน ได้แก่ กล่าวได้ว่า ทำเรื่อน้ำลึกลับแหลมฉับ เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือสังคมชุมชนโดยรอบ เพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชนให้ก้าวไปสู่การเติบโตที่มั่นคงและยั่งยืน โดย ทำเรื่อน้ำลึกลับแหลมฉับ ได้ดำเนินกิจกรรมและโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมทุกด้าน เช่น ด้านการศึกษา ด้านสังคมชุมชนและสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจชุมชน ด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และกีฬา ด้านสาธารณสุข ประโยชน์ ด้านพัฒนาคุณภาพชีวิตของท้องถิ่น และอื่นๆ ได้แก่

๑. โครงการอนุรักษ์ป่าชายเลนและชายฝั่งทะเลแหลมฉับ ณ ทำเรื่อน้ำลึกลับแหลมฉับ จังหวัดชลบุรี

๒. โครงการ “ครูผู้สอนภาษา” เพื่อสอนในวิชาภาษาอังกฤษเพื่อใช้ในสังคมให้แก่เด็กๆ ในชุมชนและบุคคลในชุมชนที่สนใจ

๓. โครงการอนุรักษ์มรดกไทย ของสภาวัฒนธรรมเทศบาลนครแหลมฉับ

จากการทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกันระหว่างทำเรื่อน้ำลึกลับแหลมฉับกับชุมชน เบื้องต้นผู้วิจัยพบว่า บรรยากาศความสัมพันธ์และความเข้าใจระหว่างทำเรื่อน้ำลึกลับแหลมฉับกับชุมชนเป็นไปในทิศทางที่ดี ดังนี้

๑) มีการช่วยกันชี้แจงข้อมูลข่าวสารต่างๆ มากขึ้น

๒) ช่วยลดความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับ ทำเรื่อน้ำลึกลับแหลมฉับ

๓) สร้างความรู้สึกของความเป็นเพื่อนบ้านต่อกัน

๔) ช่วยสร้างความเข้าใจระหว่าง ทำเรื่อน้ำลึกลับแหลมฉับกับชุมชนได้ระดับหนึ่ง แต่ไม่มากนัก สามารถสร้างความเข้าใจได้ในเรื่องที่ประชาชนยังไม่ทราบและสงสัยโดยเฉพาะแผนการดำเนินการในอนาคตของทำเรื่อน้ำลึกลับแหลมฉับ

๕) ช่วยให้สังคมและชุมชนโดยรอบท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบัง มีความเข้าใจในการดำเนินกิจการของ ท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบัง รวมทั้งกฎระเบียบ ข้อห้าม ข้อแนะนำต่างๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของชาวบ้านในชุมชน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมร่วมกัน

สรุปได้ว่า แนวทางในการจัดการความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบังนั้น เป็นแนวทางการแก้ไขที่เป็นไปในเชิงบวก ซึ่งก็สอดคล้องกับหลักแนวคิดเกี่ยวกับการเจรจาไกล่เกลี่ยเชิงพุทธ เพราะเป็นแนวทางปฏิบัติหรือวิธีการที่เสริมสร้างความสันติสุขหรือความสามัคคี ทั้งยังเป็นแนวทางปฏิบัติที่สร้างความอบอุ่น ความปลอดภัย ความเคารพต่อกัน ตลอดถึงการแสดงความมีน้ำใจ คือ การสงเคราะห์ อนุเคราะห์ต่อกัน ทำให้การทะเลาะวิวาทกันไม่เกิดขึ้น ความสามัคคีซึ่งเป็นผลที่พึงปรารถนาของหมู่สังคมก็ปรากฏผลเป็นเอกภาพ คือ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางกิจกรรม ทางผลประโยชน์

๔.๖ สรุป

การศึกษาถอดบทเรียนการจัดการความขัดแย้งระหว่างชุมชนแหลมฉบังกับการท่าเรือนั้น ผู้วิจัยสรุปเพื่อให้เห็นพัฒนาการและความเป็นไปในการจัดการความขัดแย้งนี้ จนถึงแนวทางที่ทำให้ความขัดแย้งสิ้นสุดลง คือ

๑) การใช้หลักกฎหมายทำให้เหตุแห่งความขัดแย้งหมดไป ได้แก่ การที่การทำเรือใช้กฎหมายในการบังคับกำหนดเขตพื้นที่ที่ไม่สามารถมีสิ่งปลูกสร้าง แล้วให้ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบย้ายออกจากพื้นที่ในทันที ซึ่งนับว่าเป็นการแก้ปัญหาที่นำไปสู่ปัญหา กล่าวคือ ขณะด้อยกำลังอำนาจของรัฐ แต่ไม่สามารถชนะใจของชุมชนหรือทำให้คนในชุมชนยินยอมพร้อมใจที่จะเป็นผู้เสียสละและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ

๒) การใช้การเยียวยาที่ทำให้ดูเหมือนว่าฝ่ายหนึ่งมีชัยชนะ กล่าวคือ เมื่อคนในชุมชนไม่ยินยอมพร้อมใจและออกมาประท้วงในการให้พวกเขาโยกย้ายถิ่นที่อยู่อาศัยจนเป็นข่าวโด่งดังไปทั่วประเทศ ทำให้การทำเรือต้องปรับเปลี่ยนท่าทีโดยการยอมจ่ายค่าชดเชยตามที่ได้รับผลกระทบเรียกร้อง ทำให้ผู้ได้รับผลกระทบมีชัยชนะในความขัดแย้งแต่ทางการท่าเรือ จะต้องสูญเสียงบประมาณจำนวนมหาศาล แต่ในทางความเป็นจริงจากความรู้สึกของผู้เสียหาย ชาวชุมชนแหลมฉบังก็ไม่ได้รู้สึกว่าได้เงินชดเชยนี้จะสามารถช่วยอะไรพวกตนได้ด้วยเงินเพียง ๒๕,๐๐๐^{๓๗} ในขณะที่พวกตนต้องหาหนทางในการเลี้ยงชีพใหม่ซึ่งไม่รู้ว่าจะทำอาชีพอะไรเพราะคุ้นเคยแต่อาชีพประมง ประกอบกับ การเยียวยาเงินเวนคืนที่ดินนี้ เมื่อชุมชนเห็นว่าเป็นการเวนคืนแล้วเอาไปให้พวกนายทุนในการก่อสร้างโครงการอุตสาหกรรมต่างๆ ยิ่งทำให้ความรู้สึกไม่ไว้วางใจต่อการท่าเรือมากยิ่งขึ้น สถานการณ์ความขัดแย้งจึงดำเนินต่อไปและยิ่งทวีความรุนแรง รวมถึงสัมพันธภาพที่ดูเหมือนจะเป็นศัตรูกันระหว่างชุมชนกับการท่าเรือ

^{๓๗} คำสัมภาษณ์ นาย.สรวิศ สังข์แดง, ประธานชุมชนบ้านนาเก่า, (๑๗ มกราคม ๒๕๕๙).

๓) การประนีประนอมและการใช้การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางตามหลักพุทธสันติวิธี ได้แก่ วิธีที่ทั้งสองฝ่ายจะต้องตกลงที่จะแบ่งเหตุแห่งความขัดแย้ง ไม่มีฝ่ายใดชนะทั้งหมดหรือแพ้ทั้งหมด การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง (Mediation) นี้ เป็นกระบวนการที่คู่เจรจาทกลงสมัครใจที่จะมาเจรจากันโดยมีบุคคลที่สามหรือคนกลางที่เป็นที่ยอมรับของทั้งสองฝ่ายหรือทุก ๆ ฝ่าย การเจรจาไม่ได้มุ่งหวังที่จะมาเอาชนะกันหรือให้ได้มากที่สุด สำหรับกรณีความขัดแย้งนี้ระงับได้ด้วยมีคนกลางเจรจาไกล่เกลี่ย ซึ่งคนกลางนี้มีทั้งที่เป็นฝ่ายภาครัฐ คือ เทศบาลเมืองแหลมฉบัง ซึ่งเป็นเหมือนประตูด่านแรกเมื่อมีเรื่องราวความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับการทำเรือ และในขณะเดียวกันก็มีคนกลางในฝ่ายที่เป็นคนนอกได้แก่ นักวิชาการหรือกลุ่มปัญญาชน ที่ช่วยกระตุ้นจิตสำนึกและชี้ให้ชุมชนและการทำเรือเห็นความจริงว่า ขณะนี้ปัญหาที่สำคัญและเร่งด่วน เป็นความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างชุมชนกับการทำเรือคือ การดูแลฟื้นฟูสภาพแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลายไปและอยู่ในขั้นวิกฤต การเจรจาด้วยคนกลางนี้ประสบความสำเร็จ เมื่อมีการดำเนินการให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม โดยฝ่ายชุมชนมีการจัดตั้งคณะกรรมการชุมชน ที่ถูกคัดสรรมาจากชุมชน ทำหน้าที่มาเจรจากับฝ่ายรัฐ โดยยึดหลักสันติวิธี มีการสื่อสารตรงระหว่างตัวแทนของชุมชนและตัวแทนจากภาครัฐมากขึ้น ทำให้มีการปรับเปลี่ยนมุมมองต่อภาครัฐในแง่ที่ดีมากขึ้น การเจรจาด้วยความเป็นมิตรนี้นำไปสู่การแก้ปัญหาในเชิงสร้างสรรค์ และสร้างความพึงพอใจให้กับชุมชนมากขึ้น การทำให้ความขัดแย้งสิ้นสุดลงด้วยการคืนดีกัน ได้แก่ การคืนดีกันเป็นการปรับทัศนคติหรือขยายทัศนคติ ซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในที่สุด

กล่าวได้ว่า การระงับความขัดแย้งระหว่างชุมชนแหลมฉบังกับการทำเรือเป็นการใช้การเจรจาไกล่เกลี่ยโดยคนกลางตามหลักพุทธสันติวิธี ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่ต้องตามหลักศีลธรรม โดยอาศัยหลักการเป็นกัลยาณมิตรของผู้นำภาครัฐที่ต้องมีความจริงใจในการแก้ปัญหา และเปิดหนทางที่จะทำให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา การที่เทศบาลเมืองแหลมฉบังรวมทั้งกลุ่มนักวิชาการที่เป็นปัญญาชน มาช่วยประสานเป็นก้าวใจและเปิดช่องให้มีการเจรจาโดยมีจุดมุ่งหมายรวมกัน กล่าวคือ การเห็นพ้องต้องกันในการเลือกใช้สันติวิธีในการจัดการปัญหา ประเด็นนี้ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นวิธีการดีของคู่ขัดแย้งทั้งสองฝ่ายให้มาอยู่บนโลกที่มนุษย์สามารถพูดคุยเจรจาสื่อสารกันได้โดยไม่ต้องทำร้ายกัน แสดงให้เห็นว่าคนกลางได้ทำหน้าที่ของความ เป็นกัลยาณมิตร คือ ไม่ต้องการเห็นการทำร้ายและการเบียดเบียนกันระหว่างเพื่อนมนุษย์ ซึ่งนำไปสู่การเปิดใจที่จะสื่อสารด้วยใจ มองเห็นความต้องการของทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาครัฐที่มีอำนาจเหนือกว่าได้เริ่มตระหนักถึงความต้องการที่แท้จริงของชุมชน มิใช่เรื่องเงินทองหรือผลประโยชน์ดังที่ภาครัฐเข้าใจ แต่เป็นเรื่องที่ชุมชนต้องการความช่วยเหลือและความเห็นใจจากภาครัฐ ในขณะเดียวกันฝ่ายชุมชนเมื่อเห็นภาครัฐรับฟังและเริ่มแสดงความจริงใจนำเสนอหนทางที่เป็นประโยชน์กับชุมชน โดยการจัดตั้งคณะกรรมการชุมชน ทำให้การเจรจาได้เดินไปสู่กระบวนการมีส่วนร่วมโดยมีทั้งตัวแทนภาครัฐและภาคประชาชน รวมทั้งคนกลางที่เป็นนักวิชาการกับเทศบาลเมืองแหลมฉบัง มาร่วมกันวิเคราะห์ถึงปัญหาเรื่องราวที่เกิดขึ้นและผลกระทบที่เป็นปัญหาเร่งด่วนบนความรับผิดชอบของทุกฝ่าย ทำให้เกิดจุดสนใจร่วมในการที่จะหาหนทางที่จะฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นผ่านกิจกรรมต่างๆ เพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างชุมชนกับการทำเรือ นำมาซึ่งการก้าวข้ามความขัดแย้งมาสร้างสันติภาพและทำให้ทุกฝ่ายมีความสันติสุข นับว่าเป็นหนทางการแก้ไขความขัดแย้งได้

ระงับหรือหมดไปจากใจของทั้งฝ่ายที่เป็นชุมชนแหลมฉบังและฝ่ายของการท่าเรือ ซึ่งกระบวนการเหล่านี้สามารถนำมาเป็นตัวอย่างเพื่อประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างภาครัฐกับประชาชนได้เป็นอย่างดี

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

๕.๑. สรุปผลการวิจัย

ในการทำวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์แนวทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรีตามหลักพุทธสันติวิธี” ผู้วิจัยประสงค์ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยการจัดการความขัดแย้ง ซึ่งมีรายละเอียดว่าด้วยธรรมชาติของความขัดแย้ง และวิธีจัดการความขัดแย้งตามหลักสันติวิธีทั้งทางตะวันออกและตะวันตก พร้อมกันนี้ได้ศึกษาหลักพุทธวิธีว่าด้วยการไกล่เกลี่ยว่าเป็นอย่างไร และศึกษาแนวทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี พร้อมทั้งทำการวิเคราะห์ว่าแนวทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรีนั้นมีความสอดคล้องกับหลักพุทธสันติวิธีมากน้อยเพียง เมื่อนำหลักพุทธสันติวิธีมาสู่การปฏิบัติจะปรากฏรูปแบบแนวทางปฏิบัติอย่างไร ผู้วิจัยได้วางวัตถุประสงค์ของการศึกษา ๓ ประเด็น คือ

๑. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการความขัดแย้งตามหลักพุทธสันติวิธี
๒. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี
๓. เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรีตามหลักพุทธสันติวิธี

จากการศึกษาวิจัยสามารถสรุปผลได้ดังนี้

ประเด็นที่ ๑ แนวทางการจัดการความขัดแย้งตามหลักพุทธสันติวิธี

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ความขัดแย้งเป็นธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งมีลักษณะของความไม่ลงรอยกัน หรือสภาวะที่ไม่เห็นพ้องต้องกัน หรือความเป็นปฏิปักษ์กัน รวมถึงการต่อสู้กัน หรือการแข่งขันกันระหว่างความคิด ความเห็น ความสนใจ หรือผลประโยชน์ มุมมอง รสนิยม ค่านิยม แนวทาง ความชอบ อำนาจ สถานภาพ ทรัพยากร หรือการที่ฝ่ายหนึ่งรุกล้ำหรือขัดขวางการกระทำอีกฝ่ายเพื่อให้เป้าหมายของตนบรรลุผล ซึ่งความขัดแย้งดังกล่าวอาจจะสะท้อนออกมาในรูปของความไม่รุนแรง หรือรุนแรงก็ได้ ซึ่งสามารถสรุปออกเป็น ๒ ความหมาย คือ ความหมายในแง่บวก เป็นความขัดแย้งที่ส่งผลดีต่อองค์กรและสังคม และความหมายในแง่ลบ เป็นความขัดแย้งที่ส่งผลเสียต่อองค์กรและสังคม โดยพื้นฐานความขัดแย้งแบ่งเป็น ๕ ประเภท คือ ความขัดแย้งด้านข้อมูล ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ ความขัดแย้งด้านโครงสร้าง ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ และ ความขัดแย้งด้านค่านิยม โดยมีสาเหตุมาจากกิเลส : ที่มาของความขัดแย้ง คือ ความอยากได้ อยากใหญ่ และใจแคบ หรือ ตัวปัญหา อวิชชา โดยรวมก็คือ โลภะ โทสะ และโมหะ โดยรวม คือ สาเหตุตัวแปรภายใน ๒ มิติ คือ ตัวแปรภายใน และตัวแปรภายนอก ซึ่งตัวแปรภายในนั้น มุ่งเน้นไปที่ “กิเลส” และพฤติกรรมอันเป็นดั้งเดิม หรือเป็นสัญชาตญาณของมนุษย์ และตัวแปรภายนอกที่มุ่งเน้นไปที่ปัจจัย

ภายนอกอันได้แก่สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม ค่านิยม อำนาจ และพฤติกรรมต่าง ๆ ที่มีมนุษย์ได้แสดงออกมา

ลักษณะการบริหารจัดการความขัดแย้งส่วนใหญ่ที่ปรากฏเห็นในสังคม คือ การผ่อนปรนหรือการสมานลักษณะ(Accommodation) การกลืนกลาย (Assimilation) ความร่วมมือ (Cooperation) ความเห็นพ้องต้องกัน (Consensus) นอกจากนี้ยังมีรูปแบบการแก้ปัญหาอื่น ๆ ที่สามารถนำไปปรับใช้ภายใต้เงื่อนไขและเหตุปัจจัยหรือสภาพแวดล้อมของแต่ละประเทศหรือสังคมนั้น ๆ คือ การควบคุมอำนาจ การขจัดความขัดแย้งด้วยกฎระเบียบกติกากฎ การหลีกเลี่ยงการแข่งขัน และการลดความไม่เสมอภาคด้วยการกระจายรายได้ ส่วนวิธีการการจัดการความขัดแย้งมีแนวทางในการจัดการที่แตกต่างกันออกไป เช่น ใช้วิธีการหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง การเจรจาแก้ปัญหาอย่างไม่เป็นทางการ การเจรจาต่อรอง การเจรจาไกล่เกลี่ย การตัดสินปัญหาข้อพิพาทของผู้บริหาร การใช้อนุญาโตตุลาการ กระบวนการทางศาล วิธีการที่ไม่ใช้ความรุนแรงหรืออหิงสาสรุปได้ว่า การจัดการความขัดแย้งมีแนวทางในการจัดการที่แตกต่างกันออกไป ทั้งกระบวนการที่ไม่เป็นทางการและเป็นส่วนตัว รูปแบบวิธีการต่าง ๆ สามารถนำมาสู่จัดการความขัดแย้งในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่มีเงื่อนไขที่สำคัญ คือ บุคคลที่จะนำวิธีการไปใช้ต้องทำการประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของแต่ละสังคม

การจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธีเป็นวิธีการปฏิบัติที่ไม่รุนแรงในการแก้ปัญหา ไม่ใช่ความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อมในการบริหารจัดการความขัดแย้ง สันติวิธีเป็นทั้งเครื่องมือวิธีการ และกระบวนการจัดการกับความขัดแย้งอย่างสันติ โดยมีรูปแบบการจัดการความขัดแย้งประมวลได้หลายวิธี คือ การเจรจา (Negotiation) การไต่สวน (Inquiry) วิธีทางกฎหมายเชิงสันติ (Peaceful Legal Means) ทางเลือกเชิงสันติอื่น ๆ การหลีกเลี่ยง หรือการถอนตัว การเผชิญหน้า (Confrontation) การโน้มน้าว (Persuasion) การสนับสนุน (Supporting) การบังคับ และการผลักดัน การโอนอ่อนผ่อนตามหรือทำให้ราบรื่น (Accommodating or smoothing) การร่วมมือกันหรือการแก้ปัญหา

พุทธวิธีการแก้ไขความขัดแย้ง จากการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้เลือกแนวทางพุทธสันติวิธี คือ การไกล่เกลี่ยเป็นแนวทางแก้ไขความขัดแย้ง จากการศึกษาหลักการการไกล่เกลี่ย พบว่า การเจรจาไกล่เกลี่ยเป็นลักษณะการแทรกแซงของบุคคลที่สามที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นกลางในการเจรจาหรือแก้ปัญหาความขัดแย้ง โดยผู้ไกล่เกลี่ยไม่มีอำนาจในการตัดสินใจ แต่ผู้ไกล่เกลี่ยจะใช้กระบวนการ เทคนิคและความรู้ ความเชี่ยวชาญต่างๆ ในการช่วยให้คู่กรณีเจรจาทกลงกันได้ข้อพิพาทที่มีอยู่โดยปราศจากการพิจารณาพิพากษาคดี เป็นผู้เสนอแนะ แนวทางในการแก้ไขปัญหา ประโยชน์ และหนทางที่จะเป็นไปได้มากที่สุดให้แก่คู่กรณี ทั้งนี้ข้อเสนอแนะของผู้ไกล่เกลี่ย ไม่ถือเป็นข้อผูกพันที่จะบังคับให้คู่กรณีหรือคู่ความต้องปฏิบัติตามแต่อย่างใด ทั้งนี้โดยหลักการพื้นฐานของการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง จะต้องเป็นการประสานระหว่างข้อพิพาท เป็นการอำนวยความสะดวกในการไกล่เกลี่ย หรือ ประนีประนอมข้อพิพาท เป็นการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เป็นการดำเนินการและควบคุมกระบวนการไกล่เกลี่ย ดำเนินต่อไปได้จนสำเร็จ โดยควบคุมและดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว ไม่ให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดประวิงเวลาให้ล่าช้า ป้องกันการโต้เถียงอันจะนำไปสู่การทะเลาะวิวาท รูปแบบวิธีการในการไกล่เกลี่ย โดยทั่วไปจะมีลักษณะคล้ายกันแม้ว่าจะมีแตกต่างกัน

บ้างตามมุมมองของนักวิชาการที่มีต่อกระบวนการ อย่างไรก็ตามสามารถสรุปในภาพกว้างๆได้เป็น ๗ ขั้นตอน คือ การเปิดสนทนา (Open Session) การฟังโดยไม่รบกวนต่อผู้พูด (Story Telling) การแลกเปลี่ยนทัศนคติ การตั้งหัวข้อในการแก้ปัญหา (Setting Agenda & Issues) การสร้างข้อตกลง หรือข้อสัญญา เขียนข้อตกลงเป็นลายลักษณ์อักษร (Writing Agreement) และการปิดการสนทนา (Closing Session) เมื่อสิ้นสุดการไกล่เกลี่ยต้องประสานความสัมพันธ์ของกลุ่ม เมื่อคู่ความมีความเข้าใจกัน ลดความขัดแย้งและข้อพิพาทบาดหมางระหว่างกันได้แล้ว ก็ย่อมจะเริ่มมีมุมมองที่เป็นแนวทางเดียวกัน การจะหาข้อยุติจึงมีความเป็นไปได้ง่ายตายยิ่งขึ้น

การไกล่เกลี่ยตามหลักพุทธสันติวิธี มีแนวคิดพื้นฐาน คือ การมีความรักอย่างเสมอภาค และความเท่าเทียม การรื้อถอนและการสลายความยึดมั่นในตัวตน การยอมรับในความหลากหลาย และความแตกต่าง การตระหนักรู้ เคารพ และให้เกียรติผู้อื่น การอดทนต่อปัญหาและอุปสรรค และการวางตนเป็นกลางและมีความเสมอต้นเสมอปลาย โดยมีคุณลักษณะที่สังเกตได้ คือ ๑. การเจรจาไกล่เกลี่ยกันเอง ๒. การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง ๓. การไต่สวน ๔. การมีส่วนร่วม เป็นต้น ดังจะเห็นตัวอย่าง เช่น การไกล่เกลี่ยกรณีการแย่งน้ำของพระญาติ พุทธวิธีการไกล่เกลี่ยกรณีพระวินัยธรกับพระธรรมกถึก เป็นต้น

รูปแบบวิธีการไกล่เกลี่ยตามหลักพระพุทธศาสนา เป็นการไกล่เกลี่ยที่จะต้องลดภาวะอารมณ์จากความขุ่นเคือง โกรธแค้น (โทสะ) มาสู่ความต้องการหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน มีสติต่อการกระทำ ความคิด และความรู้สึก และต้องมุ่งสร้างความเป็นมิตร ความขัดแย้งก่อให้เกิดบรรยากาศที่คุกรุ่นด้วยโทสะ โทสะและความเครียดจึงขยายตัวขึ้น การไกล่เกลี่ยช่วยให้คู่ขัดแย้งไปพบปะกับผู้ไกล่เกลี่ยซึ่งเป็นมิตรที่ดีของทั้งสองฝ่าย พร้อมทั้งต้องสร้างความร่วมมือ ยิ่งทั้งสองฝ่ายเปิดเผยความรู้สึกนึกคิดและแผนการของตนให้ผู้ไกล่เกลี่ยรับรู้มากเท่าไร ความร่วมมือระหว่างคนทั้งสองก็ยิ่งเพิ่มพูนมากเท่านั้น รูปแบบดังกล่าวสรุปประมวลได้ ๙ ประการ คือ การคุมสติ (Mindfulness) การทำหน้าที่กล่าวนามิต (Education Process) การสื่อสารอย่างลึกซึ้ง (Deep Communication) การวิเคราะห์เรื่องราว (Issues Analysis) การเข้าถึงวิธีการ (Approaching to Strategies) การคิดอย่างแยบคาย (Thinking Wisely) การหาจุดสนใจ (Interest Finding) การเสนอทางเลือก (Option Creating) และสร้างสัมพันธ์ภาพอันดี (New Relationship Building) รูปแบบของพุทธวิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง (Buddhist Mediation) ซึ่งทั้ง ๙ ข้อที่กล่าวมานี้ แบ่งออกเป็น ๓ ขั้นตอนใหญ่ๆ คือ ๑) ขั้นตอนการจัดการปัญหาความขัดแย้ง ๒) ขั้นตอนกล่าวนามิต ๓) ขั้นตอนโยนิโสมนสิการ

จากหลักการดังกล่าวเป็นพุทธวิธีการจัดการความขัดแย้งที่สามารถสร้างสังคมสันติสุขให้เกิดขึ้นในสังคม ทำให้สังคมเป็นสังคมแห่งการให้อภัย มีเมตตา มีความเป็นมิตรต่อกัน และมีทำที่ต่อกันอย่างสร้างสรรค์ พร้อมทั้งทำให้สังคมเกิดความรักและความสามัคคีตามมา ทำให้เกิดการดำรงอยู่ของสังคมที่เป็นไปด้วยเหตุและผล เกิดการเคารพและยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อ พร้อมปรับตัวให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติ เป็นบ่อเกิดแห่งความสุข ความเจริญแก่สังคม

ประเด็นที่ ๒ แนวทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ชุมชนแหลมฉบังเป็นชุมชนเก่าแก่ซึ่งได้ตั้งรกรากถิ่นฐานกระจัดกระจายรอบบริเวณชุมชนแหลมฉบัง โดยที่คนในพื้นที่ได้อาศัยอยู่กันมานานหลายชั่วอายุคน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการประมงและค้าขายจากผลผลิตของการทำประมง การถือครองที่ดินเป็นที่ยุ้อาศัยเป็นที่ดินที่ราษฎรส่วนใหญ่มีกรรมสิทธิ์ถูกต้องตามกฎหมาย และมีบางส่วนเป็นพื้นที่สาธารณประโยชน์ ปัจจุบันชุมชนแหลมฉบังได้มีการขยายชุมชนเพื่อการพัฒนา กล่าวคือ ชุมชนได้ยกระดับเป็นเทศบาลนครแหลมฉบัง ซึ่งได้ถูกจัดตั้งขึ้นเป็นเทศบาลตำบลตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลตำบลแหลมฉบัง อำเภอศรีราชา และอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2534

ความขัดแย้งได้เริ่มปรากฏต่อชุมชนรอบแหลมฉบัง และได้มีเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงที่สำคัญเกิดขึ้น เมื่อรัฐบาลมีโครงการเวนคืนที่ดินเพื่อสร้างท่าเรือพาณิชย์แหลมฉบัง ด้วยปัจจัยความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ที่เป็นบริเวณซึ่งเหมาะสมในการสร้างท่าจอดเรือพาณิชย์ ทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็กได้เป็นอย่างดี ตำแหน่งที่ตั้งของชลบุรีที่อยู่ใกล้กับเมืองหลวงของประเทศ อีกทั้งไม่ห่างไกลจากสนามบินสุวรรณภูมิมากนัก ยิ่งเสริมให้ชายฝั่งทะเลตะวันออกของชลบุรีกลายเป็นศูนย์กลางการส่งออกทางทะเลของประเทศในเวลาอันรวดเร็ว รัฐบาลจึงจัดให้ชลบุรีเป็นพื้นที่เป้าหมายโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก (Eastern Seaboard) ทั้งนี้ได้มีการมุ่งสร้างท่าเรือน้ำลึกและกิจการอันเนื่องเกี่ยวกับการท่าเรือฯ โดยผู้อำนวยการท่าเรือแห่งประเทศไทยเป็นเจ้าหน้าที่เวนคืนอสังหาริมทรัพย์เนื้อที่ประมาณ ๖,๓๔๑ ไร่ มาเป็นทรัพย์สินของการท่าเรือฯ เพื่อใช้สร้างท่าเรือแหลมฉบัง โครงการทั้งสองท่าเรือนี้ถูกสร้างขึ้นในบริเวณหน้าแหลมฉบังและอ่าวบางละมุง โดยแยกการดำเนินการ ดังนี้

๑. ท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบังขั้นที่ ๑ ได้เริ่มก่อสร้างก่อนในปี พ.ศ. ๒๕๓๐ และสร้างเสร็จเปิดดำเนินการในปี พ.ศ. ๒๕๓๔ ซึ่งทำให้เกิดการเวนคืนพื้นที่ทางบกไปทั้งหมด ๖,๓๔๑ ไร่ (ตาม พ.ร.บ.เวนคืนฯ ในท้องที่ ต.ทุ่งสุขลา อ.ศรีราชา และ ต.บางละมุง อ.บางละมุง เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๑)

๒. ท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบังขั้นที่ ๒ ได้เริ่มก่อสร้างตามหลังมาในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ และมาเปิดดำเนินการในปี พ.ศ. ๒๕๔๔ ซึ่งทำให้เกิดการยึดพื้นที่ทางทะเลของส่วนรวมไปเป็นพื้นที่ของการท่าเรือแห่งประเทศไทยเป็นจำนวนถึง ๓๑,๒๕๐ ไร่ (ตาม พ.ร.ฎ กำหนดแนวอาณาเขตของท่าเรือแห่งประเทศไทย ณ ท่าเรือแหลมฉบัง พ.ศ.๒๕๓๙)

ข้อดีและข้อเสียของการสร้างท่าเรือแหลมฉบังพบว่า ทำให้เกิดการจ้างงาน ทำให้แรงงานเฉพาะทางได้มีทางเลือก และไม่ต้องเดินทางย้ายจากถิ่นฐานบ้านเกิดของตน เกิดการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และสิ่งแวดล้อม ทำให้ผู้ประกอบการบางกลุ่มที่ใช้บริการท่าเรือมีรายได้ ทำให้เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศไทยดีขึ้นแต่กลับทำลายระบบเศรษฐกิจชุมชน แต่ก็ข้อเสียอยู่บ้าง กล่าวคือ เกิดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ปัญหาการจราจรติดขัด มลภาวะทางอากาศมากขึ้น เกิดสารเคมีรั่วไหล นอกจากนี้ การพัฒนาท่าเรือน้ำลึกทำให้ชุมชนที่อยู่มานานกว่าร้อยปีหลายชุมชนต้องเปลี่ยนสภาพไป ส่วนหนึ่งเพราะต้องถูกเวนคืนที่ดิน จนเป็นเหตุให้ชุมชนได้กระจัดกระจายกันไป เริ่มแรกของการก่อสร้างที่ไม่ได้ให้ความสนใจและใส่ใจชุมชนโดยรอบเท่าที่ควร และไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดตามมา โดยเฉพาะเมื่อครั้งที่

การก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบังขั้นที่สอง ทำให้เกิดการร่วไหลของตะกอนเลนระหว่างท่าเรือก่อสร้าง จนทำให้สัตว์น้ำในอ่าวบางละมุงสูญหาย และต้องมีการฟื้นฟูอ่าวขึ้นมาใหม่

จากการคัดค้านการก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบังเฟส 1 และเฟส 2 ช่วงระยะเวลา 20 กว่าปีที่ผ่านมา ส่งผลให้วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่เกิดการเปลี่ยนแปลง ชาวบ้านที่อาศัยอยู่บริเวณแหลมฉบัง อ่าวบางละมุง อ่าวนาเกลือ อ่าวอุดม ชาวบ้านและกลุ่มทำเรือประมงชายฝั่งสูญเสียพื้นที่ทำมาหากิน ปลาหลายชนิดสูญพันธุ์ เกิดการพังทลายของชายหาดถูกกัดเซาะเร็วกว่าปกติ ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมเกิดการเปลี่ยนแปลงเสียหาย เกิดตะกอนขุ่นขึ้นสะสมบริเวณหน้าหาด กล่าวโดยรวมสภาพปัญหาดังกล่าว เกิดจากสาเหตุของการก่อสร้างท่าเรือเฟส ๑ และ เฟส ๒ กล่าวคือ ท่าเรือไม่มีมาตรการป้องกันผลกระทบในระยะแรกเริ่ม มีความขัดแย้งเชิงโครงสร้างด้านกฎหมาย การให้ข้อมูลข่าวสารที่ไม่ครบถ้วน การแบ่งปันข้อมูลที่ยังไม่ทั่วตลอดพื้นที่ เป็นต้น จากสภาพดังกล่าวความขัดแย้ง ทำให้เกิดลักษณะของความขัดแย้งหรือความไม่ลงรอยกันในกลุ่มชน ซึ่งปรากฏหลายลักษณะ คือ การต่อต้านจากชุมชนที่ได้รับผลกระทบ เกิดการชุมนุมประท้วงชาวบ้านในหมู่บ้านแหลมฉบัง เพื่อต่อต้านนโยบายการเวนคืนที่ดินของรัฐ มีการห้ามน้ำขอไฟฟ้าและการยุบวัดแหลมฉบังเก่าที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวบ้านใน เกิดการต่อต้านจากกลุ่มประมงพื้นบ้าน

แนวทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชน พบว่า ภาพรวมของการดำเนินชีวิตของชุมชนจริงกลับเปลี่ยนแปลงไปจากวิถีชีวิตเดิม จากเคยทำอาชีพประมง เลี้ยงหอย ซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิมที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ และอยู่อาศัยกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมของชุมชนได้อย่างมีความสุข กลับแปรเปลี่ยนไปเป็นการต้องพึ่งพาอาศัยนายทุนในการจ้างงาน ชุมชนต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตกลายเป็นวิถีของคนเมืองที่ต้องคำนึงถึงผลประโยชน์และปากท้องไม่เหมือนดังอดีตที่ถ้อยที่ถ้อยอาศัยกัน การทำเรือพยายามแก้ปัญหาด้วยการใช้การเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ ซึ่งไม่เพียงพอต่อการย้ายถิ่นฐานไปสร้างที่อยู่อาศัยใหม่ ทำให้ผู้บริหารท่าเรือในยุคนั้นได้หาวิธีแก้ไขปัญหา โดยเริ่มจากการให้เทศบาลนครแหลมฉบังเป็นศูนย์กลางในการค้นหาทางออกของการแก้ปัญหาความขัดแย้งนี้ โดยเทศบาลนครแหลมฉบังเป็นศูนย์กลางในการประสานติดต่อ กลุ่มนักวิชาการ ผู้นำชุมชน ตัวแทนการทำเรือ ตัวแทนจากเทศบาลฯ มาร่วมปรึกษาหารือและหาทางออกโดยมีแนวคิดเรื่องของการรักษาฟื้นฟูธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาที่ต้องแก้ไขเร่งด่วน ที่ทุกภาคส่วนต้องร่วมมือประสานงานกันอย่างจริงจัง จึงเป็นที่มาของจุดเริ่มต้นในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับการทำเรือ เกิดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่มีเทศบาลเป็นเสมือนศูนย์กลางในการประสานและไกล่เกลี่ยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมารวมพูดคุยเพื่อการก้าวผ่านความขัดแย้งในอดีตที่ผ่านมา การประสานและไกล่เกลี่ยนี้เป็นแนวทางนำมาสู่การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชนแหลมฉบัง โดยมีทิศทางหรือแนวโน้มของการอยู่ร่วมกันในชุมชนที่เป็นไปเพื่อการสร้างสรรค์หรือเชิงบวกมากขึ้น

ประเด็นที่ ๓ วิเคราะห์แนวทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรีตามหลักพุทธสันติวิธี

จากการศึกษาวิจัยพบว่า แนวทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบัง ซึ่งเป็นปัญหาความขัดแย้งระหว่างชุมชนแหลมฉบังกับการทำเรือในการก่อสร้างโครงการท่าเรือน้ำลึกเฟส ๑ และเฟส ๒ ที่เป็นปัญหากันมาเป็นระยะเวลายาวนาน โดยโครงการท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบังขั้นที่ ๑

และชั้นที่ ๒ ได้เริ่มก่อสร้างทำให้เกิดการเวนคืนพื้นที่ดิน และทำให้เกิดการยึดพื้นที่ทางทะเลของส่วนรวมไปเป็นพื้นที่ของการท่าเรือแห่งประเทศไทยเป็นจำนวนถึง ๓๑,๒๕๐ ไร่ เหตุทำให้เกิดความขัดแย้งที่แสดงออกมาด้วยการวิวาทระหว่างสองกลุ่มหลัก นอกเหนือจากมุมมองที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่มคนในชุมชน กับการท่าเรือแหลมฉบังแล้ว กลุ่มคนที่อยู่ชุมชนแหลมฉบัง ได้แก่ ชุมชนแหลมฉบัง ชุมชนบ้านนาเก่า ชุมชนบ้านบางละมุง ชุมชนบ้านอ่าวอุดม เป็นต้น ก็เกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อท่าเรือแหลมฉบัง จึงทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างชุมชนแหลมฉบังกับท่าเรือแหลมฉบัง โดยรวมผู้วิจัยพบว่า มูลเหตุของความขัดแย้งเกิดขึ้นจาก เหตุปัจจัยภายในและเหตุปัจจัยภายนอก กล่าวคือ ๑) ความคาดหวังที่ไม่ตรงกัน ๒) ความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน ๓) ความอยากที่ไร้ขีดจำกัด ๔) ความยึดมั่นในความเป็นอัตลักษณ์ เหตุปัจจัยภายนอกที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง ๕) การดูหมิ่นชาติพันธุ์ ๖) การขาดแคลนข้อมูลพื้นฐานระหว่างกัน ๗) การขยายตัวของเศรษฐกิจ ๘) การใช้อำนาจเหนือชาวบ้านที่อาศัยอยู่ชุมชนแหลมฉบัง เมื่อกล่าวโดยสรุปความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบังพบว่ามีสาเหตุจากเหตุปัจจัยภายใน และภายนอกผสมผสานกัน ซึ่งสาเหตุภายในนั้นเกิดขึ้นมาจากการพยายามที่อ้างสิทธิในการใช้ทรัพยากร นอกจากนั้นแล้ว โครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ ค่านิยม การสื่อสาร และความสัมพันธ์ก็กลายเป็นตัวแปรภายนอกที่สำคัญที่ชักนำไปให้เกิดการแย่งชิงทรัพยากร และที่สำคัญอย่างยิ่งก็คือ ประเด็นที่ว่าด้วยการขยายตัวของชุมชน เศรษฐกิจ และพื้นที่ทำกินของชาวประมงก็กลายเป็นต้นตอของความขัดแย้งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

จากการวิเคราะห์การจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบังภายใต้กรอบแนวคิดพุทธสันติวิธี คือ การไกล่เกลี่ยพบว่า ชุมชนแหลมฉบังสามารถระงับความขัดแย้งได้จากการใช้หลักการเจรจาไกล่เกลี่ย ทำให้ชุมชนและการท่าเรือสามารถหาทางออกร่วมกัน สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข เมื่อนำหลักการไกล่เกลี่ยในทางพระพุทธศาสนามาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ พบแนวทางวิธีการโดยสรุป ดังนี้

๑. ความเป็นกัลยาณมิตรของภาครัฐ กล่าวคือ เกิดการเยียวยาเพื่อชดเชยความสูญเสียโดยการท่าเรือได้มีการเยียวยาด้วยเงินให้กับช่วยเหลือในการย้ายถิ่นฐาน พร้อมกันนี้ได้มีมิติการสลายอึดตา การลดทอนความเห็นแก่ตัวโดยจากการที่กลุ่มต่างๆ พยายามหันหน้าเข้าสู่โต๊ะเจรจาเพื่อหาทางออกร่วมกัน ในช่วงระยะแรกของความขัดแย้งนั้น ทุกกลุ่มพยายามสงวนท่าทีของตัวเอง โดยเกรงว่าการเริ่มต้นด้วยการแสดงออกอย่างใดอย่างหนึ่งจะทำให้อำนาจในการต่อรองของกลุ่มสูญเสียไป ภายหลังได้เกิดกระบวนการในการเจรจากับชุมชนแหลมฉบัง ผลที่เกิดขึ้นก็คือ ทำให้สถานการณ์ความตึงเครียดได้ดำเนินไปสู่บรรยากาศของการหาทางออกร่วมกันได้ดียิ่งขึ้น สถานการณ์ได้ดำเนินไปในทิศทางของการจับมือ หรือร่วมมือเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ผลที่เกิดขึ้นจากการช่วยเหลือซึ่งกันและกันจะทำให้แต่ละกลุ่มเชื่อมั่นและไว้วางใจ การลดความยึดมั่นในความเป็นอัตลักษณ์ดังกล่าวทำให้การสร้างเวทีเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิต มีความเป็นมิตรต่อกันมากขึ้น มีการเคารพ ให้เกียรติกันและกัน ด้วยการท่าเรือแหลมฉบังก็ตระหนักรู้ว่า ทะเลเป็นทรัพย์สินรวมที่ประชาชนในชุมชนแหลมฉบังมีความจำเป็นที่จะต้องใช้อันเนื่องมาจากการเป็นเจ้าของทรัพยากรร่วมกัน

๒. การมองปัญหาด้วยปัญญา และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน กล่าวคือ การมีส่วนร่วมเป็นการให้ชุมชนได้ร่วมกันสร้างเวทีขึ้นมาเพื่อใช้เวทีดังกล่าวแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเจรจาต่อรอง

เกี่ยวกับความต้องการของกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นการเริ่มตั้งแต่การให้ประชาชนทุกกลุ่มในชุมชนแหลมฉบังได้รับรู้ร่วมกันว่า มีปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรเกิดขึ้น และหลังจากนั้นจึงร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่าเกิดจากสาเหตุอะไร เพื่อที่จะได้รับร่วมกันรับผิดชอบ พิจารณา ตัดสินใจ และร่วมกันในการดำเนินการ ทุกคนในชุมชนมีสิทธิ์อย่างเท่าเทียมในการที่จะร่วมตรวจสอบ ในกระบวนการต่างๆ เพื่อเป้าหมายหลักของการดำเนินการจัดการก็คือ ร่วมรับผลประโยชน์ร่วมกัน และมีการพึ่งพาอาศัยกันร่วมกันคิด ร่วมกันทำกิจกรรม หรือร่วมกันแสวงหาทางออกให้แก่ความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่มในชุมชน การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมนับได้ว่าเป็นหัวใจของความสำเร็จเบื้องต้นในการจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบัง โดยให้มีคณะกรรมการชุมชนหรือตัวแทนชุมชนเพื่อเข้าไปพูดคุย ปรีกษาหารือ เพื่อจัดวางกฎระเบียบต่างๆ ที่จำเป็นต่อการจัดการทรัพยากร นอกจากนี้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนยังปรากฏในรูปแบบของกิจกรรม การประชาสัมพันธ์ การจัดนิทรรศการ จัดโครงการเพื่อสร้างความสัมพันธ์ ชี้แจง เปิดฟังความคิดเห็น ของทั้ง ๒ ฝ่าย และร่วมมือกันพัฒนาชุมชน และ ทำเรื่อน้ำลึกลแหลมฉบัง ไปในทิศทางเดียวกัน

๓. การสร้างสรรค์อนาคตใหม่เพื่อก้าวข้ามความขัดแย้ง กล่าวคือ ชุมชนแหลมฉบังได้ใช้กระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางโดยการสนับสนุน ซึ่งได้เกิดข้อตกลงให้ชุมชนแหลมฉบังอาศัยอยู่ในพื้นที่ของท่าเรือแหลมฉบังได้โดยไม่ผูกพันกับกรรมสิทธิ์ของที่ดิน กล่าวคือ มีสิทธิในการในการใช้สอยตามความต้องการของตัวเอง แต่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่ได้อาศัย เพราะที่ดินเป็นสมบัติของการท่าเรือแหลมฉบัง มีการจัดตั้งคณะกรรมการชุมชน โดยให้มีคณะกรรมการทุกชุมชนรอบๆท่าเรือแหลมฉบัง เพื่อทำหน้าที่ในการประชุมเพื่อหาทางออกร่วมกันเมื่อเกิดข้อพิพาท จากแนวทางการแก้ไขดังกล่าว ได้นำไปสู่กิจกรรมหรือวิธีการในภาคปฏิบัติร่วมกันทั้งหลายภาคส่วน กล่าวคือ มีการร่วมมือกันทั้งส่วนชุมชนในพื้นที่และหน่วยงานผู้ประกอบการในชุมชนแหลมฉบัง ได้ออกมาทำกิจกรรมเพื่อชุมชนร่วมกันมากขึ้น มีการแบ่งปันความรู้ให้กับชุมชน และพัฒนาสังคมไปพร้อมๆ กัน มีความรู้สึกของความเป็นเพื่อนต่อกัน ชุมชนโดยรอบท่าเรือน้ำลึกลแหลมฉบัง มีความเข้าใจในการดำเนินกิจการของท่าเรือน้ำลึกลแหลมฉบัง รวมทั้งกฎระเบียบ ข้อห้าม ข้อแนะนำต่างๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของชาวบ้านในชุมชน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมร่วมกัน

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์

จากการศึกษาวิเคราะห์แนวทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรีตามหลักพุทธสันติวิธี ซึ่งได้วิเคราะห์ผ่านกรอบแนวคิดการไกล่เกลี่ยตามหลักการทางพระพุทธศาสนา ได้ก่อให้เกิดเป็นแนวทางปฏิบัติหรือวิธีการที่เสริมสร้างความสันติสุขหรือความสามัคคีหรือเป็นไปในทิศทางบวกมากขึ้น ทั้งยังเป็นแนวทางปฏิบัติที่สร้างความอบอุ่น ความปลอดภัย ความเคารพต่อกัน ตลอดถึงการแสดงความมีน้ำใจ คือ การสงเคราะห์ อนุเคราะห์ต่อกัน ทำให้การทะเลาะวิวาทกันไม่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นเครื่องมือหรือแนวทางที่เหมาะสมอย่างยิ่งที่จะนำไปใช้ในสถานการณ์ของปัญหาความขัดแย้งที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ทางวัตถุ อำนาจ ศักดิ์ศรี และความเชื่อลัทธิ เพราะปัญหาหรือข้อเรียกร้องดังกล่าว ถ้าไม่เกิดการพูดคุยเจรจาไกล่เกลี่ยก็จะนำไปสู่ความ

ขัดแย้งและลูกกลมไปเป็นความรุนแรงที่ขยายวงกว้างมากขึ้นได้ ดังนั้นการพูดคุยเจรจาจะช่วยให้เกิดการทำความเข้าใจและเรียนรู้ความต้องการของกันและกัน พร้อมทั้งมีการปรับท่าทีที่เป็นมิตรต่อกันมากขึ้น เป็นการลดต้นทุน มานะ ทิฐิ ได้เป็นอย่างดี เพราะการไกล่เกลี่ยเป็นกระบวนการที่ช่วยขจัดอกุศลมูลในใจ ลดโทสะ ช่วยให้เกิดมีเมตตาต่อกัน

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยในครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยการจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบับภายใต้กรอบแนวคิดพุทธสันติวิธี คือ การไกล่เกลี่ย ได้ทำให้ชุมชนแหลมฉบับสามารถระงับความขัดแย้งได้ ทำให้ชุมชนและการทำเรือสามารถหาทางออกร่วมกัน สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอประเด็นปัญหาเอาไว้ เพื่อให้ผู้ใคร่ศึกษาได้ทำการค้นคว้าวิจัยในโอกาสต่อไป ดังนี้

๑. ศึกษาวิเคราะห์การเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของผู้นำชุมชนตามหลักพุทธสันติวิธี
๒. ศึกษาวิเคราะห์แนวทางการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างประเทศตามหลักพุทธสันติวิธี
๓. ศึกษาเปรียบเทียบการเจรจาไกล่เกลี่ยตามหลักพุทธสันติวิธีกับแนวทางการเจรจาข้อพิพาทของอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. เอกสารชั้นปฐมภูมิ

(๑) หนังสือภาษาไทย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๓๙.

ข. เอกสารทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

กลุ่มวิทยาลัยครูใต้. ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคม. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครการพิมพ์, ๒๕๒๖.

ควอริช เวลส์. การปกครองและการบริหารของไทยสมัยโบราณ. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิชย์. ๒๕๒๗.

โครินทร์ เฟื่องเกษม. สงครามและสันติภาพในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้: การวิเคราะห์โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีการเมืองระหว่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร: ธรรมศาสตร์, ๒๕๓๑.

เจมส์ แอล เครตัน. วันชัย วัฒนศัพท์ (ผู้แปล). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ ๔. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๗.

ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. “ความรุนแรงกับมายาการแห่งเอกลักษณ์”. ใน สันติศึกษากับการแก้ปัญหาความขัดแย้ง (วัลย์ อารุณี บรรณาธิการ). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๙.

_____ . ทำทนายทางเลือก: ความรุนแรง และการไม่ใช่ความรุนแรง. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกลด์คิมทอง, ๒๕๓๓.

_____ . สันติทฤษฎี/วิถีวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๓๙.

โชติช่วง ทังวงศ์. จัดการความขัดแย้งกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท: ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท. กรุงเทพมหานคร: สำนักข้อพิพาทศาลยุติธรรม, ๒๕๕๐.

เจียร์ เจริญวัฒนา. ระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช, ๒๕๒๘.

ประเวศ วะสี, ใน จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย บรรณาธิการหนังสือ, การดำเนินกระบวนการยุติธรรมใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้: ปัญหาและแนวทางแก้ไข (ฉบับสมบูรณ์). คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ. โรงพิมพ์เดือนตุลา, ๒๕๔๙.

_____ . “ความสำคัญของสันติวิธีในเชิงยุทธศาสตร์”. ใน สันติวิธี: ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความมั่นคง. สถาบันยุทธศาสตร์ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ (รวบรวม). กรุงเทพมหานคร: สถาบันยุทธศาสตร์ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ, ๒๕๔๒.

- _____ . **สันติวิธีกับสิทธิมนุษยชน**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร:สำนักงานสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, ๒๕๔๕.
- ปรัชญา อยู่ประเสริฐ. **เทคนิค จิตวิทยา และการสื่อสาร สำหรับการไกล่เกลี่ย**. กรุงเทพมหานคร: สำนัก ระเบียบข้อพิพาทศาลยุติธรรม, ๒๕๕๐.
- _____ . **ขั้นตอนกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท**. ใน รวมบทความ เทคนิคจิตวิทยา และการสื่อสาร สำหรับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท. รวบรวมจัดพิมพ์โดย สำนัก ระเบียบข้อพิพาท สำนักงานศาล ยุติธรรม. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธนาเพรส จำกัด, ๒๕๕๐.
- ปรีชา เอี่ยมสุทธา. **กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมืองภาคสันติ**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมศาสตร์, ๒๕๒๕.
- พรนพ พุกกะพันธ์. **การบริหารความขัดแย้ง**. กรุงเทพมหานคร: ว.สกุลเพ็ชร, ๒๕๔๒.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). **มองสันติภาพโลก ผ่านภูมิหลังอารยธรรมโลกาวิวัฒน์**. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๕๒.
- _____ . **การศึกษาเพื่อสันติภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๓๘.
- _____ . **สลายความขัดแย้ง**. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๖.
- _____ . **สิทธิมนุษยชน สร้างสันติสุขหรือสลายสังคม**. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก จำกัด.
- พระมหาประยูร ธมมจิตโต. **พุทธวิธีสร้างสันติภาพ**. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป, ๒๕๓๒.
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. **พุทธสันติวิธี: การบูรณาการหลักการและเครื่องมือจัดการความขัดแย้ง**. กรุงเทพมหานคร: ๒๑ เซ็นจูรี่, ๒๕๕๔.
- พิชัยศักดิ์ ทรายางกูร. **รวมข้อคิดเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทในทางการค้า**. กรุงเทพมหานคร: คณะ นิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐.
- พิธินัย ไชยแสงสุกุล และคณะ. **วิจัยพื้นฐานตามกฎหมายล้านนาโบราณ**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิศวง ธรรมพันทา. **สังคมวิทยาเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๓.
- พุทธทาสภิกขุ. **สันติภาพของโลก**. ไชยา: ธรรมทานมูลนิธิ, ๒๕๓๑.
- ไพโรจน์ บาลัน แพลและเรียบเรียง. **การเจรจาต่อรอง Negotiation**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอ็กซ์ เฟอร์เน็ท จำกัด, ๒๕๕๙.
- มารค ตามไท. **“ข้อคิดเกี่ยวกับความมั่นคงกับการเตรียมพร้อมเมื่อชาติมีภัย”**. ใน สันติวิธี: ยุทธศาสตร์ ชาติเพื่อความมั่นคง. สถาบันยุทธศาสตร์ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันยุทธศาสตร์ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ, ๒๕๔๒.
- _____ . **“ความสามัคคี”**. ใน สันติวิธี: ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความมั่นคง. สถาบันยุทธศาสตร์ สำนักงาน สภาความมั่นคงแห่งชาติ (รวบรวม).
- _____ . **การจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธีในสันติวิธี: ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความมั่นคง**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันยุทธศาสตร์ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ, ๒๕๔๓.

روبينส์ (Robbins) อังโน สิทธิพงศ์ สิทธิขจร. **การบริหารความขัดแย้ง**. กรุงเทพมหานคร: จงเจริญ
การพิมพ์, ๒๕๓๕.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน**, กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๒.

รุ่งธรรม สุจิธรรมรักษ์. **สันติศึกษากับสันติภาพ**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๓.

วันชัย วัฒนศัพท์. **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน**. แปลและเรียบเรียง.
สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๓.

_____. **คู่มือการเพิ่มพลังความสามารถกระบวนการจัดการข้อพิพาท**. นนทบุรี: สถาบัน
พระปกเกล้า.

_____. **กระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง**. ขอนแก่น: สถาบันสันติศึกษา, ๒๕๔๒.

_____. **ความขัดแย้ง: หลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา**. สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบัน
พระปกเกล้า. ศรีภักดิ์ ออฟเซ็ท พิมพ์ครั้งที่ ๓ (ฉบับปรับปรุง), ๒๕๕๐.

ผศ.ชวอน พลตรี. **มนุษย์กับสังคม**. ตำรา-เอกสารวิชาการ ฉบับที่ ๗ ภาคพัฒนาตำราและเอกสารวิชาการ
หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์จำกัด, ๒๕๓๐.

ศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาล. **การมีส่วนร่วมของสาธารณชนและการจัดการความขัดแย้ง**.
กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๕.

ศรีเพ็ญ ศุภพิทยากุล. **มนุษย์กับสันติภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

สมภาร พรหมทา. **พุทธปรัชญา มนุษย์สังคมละจริยธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
สยาม, ๒๕๔๘.

สำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม. **คู่มือการระงับข้อพิพาทสำหรับประชาชน**.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ หจก. จีรัชการพิมพ์, ๒๕๔๗.

สุลักษณ์ ศิวรักษ์ “**พุทธศาสนากับบอหิงสธรรม**”, ใน ปฏิบัติการแห่งความรัก: ยุคสมัยแห่งความรุนแรง.
วีร สมบูรณ์ และไพศาล วงศ์วรวิสิทธิ์ บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มประสานงาน
ศาสนาเพื่อสังคม, ๒๕๒๒.

อุดมบัวศรี และคณะ. **เจ้าโคตร: การระงับความขัดแย้งในวัฒนธรรมอีสาน**. นนทบุรี: สถาบัน
พระปกเกล้า, ๒๕๔๖.

อนันต์ จันทร์โอภากร. **กฎหมายอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติ
ธรรม, ๒๕๓๘.

อรุณ รักธรรม. **ความขัดแย้งในกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษาเฉพาะระดับเขต**. สำนักวิจัยสถาบัน
บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๗.

_____. **องค์การ: พฤติกรรมความขัดแย้ง**. กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐศาสตร์สำนักวิจัยสถาบัน
บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๗.

(๒) บทความ:

การประณอมข้อพิพาทและทางเลือกอื่นในการระงับข้อพิพาทนอกศาล. (กลุ่มกฎหมาย กระบวนการยุติธรรมทางแพ่งและอนุญาโตตุลาการสภาวิจัยแห่งชาติ วันที่ ๑๔ - ๑๕ กันยายน ๒๕๔๓ ณ องค์การสหประชาชาติ.

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ และจุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. “ระบบยุติธรรมแห่งอนาคต” บทความนำเสนอ ในการสัมมนาทางวิชาการประจำปี ๒๕๔๗ เรื่อง “เหลี่ยมหลังแลหน้า: ยี่สิบปีเศรษฐกิจสังคมไทย ” จัดโดยมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ณ โรงแรมแอมบาสเดอร์ จอมเทียน จังหวัดชลบุรี, ๒๗-๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๔๗.

_____ . ปัญหากระบวนการยุติธรรมเป็นปัญหา “ระบบ” และ “โครงสร้าง”. ในยุทธศาสตร์การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย. กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม. โรงพิมพ์เดือนตุลา, ๒๕๔๕.

_____ . ล้อมวงคุย: เวทีเสวนาเพื่อขับเคลื่อนยุติธรรมชุมชน หมู่บ้านควนไม้ดำ ตำบลปะเหลียน จังหวัดตรัง, วันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๔๙.

โคทม อาริยา. บทความการส่งเสริมสันติวิธี, เอกสาร ๓๐ ปี ๑๔ ตุลา, จัดหมายข่าวประชาชน. ฉบับที่ ๓, วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๖.

ฉันทนา บรรพศิริโชติ “ความขัดแย้งในสังคมไทย: ช่องว่างของการรับรู้และความเข้าใจ”. ในความขัดแย้งในสังคมไทยยุควิกฤติเศรษฐกิจ. พัชรี สีโรส บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คบไฟ, ๒๕๔๒.

ชนวนทอง ธนสุกาญจน์. หัวหน้าหลักสูตรกระบวนการทำงานกับชุมชน. ในเอกสาร “ล้อมวงคุย: เวทีเสวนาเพื่อขับเคลื่อนยุติธรรมชุมชน” หมู่บ้านควนไม้ดำ อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง, ๑๘ กันยายน ๒๕๔๙.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. “ความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของกลุ่มน้ำแม่ตาช้างที่เชียงใหม่”. ในศิลปวัฒนธรรม ปีที่ ๒๔ ฉบับที่ ๑๐, สิงหาคม ๒๕๔๖.

นิธิ สุริยะ. “การระงับข้อพิพาทของรัฐโดยสันติวิธี”. เอกสารประกอบการสอนวิชากฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง. กรุงเทพมหานคร: ธรรมศาสตร์, ๒๕๒๖.

บรรศักดิ์ อูวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล. ธรรมชาติของความขัดแย้ง. อังใน เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ ศักดิ์. “อารยสามัคคี: พลังสามัคคีบนฐานความดี ความงาม ความจริง”. วารสารสถาบันพระปกเกล้า. ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๓ กันยายน-ธันวาคม, ๒๕๕๖.

_____ . “ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม”. บรรยาย ณ ห้องประชาธิปก สถาบันพระปกเกล้า, ๑๑ มีนาคม ๒๕๔๗.

พระโสภณคณาภรณ์, “ความขัดแย้งในจิตมนุษย์หน้า”. ใน สันติศึกษากับการแก้ปัญหาความขัดแย้ง. วลัย อรุณี บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐.

มารค ตามไท. “ปัจจัย และเงื่อนไขแห่งความสำเร็จของสันติวิธีในสังคมไทย”. บรรยาย ณ ห้อง
ประชาธิปไตย สถาบันพระปกเกล้า, ๑๑ มีนาคม ๒๕๔๗.

ลิขิต อีร์เวคิน. “ความขัดแย้งและการแก้ปัญหา”. วารสารสถาบันพระปกเกล้า. ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑,
มกราคม-เมษายน ๒๕๕๓.

วัฒนธรรมไทย. เอกสารประกอบการเรียนการสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับ
การจัดการความขัดแย้งด้านนโยบายสาธารณะโดยสันติวิธี. (นนทบุรี: มปป.).

สนธิ คชวัฒน์. รังสรรค์ สมบูรณ์. และ อมรศักดิ์ ปัญญาเจริญศรี. “ระบบการจัดทำและพิจารณา
รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ที่ไม่เป็นธรรมในประเทศไทย: ถอด
บทเรียนจากมุมมองของชุมชนที่ได้รับผลกระทบ”. อ้างใน ผลกระทบของการพัฒนาต่อวิถี
ชุมชน กรณีศึกษา: พื้นที่ชุมชนภาคตะวันออกของประเทศไทย. สมนึก จงมีวดีน เรียบเรียง.
หน้า ๑๔-๑๙. เวทีเสวนาสาธารณะ เขตเศรษฐกิจพิเศษ: อนาคตมุกดาหาร. โรงแรมมุกดาหาร
แกรนด์ จังหวัดมุกดาหาร. วันที่ ๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๘. สภาพัฒนาการเมือง (สพม.),
มีนาคม ๒๕๕๘.

สม อินทร์พยุง. “หลักเกณฑ์การประนอมและไกล่เกลี่ยข้อพิพาท”. วารสารนายความ. สิงหา-
กันยายน. ๒๕๕๕, หน้า ๔๓ .

สมพงษ์ ชูมาก. “ข้อพิพาทระหว่างประเทศและการระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศ”. เอกสาร
ประกอบการสอนชุดวิชากฎหมายระหว่างประเทศ และองค์การระหว่างประเทศหน่วยที่
๖-๑๐. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สารมวลชน, ๒๕๓๐.

_____. “บทบาทของรัฐและองค์การระหว่างประเทศในการแก้ไขข้อขัดแย้งระหว่างประเทศโดย
สันติวิธี และในการรักษาสันติภาพ”. ใน มนุษย์กับสันติภาพ. ศรีเพ็ญ ศุภพิทยากุล
บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

(๓) วิทยานิพนธ์:

จารุพันธ์ รัฐกิจรุ่งโรจน์. “การจัดการความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน: กรณีศึกษาเขื่อนปากมูล”.
วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๔๒.

ชลากร เทียนส่องใจ. “การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางเชิงพุทธ: หลักการและเครื่องมือสำหรับการจัดการ
ความขัดแย้ง”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

ชลากร พรหมกิตติกุล. “ปัญหาการบุกรุกที่ดินสาธารณะประโยชน์ในโครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาค
ตะวันออก: ศึกษากรณีหมู่บ้านแหลมฉับ อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี”. วิทยานิพนธ์รัฐ
ประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๔.

- บุญตา ส. ผาวมี่ชัย. “กระบวนการว่าด้วยการไกล่เกลี่ย: ศึกษาเปรียบเทียบตามกฎหมายไทย และ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”. **วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต**. คณะ นิติศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๗.
- ปริสา สมภมิตร. การจัดการความขัดแย้งของชุมชนอันเนื่องมาจากนโยบายเวนคืนที่ดินของรัฐกรณี: ศึกษาชุมชนแหลมฉบัง อำเภอลำลูกเกด จังหวัดชลบุรี. **รัฐประศาสนศาสตรมหา บัณฑิต**. มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๖.
- พ.ต.ชวติ พิสุทธิพันธ์. “วิธีการระงับข้อพิพาทโดยสันติของสหประชาชาติ”. **วิทยานิพนธ์ปริญญา รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: ม.ป.ป.
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. ศึกษาแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติ: ศึกษาวิเคราะห์กรณีลุ่ม น้ำแม่ตาช้าง จ.เชียงใหม่. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.
- มณีนุช ไพรดี. การนำหลักสังคหัตถ์ ๔ ไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานบริษัท พรอพเพอร์ตี้ แคร้ เซอร์วิสเชส (ประเทศไทย) จำกัด. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.
- วานิตย์ อินทร์ก. ศึกษาการแก้ไขปัญหาข้อพิพาทที่ดิน: ศึกษากรณีที่ดินทรงสงวน ตำบลเสมสาร อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๒.
- สุกัญญา กองศรี. “บทบาทของทนายความในการระงับข้อพิพาทโดยวิธีการไกล่เกลี่ย”. **วิทยานิพนธ์นิติ ศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๑.
- สุมาลี สุขदानนท์และคณะ. การศึกษาศักยภาพผลการทำเรือไทย. สถาบันขนส่ง. วิศวกรรมศาสตร์และ อุตสาหกรรมวิจัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.
- ไอศุนย์ พยัฆศิริ. “การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องสันติภาพของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) และมาร์ ติน ลูเธอร์ คิง จูเนียร์”. **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๖.

(๔) สื่อบริการอิเล็กทรอนิกส์

- [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.pub-law.net/article/ac120447.html>>.[10 JAN 2016]
- [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.ombudsman.go.th/articles_main.asp?id=100080>.
- [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1366344911[25 JAN 2016]
- [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.nesdb.go.th/portals/0/news/plan/p6/M10_4.doc [4 JAN 2016].
- [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.satuk.tripod.com/buddha/buddha2.htm [30 JAN 2016].

[ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.lcb.go.th/data.php?menu_id=136 [10 JAN 2016].

[ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.manager.com> [10 JAN 2016].

[ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.geocities.com/midnightuniv/newpage77.htm>>.

๒. ภาษาอังกฤษ

Cenneth W. Thomas and Kilman Ralph H.. **Thomas-Kilman Conflict Mode Instrument**. Woods Road. Tuxedo. NY 10987: XICOM. Incorporated, 1974.

Christopher W. Moore. **The Mediation Process Practice Strategies**.

Fred C. Ikle. **How Natons Negotiate**. New York: Harper&Row, 1964.

M.K. Gandhi. **My Non-violence**. Ahmedabad: Navajivan. 1960.

Moor. W. Christopher. **The Mediation Process: Practical Strategic for Resolving Conflict**.

Paul Wallensteen. **Understanding Conflict Resolution: Fremwork**. in Peter Wallensteen. Editor. Peach Research: Achievement and Charenges Boulder & London: West view Press.

Ramirez. **“Stakeholder analysis and Conflict Management”**. in Cultivating Peace Conflict and Collaboration in Natural Resources Management. Daniel Buckles (ed.) IDRC and World Bank Institute. Washington U.S.A.. 1999.

Herbert Marcuse, Reason and Revolutions, (New York: Humanities Press, 1968).

Charles Gide and Charles Rist, A History of Economic Doctrines (London : George G. Harrap, 1964).

C.Wright mills, The Power Elite, (New York: Oxford University Press, 1956).

Speed B.Leas. “Choosing a Conflict Management Strategy”. in Discover Your Conflict Management Style. ed. Speed B. Leas. New York: The Alban Institute. 1984.

Johan Galtung , Peace: Research, Education , Action: Essays in Peace Research.1, (Copenhagen: Christian Ejlers, 1975).

Stella Ting-Toomey, “Toward a Theory of Conflict and Culture”, Communication, Culture and Organization Process, (Thousand Oaks, CA: Sage, 1985).

Peter T. Coleman “Power and Conflict”, in The Handbook Conflict Resolution: Theory and Practice, Morton Deutsch and Peter T. Coleman (Editors), (San Francisco: Jossey-Bass Publishers, 2000).

ภาคผนวก ก.

หนังสือขอเชิญผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน สถาบันภาษา มจร (สาขาวิชาสันตศึกษา) โทร.๐-๓๕๒๔-๘๐๐๐ ภายใน ๘๕๒๘

ที่ ศธ ๖๑๐๖/ ๐ ๗๐ วันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน/เจริญพร พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, รศ. รองคณบดีฝ่ายวิชาการคณะสังคมศาสตร์ มจร

ด้วย นางภัทรวดี นามสกุล นามเมืองปัก นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันตศึกษา ภาคพิเศษ เลขประจำตัวนิต ๕๗๐๑๔๐๕๐๑๙ ที่อยู่ ๙๖/๑๗๑ หมู่ที่ ๑ ตำบลเหมืองอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี รหัสไปรษณีย์ ๒๐๑๓๐ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์การจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉะเชิงเทราจังหวัดชลบุรี” ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อรวบรวมข้อมูลนำมาประกอบการทำวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ จึงเรียน/เจริญพรมาเพื่อเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา (ความตรงของเนื้อหา Content Validity) และหาค่าความเชื่อมั่น (ความเชื่อถือได้ของเนื้อหา Content Reliability) โดยทางสถิติ ความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ และนิยามศัพท์ของการประเมินและทำการแก้ไขแบบสอบถาม เครื่องมือวิจัยให้กับนิต หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน จึงขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้า ณ โอกาสนี้

จึงเรียน/เจริญพรมาเพื่อทราบและอนุเคราะห์สืบไป

(พระมหาตวงเด่น ชิตวานโณ, ดร.)

ปฏิบัติหน้าที่แทน ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสันตศึกษา

สำนักงานโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันตศึกษา

โทร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๕๒๘, โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๙๙

<http://www.ps.mcu.ac.th>

นางภัทรวดี นามเมืองปัก นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๘๕-๑๗๑-๔๙๖๑

บันทึกข้อความ

สำนักงาน สถาบันภาษา มจร (สาขาวิชาสันตศึกษา) โทร.๐-๓๕๒๔-๘๐๐๐ ภายใน ๘๕๒๘

ที่ ศธ ๖๑๐๖/ ๖ ๗๐

วันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน/เจริญพร ดร.นพ.บรรพต ตันธีรวงศ์

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันตศึกษา

ด้วย นางภัทรวดี นามสกุล นามเมืองปัก นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันตศึกษา ภาคพิเศษ เลขประจำตัวนิต ๕๗๐๑๔๐๕๐๑๙ ที่อยู่ ๙๖/๑๗๑ หมู่ที่ ๑ ตำบลเหมืองอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี รหัสไปรษณีย์ ๒๐๑๓๐ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "ศึกษาวิเคราะห์การจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบังจังหวัดชลบุรี" ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อรวบรวมข้อมูลนำมาประกอบการทำวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ จึงเรียน/เจริญพรมาเพื่อเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา (ความตรงของเนื้อหา Content Validity) และหาค่าความเชื่อมั่น (ความเชื่อถือได้ของเนื้อหา Content Reliability) โดยทางสถิติ ความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ และนิยามศัพท์ของการประเมินและทำการแก้ไขแบบสอบถาม เครื่องมือวิจัยให้กับนิต หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน จึงขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้า ณ โอกาสนี้

จึงเรียน/เจริญพรมาเพื่อทราบและอนุเคราะห์สลับไป

(พระมหาดวงเด่น รุตัญญาโณ, ดร.)

ภรต นามเมืองปัก

นางสาว

๑๐๓๖๖ ๑๐๓๖๖/ ๖ ๗๐

ปฏิบัติหน้าที่แทน ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสันตศึกษา

ในนาม นิต นามเมืองปัก

๑๐๓๖๖ ๑๐๓๖๖/ ๖ ๗๐ ๑๐๓๖๖ ๑๐๓๖๖/ ๖ ๗๐ ๑๐๓๖๖ ๑๐๓๖๖/ ๖ ๗๐

๑๐๓๖๖ ๑๐๓๖๖/ ๖ ๗๐ ๑๐๓๖๖ ๑๐๓๖๖/ ๖ ๗๐ ๑๐๓๖๖ ๑๐๓๖๖/ ๖ ๗๐

๑๐๓๖๖ ๑๐๓๖๖/ ๖ ๗๐ ๑๐๓๖๖ ๑๐๓๖๖/ ๖ ๗๐ ๑๐๓๖๖ ๑๐๓๖๖/ ๖ ๗๐

๑๐๓๖๖ ๑๐๓๖๖/ ๖ ๗๐ ๑๐๓๖๖ ๑๐๓๖๖/ ๖ ๗๐ ๑๐๓๖๖ ๑๐๓๖๖/ ๖ ๗๐

สำนักงานโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันตศึกษา 13 ธ 58

โทร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๕๒๘, โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๙๙

<http://www.ps.mcu.ac.th>

นางภัทรวดี นามเมืองปัก นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๘๕-๑๗๑-๔๙๖๑

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน สถาบันภาษา มจร (สาขาวิชาสันติศึกษา) โทร.๐-๓๕๒๔-๘๐๐๐ ภายใน ๘๕๒๘

ที่ ศธ ๖๑๐๖/ว พ๐

วันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน/เจริญพร พระมหาเมธา จันทสโร, ดร. ผู้อำนวยการส่วนธรรมนิเทศ มจร

ด้วย นางภัทรวดี นามสกุล นามเมืองปัก นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา ภาคพิเศษ เลขประจำตัวนิต ๕๗๐๑๔๐๕๐๑๙ ที่อยู่ ๙๖/๑๗๑ หมู่ที่ ๑ ตำบลเหมืองอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี รหัสไปรษณีย์ ๒๐๑๓๐ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์การจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบังจังหวัดชลบุรี” ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อรวบรวมข้อมูลนำมาประกอบการทำวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ จึงเรียน/เจริญพรมาเพื่อเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา (ความตรงของเนื้อหา Content Validity) และหาค่าความเชื่อมั่น (ความเชื่อถือได้ของเนื้อหา Content Reliability) โดยทางสถิติ ความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ และนิยามศัพท์ของการประเมินและทำการแก้ไขแบบสอบถาม เครื่องมือวิจัยให้กับนิต หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน จึงขออโนทนาขอบคุณล่วงหน้า ณ โอกาสนี้

จึงเรียน/เจริญพรมาเพื่อทราบและอนุเคราะห์สืบไป

(พระมหาดวงเด่น ฐิตญาโณ, ดร.)

ปฏิบัติหน้าที่แทน ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสันติศึกษา

สำนักงานโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา

โทร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๕๒๘, โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๙๙

<http://www.ps.mcu.ac.th>

นางภัทรวดี นามเมืองปัก นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๘๕-๑๗๑-๔๙๖๑

(พระมหาเมธา จันทสโร)

ผู้อำนวยการส่วนธรรมนิเทศ

๒๗/๑๑/๕๘

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน สถาบันภาษา มจร (สาขาวิชาสันติศึกษา) โทร.๐-๓๕๒๔-๘๐๐๐ ภายใน ๘๕๒๘

ที่ ศธ ๖๑๐๖/ ๗ ๗๐ วันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน/เจริญพร พระมหาฤทธนา นรเชฏฺโฐ, ดร. อาจารย์ประจำคณะพุทธศาสตร์

ด้วย นางภัทรวดี นามสกุล นามเมืองปัก นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา ภาควิชาพิเศษ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๔๐๕๐๑๙ ที่อยู่ ๙๖/๑๗๑ หมู่ที่ ๑ ตำบลเหมืองอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี รหัสไปรษณีย์ ๒๐๑๓๐ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์การจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉิม จังหวัดชลบุรี” ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อรวบรวมข้อมูลนำมาประกอบการทำวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา (ความตรงของเนื้อหา Content Validity) และหาค่าความเชื่อมั่น (ความเชื่อถือได้ของเนื้อหา Content Reliability) โดยทางสถิติ ความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ และนิยามศัพท์ของการประเมินและทำการแก้ไขแบบสอบถาม เครื่องมือวิจัยให้กับนิสิต หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน จึงขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้า ณ โอกาสนี้

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อทราบและอนุเคราะห์สืบไป

(พระมหาตวงเด่น ฐิตญาโน, ดร.)

ปฏิบัติหน้าที่แทน ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสันติศึกษา

สำนักงานโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา

โทร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๕๒๘, โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๙๙

<http://www.ps.mcu.ac.th>

นางภัทรวดี นามเมืองปัก นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๘๕-๑๗๑-๔๙๖๑

รับแล้ว
พ.ศ. ๒๕๕๘
๑๕ ธ.ค. ๕๕

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน สถาบันภาษา มจร (สาขาวิชาสันติศึกษา) โทร.๐-๓๕๒๔-๘๐๐๐ ภายใน ๘๕๒๘

ที่ ศธ ๖๑๐๖/ ๗๗๐

วันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน/เจริญพร ดร.พูนสุข มาศรีงสรณ์

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา

ด้วย นางภัทรวดี นามสกุล นามเมืองปัก นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา ภาคพิเศษ เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๔๐๕๐๑๙ ที่อยู่ ๙๖/๑๗๑ หมู่ที่ ๑ ตำบลเหมืองอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี รหัสไปรษณีย์ ๒๐๑๓๐ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์การจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบังจังหวัดชลบุรี” ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อรวบรวมข้อมูลนำมาประกอบการทำวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ จึงเรียน/เจริญพรมาเพื่อเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา (ความตรงของเนื้อหา Content Validity) และหาค่าความเชื่อมั่น (ความเชื่อถือได้ของเนื้อหา Content Reliability) โดยทางสถิติ ความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ และนิยามศัพท์ของการประเมินและทำการแก้ไขแบบสอบถาม เครื่องมือวิจัยให้กับนิสิต หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน จึงขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้า ณ โอกาสนี้

จึงเรียน/เจริญพรมาเพื่อทราบและอนุเคราะห์สืบไป

(พระมหาดวงเด่น รุตญาโน, ดร.)

ปฏิบัติหน้าที่แทน ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสันติศึกษา

พ.ศ. ๖๑๑/๒๕
เม.ธ. ๑๑/๑๒/๕๘
14 ธ.ค. '15

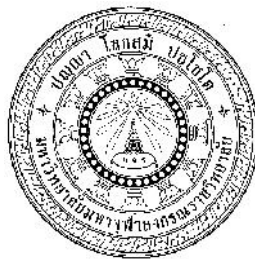
สำนักงานโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา

โทร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๕๒๘, โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๙๙

<http://www.ps.mcu.ac.th>

นางภัทรวดี นามเมืองปัก นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๘๕-๑๗๑-๔๙๖๑

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์ (Interview Guide)

เพื่อการวิจัยหัวข้อ “ศึกษาวิเคราะห์แนวทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบังจังหวัดชลบุรี
ตามหลักพุทธสันติวิธี”

คำชี้แจง

-แบบสัมภาษณ์นี้เป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์สามารถตอบคำถามได้ตามความเข้าใจ โดยจะไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อผู้ให้สัมภาษณ์ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นี้ จะนำไปวิเคราะห์และนำเสนอในผลงานวิจัยโดยภาพรวม

-แบบสัมภาษณ์มี ๒ ตอน ประกอบด้วยตอนที่ ๑ และตอนที่ ๒ ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

๑. ชื่อ-นามสกุล..... ๒. เชื้อชาติ.....๓. อายุ..... ๔. เพศ.....
๕. สถานภาพ..... ๖. อาชีพ.....
๗. ศาสนา..... ๘. บทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในชุมชน.....

ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับความเข้าใจในสภาพปัญหาและทางออกของความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบังจังหวัดชลบุรี

๑. การสร้างท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบัง มีผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมโดยรอบหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

๒. ท่านได้รับข้อมูลข่าวสาร ข้อดี ข้อเสีย ในการสร้างท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบังมากน้อยเพียงใด และจากช่องทางใด

๓. สาเหตุของความความขัดแย้งในการสร้างท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบังเกิดจากอะไรบ้าง อย่างไร

๔. ท่านได้รับผลกระทบของความขัดแย้งจากการการสร้างท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบังมีอะไรบ้าง อย่างไร

๕. การแก้ไขความขัดแย้งจากการสร้างท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบัง เทศบาลนครแหลมฉบังได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขความขัดแย้งมากน้อยเพียงใด ด้วยวิธีการและขั้นตอนเป็นอย่างไร

๖. การเยียวยาเพื่อแก้ไขความขัดแย้งจากการสร้างท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบัง เหมาะสมหรือไม่ มากน้อยเพียงใด เพราะเหตุใด

๗. แนวทางการแก้ไขความขัดแย้งกรณีการสร้างท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบังกับชุมชน ควรจะดำเนินไปในทิศทางใด ด้วยวิธีการอย่างไร
๘. การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระหว่างท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบังกับชุมชนโดยรอบ ควรมีแนวทางการปฏิบัติต่อกันอย่างไร
๙. ท่านต้องการให้การท่าเรือแห่งประเทศไทย ควรมีบทบาทอย่างไรในด้านชุมชนสัมพันธ์

ภาคผนวก ค

หนังสือขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

ที่ ศธ ๖๑๐๖/ ๓๓๙

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ
เจริญพร ร.ต.ต. มนต์รี ฤกษ์จำเนียร ผู้อำนวยการท่าเรือแหลมฉบัง
สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารแนบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางภัทรวดี นามสกุล นามเมืองปัก นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาสันติศึกษา
เลขประจำตัวนิต ๕๗๐๑๔๐๕๐๑๙ ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาแนวทางการจัดการความ
ขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี” ซึ่งมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ คือ พระมหา
หรรษา ธมมหาโส, รศ.ดร. และ ดร.อุทัย สติมัน โดยในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ มีความจำเป็นต้อง
เก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา พิจารณาแล้วเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มี
ความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิให้
สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิตจะเป็นผู้ดำเนินการโดยตรง

จึงขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์เอื้อเฟื้อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

ขอเจริญพร

(พระมหาตวงเดิน ฐิตญาโน, ดร.)

ปฏิบัติหน้าที่แทน ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสันติศึกษา

สำนักงานโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา

โทร ๐๓๕-๒๕๘-๐๐๐ ต่อ ๘๕๒๘, โทรสาร ๐๓๕-๒๕๘-๐๙๙

<http://www.ps.mcu.ac.th>

นางภัทรวดี นามเมืองปัก นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๘๕-๑๗๑-๔๙๖๑

ได้รับต้นฉบับในวัน

๑๗
12 มี.ค. 2559

สำนักปลัดเลขาธิการ
สภามหาวิทยาลัย

038-393176.

ที่ ศธ ๖๑๐๖/ว ศษ

12 มี.ค. 2559

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๘

สำนักงานเทศบาลนครแหลมฉบัง
เลขรับที่ 252/59
วันที่ 12 มี.ค. 2559
เวลา 10.00.

งานเลขานุการผู้บริหาร
สำนักปลัดเทศบาล
เลขรับที่ 11/50
วันที่ 12 มี.ค. 2559
เวลา 14.20.

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ
เจริญพร นางจินดา ถนอมรอด นายกเทศมนตรีนครแหลมฉบัง
สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารแนบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางภัทรวดี นามสกุล นามเมืองปัก นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาสันติศึกษา
เลขประจำตัวนิต ๕๗๐๑๔๐๕๐๑๙ ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "ศึกษาแนวทางการจัดการความ
ขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี" ซึ่งมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ คือ พระมหา
หรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร. และ ดร.อุทัย สติมัน โดยในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ มีความจำเป็นต้อง
เก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา พิจารณาแล้วเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มี
ความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเจริญพรามาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิให้
สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิตจะเป็นผู้ดำเนินการโดยตรง

จึงขออนุโมทนาขอขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์เอื้อเฟื้อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

ขอเจริญพร

(พระมหาดวงเด่น รุตญาโณ, ดร.)

ปฏิบัติหน้าที่แทน ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสันติศึกษา

- ๐๙๐๖๕๔

(นางจินดา ถนอมรอด)

นายกเทศมนตรีนครแหลมฉบัง

สำนักงานโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา
โทร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๕๒๘, โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๙๔๔
http://www.ps.mcu.ac.th

นางภัทรวดี นามเมืองปัก นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๘๕-๑๗๑-๔๙๖๑

วิภาดา อินทร์

ที่ ศธ ๖๑๐๖/

๑๓๙

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๒๘

ธันวาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

เจริญพร นางสุนันท์ เสียงตั้ง ประธานชุมชนบ้านอ่าวอุดม

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารแนบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางภัทรวดี นามสกุล นามเมืองปัก นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาสันติศึกษา เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๔๐๕๐๑๙ ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาแนวทางการจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี” ซึ่งมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ คือ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร. และ ดร.อุทัย สติมัน โดยในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ มีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา พิจารณาแล้วเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ดำเนินการโดยตรง

จึงขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์เอื้อเฟื้อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

ขอเจริญพร

(พระมหาดวงเด่น รุตญาโณ, ดร.)

ปฏิบัติหน้าที่แทน ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาสันติศึกษา

พระมหาดวงเด่น รุตญาโณ

ธันวาคม ๒๕๕๘

๑๗ ม.ค. ๕๙

สำนักงานโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา

โทร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๕๒๘, โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๙๙

<http://www.ps.mcu.ac.th>

นางภัทรวดี นามเมืองปัก นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๘๕-๑๗๑-๔๙๖๑

ที่ ศธ ๖๑๐๖/

๑๓๙

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ
เจริญพร นายอัมพร ชครัตน์ ประธานชุมชนบ้านแหลมฉบัง
สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารแนบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางภัทรวดี นามสกุล นามเมืองปัก นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาสันติศึกษา
เลขประจำตัวนิตินิติ ๕๗๐๑๔๐๕๐๑๙ ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาแนวทางการจัดการความ
ขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี” ซึ่งมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ คือ พระมหา
หรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร. และ ดร.อุทัย สติมัน โดยในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ มีความจำเป็นต้อง
เก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา พิจารณาแล้วเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มี
ความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเจริญพรมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิให้
สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิตินิติจะเป็นผู้ดำเนินการโดยตรง

จึงขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์เอื้อเฟื้อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

ขอเจริญพร

(พระมหาตวงเดิน จิตญาโณ, ดร.)

ปฏิบัติหน้าที่แทน ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสันติศึกษา

๑๖ ม.ค. ๕๙

อัมพร ชครัตน์

16 ม.ค. 59

สำนักงานโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา
โทร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๕๒๘, โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๙๙
http://www.ps.mcu.ac.th
นางภัทรวดี นามเมืองปัก นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๘๕-๑๗๑-๔๙๖๑

ที่ ศธ ๖๑๐๖/ ก ๓๙

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ
เจริญพร นายประภาส มุ่งหาเงิน ประธานชุมชนบ้านบางละมุง
สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารแนบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางภัทรวดี นามสกุล นามเมืองปัก นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาสันติศึกษา
เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๔๐๕๐๑๙ ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาแนวทางการจัดการความ
ขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี” ซึ่งมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ คือ พระมหา
หรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร. และ ดร.อุทัย สติมัน โดยในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ มีความจำเป็นต้อง
เก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา พิจารณาแล้วเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มี
ความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิให้
สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ดำเนินการโดยตรง

จึงขออุทโมนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์เอื้อเฟื้อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

ขอเจริญพร

(พระมหาดวงเด่น รุตญาโณ, ดร.)

ปฏิบัติหน้าที่แทน ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสันติศึกษา

ร.ร. ๑๖๖๖๖๖๖๖
ร.ร. ๑๖๖๖๖๖๖๖๖๖
ร.ร. ๑๖๖๖๖๖๖๖๖๖๖๖

สำนักงานโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา
โทร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๕๒๘, โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๙๙
http://www.ps.mcu.ac.th

นางภัทรวดี นามเมืองปัก นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๘๕-๑๗๓-๔๙๖๑

19.11.59

ที่ ศธ ๖๑๐๖/ ก ศธ

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๒๘

ธันวาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

เจริญพร ดร.สมนึก จงมีวสิน นักวิชาการอิสระ

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารแนบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางภัทรวดี นามสกุล นามเมืองปัก นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาสันติศึกษา
เลขประจำตัวนิต ๕๗๐๑๔๐๕๐๑๙ ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาแนวทางการจัดการความ
ขัดแย้งของชุมชนแหลมฉะบั้ง จังหวัดชลบุรี” ซึ่งมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ คือ พระมหา
หรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร. และ ดร.อุทัย สติมัน โดยในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ มีความจำเป็นต้อง
เก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา พิจารณาแล้วเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มี
ความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเจริญพรามาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิให้
สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิตจะเป็นผู้ดำเนินการโดยตรง

จึงขออนุมัติขอขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์เอื้อเฟื้อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

ขอเจริญพร

(พระมหาดวงเด่น ฐิตญาโณ, ดร.)

ปฏิบัติหน้าที่แทน ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสันติศึกษา

ดร. สมนึก จงมีวสิน
28 มกราคม 2559 เวลา 13.00 น
ที่ชุมชนรัตนวงษ์ ๘.9
ศ.บาวจามู

สำนักงานโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา

โทร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๕๒๘, โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๔๔

<http://www.ps.mcu.ac.th>

นางภัทรวดี นามเมืองปัก นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๘๕-๑๓๗-๔๖๖๑

ที่ ศธ ๖๑๐๖/ ๑๓๙

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
 www.mcu.ac.th

๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

เรียน นางสรวิศ ศรีบัวแดง

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารแนบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางภัทรวดี นามสกุล นามเมืองปัก นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาสันติศึกษา เลขประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๔๐๕๐๑๙ ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์การจัดการความขัดแย้งของชุมชนแหลมฉะเชิงเทราจังหวัดชลบุรี” ซึ่งมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ คือ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร. และ ดร.อุทัย สติมัน โดยในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ มีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา พิจารณาแล้วเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับกรวิจัยนี้ จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิสิตจะเป็นผู้ดำเนินการโดยตรง

จึงขออุไมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์เพื่อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระมหาตวงเด่น รุตญาโน, ดร.)

ปฏิบัติหน้าที่แทน ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาสันติศึกษา

นางสรวิศ ศรีบัวแดง
 ๗๗๐ ๑๓๑๗๐

สำนักงานโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา

โทร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๕๒๘, โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๙๙

<http://www.ps.mcu.ac.th>

นางภัทรวดี นามเมืองปัก นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๘๕-๑๗๑-๔๔๖๑

ที่ ศธ ๖๑๐๖/ ว ๓๙

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๒๙ ธันวาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ
เจริญพร นายภูษิต แจ่มศรี

รองปลัดเทศบาลนครแหลมฉบัง รักษาการแทนปลัดเทศบาลนครแหลมฉบัง
สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารแนบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางภัทรวดี นามสกุล นามเมืองปัก นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาสันติศึกษา
เลขประจำตัวนิต ๕๗๐๑๔๐๕๐๑๙ ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาแนวทางการจัดการความ
ขัดแย้งของชุมชนแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี” ซึ่งมีคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ คือ พระมหา
หรรษา ธรรมหาโส, รศ.ดร. และ ดร.อุทัย สติมัน โดยในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ มีความจำเป็นต้อง
เก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์จากท่าน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ ทางหลักสูตรสาขาวิชาสันติศึกษา พิจารณาแล้วเห็นสมควรว่า ท่านเป็นผู้มี
ความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการวิจัยนี้ จึงเจริญพราเพื่อขออนุญาตให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิให้
สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ส่วนการติดต่อประสานงานนิตจะเป็นผู้ดำเนินการโดยตรง

จึงขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์เอื้อเฟื้อทางวิชาการจากท่านด้วยดี

นางภัทรวดี นามเมืองปัก
นางภัทรวดี น. น. น.

ขอเจริญพร

(นายภูษิต แจ่มศรี)

(พระมหาตวงเดิน รุตญาโณ, ดร.)

ปลัดเทศบาลนครแหลมฉบัง

ปฏิบัติหน้าที่แทน ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

๐๕๑-๒๖๖๐/๒๖ สาขาวิชาสันติศึกษา

สำนักงานโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา

โทร ๐๓๕-๒๕๔-๐๐๐ ต่อ ๘๕๒๘, โทรสาร ๐๓๕-๒๕๔-๐๓๔

http://www.ps.mcu.ac.th

นางภัทรวดี นามเมืองปัก นิสิตผู้วิจัย โทร. ๐๘๕-๑๗๑-๔๔๖๑

ภาคผนวก ง
ภาพถ่ายผู้ทรงคุณวุฒิให้สัมภาษณ์

สัมภาษณ์ ร้อยตำรวจตรี มนต์รี ฤกษ์จำเนียร
ผู้อำนวยการท่าเรือแหลมฉบัง

สัมภาษณ์ นางจินดา ถนอมรอด
นายกเทศมนตรีนครแหลมฉบัง

สัมภาษณ์ นายภูษิต แจ่มศรี
ปลัดเทศบาลนครแหลมฉบัง

สัมภาษณ์ ดร.สมนึก จงมีวศิน
นักวิชาการอิสระ

สัมภาษณ์ นายสรวิศ สังข์แดง
ประธานชุมชนบ้านนาเก่า

สัมภาษณ์ นางสุนันท์ เลียงตั้ง
ประธานชุมชนบ้านอ่าวอุดม

สัมภาษณ์ นายอัมพร คชรรัตน์
ประธานชุมชนบ้านแหลมฉบัง

สัมภาษณ์ นายประภาส มุ่งหาเงิน
ประธานชุมชนบ้านบางละมุง

สัมภาษณ์ นายวารี สามกิจ
ชาวบ้านรอบชุมชนแหลมฉบัง

สัมภาษณ์ นายสมนึก เจริญสวัสดิ์
ชาวบ้านรอบชุมชนแหลมฉบัง

สัมภาษณ์ นางสาว สีทิ้ง
ชาวบ้านรอบชุมชนแหลมฉบัง

สัมภาษณ์ นายนคร เชิดชู
ชาวบ้านรอบชุมชนแหลมฉบัง

สัมภาษณ์ นายนคร เชิดชู, นายสนอง เชิดชู
ชาวบ้านรอบชุมชนแหลมฉบัง

ภาคผนวก จ

ภาพกิจกรรมชุมชนแหลมฉบังกับการทำเรือแหลมฉบัง

กิจกรรมตลาดนัดวันศุกร์สนับสนุนผลิตภัณฑ์ของชาวบ้าน

ท่าเรือแหลมฉบังสนับสนุนอาคารเอนกประสงค์บ้านแหลมฉบัง

กิจกรรมวันสื่อสารมวลชน(วันนักข่าว)

ทำเรือแหลมฉบังร่วมงานผูกพัทสี่มา ปิดทองฝังลูกนิมิต ณ วัดสังกะเป็ย ของชุมชนบ้านสังกะเป็ย และงานยกช่อฟ้าอุโบสถเบญจรงค์ ณ วัดบางละมุง ของชุมชนบ้านบางละมุง

ท่าเรือแหลมฉบังได้นำผู้แทนชุมชนและพนักงานเทศบาลนครแหลมฉบัง เข้าร่วมงานถวายพระพรฯ ประกอบด้วย ชุมชนบ้านทุ่ง ชุมชนตลาดอ่าวอุดม ชุมชนบ้านทุ่งกรด ชุมชนบ้านนาใหม่ ชุมชนบ้านซากกระปอก ชุมชนบ้านเศรษฐีในฝัน ชุมชนบ้านแหลมฉบังเทศบาลนครแหลมฉบัง

ท่าเรือแหลมฉบังร่วมงานกิจกรรมงานวันเด็ก

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ - นามสกุล : นางภัทรวดี นามเมืองปัก
- วัน เดือน ปีเกิด : ๐๖ ตุลาคม ๒๕๕๙
- ที่อยู่ปัจจุบัน : ๙๖/๑๗๑ ม.๑ ต.เหมือง อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๐
- เบอร์โทร : ๐๘๕๑๗๑๔๙๖๑
- ประวัติการศึกษา
- : พ.ศ. ๒๕๔๐ สำเร็จระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดชลบุรี
 - : พ.ศ. ๒๕๕๗ ปริญญาตรี คณะสังคมศาสตร์ สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ประวัติการทำงาน
- : พ.ศ. ๒๕๔๐ พนักงานการเงินสำนักงานขนส่งทางบกจังหวัดชลบุรี
 - : พ.ศ. ๒๕๔๕ - ปัจจุบัน กรรมการผู้จัดการ บริษัท รฐ ยศวดีบริการจำกัด